

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MUHYÎ-İ GÜLŞENÎ, ESERLERİ VE SÎRET-İ MURÂD-I
CİHÂN
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)**

Abdullah ARI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. **Mahmut KAPLAN**

Manisa 2010

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MUHYÎ-İ GÜLŞENÎ, ESERLERİ VE SÎRET-İ MURÂD-I
CİHÂN
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)**

Abdullah ARI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. **Mahmut KAPLAN**

İstanbul 2010

ÖZET

Muhyî-i Gülşenî, 16 yüzyılda yaşamış, kendi ifadesiyle büyüklü küçüklü ikiyüze yakın eser yazmış, Bâlaybelen adlı ilk yapma dili kurgulamış, İbrahim Gülşenî'nin menâkıbını kaleme almış bir şahsiyettir. Çalışmamızın amacı, 16. yüzyılda III. Murâd'a sunulan, manzum ve mensur bölümleri içeren müellif hattıyla yazılmış olan Sîret-i Murâd-ı Cihân'ın çeviriyazısını yayım yapmaktır. Tez çalışmasında metnin çeviriyazısının dışında Muhyî-i Gülşenî'nin hayatı, edebi kişiliği ve eserleri ele alınmış; *Sîret-i Murâd-ı Cihân* üzerinde inceleme yapılmıştır. Gülşenîlik ve nasihatnâme türü hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Muhyî-i Gülşenî, Nasihatnâme, III. Murâd, Sîret-i Murâd-ı Cihân, Gülşenîlik.

ABSTRACT

Muhyî-i Gülşenî is someone who lived in 16th century, wrote almost 200 piece by his saying big and small, purposed the first articial language called Balaybelen, wrote up İbrahim Gülşeni's religious legend. Our working's aim is to bring out this piece's translation which was served up to 3rd Murat In 16th century, and which cosisted of in verse and prosaisch stages.

It was studied on Muhyî-i Gülşenî's life, literary personality and handled his pieces and Sîret-ı Murâd-ı Cihân except from text's translation on the thesis study. It was given information about Gülşeni and nasihatname types.

Anahtar Sözcükler: Muhyî-i Gülşenî, Advice book, III. Murâd, Sîret-i Murâd-ı Cihân, Gülşenîlik.

Yemin Metni

Tutanak

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nin en güçlü ve en ihtişamlı dönemi olan 16. yüzyılda eserlerini kaleme alan Muhyî-i Gülşenî, yüzyılın edebî ve tasavvufî açıdan önemli simâlarından birisidir. Kadı naipliği yapmış olan Muhyî, ömrünün çoğunu şeyhi Ahmed Hayâlî'nin yanında Mısır'da geçirmiştir. 200 kitap yazdığını belirten Muhyî'nin *Sîret-i Murâd-ı Cihân*, *Bâlaybelen* ve *Menâkıb-ı İbrâhîm Gülşenî* en önemli eserleridir. *Sîret-i Murâd-ı Cihân*, onun 985/1577 yılında Mısır'da nazır-ı nuzzarlık görevinin Cize kadısına verilmesi nedeniyle, kendisine yapılan haksızlığın giderilmesi ve eski görevinin iadesini arz etmek üzere İstanbul'a, Sultan III. Murâd'ın huzuruna çıkarken hediye olarak götürmüş olduğu eseridir. Akâid ve ahlâk bahislerini içeren bu kitap, bir nasihatnâme örneğidir. Müellif hattıyla yazılmış olması bakımından önemlidir. Süleymâniye Kütüphânesi Fâtih No: 3496'da kayıtlıdır.

Muhyî'nin bu eserinin akâid kısmı olan Ahlâk-ı Kirâm isimli eseri üzerinde Abdullah TÛMSEK tarafından 1995 yılında doktora çalışması yapılmıştır. Bu çalışma 2004 yılında Ahlâk-ı Kirâm adıyla İnsân yayınları tarafından yayınlanmıştır. Mustafa KOÇ tarafından 2005 yılında bu yayın, tenkid edilmiştir.

Tez çalışmamızın esas amacı, müellif hattıyla yazılmış olan *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'in çeviriyazısını yaparak, bu eseri incelemek ve tanıtmaktır.

Çalışmamızın birinci bölümünde Muhyî-i Gülşenî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir: "Tarihî ve edebî bir eseri meydana getiren kişinin biyografisi araştırılır ve yazılırken bilgi edinmek üzere, varsa öncelikle yazarın, şairin yaşadığı zamana ait veya en yakın kaynaklara erişmek icap eder."¹ Biz de bu sebepten, Muhyî'nin hayatını kaleme alırken, önce *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'da kendisi hakkında verdiği bilgilere, kendi zamanına yakın tezkirelere ve günümüzde Muhyî-i Gülşenî hakkında yapılmış yayınlara başvurduk.

İkinci bölümde pendnâme türü hakkında genel bilgiler verilmiş; *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'ın biçim ve şekil özellikleri belirtilmiştir. *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'ın muhtevası ve Muhyî'nin ahlâk üzerine yazmış olduğu diğer eserler hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde eserin tarihî, sosyal ve kültürel hayatla ilgili konular hakkında içerdiği bilgiler üzerinde durulmuş, yazarın devlet yöneticileri ve halka verdiği öğüt ve tavsiyeler kısaca özetlenmiştir.

¹ Âdem Ceyhan, "Türk Tarih ve Edebiyatı Araştırmalarında Usûl Üzerine", *Yeni Türkiye*, İstanbul 2002, Sy. 43, s. 429.

Dördüncü bölüm, eserin metin bölümüdür. Metin müellif hattı olduğu için *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'ın Süleymâniye Kütüphânesi Fâtih 3496 numaralı yazma eserin çeviriyazısı yapılmıştır. Yazarın diğer ahlâk eserlerine başvurulmamıştır. Bunun sebebi de metin teşkilinde müellif hattının yeterli olmasıdır. Çeviriyazıyı yaparken İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" isimli makalesi göz önünde bulundurulmuştur. İncelenen metindeki âyetlerin, Kur'ân'ın hangi suresinde yer aldığı bilinmediği durumlarda *Mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-Kur'ani'l-Kerîm* isimli Kur'an kelimelerinin alfabetik sözlüğüne başvurulmuştur. Aynı şekilde hadislerin, itibarlı hadis kitaplarından hangilerinde yer aldığını tespit etmek için de *el-Mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-hadîsi'n-nebevî (Concordance Et Indices De La Tradition)*'dan faydalanılmıştır.

Çalışmamızın sonuna metinde geçen bütün kelimeleri içeren bir sözlük ile dizin eklenmiştir.

Sonuç bölümünde ise eser hakkındaki tespitlerimizin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Tez çalışmalarımın her aşamasında bana yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Mahmut KAPLAN'a, hocam Prof. Dr. Âdem CEYHAN'a ve eserde geçen bazı Arapça ibareleri çeviren Mücâhide GÜNEŞ'e, İngilizce özeti çeviren Ahmet TEKGÖZ'e teşekkürü bir borç bilirim.

Abdullah ARI

İstanbul 2010

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	I
İçindekiler.....	III
Transkripsiyon Alfabeti.....	IV
Kısaltmalar.....	V
Giriş: 16. Yüzyılda Osmanlı Coğrafyasında Tasavvuf Dünyası ve Gülşenîlik.....	1
1. Bölüm: Muhyî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri	
1.1. Muhyî'nin Hayatı ve Edebî Kişiliği.....	5
1.2. Eserleri.....	7
1.3. Sîret-i Murâd-ı Cihân.....	10
2. Bölüm: Sîret-i Murâd-ı Cihân'a Kadar Pendnâme Türünün Kısa Tarihi	
2.1. Pendnâme Türünün Kısa Tarihi.....	13
2.2. Sîret-i Murâd-ı Cihân'ın Manzum ve Mensur Kısımlarının Biçim Özellikleri...	15
2.3. Sîret-i Murâd-ı Cihân'ın Muhtevâsı.....	29
3. Bölüm: Sîret-i Murâd-ı Cihân'ın İçeriği	
3.1. Tarihle İlgili Konular.....	34
3.2. Sosyal ve Kültürel Hayatla İlgili Konular.....	34
3.3. Yazarın Devlet Yöneticilerine ve Tebaaya Tavsiyeleri.....	35
Kaynakça.....	36
4. Bölüm: Eserin Metni (Çeviriyazı).....	40
Sonuç.....	173
Dizin.....	175
Sözlük.....	178
Özgeçmiş.....	197
Ek.....	198

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

A, a	ا	ŋ	ك
Ā, ā	آ	O, o	ا و
B, b	ب	Ö, ö	ا و
C, c	ج	P, p	پ
Ç, ç	چ	R, r	ر
D, d	د	S, s	س
Ḍ, ḍ	ض	Ṣ, ṣ	ث
E, e	أ	Ş, ş	ص
F, f	ف	Ş, ş	ش
G, g	ك	T, t	ت
Ġ, ġ	غ	Ṭ, ṭ	ط
H, h	ه	U, u, Ū, ū	ا و
Ḥ, ḥ	ح	Ü, ü	ا و
Ḫ, ḫ	خ	V, v	و
I, ı	ي	Y, y	ی
İ, i, Ī, ī	ي	Z, z	ز
J, j	ژ	Ẓ, ẓ	ض
K, k	ك	Ẓ, ẓ	ذ
Ḳ, ḳ	ق	Ẓ, ẓ	ظ
L, l	ل	'	ء
M, m	م	‘	ع
N, n	ن	ﻥ	Vav-ı Ma'dûle

KISALTMALAR

AKM	:	Atatürk Kültür Merkezi
Bkz./bkz.	:	Bakınız
Çev.	:	Çeviren
DİA	:	Diyanet İslam Ansiklopedisi
H.	:	Hicrî
Haz.	:	Hazırlayan
Hz.	:	Hazret-i
M.	:	Milâdî
Ö.	:	Ölüm yılı
s.	:	Sayfa
s.a.v.	:	Sallallahü aleyhi ve sellem
Sy.	:	Sayı
TDAY	:	Türk Dili ve Araştırmaları Yıllığı
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TTK	:	Türk Tarih Kurumu
Vs.	:	Ve saire
DİB.	:	Diyanet İşleri Başkanlığı
Ts.	:	Tarihsiz
A.g.e.	:	Adı Geçen Eser
Vr.	:	Varak
TKAE	:	Türk Kültürü ve Araştırmaları Enstitüsü
TY	:	Türkçe Yazmalar

GİRİŞ

16. YÜZYIL OSMANLI COĞRAFYASINDA TASAVVUF DÜNYASI VE GÜLŞENİLİK

XVI. yüzyılın ilk yarısında (h. 935/m. 1528) doğmuş olan Muhyî-i Gülşenî, Muhibbî mahlasıyla şiirler yazan Kanunî Sultan Süleyman (1520-1566), Selimî mahlasıyla şiirler yazan Sultan II. Selim (1566-1574), Murâdî mahlasıyla şiirler yazan Sultan III. Murâd (1574-1595) ve Adlî mahlasıyla şiirler yazan Sultan III. Mehmed (1595-1603) dönemlerinde yaşamıştır.

“XV. yüzyıl Osmanlı Devleti’nin ve Türk edebiyâtının gelişme devridir. Siyasî alanda devlet, yeni toprakların alınmasıyla genişlemiş, Selçuklu devletinin yıkılışından sonra Anadolu’da başlayan siyasî bölünmelere ve uzun süre yaşanan kargaşaya son verilmiş, Fâtih Sultan Mehmed devrinde İstanbul’un da alınmasıyla, Trakya ve Anadolu’da merkeze bağlı, sağlam temeller üzerine oturan siyasî bir birlik kurulabilmiştir.”¹

XVI. yüzyılın başlarında Yavuz Sultan Selim, doğuda Osmanlı Devleti’ni uzun süre uğraştıran Şâh İsmail tehlikesini Çaldıran savaşıyla bertaraf etmiş; Anadolu’nun doğusu, Suriye, Hicaz ve Mısır devlete bağlamış, Anadolu’da toprak bütünlüğü sağlanmıştır.

Yavuz Sultan Selim’den sonra padişah olan Kanûnî Sultan Süleyman da tahtta durduğu 46 yıl boyunca Avrupa’ya seferler düzenlemiş; Macaristan bir eyalet haline getirilmiş ve Osmanlı Viyana kapılarına dayanmıştır. Barbaros Hayrettin Paşa komutasındaki Osmanlı donanmasının Preveze’de birleşik haçlı donanmasını da yenmesiyle Akdeniz bir iç deniz haline getirilmiştir. Bütün bunların sonucunda Osmanlı devleti, üç kıtada hüküm süren, dünyanın en güçlü ordusuna sahip, haşmetli bir imparatorluk haline gelmiştir.

Kanûnî Sultan Süleyman’dan sonra padişah olan Sultan II. Selim ve ondan sonra gelen padişahların döneminde sadrazam Sokullu Mehmed Paşa’nın dirayetiyle devlet büyüklüğünü ve ihtişamını sürdürmüştür. Fakat devletin çok geniş bir alana yayılması, değişik ırk, dil ve dîne mensup topluluklara hükmetmesi bazı sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Bu yüzyılda devletin topraklarının büyümesi ve hazinesinin genişlemesiyle imar hareketleri de ivme kazanmıştır. Mimar Sinan gibi büyük bir dehanın varlığı döneme mimari açıdan damgasını vurmuş, onun yetiştirdiği talebeleri, başta İstanbul ve Edirne olmak üzere, bütün Osmanlı topraklarında cami, medrese, köprü gibi ölümsüz eserler bırakmışlardır.

¹ Halûk İpekten-Mustafa İsen, “XVI. Yüzyıl Divan Edebiyatı”, *Türk Dünyası El Kitabı 3. cilt Edebiyat (Türkiye)*, Ankara 1998, 3. baskı, s. 169.

Osmanlı Devleti siyasi ve idari anlamda büyürken; ilim, kültür ve edebiyat alanında da büyümeye devam etmiştir. Şüphesiz bunda, şiirle ve sanatla meşgul olan Osmanlı padişahlarının rolü büyüktür. Bu dönemde Yavuz Sultan Selim Mısır'dan İstanbul'a ilim adamları getirmiş, Kanunî Sultan Süleyman, Süleymaniye medresesini yaptırmıştır. Padişahlar, vezirler, şehzadeler, sancak beyleri vs. de şair ve yazarların koruyucusu durumundadırlar.

İlme değer verilen böyle bir ortamda yüzyıla damga vuracak ilim adamlarının yetişmeleri de gecikmemiştir. Şeyhülislam Zenbilli Ali Efendi, İbn Kemâl, Taşköprülü-zâde İsameddin Ahmed, Gelibolulu Surûrî, Kınalızâde Âli Efendi, Ebussuûd Efendi, Hoca Sadettin, Gelibolulu Ali, Fuzûlî, Baki, Hayâlî gibi ilim ve sanat adamları Osmanlı Devleti'nin büyüklüğüne lâayık, Osmanlı ilim, sanat ve edebiyatını meydana getirmişlerdir.

Bu dönemde edebî hayat canlıdır. Padişahların savaşlarda kahramanlıklarını anlatan Selimnâme, Süleymannâme adlı eserler kaleme alınmış; tezkireler yazılmış, nazire mecmuları düzenlenmiştir. Hayâlî, Bakî ve Fuzûlî gibi üstad şairler, eserleriyle hem kendi devirlerine hem de kendilerinden sonra gelen devirlere ışık tutmuşlardır.

“XVI. yüzyılda Osmanlı Türkçesi de klasik biçimini almış, Eski Anadolu Türkçesi özelliklerinden ayrılarak birçok Türkçe kelime yerine Arapça ve Farsça'dan deyimler, kelimeler ve uzun tamlamalar kullanılmaya başlanmış, Türkçe yeni bir biçime dönüşmüştü.”² Aruz veznine uygun şiirler yazabilmek için Farsça ve Arapça'dan alınan kelimelerle dilde yabancı kelime dağarcığı çoğalmış, dil süslü ve ağdalı bir biçime dönüşmüştür.

Bu yüzyılda sâde Türkçe ile de şiirler yazılabileceğini göstermek üzere bazı teşebbüsler de olmuştur. Güvâhî, Tatavlı Mahremi, Edirneli Nazmi gibi şairler tarafından Türkî-i Basît olarak bildiğimiz edebî bir akım başlatılmışsa da devam ettirilememiştir. Bâkî de İstanbul Türkçesini edebi dil içerisinde eritmeye çalışarak Mahallîleşme akımını başlatmıştır.

XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Mevlevîlik, Halvetîlik, Nakşibendîlik, Melâmîlik gibi tarikatların varlığı görülür. Halvetîlik tarikatının bir kolu olan, Muhyî-i Mısırî'nin mensup olduğu Gülşenîlik, Şeyh İbrahim Gülşenî tarafından Mısır'da temelleri atılan bir tarikattır. Tarikatın ismi, Dede Ömer Ruşenî'nin, müridi İbrahim Gülşenî'ye “Gülşenî” mahlasını vermesiyle oluşmuştur. Tarikatın teşkilâtlanması, İbrahim Gülşenî'nin oğlu Emir Ahmed Çelebi zamanında tamamlanmıştır. İbrahim Gülşenî Mısır'da, gerek Memlûklüler, gerekse Osmanlı Devleti zamanında görüşlerine değer verilmiş bir mutasavvıftır.

² Halûk İpekten-Mustafa İsen, a.g.e, s. 187.

Mısır'da geniş bir mürid kitlesi oluşturmuş olan İbrahim Gülşenî³, Osmanlı Devleti'nin Mısır'ı feth etmesiyle isyan edebileceği endişesiyle önceleri bir süre gözaltına alınmış; XVI. yüzyılın ilk başlarında hakkında zındıklık ve mülhidlik iddiaları nedeniyle İstanbul'a çağrılmış; yapılan tahkikatta hakkındaki iddiaların asılsız olduğu ortaya çıkmıştır.

Gülşenî tarikatına mensup olanlar, XVI. yüzyılda mülhid ve zındık iddialarıyla karşı karşıyaydılar. Bu iddiaların ortaya atılmasına sebep, vahdet-i vücûd gibi tasavvuf yorumlarıdır. Bu ve buna benzer yorumlarından ötürü Gülşenî tarikatına bağlı Şeyh Muhyiddîn-i Karamanî, şeyhulislam Ebussuûd Efendi'nin verdiği fetva ile idam edilmiştir. Bu idam olayı Gülşenîler için bir dönüm noktası olmuştur. Artık Gülşenîlere mülhid olan insanlarla görüşmemeleri, tasavvuf yorumlarında itidalli olmaları ve kâmil insanlarla birlikte olmaları tavsiye olunmuştur. XVI. yüzyılda maruz kaldıkları mülhidlik ve zındıklık iddialarını XVII ve XVIII. yüzyıllarda silmeye çalışsalar da başarılı olamamışlardır.⁴

Gülşenîlerin İbrahim Gülşenî'den sonraki ikinci piri Sezâî-i Gülşenî'dir. Hasan Sezâî, Edirne'de Gülşenîliğin Sezâîyye⁵ kolunu kurmuştur. Günümüze kadar gelen Gülşenîliğin Edirne'de yerleşmesindeki en büyük âmil olmuştur.

Gülşenîliğin diğer kolu Hâletîyye⁶'dir. Bu kolun kurucusu kabul edilen Hasan Hâletî Efendi hakkında kaynaklarda yeterli bilgi yoktur.

Gülşenîlik Mısır, Edirne, İstanbul, Diyarbakır ve Rodos gibi yerlerde etkinliğini sürdürmüştür. Mısır ve Edirne tarikatın en etkili olduğu yerlerdir.

Gülşenîlik, şair ve bestekârlar arasında geniş kabul görmüştür. "...Gülşenî tarikatı özellikle şair ve bestekârlar arasında geniş bir kabul görmüştü. Örneğin, İstanbullu Derviş Sadâyî (ö.1655), Ali Şirüganî, Edirneli Şaban Dede (ö.1721), Hüdâyî Çelebi, Mustafa Dede (ö.1812) ve Abdülganî Efendi (y.ö.1730) tanınmış Gülşenî musikişinas ve bestekârlarındandır. Yine Ârif (ö. 1725), Ârifî (ö.1552), Usûlî (ö.1539), Bülendî, Gülşenî (ö.1688), Hamdî, Hüsâmî (ö.1674-75), Semaî (ö.1586), Şifâyî (ö.1664-1665), Zaîfî, Zârî

³ Himmet Konur, *İbrahim Gülşenî Hayatı, Eserleri, Tarikatı*, İnsan Yayınları, İstanbul 2000.

⁴ Bu dönemde Ebussuûd Efendi'nin İbrahim Gülşenî hakkındaki fetvaya bkz. M. Ertuğrul Düzdağ, *Şeyhulislam Ebussuûd Efendi'nin Fetvaları*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1972, s. 192-193.

⁵ Himmet Konur, "Sezâîyye", *DİA*, C. 37, İstanbul 2009, s. 79-81.

⁶ Şadiye Çimen, *Şuayb Şerefuddîn-i Gülşenî: Hayatı, Eserleri ve Mektupları*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002, s. 18-20.

(ö.1631), Sezâî ve Rindî (ö.1678) gibi Gülşenî şeyhlerinin şiire olan ilgisi yanında çok sayıda şair Gülşenîliğin çekiciliğinden etkilenmiştir.”⁷

Sonuç olarak toplumdaki sosyal, ekonomik ve ahlâkî çöküntüyü gören tasavvuf ehli Mevlevîlik, Halvetîlik ve Nakşibendîlik gibi tarikatlarla halkı bir bütün halinde tutmaya azami gayret göstermiş, devlete karşı isyan edilmemesi için halkı bilinçlendirmeye çalışmışlardır. İşte Muhyî-i Gülşenî de böyle bir durumda *Sîret-i Murâd-ı Cihân* isimli eserini yazmış; bu eseriyle halkı aydınlatmaya çalıştığı gibi, devlet adamlarına da teb’alarına iyi davranmaları gerektiğini hatırlatmıştır.⁸

⁷ Rüya KILIÇ, “Osmanlı Devleti’nde Gülşenî Tarikatı (Genel Bir Yaklaşım Denemesi)”, s. 223. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1272/14648.pdf>

⁸ Bu bölüm yazılırken şu eserlere başvuruldu;

- Feridun, EMECEN, “Süleyman I”, *DİA*, c. 38, İstanbul 2010, s. 62-74.
- Feridun EMECEN, “Selim II”, *DİA*, c. 36, İstanbul 2009, s. 414-418.
- Bekir, KÜTÜKOĞLU, “Murad III”, *DİA*, c. 31, İstanbul 2006, s. 172-176.
- Feridun EMECEN, “Mehmed III”, *DİA*, c. 28, İstanbul 2003, s. 407-413.
- Erhan AFYONCU, “Sokullu Mehmed Paşa”, *DİA*, c. 37, İstanbul 2009, s. 354-357.
- Barihüda TANRIKORUR, “Mevleviyye”, *DİA*, c. 29, İstanbul 2004, s. 468-475.
- Mustafa KARA, “Gülşeniyye”, *DİA*, c. 14, İstanbul 1996, s. 256-259.
- Halûk İPEKTEN-Mustafa İSEN, “XVI. Yüzyıl Divan Edebiyatı”, *Türk Dünyası El Kitabı* 3. cilt Edebiyat (Türkiye), 3. baskı, Ankara 1998.
- Rüya KILIÇ, “Osmanlı Devleti’nde Gülşenî Tarikatı (Genel Bir Yaklaşım Denemesi)”. İnternet adresi: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1272/14648.pdf>
- Ahmet Atilla Şentürk-Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, 2. baskı, İstanbul 2008.
- Şadiye ÇİMEN, *Şuayb Şerefuddîn-iGülşenî: Hayatı, Eserleri ve Mektupları*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.
- M. Ertuğrul Düzdâğ, *Şeyhulislam Ebussuûd Efendi’nin Fetvaları*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1972.
- Himmet Konur, “Sezaiyye”, *DİA*, c. 37, İstanbul 2009, s. 79-81.

1. BÖLÜM: MUHYÎ-İ GÜLŞENÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

A. Muhyî-i Gülşenî'nin Hayatı ve Edebi Kişiliği

H. 935 (m. 1529) yılında Edirne'de doğan Muhyî'nin asıl adı Muhammed'dir. "Daha çok şiirde kullandığı Muhyî mahlasıyla tanınan Mehmed kendisini genellikle "Derviş Muhyî" çağdaşları ise onu "Acem Fethioğlu" ve "Muhyî Çelebi" şeklinde tanıtır."⁹ Gülşenî tarikatına mensup olduğu için de Muhyî-i Gülşenî olarak bilinir. "Menâkıb'daki bilgilerden (s. 348-349) dedesi Ebû Tâlib'in İbrâhim Gülşenî'nin müridi olduğu, Şîraz'da ticaretle uğraşan Ebû Tâlib'in Akkoyunlular'dan Şîraz Valisi Sûfî Halîl'in halka yaptığı zulümlerden kaçıp ailesiyle birlikte Kazvin'e gittiği, babası Fethullah'ın burada doğduğu, dedesinin kızılbaşlar tarafından öldürülmesi üzerine Edirne'ye gidip yerleştikleri anlaşılmaktadır. Hulvî, Muhyî'nin babasının Ekmekçizâde diye tanındığını, kardeşlerinin defterdarlık görevinde bulunduğunu söyler (Lemezât, s. 557).¹⁰ Muhyî'nin Etmekçizâde Mehmed isimli bir erkek kardeşi ile ismi meçhul bir kız kardeşinin olduğu bilinmektedir.

"1521'den sonra Osmanlı askerî üssünün Belgrad'a taşınmasıyla bir asırdır yüklendiği sınır şehri olma ağırlığından kurtularak sakin bir ortama kavuşan Edirne, Muhyî'nin döneminde sultanlar için bir sayfiye şehri, ulema için yüksek hiyerarşi, idareciler için imtiyazlı bir yer olma özelliğini ifade ediyordu."¹¹ İşte böyle bir ortamda doğan Muhyî, sekiz-on yaşlarında evlatlık olarak verildiği Nakşibendi şeyhinin oğluyla birlikte Üç Şerefeli ve Beyazıt medreselerinde öğrenim görmüştür. Bu yıllarda İbn Arabî'nin eserlerini okuyup anlamaya çalışmaktadır. İbrahim Paşa Camisi'ndeki kütüphânedan İbn Arabî'nin *Fususü'l-hikem* isimli eserini alıp, Edirne Ulu Camisi'nde bulunduğu sırada, İbn Arabî'nin eserlerini

⁹ Muhyî-i Gülşenî, *Bâlaybelen (İlk Yapma Dil)*, Haz. Mustafa Koç, Klasik Yayınları, İstanbul 2005, s. 4. Bahsi geçen eserde onun Muhyî ismiyle ilgili şu bilgiler verilir: "Onun "Muhyî" mahlasını seçiminde, İbn Arabî'nin bilhassa *Kitâb-ı Abâdile*'sinde teorik çerçevesini çizdiği "Muhammed ümmetinin evliyası, Tanrı'nın isimlerinden bir veya birden çok ismine mazhar olur; bu isimler vasıtasıyla varlığı terbiye eder. Bu isimlerin her biri peygamberlerde tam karşılığını bulur. Bunları keşf ehli 'alâ kalbi İbrâhîm, alâ kalbi Süleymân (...) 'diye adlandırır" şeklinde özetlenebilecek görüşleri etkili olur. Tanrı'nın, diriltlen, hayat veren anlamına gelen *Muhyî* adı, İsa Peygamber'de tam tecelli eder. O, bu isim marifetiyle ölüleri diriltir. Derviş Muhyî de ölü gönülleri diriltici olarak birçok çalışmasında kendi mahlasına vurgu yapar. Diğer ortak kardeşiyle ortak ad taşıyan Muhyî, kendisini bu şekilde ayırt eder."

¹⁰ Tahsin Yazıcı, "Muhyî-i Gülşenî", *DİA*, c. 31, İstanbul 2006, s. 79

¹¹ Muhyî-i Gülşenî, a.g.e., s. 5.

yakmasıyla meşhur olmuş olan Çivicizâde Muhyiddin Mehmed Efendi tarafından bu eseri okuduğu için sorguya çekildiği, okumaması gerektiği konusunda ikaz edildiği bilinmektedir.

H. 952 (m. 1545) yılında İstanbul’da bulunduğunu Reşâhât-ı Muhyî¹² isimli eserinden öğreniyoruz: “Menâkıb’da, 953 (1546) yılında Ebüssuûd Efendi ile Gülşenî şeyhi Muhyiddin Karamânî’nin meclislerine devam ettiğini, Kanûnî Sultan Süleymân’a yazdığı kasideleri Kapıağası Haydar Ağa vasıtasıyla sultana ulaştırdığını, Farsça’ya hâkimiyeti sebebiyle ağanın kendisine “küçük Acem”, tarih düşürmedeki maharetinden dolayı Ebüssuûd’un “sâhib-i târih” diye hitap ettiğini (s. 382), Haydar Ağa’nın evinde yapılan bir toplantıda şair Zâtî, Sehâbî, İbrâhim Gülşenî’nin torunu Şehnâme-i Âl-i Osmân müellifi Ârifî Fethullah Çelebi ve o esnada henüz ağa olan Şemsi Paşa ile tanıştığını anlatır (s. 413).¹³

“954/m.1547 yılını da İstanbul’da geçiren Muhyî, 957-959/m.1550-1552 yılları arasında Edirne’de bulunmuş ve 1552 yılının sonunda Edirne’den ayrılarak ağabeyinin defterdarlık görevinde bulunduğu Kahire’ye gitmiş ve orada kadı naipliğine tayin edildikten sonra, İbrahim Gülşenî’nin oğlu Şeyh Ahmed Hayâlî’ye intisap ederek naiplikten ayrılmak istemişse de, Kadı Bâkî Efendi’nin ısrarı üzerine bu isteğinden vazgeçmiştir. Bu sıralarda şeyhinin kızıyla evlenen Muhyî, Cemâleddin-i Hazrecî adındaki bir bilginden astronomi dersleri almış, bir taraftan da Mısır’a başdefterdar olarak atanan Bayezid Çelebi’nin oğlu Bâlî Bey’e *Mesnevî* okutmuştur.¹⁴ Kısa bir zaman sonra halife olan Muhyî, Edirne ve İstanbul’a gitmiş, bir süre durup tekrar Mısır’a dönmüştür. “1013’te (1604) İmâm Şâfî’ nin makamında uzlete çekildiği bilinen Muhyî’nin vefat tarihini Hulvî 1013 (1604), Bursalı Mehmed Tâhir 1014 (1605) olarak verir. Eserlerini içeren mecmuada (aş. bk.) yer alan bir tarih mısraının ebced değerinin 1017’yi (1608) göstermesi onun bu tarihten sonra vefat etmiş olabileceğini düşündürmektedir.”¹⁵

Vefat ettiğinde Mehmed, Mustafa, Ahmed ve Hasan Çelebi adlarında dört oğlu bulunan Muhyî’nin, ömrü boyunca geçim sıkıntısı çekmediği bilinmektedir.

“Ahdî ve Bâdî Efendi, Muhyî’nin düzgün ve güzel şiirler söylediğini, şiire yatkın olup nazmın birçok çeşidinde eser verdiğini kaydetmekte, pek çok muvahhidane ve şairane şiirleri

¹² Muhyî, *Reşehât-ı Muhyî*, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphânesi, No: 302

¹³ Tahsin Yazıcı, a.g.e, s. 79.

¹⁴ Uğurtan Yapıcı, *Edirneli Mevlevî ve Gülşenî Şâirler*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 154.

¹⁵ Tahsin Yazıcı, a.g.e, s. 79-80.

olan Muhyî'nin nazım ve nesir olarak da kaleme aldığı rindane eserleri olduğunu ve bu eserlerin kusursuz olduğunu bildirmektedirler.”¹⁶

Tarih düşürmedeki mahareti dolayısıyla Ebüssuûd tarafından “sahib-i tarih” diye adlandırılan Muhyî, kitaplarının yazıldığı tarihlere genellikle eserlerine verdiği isimle tarih düşürmüştür. Eğer eserinin ismi tarihli değilse bu sefer eserinin metninin içerisinde ebced hesabıyla tarih düşürmüştür.

Biyografik ve tarihi kaynaklarda Muhyî, fazilet sahibi, ilim ve dünya hevesini bir kenara bırakıp tasavvuf yoluna giren bir insan¹⁷ olarak tanıtılır.

B. Eserleri:

Muhyî'nin eserleri hakkında ilgili kaynaklarda¹⁸ ayrıntılı bilgi olduğundan biz burada sadece isimlerini vermekle yetineceğiz;

1. Menâkıb-ı İbrahim Gülşenî¹⁹
2. Reşehât-ı Muhyî²⁰
3. Nefhatü'l-Eshâr
4. Hedyü'l-Harameyn²¹
5. Ahlâk-ı Kirâm²²

¹⁶ Uğurtan Yapıcı, a.g.e, s. 156.

¹⁷ Bağdatlı Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, İstanbul Üniv. Yazma Ktp. TY 2604, vr. 117a;

Gelibolulu Âlî, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Haz. Mustafa İsen, Ankara 1994, s. 325;

Nev'îzâde Atâî, *Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri Hadaiku'l-Hakaik fî Tekmileti's-Şakaik*, Haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul 1989, c. II, s. 596-597;

Kâtip Çelebi, *Fezleke*, İstanbul 1286, c.I, s. 274-275;

Mahmud Celâleddin Hulvî, *Lemezât-ı Hulviyye*, Haz. Mehmet Serhan Tayşi, İstanbul 1993, s. 557-558.

¹⁸ Muhyî-i Gülşenî, *Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî ve Şemleli-zâde Ahmed Efendi Şive-i Tarikat-ı Gülşeniye*, Yay. Tahsin Yazıcı, TTK Yayınları, Ankara 1982.; Muhyî-i Gülşenî, *Bâlaybelen (İlk Yapma Dil)*, Haz. Mustafa Koç, Klasik Yayınları, İstanbul 2005; Tahsin Yazıcı, a.g.e , s. 79-81; Muhyî-i Gülşenî, a.g.e, s 43-61.

¹⁹ Muhyî-i Gülşenî, *Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî ve Şemleli-zâde Ahmed Efendi Şive-i Tarikat-ı Gülşeniye*, Yay. Tahsin Yazıcı, TTK Yayınları, Ankara 1982.

²⁰ Mustafa Koç, “16. yy Osmanlı Coğrafyasında Karanlıkta Kalmış Nakşî-Ahrârî, Yesevî ve Kübrevî Şeyhleri”, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi*, S.7, Mart 2005, , s. 213-254.

²¹ Bazı kaynaklarda bu eser, Hüde'l-Harameyni ve Huda'l-Haramayn olarak geçmektedir.

²² Muhyî-i Gülşenî, “*Ahlâk-ı Kirâm*”, Haz. Abdullah Tümsek, İnsan Yayınları, İstanbul 2004 ve Mustafa Koç, “Ahlâk-ı Kirâm Yayımlı: Akademik Rezalet!”, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi*, Sy. 8, Ekim 2005, s. 309-315.

6. Tefsîru Sûreti'l-Kadr
7. Kitâb-ı Me'âb
8. Hakka'l-yakîn
9. Mevlevî
10. Risâle fi'l-âkâid
11. Sîret-i Murâd-ı Cihân
12. Füyûzu'l-velî
13. Risâle-i Beyne'l-Işâeyn
14. Silsiletü'l-aşk
15. Şerh-i Hadîs-i Cibrîl
16. İhsânnâme²³
17. Şerh-i Hadîs-i Erbaîn
18. Ahlâk-ı Kerîm
19. Hüsn ü Dil
20. Divan (Gazeller)
21. Kalbü Hakîkatü'l-hakâik (Elfiyye)
22. Simsimiyyetü'l-musavver
23. İttihâd-ı Esmâ be-Hüviyyet-i Müsemmâ
24. Divan (Kasideler)
25. Gazâlenâme (Manzum)
26. Gazâlenâme (Mensur)
27. Hur'uf-ı Âliyât
28. Mukattaât
29. Şerh-i Müstezâd-ı Muhyî
30. Risâle fi Esmâi'l-Hüsnâ
31. Anberiyye Risalesi (Risâle fi Havâssı Anber)
32. Mektuplar
33. Muhtelif Şiirler
34. Gül-i Sad-berg²⁴

²³ Mustafa Koç, "16. Yüzyıl'da Kaleme Alınmış Bir Aşk Metni: Muhyî-i Gülşenî'nin İhsânnâme Adlı Mesnevisi", *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, İstanbul, 2005, Sy. 8, s. 185-237.

²⁴ Nihat Öztoprak, *Klâsik Türk Edebiyatı'nda Manzum Yüz Hadîsler*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 1993, s. 68-74; 433-476.

35. Bünyâd-ı Şi'r-i Ârif²⁵
36. Aynü'l-hayât Şerhi
37. Tuhfetü'l-hekîm
38. Hakâyıku'l-hikem
39. Mevlevî
40. Tenezzülât-ı Aşkîyye
41. Arûz-ı Kebîr
42. Sâka-i Kitâb
43. Meşâhidü'l-vücûd ve Mevâcidü'ş-şühûd
44. Risâle-i Vahdet
45. Hikâyetü'l-âşıkîn
46. Vefr-i Muhyî
47. Bereme'y-i Kâbe'y-Nele, Keveme'y-vünâ e Neveme'y-zünâ, Zimiye zeremâ Beniye neremâ, Lebeme'y-velâ sir Kâbe'y-Mevlâ, İzhâr-ı Ezmâr-ı Mâ-tekaddem ve Keşf-i Estâr-ı Mercî'ün-ileyh-i Mübhem, Ye-Hameşem'y-bezem de'y-Ezenâ'y-milfer, Tâfe bûyâ, Kereme'y-Âd, Zâte'y-Vekeşâ ve Hâte'y-Bekeşâ, Kitâb-ı Pîre Fân-beben, Masâdır-ı Elsine-i Erbaa adlarında Bâlaybelen risaleleri ve Şâmilu'l-luga üzerine yaptığı Bâleybelen notlamaları²⁶

Sonuç olarak, Muhyî 1529 yılında Edirne'de doğup, 1608'den sonra Mısır'da vefat eden, Gülşenî tarikatına bağlı, küçüklü büyüklü iki yüzden fazla eseri bulunan, eserlerinde devrine ve kendi şahsiyetine ışık tutan, tarih düşürmede usta olan, ilk yapma dil ve Anadolu'da ilk Reşâhat tercümesinin sahibi olan bir sanat, ilim ve tasavvuf adamıdır.²⁷

²⁵ Muhyî-i Gülşenî, *Bünyâd-ı Şi'r-i Ârif – transkripsiyon, gramer incelemesi-*, Haz. Murat Aşıcı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1989. Ayrıca Mustafa Koç, “16. yy'da Yapılmış Osmanlı Türkçesi Gramer Çalışması: Bünyâd-ı Şi'r-i Ârif”, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi*, Mart 2006, Sy. 9, s. 209-234

²⁶ Mustafa Koç, “Babilden Bâleybelene: İlk Yapma Dil, İlk Kutsal Dil”, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, İstanbul, 2004, S. 5, s. 211–240; Mitat Sertoğlu, “İlk Milletlerarası Dili Bir Türk İcat Etmisti”, *Hayat Tarih Mecmuası*, c 1. Sy. 1, 1 Şubat 1966, s. 66-68.

²⁷ Bu bölüm yazılırken şu eserlere başvuruldu;

- Muhyî-i Gülşenî, *Bâlaybelen (İlk Yapma Dil)*, Haz. Mustafa Koç, Klasik Yayınları, İstanbul 2005.
- Tahsin Yazıcı, “Muhyî-i Gülşenî”, *DİA*, İstanbul 2006, c. 31, s. 79-81.
- Uğurtan Yapıcı, *Edirneli Mevlevî ve Gülşenî Şâirler*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

1.3. SİRET-İ MURÂD-I CİHAN HAKKINDA

Muhyî, 985/1577 yılında Mısır'daki nazır-ı nuzzarlık görevinin Cize kadısına verilmesi nedeniyle, kendisine yapılan haksızlığı giderilmesi ve eski görevinin geri verilmesini arzetmek üzere İstanbul'a sultan III. Murâd'ın huzuruna çıkar. Bu müracaatında 974 / 1567-1568 yılında yazdığı akâid ve ahlâk konularını içeren *Sîret-i Murâd-ı Cihân* eserini sultana hediye olarak sunar.²⁸ Eserin ahlâk kısmı; tehzib-i ahlâk, tedbir-i menzil ve siyaset-i müdün başlıkları altında bölümlere ayrılmakta ve hatime ile bitmektedir. İncelediğimiz eserin özelliği de müellif hattı olmasıdır. Eser bu yönüyle müellifin *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'da bulunan Ahlâk bölümünü içeren diğer kitaplarından ayrılır. Eserin adı, ebced hesabıyla yazılış tarihi olan, 974 / 1567-1568 yılını göstermektedir. Bu da yukarıda belirtilen tarihle uyuşmamaktadır.

Sîret-i Murâd-ı Cihân'da konular ayet, hadis ve atasözleriyle izah edilir. Ayrıca Hz. İsa, İmâm Eş'arî, Tirmizî, Ebu Mansur, Aristoteles, Şiblî, Hamdullah Hamdî, Mevlânâ, Erdeşir Bâbek ve Abdullah-ı Ansârî gibi peygamber, din bilgini, mutasavvıf ve filozofların düşüncelerine yer verilmiştir.

Sîret-i Murâd-ı Cihân'ın nüsha tavsifi:

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHÂNESİ FÂTİH BÖLÜMÜ NO: 3496	
Kitabın Adı	<i>Sîret-i Murâd-ı Cihân</i> (Pend-nâme)

- Muhyî-i Gülşenî, *Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî ve Şemleli-zâde Ahmed Efendi Şive-i Tarikat-ı Gülşeniye*, Yay. Tahsin Yazıcı, TTK Yayınları, Ankara 1982
- Muhyî-i Gülşenî, *Ahlâk-ı Kirâm*, Haz. Abdullah Tümsük, İnsan Yayınları, İstanbul 2004
- Bağdatlı Ahdî, *Gülşen-i Şuarâ*, İstanbul Üniversitesi Yazma Kütüphanesi. TY 2604, vr. 117a;
- Gelibolulu Âlî, *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Haz. Mustafa İsen, Ankara 1994, s. 325;
- Nev'îzâde Atâî, *Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri Hadaiku'l-Hakaik fi Tekmileti's-Şakaik*, Haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul 1989, c. II, s. 596-597;
- Kâtip Çelebi, *Fezleke*, İstanbul 1286, c.I, s. 274-275;
- Mahmud Celâleddin Hulvî, *Lemezât-ı Hulviyye*, Haz. Mehmet Serhan Tayşi, İstanbul 1993,
- Mustafa Koç, a.g.e, ,s. 309-315
- Koç, Mustafa, "Babilden Bâleybelene: İlk Yapma Dil, İlk Kutsal Dil", *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, İstanbul, 2004, S. 5, s. 211-240.
- Mustafa Koç, "16. yy Osmanlı Coğrafyasında Karanlıkta Kalmış Nakşî-Ahrârî, Yesevî ve Kübrevî Şeyhleri", *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi*, Mart 2005, S.7, s. 213-254

²⁸ Muhyî-i Gülşenî, *Sîret-i Murâd-ı Cihân*, 1b-3b.

Müellifi	el-Gülşenî Dervîş Muhyî-i Mısırî
Kitabın Dili	Türkçe
Ölçüleri	225X139,147X70mm.
Varak Sayısı	110 yk.
Satır Sayısı	11 str.
Sütun Sayısı	2 stn.
Hattı	Talik
İstinsah Tarihi	-
Müstensihi	Müellif hattıdır.
Cildi	Bordo deri cilt. Şemseli, salbekli, tıgılı, zencirekli, cetvelli, köşebentli, miklepli; Miklebi şemseli tıgılı, zencirekli, cetvelli, köşebentli, şirazelidir.
Kâğıdı	Kalınca ve âherlidir. Krem rengi, saman sarısı ve şeker rengi olmak üzere dört ayrı renk kağıt kullanılmıştır.
Mürekkebi	Beyitler ve metin siyah, sözbaşları, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 2a'da: Sultan Murâd'a yazılmış methiyenin başlığı ve şiirin içindeki sözbaşı altınla yazılmıştır.
Tezhibi	1b'de: Serlevhası tezhiplidir. Tezhibin içinde beyaz boya ile besmele yazılıdır. Baştan sona bütün sayfeleri altın cetvellidir.
Mülâhazat	Kitabın başındaki numarasız varakta "kitâbu fî 'ilmi'l-Hakâyık ve'l-Ahlâk..." ibaresi yazılıdır. 1a'da: 2 adet mühür izi, vakıf kaydı, dairevi altın kontür içinde "....." ibaresi yazılıdır. Kitabın cildi biraz yıpranmıştır.

Muhyî-i Gülşenî, *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'ın çeşitli yerlerinde kullandığı kaynakları belirtir. Bu kaynaklar şunlardır;

- 1- *Kur'ân-ı Kerîm*
- 2- *Hadisler*
- 3- Abdullâh-ı Ensârî'nin ahlâk konulu kitapları
- 4- *Meşâhidü'l-vücûd ve Mevâcidü's-şühûd* isimli kendi eseri
- 5- Mevlânâ'nın *Mesnevî'si*

6- Farâbî'nin *El-Medînetü'l-fazîlâ sı*

Sîret-i Murâd-ı Cihân'ın ahlâk kısmının bulunduğu Muhyî'nin diğer eserleri;

1- **Mısır'da Hidiv Kütüphânesi'nde bulunan mecmua içindeki Ahlâk-ı Kirâm:** Muhyî'nin oğulları için kaleme aldığı bu eser, 993/1585 yılında yazılmıştır. Eser, bir unvan, üç ihvan ve bir payan bölümlerinden oluşmaktadır.

2- **İstanbul Nuruosmaniye Kütüphânesi'nde bulunan Ahlâk-ı Kirâm:** Üç bölümden oluşan bu eser, şekil ve muhteva bakımından Hidiv Kütüphânesi'ndeki nüshadan önemli bir farklılık göstermez.

3- **Mısır'da Hidiv Kütüphânesi'nde bulunan mecmua içindeki İcmâlî Ahlâk:** Mısır'daki devlet erkânı için 1002/1594 yılında yazıldığı belirtilen bu eser, *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'ın üçüncü makalesi olan Medineler Tedbiri Beyanundadır isimli bölümün özeti şeklindedir.

4- **İstanbul Üniversitesi Yazmalar Kütüphânesi'nde bulunan Ahlâk-ı Kirâm Muhtasarı:** Mısır valisi Seyyid Mehmed Paşa'ya sunulmak üzere telif edilen bu eser, *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'ın üçüncü makalesi olan Medineler Tedbiri Beyanundadır isimli bölümün özeti şeklindedir.²⁹

²⁹ Bu bölüm yazılırken aşağıdaki eserlere başvuruldu;

- Muhyî-i Gülşenî, *Sîret-i Murâd-ı Cihân*, Süleymaniye Kütüphânesi Fâtih 3496.
- Tahsin Yazıcı, “Muhyî-i Gülşenî”, *DİA*, İstanbul 2006, c. 31, s. 79-81.
- Muhyî-i Gülşenî, *Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî ve Şemleli-zâde Ahmed Efendi Şive-i Tarikat-ı Gülşeniyeh*, Yay. Tahsin Yazıcı, TTK Yayınları, Ankara 1982
- Muhyî-i Gülşenî, *Ahlâk-ı Kirâm*, Haz. Abdullah Tümsük, İnsan Yayınları, İstanbul 2004
- Muhyî-i Gülşenî, *Bâlaybelen (İlk Yapma Dil)*, Haz. Mustafa Koç, Klasik Yayınları, İstanbul 2005.

2. BÖLÜM: SİRET-İ MURÂD-I CİHAN'A KADAR PENDNÂME TÜRÜNÜN KISA TARİHİ

2.1. PENDNÂME TÜRÜNÜN KISA TARİHİ

“Eski Türk edebiyatında, insanları iyiye, güzel ve doğruya yöneltmek, topluma ve devlete yararlı; İslâmiyet’in erdemlerini şahsından yaşayan iyi ahlâklı fertler yetiştirmek amacıyla yazılan manzum eserlere genel olarak ‘nasihat-nâme’, ‘pend-nâme’ veya ‘öğüt-nâme’ adı verilmiştir.”³⁰

Nasihatnâmelerin yazılış amacı, İslâmiyetin emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker kaidesine insanların uymasının sağlanmasıdır. Nasihatnâme türü eserlerin yazılmasında ayet ve hadisler, teşvik edici âmil olmuştur. “Andolsun ki ben size Rabbimin vahyettiklerini tebliğ ettim ve öğüt verdim”³¹ gibi ayetler ve “Din, nasihattir.”³² gibi hadisler nasihatnâme türünün yazılmasına zemin hazırlamıştır. İslâm dininin özünde var olan tebliğ etme hususu, insanların birbirine iyiyi, doğruyu ve güzeli tebliğ etmesini gerektirmiş; bu durum şâirler tarafından pendnâme, nasihatnâme, öğütname türü eserler yazılarak yerine getirilmiştir.

Nasihatnâmelerin ana kaynağı, yukarıda da bahsedildiği gibi Kur’ân-ı Kerim ve hadislerdir. “Bu iki kaynağın yanı sıra, yaşanan günlük hayatın, atasözlerinin, tarihî olay ve hikâyelerin, gelenek ve göreneklerin, batıl ve gerçek bilimlerin de bu türe kaynaklık ettiği görülür.”³³ Nasihatnâmelerin manzum bir edebî tür olarak ortaya çıkışlarında, Feridüddin Attâr’ın Pendnâme’si, Sa’dî’nin Bostân ve Gülistân’ı ve Keykâvus’un Kâbusnâme’si etkili olmuşlardır.³⁴

Yusuf Has Hacib’in Kutadgu Bilig isimli eseri, İslâmî Türk Edebiyatı’nda manzum nasihatnâme türünün ilk örneği sayılabilir. Anadolu’da Yunus Emre’nin Risâletü’n-nushiyye’si manzum nasihatnâmelerin ilk örneğidir. Muhyî-i Gülşenî’nin *Sîret-i Murâd-ı Cihân* isimli eserine kadar pek çok manzum nasihatnâme kaleme alınmıştır.³⁵

³⁰ Mahmut KAPLAN, *Hayriye-i Nâbî*, AKM Yayınları, Ankara 2008, 2. baskı, s. 1

³¹ Kuran: 7 (A’râf) / 62.

³² Muhyiddin-i Nevevî, *Riyazü’s-Salihin*, Çev.: Kıvamüddin Burslan, Hasan Hüsnü Erdem, DİB Yayınları, Ankara 1976, c. 1, s. 224.

³³ Mahmut KAPLAN, *a.g.e.*, s. 5

³⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Agah Sırrı LEVEND, “Ümmet Çağında Ahlâk Kitaplarımız”, *TDAY Belleten*, Ankara 1963, s. 89-115.

³⁵ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Mahmut KAPLAN, “Türk Edebiyatında Manzum Nasihat-nâmeler”, *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara 2002, c. XI, s. 792-795.

Manzum nasihatnâmeler her nazım biçimiyle yazılabilse de genellikle mesneviler şeklinde kaleme alınmışlardır. Bunun sebebi mesnevinin konuları, istenilen uzunluk ve kısalıkta ifade etmeye diğer edebî şekillerden daha elverişli olmasıdır.

“Nasihatnâmeleri konularına, nazım şekillerine, te’lif veya tercüme oluşlarına göre aşağıdaki şekilde sınıflandırmak mümkündür:

1. Konularına Göre Nasihatnâmeler:

- a. Dinî-tasavvufî nasihatnâmeler
- b. Sosyal muhtevalı nasihatnâmeler
- c. Çeşitli ilimlerle ilgili nasihatnâmeler

2. Nazım Şekillerine Göre Nasihatnâmeler

- a. Mesnevi şekliyle yazılan nasihatnâmeler
- b. Kaside şekliyle yazılan nasihatnâmeler
- c. Gazel şekliyle yazılan nasihatnâmeler
- d. Terci-i be nd şekliyle yazılan nasihatnâmeler

3. Te’lif veya Tercüme Oluşlarına Göre Nasihatnâmeler”³⁶

- a. Te’lif olan nasihatnâmeler
- b. Tercüme olan nasihatnâmeler

Nasihatnâmelerde;

- I. Dinî-tasavvufî konular
- II. Genel ahlâkla ilgili konular
- III. Sosyal hayatla ilgili konular
- IV. İlimle ilgili konular
- V. Sosyal eleştiri olmak üzere beş konu üzerinde durulduğu görülmektedir.³⁷

Sonuç olarak nasihatnâmeler, İslâm dininin iyiliği emredip kötülüğü men etme esası gereğince yazılmış olan eserlerdir. Nasihatnâmelerin ana kaynağı ayet ve hadislerdir. Türk Edebiyatı’nda yazılmış ilk manzum nasihatnâme Yusuf Has Hacib’in Kutadgu Bilig adlı eseridir.³⁸

³⁶ Mahmut KAPLAN, *a.g.e.*, s. 2

³⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Mahmut KAPLAN, “Manzum Nasihat-nâmelerde Yer Alan Konular”, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya 2001, s. 9, s. 133-185

³⁸ Bu bölüm yazılırken şu eserlerden başvuruldu;

- Kur’an-ı Kerim

2.2. SÎRET-İ MURÂD-I CİHÂN'IN DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ

Manzum ve Mensur Bölümlerin Dil ve Üslup Özellikleri

- **Dil Özellikleri**

16. yüzyılda kaleme alınmış bir eser olan *Sîret-i Murâd-ı Cihân*, Sultan III. Murâd'a sunulmuş bir nasihatnâmedir. Bilindiği gibi 16. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi³⁹’nden Klasik Osmanlı Türkçesi’ne geçiş dönemidir.⁴⁰ *Sîret-i Murâd-ı Cihân*’da bu döneme ait bir eserdir. Eserde Eski Anadolu Türkçesi’nin özellikleri yanında, aynı zamanda Arapça ve Farsça ağır terkiplerin varlığıyla da göze çarpmaktadır. Eser kültürlü bir şahsa (Sultan III. Murâd) yazıldığı için Arapça ve Farsça kelimeler çok fazladır. Bu duruma rağmen akıcı bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. Bağlaçlar, nesir kısımlarında nazım kısımlarına göre oldukça fazladır.

Eserin imlâ özelliklerini şu şekilde değerlendirebiliriz:

- **Ünlüler**

Manzum

-
- Muhyiddin-i Nevevî, *Riyazü's-Salihin* Çev.: Kıvamüddin Burslan, Hasan Hüsnü Erdem, DİB Yay., Ankara 1976, c 1.
 - Mahmut KAPLAN, *Hayriye-i Nâbî*, AKM Yayınları, Ankara 2008, 2. baskı.
 - Mahmut KAPLAN, Mahmut KAPLAN, “Manzum Nasihat-nâmelerde Yer Alan Konular”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya 2001, s. 9, s. 133-185
 - Mahmut KAPLAN, “Türk Edebiyatında Manzum Nasihat-nâmeler”, *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara 2002, c. XI, 791-799.
 - İskender PALA, “Nasihatnâme”, *DİA*, İstanbul 2006, c. 32, s. 409-410.
 - Agah Sırrı LEVEND, “Ümmet Çağında Ahlâk Kitaplarımız”, *TDAY Belleten*, Ankara 1963, s. 89-115.

³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009, s. XCI-CXVI ve Milan Adamovic, *Floransalı Filippo Agenti'nin Notlarına göre (1533) 16. Yüzyıl Türkçesi*, Çev. Aziz Merhan, TDK Yayınları, Ankara 2009.

⁴⁰ Bu tür eserlere örnek olması açısından bakınız: Şemsî, *Deh Murg-ı Şemsî (İnceleme – Metin – Sözlük)*, Haz. Mahmut KAPLAN, Celal Bayar Üniversitesi Yüksek Öğrenim Vakfı Yayınları, Manisa 2003.

Sîret-i Murâd-ı Cihân, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde görülen e/i meselesinde (kapalı e) i yönünde ağır basmaktadır.⁴¹

☞ Umaram **iy** şâh-ı ‘adâlet-nümâ
Muhyi-i bî-çâreye de luğf ola (b.10)

☞ Himmət **idüp** cümle-i ehl-i du‘â
Eyledi Hâk haccı müyesser başa (b.15)

☞ Yâ Rabb anuğ devletin **it** ber-devâm
‘Adli ile ‘âleme **vir** intizâm (b. 32)

Mensur

☞ bu t̄ayifeden ba‘zı s̄ulehâ ba‘zı fuzâlânun taşnîfine zafer bulup müstefidlere istinsâh
itmege virmeyüp eşerini münderis **itmişlerdür** (92b)

Sîret-i Murâd-ı Cihân genellikle kalınlık incelik uyumları bakımından uyumludur. Düzlük yuvarlık uyumu içerisinde Eski Anadolu Türkçesi’nde tipik olarak görülen düz ünlü tabanlardan sonra yuvarlak ünlü, yuvarlak ünlü tabanlardan sonra düz ünlüler sıkça görülür.

Manzum

☞ ‘Âkıbet çün ferîd **kalursın**
Kimün için bu mâlı **alursın** (b. 711)

☞ Her **diyârın** bir özge ‘âdeti var
Her biri bir işi **kılur** muhtâr (b. 719)

☞ ‘Ulemâ **bildüğün** görür bunlar
Hem mü’essirden anlar anlar eşer (b. 738)

⁴¹ Bu ve diğer özellikler için bkz. Faruk Kadri Timurtaş, *Osmanlı Türkçesi Grameri III*, Alfa Yayınları, 10. baskı, İstanbul 2003, s. 326-334.

Mensur

☞ Olmak için evvelâ nefs-i insânî ne cevher **idügünü** ma'lûm **idüp** gâyet ve kemâli mefhûm ola (23b)

Vezin gereği metinde ünlü birleşmeleri görülmektedir. K'ide, K'ola, K'anlara, K'irmedi, K'olasın, K'evvelâ, K'ey, K'anda gibi sözler metinde birleşmiş şekilde yazılmıştır.

Manzum

☞ Ravzaya irdükde bu oldu recâ

K'ide Hudâ hizmetin anuñ çaṭâ (b. 16)

☞ Belki var niçe mucizâtı anuñ

K'irmedi enbiyâ aña çün şakḳ (b. 153)

☞ Dürr anuñçün girân behâ oldu

K'evvelâ bahre âşinâ oldu (b.541)

• Ünsüzler

Eski Anadolu Türkçesi'nde görüldüğü gibi t>d değişikliği görülmektedir.

Manzum

☞ Her kimüñ ilm ile dili **ṭoldı**

Yeryüzünde emîn-i Haḳ oldu (b. 479)

☞ Tırveş **ṭoḡruluḡı** iş eyle

Rastlar mezhebini kiş eyle (b. 603)

☞ **Unuda** niçmet ile çukbâyı

Rüçyetin her kime k'ide in'âm (b. 330)

Mensur

- ☞ ve medîneyi şürûr-ı c̄amme ile **toḅtolu** eyler (68b)
- ☞ **toḅrı** şehâdetde ihmâl itme (105a)
- ☞ Hâḳ Te'âlâ daḫi anlara nefislerini **unutduruğı** şâyife gibi olmaḅ (102a)

Vezin gereği metinde ünsüz düşmeleri gözlenmektedir.

- ☞ Oldı şâhid **olarıla** meşhûd
Vechden anlar itdi ref'-i niķâb⁴² (b. 76)

- ☞ **Bularuḅ** aşlı bu ki ber-maḳdûr
İki ḳudretle bulmaz istikmâl⁴³ (b. 180)

- ☞ Dâyimâ ḳıl tefahḫuşa ıryânı
Ki bulur mülk **olarıla** noḳsâmı (b. 518)

Kelime sonlarındaki ḳ harflerinin ğ harfine dönüştüğü görülmektedir.

- ☞ Ondur onlar velîkin ehl-i ḫaber
Ondan **artuğı** eyledi iclâm (b. 288)
- ☞ İḳtidâ-yı şer'a ḳıl emriyle nehyünde müdâm
Olmağ istersenḅ eger ḫalk-ı cihana muḳtedâ (b. 819)

- ☞ Muntazır olalar niçe müddet
Bir **ayağ** üzre ola biḅ aḳdâm (b. 308)

Kelime sonlarında ḳ harflerinin ḫ harfine dönüştüğü görülmektedir.

- ☞ **yoḫsa** ehl-i Hâḳda ihtilâf ve gareż olmaz (66a)
- ☞ ammâ tafşîline nihâyet **yoḳdur**(68a)

⁴² Ünsüz düşmediği şekli de vardır. Onlaruḅ ḫâlini görüp her dem / Bile ğam yiye vü evlâdur hem (b. 419)

⁴³ Ünsüz düşmediği şekli de vardır. Dâyim ola bu ḫulḳlar kâruḅ / Bunlar ezdâdı olmaya yârüḅ (b. 472)

☞ **yoğsa** şerden menç itmek gerek (71b)

Arapça ve Farsça'dan geçen bazı kelimelerde, ünsüz türemeleri görülmektedir.

Manzum

☞ Nef'ün it mişlini yağud **zāyid**

Çılma hüsranā nesneyi **āyid** (b. 459)

☞ Didi māhiyyete olur **zāyid**

Mütekellim vücūdı anla hā (b. 61)

☞ Cümleye çün hulğ u **akāyid** ki var

Farz durur bilmesi iy şehryār (b. 27)

Mensur

☞ firāset ve kiyāset ile **zamāyirlerün** meknūnuna muṭṭāliç olup (89b)

☞ bu envā'ı cümlesi mezmūm ve kabīhdür ammā ğayr-i müste'idden şaklıansa **cāyizdür**
(92a)

☞ esīrün **fevāyidi** çokdur (78a)

• **Şekil Bilgisi**

Sîret-i Murād-ı Cihân'da bazı kelimelerde Eski Anadolu Türkçesi özellikleri göstermektedir. Örnek olarak;

Manzum

☞ Eyilerle ger itmesen şoğbet

Bari kemlerden **eylegil** nefret (b. 538)

☞ Edeb eyle hem **oluben** mevşūf

Olalar istidāl ile me'lūf (b. 343)

- İlm için ger hased iderse kişi
Cümleden aķbeķ **olisardur** işi (b. 648)

Mensur

- ھاşmun ھاaskeri eţrāfına **şalıvirmegin** ھاasker biri birini kırıp şanmışlar (78b)
- ve anlardan evvelden ziyāde ittışāl ve ķurbet göstermeye **istemiyiser** eger kendiler ziyāde **gösterürlerse** ھیdetlerinde ķuşūr ķomaya (95a)

- Arapça köke Türkçe ek'in geldiği durum
- vezāretten **müşkül-rek** iş olmaz (82b)

• Bağlaç

Cümleleri, kelimeleri ve ifadeleri birbirine bağlayan ya<nî, kim ki, eğer... gibi bağlaçlar, *Sîret-i Murād-ı Cihân*'da yer almaktadır.

Manzum

- Tarafeyne kimisi ķābil olur
Ya'ni cehl-i basîte ھاādil olur (b. 354)
- **Kim ki** bunlarla dāyim ide ھاamel
Olmaya ھاalk içinde aņa bedel (b. 810)
- İktidā-yı şer'a ķıl emriyle nehyünde müdām
Olmağ istersen **eger** ھاalk-ı cihana muķtedā (b. 819)

Mensur bölümlerde oldukça fazla bağlaç vardır. Ki⁴⁴, ammā Ba'cd, Ammā, ve, u, Pes, egerçi, ve eger, Ma'lum oldu ki, ve ammā, geh ... geh..., daği, keennehu, lākin, ba'dehu yāħud, Meşelā, ve ma'lum, veyāħud, eger, ammā eger, imdi ... vs. gibi.

⁴⁴ Ki'li bağlaçların Eski Anadolu Türkçesi'ndeki kullanım şekilleri için bkz. Enfel Doğan, *Ahlāk-ı Alâi (Metin – Sözlük – Sentaks İncelemesi)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2006, s. 96-134.

Mensur

☞ **ve eger** kemlük üzre sülük itdi ise andan şaşınmaq gerek **ki** ıuķūķ ile mevşūf olan ıuķūķ mūrāātını itmek muķāldür **baıdehu** mā-teķaddümde olan dostları **ile** geķen sīretini istifsār itmek gerek **ve** evvelki imtiķāna bu ķāli muzāf itmek gerek **ki** şūkr-i niıam ve küfrānı ne vechledür biline (87a)

- **Arkaik kelime**

Eski Anadolu Türkçesi özellikleri gösteren *Sīret-i Murād-ı Cihān*'da arkaik kelimelere de rastlanmaktadır.

Manzum

☞ Olmaz efķar çü mālİK ü memlūk

ķande ķalur merātib ile sülük (b. 680)

☞ Baıdehu ide ķalk ıazm-ı şırāt

Ola ol köpri **ķamūya** bir **ķām** (b. 313)

☞ Söz odur ki az ola vü öz ola

ķatlu ola hemişe vü **ķüz** ola (b. 619)

Mensur

➤ yoķsa **ılduz** böceğini nūr şanmaq ķilāf-ı şııar-ı uķālādur (76b)

➤ şemşire **ķapınmak** erlük degüldür (76b)

➤ nitekim pādişāhların terbiyete müsteķāķ olanlara ve ehl-i şānāyiıa ve **cünde** ihtiyācı vardur (84b)

- **Redif**

Manzum metinlerde metnin akışını sağlayan kafiye ve rediflerdir. Aşāđıda *Sīret-i Murād-ı Cihān*'da rediflere örnekler verilmiştir.

☞ Ki hişāl-i hamīde lāzımdur
Aña kim ʿadl u dāda ʿāzımdür (b. 336)

☞ Kim ki hürriyeti ile fāyık ola
Kesb ü şarfi hemîşe lāyık ola (b. 437)

☞ Akrabā-yı hemîşe yād eyle
Keremün ʿāleme ziyād eyle (b. 454)

- **Kafiye**

Sîret-i Murâd-ı Cihân'ın manzum kısımlarında temel olarak ve zengin kafiye örneklerini görmek mümkündür.

☞ Mûcib-i celb olan muhâbbete heb
Ola anuñ yanında müstecab (b. 464)

☞ Dergeh-i şâha olıcağ ben revān
İstedi bir tuhfe kıla dil ʿıyān (b. 26)

☞ Nâzır olup Mısrda niçe zemān
Şeyh-i haremlik idi maqşad hemān (b. 18)

- **Vezin**

Sîret-i Murâd-ı Cihân'ın manzum kısımlarında 2 farklı vezin kullanılmıştır. Metinde imâle ve zihâf gibi vezin kusurlarının bulunduğu görülmektedir.

Müfteilün / Müfteilün / Fâ'ilün

☞ Ey yedi iklîme olan pâdişâh
Adlünge heft-ād u dü millet güvâh (b. 1)

Fāilātün / Mefāilün / Fa' lün

- ☞ **Ḥamd-ı Ḥaḫda vüçüd iden ifnā**
Bulur ol vācibü'l-vüçüdü Ḥudā (b. 35)

- **Terkipli cümleler**

Sîret-i Murâd-ı Cihân'da terkipli cümleler oldukça fazla yer almaktadır. Bunların çoğu Arapça ve Farsça terkipli cümleler olup, hamd, sena ve tevhid gibi konularda yoğunlaşır.

Manzum

- ☞ **Vāhib-i āmāl-i şehān-ı cihān**
Ekrem-i ḫalk eḫdal-i 'Osmāniyān (b. 5)

- ☞ **Aḫd-ı pāk u vāhid-i Ḥālīḫ**
Vaḫdeti hem şümārdan aḫlā (b. 48)

- ☞ **Ḥāşşa āl-i peyem-ber vü aşḫāb**
Ki olardur eḫāḫil-i aḫvām (b. 267)

Mensur

- ☞ pes bunı daḫi teḫallüb-i aḫvāl ve tegallüb-i ricāl ve teḫāvül-i rüzgār ve neḫāvet-i edvār ve tebeddül-i mülk ü düvel ve tegayyür-i milel ü niḫal mütelevvin itmeyüp dāyim u ḫāyimdür (23a)

- **Edebî sanatlar**

Edebî sanatlar, manzum metinlerin olmazsa olmazlarındandır. *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'da da pek çok edebî sanat olmakla birlikte, ayrıntılı bir şekilde edebî sanatların tamamını nakletmek sözün çok uzamasına sebep olacağından ve amaçta metindeki bütün edebî sanatların tesbiti olmadığından biz burada örnek olarak birkaç edebî sanata yer vereceğiz.

Nidâ

- ☞ **Muhyiyā** ger kerāmet istersen
Kıydı kı ol melek gibi muılağ (b. 157)

Cinas

- ☞ Oldı bir zerre ‘adlı iy **‘ādil**
Niçe yıllık ‘ibādeteye **‘adil** (b. 511)

Tevriye

- ☞ ‘Amel-i ħayra kııl ħurūc u duđūl
Şavtuđu **rāst** eyle gözle uşūl (b. 742)

İktibas

- ☞ Nazar ehlü ki kendülükle idi
"ارنى انظر اليك"⁴⁵ didi (b. 614)

- **Üslûp Özellikleri**

Sîret-i Murâd-ı Cihân, Sultan III. Murâd adına yazılan bir ahlâk kitabıdır. Bu eserde oldukça fazla Arapça ve Farsça kelime bulunmasına rağmen metin akıcıdır. Anlatılmak istenilen konular, sade bir şekilde yazılmıştır. Nasihatnâmelerde tahkiyevî anlatım yani öyküler anlatarak konuyu anlatma eğilimi varken, bu eserde konular tamamen tahlilî yani tahlile, analize ve tecrübeye dayalı olarak aktarılmıştır. Eserde ayet, hadis, atasözü, berceste mısra gibi iktibaslarla eser zenginleştirilmiş, konu hakkında az sözle çok şey anlatılmıştır.

- **Ayet**

Nasihatnâmelerin birinci kaynağı, Kur’an-ı Kerim’dir. Şair ve yazarlarımızın, eserlerini yazarken en çok bu kaynaktan yararlandıkları görülmektedir. Muhyî-i Gülşenî’de de aynı istifade söz konusudur.⁴⁶

Manzum

- ☞ Gelmeden gitmeden münezzehdür
"جاء ربك امر"⁴⁷ dimekdür aña (b. 45)

⁴⁵ "Rabbim! Bana (kendini) göster; sana bakayım!" Kur’an: 7 (A’râf) / 143

⁴⁶ Ayetler, Muhammed Fuâd Abdalbaki’nin *el-Mu’cemu’l-mufehres li-elfâzı’l-Kur’ân* isimli eseri kullanılarak bulunmuştur.

❧ "يعلم من خلق"⁴⁸ didi çün Hâk
Oldı taḥliqa ḳādir olmağa dāll (b. 184)

❧ Her birisi şuhūdını söyler
"يظهر كل يومه في شان"⁴⁹ (217 .b)

Mensur

❧ "بل هم اضل"⁵⁰ ḳabīlinden olur (28b)
❧ bunlar āb meṣābesindedür ki "من الماء كل شئ حى"⁵¹ (70a)
❧ kemā-ḳāle Allāhu Te'ālā "وما سو بها فإلهمها فجور ها و تقويها قد افلح من زكيها وقد خاب من دسيها"⁵²
" (23b)

• Hadis

Nasihatnāmelerin ana kaynaklarından ikincisi hadislerdir. *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'da da hadislerin kullanıldığı görülmektedir.⁵³

Manzum

❧ Eyle bu pendümi benüm ez-ber

⁴⁷ (Melekler dediler ki:) "Ey İbrâhîm! Bundan vazgeç! **Şu muhakkak ki gerçekten Rabbinin emri gelmiştir.**

Çünkü onlara aslâ geri çevrilmez bir azab gelecektir." Kur'an: 11 (Hûd) / 76

⁴⁸ "(Hiç) yaratan bilmez mi?" Kur'an: 67 (Mülk) / 14

⁴⁹ O, her gün (her an) bir işdedir! Kur'an: 55 (Rahmân) / 9.

⁵⁰ "Yoksa gerçekten onların çoğunun (söz) dinleyeceklerini veya akıl erdireceklerini mi sanıyorsun? Onlar ancak hayvanlar gibidir; hattâ onlar yolca daha sapkırlar." Kur'an; 25 (Furkân) / 44.

⁵¹ "... her canlı şeyi, sudan yaptık..." Kur'an: 21 (Enbiyâ) / 30

⁵² 7- Ve nefse ve onu (güzel bir şekilde yaratıp) düzenleyene! 8-Sonra da ona (o kişiye) günâhını ve takvâsını (neyin isyan, neyin itâat olduğunu bildirerek) ilhâm edene (yemîn olsun)! 9- (Ki) onu (o nefsinin, günahlardan) temizleyen muhakkak kurtulmuştur! 10- Onu (isyânıyla) örten ise, mutlakâ hüsrâna uğramıştır! Kur'an: 91(Şems) / 7-10

⁵³ Wensick'in *el-Mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-hadîsi'n-nebevî (Concordance Et Indices De La Tradition)* isimli eserine bakılarak hadislerin kaynakları belirtilecektir.

DİNE DİDİ NAŞİHAT ol server⁵⁴ (b. 528)

☞ **Anda k'olmaya nām-ı Hâk mezkûr**
Ebter olur ol işden eyle 'ubûr⁵⁵ (b. 348)

☞ **Ulemānuñ midādı bî-çeh ü çün**
Şühedâ hūnı ile olur mevzûn⁵⁶ (b. 476)

Mensur

☞ ⁵⁷ "من تشبه بقوم فهو منهم" fehvāsıyla 'âkıbet ehl-i sa'âdet olmağ ihtimāli vardır
(27b)

☞ ki ⁵⁸ "لا عين رات ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر" (58a)

☞ ⁵⁹ "قدر عقولهم" mübteğāsınca her kimsenüñ tekmîli anuñ kuvveti
ğadrinedür (64a)

• Atasözü

Atasözleri, atalarımızın bizlere bıraktığı sözlü kültür ürünleri içerisinde. Şairler, az sözle çok şey anlatmak istediklerinde atasözlerine başvurmuşlardır. Muhyî-i Gülşenî'de bu kervana katılmış şairlerdendir.⁶⁰

Manzum

☞ **Hâşm-ı 'âkıil ki âfet-i cāndur**
Yigdür ol dostdan ki nādāndur⁶¹ (b. 549)

⁵⁴ "Din, nasihattir." Muhyiddin-i Nevevî, a.g.e., s. 224.

⁵⁵ "Bismillâhirrahmânirrahîm" ile başlamayan her iş noksandır; yarar ve bereketi azdır."

⁵⁶ "Mahşerde ulema-i hakikatın sarfettikleri mürekkebe, şehidlerin kanıyla tartılır."

⁵⁷ "Kim bir kavme benzerse, o onlardandır."

⁵⁸ "Ben salih kullarıma, ötelede, öyle şeyler hazırladım ki, ne göz görmüş, ne kulak işitmiş ne de kimsenin hayaline gelmiştir."

⁵⁹ "İnsanlara akılları ölçüsünce konuşunuz."

⁶⁰ Ömer Asım Aksoy'un, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*'ne bakılarak atasözleri kaynaklandırılacaktır.

⁶¹ Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır.

☞ **Söz odur ki az ola vü öz ola**

Ṭatlu ola hemîşe vü ṭüz ola (b. 619)

☞ **Şakla şırruñı kimseye dime**

Diyüben şonra ğamların yime (b. 556)

Mensur

☞ münāsib oldur ki yār-ı şadıķuñ umūr-ı cüz'yyesinden şübhe gelüp ictināb itmeye ki
aybsuz yār isteyen yārsuz ħalur (88b)

• **Deyim**

Nasihatnāmeler halkı aydınlatmayı ve yöneticileri uyarmayı amaçlayan eserlerdendir. Sözün etkisini arttırmak için bu eserlerde deyimler oldukça sık kullanılır.

Mensur

☞ yoħsa istiskā maraźına **mübtelā olan ħoyunı semüz şanup küllī bahāya almağ** (86a)

☞ meşelā eger lezīz ħaberler ile **dimağına bal çalarsa nişünden ħazer idüp** (92b)

• **Diğەر Arapça ve Farsça İbareler**

Manzum

☞ **Meşnevī (26b)**

هست بسیار اهل حال از صوخیان"⁶²

"نادرست اهل مقام اندرمیان"

☞ **Meşnevī (66a)**

جان کرکان وسکان از هم جداست"

⁶² 1-Fıkıhtan bahsetse ağızından hep yokluğa ait sözler çıkar; o sözlerden yokluk kokusu gelir.

2-Küfre ait bahis açsa o bahsinde din kokusu vardır. Şüpheye dair söz söylese sözleri, yakîni anlatmış olur.

<http://tr.wikisource.org/wiki/Mesnevi/2881-2890>

“متحد جانهای شیران خداست

Mensur

ج اول الفكر آخر العمل⁶³ “ bu maʿnāyı mühimdür (73b)⁶⁴

⁶³ Önce fikir sonra amel.

⁶⁴ Bu bölüm yazılırken şu kaynaklara başvuruldu;

- Şemsî, *Deh Murg-ı Şemsî (İnceleme – Metin – Sözlük)*, Haz. Mahmut KAPLAN, Celal Bayar Üniversitesi Yüksek Öğrenim Vakfı Yayınları, Manisa 2003.
- Faruk Kadri Timurtaş, *Osmanlı Türkçesi Grameri III*, Alfa Yayınları, İstanbul 2003.
- Enfel Doğan, *Ahlâk-ı Alâî (Metin – Sözlük – Sentaks İncelemesi)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2006
- Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009
- Milan Adamovic, *Floransalı Filippo Agenti'nin Notlarına göre (1533) 16. Yüzyıl Türkçesi*, Çev. Aziz Merhan, TDK Yayınları, Ankara 2009.

2.3. SİRET-İ MURÂD-I CİHÂN'IN MUHTEVÂSİ

1. **Besmele:** Eserin girişinde yer alan bu bölümde Arapça bir ibare vardır. Derviş Muhyî-i Mısrî'nin 985\1577 senesinde Mısır'dan İstanbul'a geldiği ve bu ahlâk kitabını sultan III. Murâd için kaleme aldığı yazılmıştır.

2. **Der Nact-ı Pâdişâh-ı Devrân Hazret-i Sultân Murâd Hân –edâmu'llâhi eyyâmehu – İbnü's-Sultân Selîm İbnü's-Sultân Süleymân Hân:** 12 beyitten oluşan bu bölümde sultan III. Murâd övülmüştür.

3. **Bâ'is-i Te'lîf Murâd-ı Cihân Vâsıta-i Medh-i Şeh-i Kâmrân:** 20 beyitten oluşan bu bölümde Muhyî, eseri sultana III. Murâd'a sunmak için yazdığını izah eder.

4. **Emmâ Ba'd Bu Kitâb-ı Celîlü'l-İkdr İki Nev' Üzere Mütenevvi'dür**

Nev'i Evvel 'Aķâyid Beyânundadır

Bu Hâķâyık durur Murâd-ı Kibâr

Ĥamd u Tevhîd-i Şâni-i MuĤtâr: 38 beyitten oluşan bu bölümde Allah'a (c.c.) hamd, sena ve tevhide ayrılmıştır.

5. **Enbiyâya bâ-Sırr Hem İkrâr:** 30 beyitten oluşan bu bölümde Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) ve diğer peygamberler hakkında bilgi verilmiştir.

6. **'Âlemün ĤâdiĤ OlduĤın İzhâr:** 8 beyitten oluşan bu bölümde âlemin sonradan yaratılması hakkında bilgiler verilmiştir.

7. **Hâl-i Ĥimân u Mü'mîni İhbâr:** 28 beyitten oluşan bu bölümde imânın ve müminin tanımı ve vasıfları anlatılmıştır.

8. **Evliyâyâ Niķe dūrūr Āşâr:** 18 beyitten oluşan bu bölümde veliler hakkında bilgi verilmiştir.

9. **Bu Melekler Merâtibini Şümâr:** 19 beyitten oluşan bu bölümde melekler hakkında bilgi verilmiştir.

10. **Fi'l-i 'Abd İķün Olunan Güftâr:** 20 beyitten oluşan bu bölümde kul hakkı anlatılmıştır.

11. **Cümle Esmâ Beyânıdur Tekrâr:** 137 beyitten oluşan bu bölümde peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), dört halife, ashab-ı Kirâm, diğer peygamberler, kitaplar, melekler, din alimleri, cennet, cehennem, sırat, mümin, kâfir, hakkında bilgi verilmektedir.

12. **Nev'-i Şâni ki Der Medh-i Sîret-i Murâd-ı Cihân ve Ĥadh-ı Şıfat-ı Ehl-i 'İnâd-ı Zâmānest**

Vaşf-ı Sultân-ı Dehr ve Nâm-ı Kitâb: 12 beyitten oluşan bu bölümde sultana medhiye sunulmuş ve yazmış olduğu kitap hakkında bilgi verilmiştir.

13. Her İşün Evvelinde Olan Bâb: 4 beyitten oluşan bu bölümde söze besmele başlanması gerektiği vurgulanmıştır.

14. Usul-i ahlâk

Makale-i evvelî

Kısm-ı Evvel: Mebādî yani evvelkiler beyanıdır. Hikmet, ilm-i evvel, ilm-i riyâzi, ilm-i tabii, hikmet-i ameli ve hikmet-i amelinin üç bölümü olan tehzib-i ahlâk, tedbir-i menâzil ve şehir yönetimi hakkında bilgi verilmiştir.

15. Kısm-ı Sâni: Nefis ahlâkı hakkındadır. Sîret-i hulk, Sîret-i lezzet, Sîret-i keramet, Sîret-i hikmet, hakkında bilgi verilmiştir.

16. Maḳâle-i Şâniye Tedbîr-i Menâzil Beyânındadır

Şerḥ-i Tebdîl-i Ḥulḳ-ı Ṭâlibdür: 8 beyitten oluşan bu bölümde insan nefsinin değişkenliği anlatılmıştır.

17. Nefse ʿÂriz Olan Merâtibdür: 24 beyitlik bu bölümde nefis hakkında bilgiler verilmiştir.

18. Bu Ṭabâyiʿ Disen(?) Meṭâlibdür: 4 beyitten oluşan bu bölümde tabiatler anlatılmıştır.

19. Ḥulḳ Çar Olduḡı Meʿâribdür: 2 beyitten oluşan bu bölümde ahlâkın aslının adalet, hikmet, iffet ve şecaat olduğu beyan edilmiştir.

20. Derecâtıyla Nicedür Ḥikmet: 9 beyitten oluşan bu bölümde hikmet sayesinde iyinin kötünün ayrıldığını ve yedi çeşit hikmetin olduğunu anlatılmıştır.

21. Hem Şecâʿatde Niçedür Fikret: 23 beyitten oluşan bu bölümde şecaat anlatılmıştır.

22. Bu durur ʿİffetün Maḳâmâtı: 23 beyitten oluşan bu bölümde iffetin 12 türü anlatılmıştır.

23. Ehl-i ʿAdlün Budur ʿAlâmeti: 31 beyitten oluşan bu bölümde adaletin 12 türü anlatılmaktadır.

24. Maḳâle-i Şâniye Tedbîr-i Menâzildedür ve Fiha mâ fih Mineʿl-Maḳâletiʿl-Şâliḡe

ʿİlm ile ʿÂlimi ʿİyân Eyler: 15 beyitten oluşan bu bölümde ilim konusu işlenmiş, ilimle ilgili ayet ve hadisler iktibas edilmiştir.

25. ʿAmel Aḫvâlini Beyân Eyler: 12 beyitten oluşan bu bölümde amelin ilm ile birlikte yapılması öğütlenmiştir.

26. ‘Adlūn Aḥvālīni İder İzhār: Bu bölüm 24 beyit olup adalet ve ādil olmanın erdemleri hakkında bilgiler içerir.

27. Pīr Bulmaqlığı Qılır İřār: 8 beyitten oluşan bu bölümde insanların ehil bir kimseye bağlanıp, nasihat almaları gerektiği hatırlatılmıştır.

28. Ḥidmet Aḥvālīni İder İfşā

Şoḥbet Ehlin Beyān İder Şāhā: 12 beyitten oluşan bu bölümde sohbet ehli kişi tanımlanmış, iyi ve kötü kişiler hakkında bilgi verilmiştir.

29. Düşmen ü Dost Olanuḡ Ḥālī: 10 beyitten oluşan bu bölümde iyi ile kötü hakkında bilgiler verilmiştir.

30. Rāz Ehli Olanuḡ Aḥvālī: 6 beyitten oluşan bu bölümde sır ehli kimsenin hali anlatılmıştır.

31. Cümle Eşyāya Ḥaqq İçün Ḥürmet: 14 beyitten oluşan bu bölümde yaratılanlara hürmet edilmesi ve iyiyi iyi, kötüyü kötü olarak bilmenin gereği anlatılmıştır.

32. Terk ü Ḥürmet Taḥammül ü Şefaḡat: 14 beyitten oluşan bu bölümde halka şefkat ve hürmet etmek gerektiği, bunun terk edilmesi halinde Hakk’ın hoşnut olmayacağı belirtilmiştir.

33. Qadh-i Buḡl ü Fevāyid-i İḡsān: 6 beyitten oluşan bu bölümde ihsanın fazileti ve cimriliğin kötü huy olduğunu anlatılmıştır.

34. Ğıybet ve Medḡ-i Nefs ve Şıdḡı Beyān: 10 beyitten oluşan bu bölümde gıybet anlatılmış, gıybetle ilgili hadislere telmih yapılmıştır.

35. Zıkr-i Ḥaqquḡ Beyānidur Bu Kelām: 13 beyitten oluşan bu bölümde Hakkı zıkr ve fikr etmenin öneminden bahsedilmiştir.

36. Şamt u Nuḡquḡ ‘İyānidur Bu Kelām: 7 beyitten oluşan bu bölümde söz, kelām hakkında bilgiler verilmiştir.

37. Zühdle Va‘deye Vefā-yı Beyān: 5 beyitten oluşan bu bölümde zühd ve taatten bahsedilmiştir.

38. Ba‘z-ı Aḡlāḡ u Sıret-i Merdān: 14 beyitten oluşan bu bölümde insan ahlâkı hakkında bilgiler verilmiştir.

39. Ḥased ü Buḡz u Kīnūḡ Aḥvālī: 11 beyitten oluşan bu bölümde haset, buḡz ve kin hakkında bilgiler verilmiştir.

40. Budur Aḡlāḡ-ı Nefsūḡ İcmālī: 10 beyitten oluşan bu bölümde kısaca nefis ahlâkı anlatılmış, nefis-i marziyye, nefis-i raziyye, nefis-i mutmain, nefis-i mülhime, nefis-i levvame ve nefis-i emmare hakkında bilgiler verilmiştir.

41. İkilik Ahvālini ‘Iyān Eyler

Hem Qanāat Sözin Beyān Eyler: 10 beyitten oluşan bu bölümde yemeğe başlarken besmele ile başlanması ve kanaat edilmesi gerektiği anlatılmıştır.

42 Faḫruḫ Ahvālini İder İfşā: 8 beyitten oluşan bu bölümde fakr konusu işlenmiştir.

43 Fuḫarā Kārını İder Bu Edā: 10 beyitten oluşan bu bölümde fakara konusu işlenmiş, hadislerle izah edilmiştir.

44 Fuḫarāya Niçe Gerek Aḫḫā: 10 beyitten oluşan bu bölümde fakirlere yardım konusu işlenmiştir.

45 Düşmen ü Dūna Qılmaq İstignā: 4 beyitten oluşan bu bölümde düşmanlara ve kötülere el açmanın yanlışlığı işlenmiştir.

46 Dehr Fāniligin İder Tefhīm: 8 beyitten oluşan bu bölümde dünyanın faniliği konusu işlenmiştir.

47 Geçmişi Anıma Yāre Qıl Taḫzīm: 4 beyitten oluşan bu bölümde geçmişi anmanın yararsızlığı anlatılmıştır.

48 Düşmen ve Dost Hālını TakrİR: 6 beyitten oluşan bu bölümde dost ile düşmanın hali anlatılmıştır.

49 Her Zemān Nefse Eylemek TahkİR: 7 beyitten oluşan bu bölümde nefsi tahkir etme konusu işlenmiştir.

50 Ehle Daḫl İtmeden Güzer İtmek: 10 beyitten oluşan bu bölümde hal ehli ve Hak ehli hakkında bilgiler verilmiştir.

51 La‘ubāli Lehvden Hazer İtmek: 20 beyitten oluşan bu bölümde laubali davranışlardan uzak durulması öğütlenmiştir. Bu kısımda satranç terimleri sıklıkla kullanılmıştır.

52 Edebi İle Cülusuḫ Ahvāli: 3 beyitten oluşan bu bölümde edeble oturma hakkında bilgiler verilmiştir.

53 Bİ-Edebden Hazer İden Hāli: 3 beyitten oluşan bu bölümde edepsiz kimselerden uzak durulması gerektiği anlatılmıştır.

54 Bu durur Aşl-ı Ma‘na-yı İmān

Daḫi İslāmı Nedür İhsān: 14 beyitten oluşan bu bölümde ihsan ve zekat konusu işlenmiştir.

55 Cümle Ahlāk Her Ne Varsa Temām

Hātime Hālidür Daḫi Bu Kelām: 31 beyitten oluşan bu bölümde ahlāk konusunda nasihatler verilmektedir.

56 Maḫāle-i Şāliḫe Medīneler Tedbiri Beyānındadır: Ve bu maḫāle yedi faşl üzeredür

57 Faşl-1 Evvel: Halkın medenileşmeye ihtiyacı hakkındadır.

58 Faşl-1 Şānī: Muḥabbet hakkındadır.

59 Faşl-1 Şālīḡ: Toplumun kesimlerini anlatır ve şehir hayatını açıklanmaktadır.

60 Faşl-1 Rābī: Siyāset-i mülk ve ādāb-ı mülūk hakkındadır.

61 Faşl-1 Sādis: Zenginlik hakkındadır.

62 Faşl-1 Sābi: A'vān-ı sālīh hakkındadır.

63 Ḥatime-i Naşāyīḡ-ı Ḥalk Beyānındadır: Kur'an-ı Kerim'den ayetlerle, Hz. Muhammed'den (s.a.v.) hadislerle ve Abdullah-ı Ensārī isimli mutasavvıftan öğütlerle, nasihat konusu işlenmiştir.

3. BÖLÜM: ESERİN MUHTEVASI

3.1. Tarihle İlgili Konular

Edebi metinler, hem yazıldıkları yüzyıla hem de daha sonraki yüzyıllara ışık tutarlar. İçinde buldukları yüzyılın sıkıntılarını, gelenek ve göreneklerini, inanışlarını, savaşlarını ve barışlarını anlatan bu türdeki eserlerden birisi de *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'dir. Muhyî, bu eserini 985\1577 senesinde İstanbul'a geldiğinde, padişah III. Murâd'a eserini hediye olarak arz eder. Devirdeki rüşvet ve iltimasları, milletin bir birinin makamında gözünün olduğunu anlatır. Hatta bu sebeple kendisinin nazır-ı nuzzarlık makamının aç gözlü Cize kadısı tarafından tama' edildiğini söyler.

3.2. Sosyal ve Kültürel Hayatla İlgili Konular

Muhyî, bu eserinde 16. yüzyılda Osmanlı Devleti'ndeki sosyal ve kültürel hayata dair ipuçları verir. Eserin geneli ahlâk hakkındadır. Muhyî'nin bu konuyu işlemesi dikkat çekicidir. Çünkü bu dönemde devlet dışta ulaşabileceği sınırlara ulaşmıştır. Devlet ihtişam devrini yaşamaktadır. Her yükselişin bir inişi olduğu gibi devletin bu zirve durumunun yavaş yavaş yüzyılın sonuna doğru gerilediği görülmektedir. Yüzyılın sonuna doğru uzun süren savaşlar, halkta bezginlik meydana getirmiştir. Doğuda Safeviler tarafından Şiilik propagandasıyla ayaklandırılan insanlar, iç isyanları çıkartmışlardır. İç isyanların uzun zaman devam etmesi, sert bir şekilde devlet tarafından bastırılması halkta buhrân meydana gelmesine sebep olmuştur. İşte bu dönemde yazılan *Sîret-i Murâd-ı Cihân*, toplumun adeta kanayan yaralarına merhem olmak için yazılmıştır. Halkın devlete karşı sadık olmasını, âsîlik edilmemesini, aile ve devletin durumunu açık, sade bir şekilde eserinde işleyen Muhyî, faziletleri, reziletleri, hikmeti, iffeti konularına değinir. Kendisi de bir Gülşenî halifesi olan Muhyî, nefsin mertebelerini anlatır, nefsin kötülüğü istediğini belirtir, emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker emrine sadık kalınması gerektiğini halka hatırlatır. Hak, adalet ve tevekkül kavramlarını izah ederek, halkı bir bütün halinde tutmaya gayret eder. Eğitime önem veren Muhyî, erdemli insan yetiştirerek ve sevgiyi yaygınlaştırarak toplumun birbirine kenetlenmesi gerektiğini belirtir. İnsanları evlat babayı da devlet olarak gören Muhyî, devletin tebaasına babanın evladına duyduğu sevgi gibi baktığını, evladın babasına duyduğu sevgi gibi insanların devlete sevgi duymasını ve insanların birbirlerini kardeşlerin birbirlerine davrandıkları gibi davranmasını öğütler.

3.3. Yazarın Devlet Yöneticilerine ve Tebaaya Tavsiyeleri

“Gülşenî’ye göre, tabiatın kıvamı nefislerle, nefsin nizamı akıllarla, mülkün nizamı devlet başkanı ile devlet başkanının kıvamı da siyasetle, siyasetin kıvamı ise, hikmetledir. Onun için medinede, hikmetin ne olduğu bilinmelidir. Siyasetle, umumi nizamın meydana gelmesi için kanunlara uyulmalıdır. Bunun aksi olursa fitneler doğar, adaletin izleri ortadan kalkar.”⁶⁵

Devlet başkanı, ihtiyaç sahibi insanlarla ilgilenmeli, başkalarının haklarına tecavüz edenlere engel olmalı, toplumun güvenliğini sağlamalı, alim ve faziletli insanlarla beraber olmalıdır. Düşmana karşı nasıl bir tavır takınacağını istişare kararlarıyla belirlemeli, sırrını gizli tutmalı, düşmanın durumundan haberdar olmak için casuslar kullanmalı, savaşta askerlerini düşünmeli, savaş sonrası aldıkları esirlere iyi davranmalıdır.

Muhyî-i Gülşenî, toplumların tasnifini ve devletin erdemli devlet ve erdemli olmayan devlet diye tasnif etmesinde Farâbî’nin *El-Medinetü’l-Fazılâ* isimli eseri etkili olmuştur.

Sîret-i Murâd-ı Cihân’ın Hâtime bölümünde ayet, hadis ve Abdullah-ı Ensârî hazretlerinin sözleriyle halkın neler yapması gerektiğini açıklamaktadır.

⁶⁵ Muhyî-i Gülşenî, a.g.e., s. 194.

KAYNAKÇA

- ..., Dergah Yayınları, “Muhyî-i Gülşenî”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, c. 6.
- ABDULBAKÎ, Muhammed Fuâd, **el-Mu'cemu'l-mufehres li-elfâzı'l-Kur'ân**, İstanbul ts.
- ABDULHAMİD, İrfan, Eş'arî, **DİA**, İstanbul 1995, c. 11 s. 444-447.
- ACLÛNÎ, İsmail b. Muhammed, **Keşfü'l-Hafâ Müzîlü'l-İlbâs 'Amma'stehere Mine'l-Ehâdîsi 'Alâ Elsineti'n-Nâs, (I-II)**, Mektebetü'l-Kudsî, Kâhire 1351. C. II, s.102.
- ADAMOVİC, Milan, **Floransalı Filippo Agenti'nin Notlarına göre (1533) 16. Yüzyıl Türkçesi**, (Çev. Aziz Merhan), TDK Yayınları, Ankara 2009.
- AFYONCU, Erhan, “Sokullu Mehmed Paşa”, **DİA**, c. 37, İstanbul 2009.
- AKBAYAR, Nuri, **Osmanlı Yer Adları Sözlüğü**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2001.
- ATEŞ, Ahmet, “Metin Tenkidi Hakkında”, **Türkiyat Mecmuası**, c. VII-VIII, 1942.
- AYVERDÎ, İlhan, vd., **Misalli Büyük Türkçe Sözlük (Kubbealtı Lugatı)**, Kubbealtı Neşriyatı, 2. baskı, İstanbul 2005.
- Bağdatlı AHDÎ, **Gülşen-i Şuarâ**, İstanbul Üniversitesi Yazma Kütüphânesi TY 2604.
- CEYHAN, Âdem, “Türk Tarih ve Edebiyatı Araştırmalarında Usûl Üzerine” **Yeni Türkiye**, Sy. 43, İstanbul 2002.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar, **Ötüken Türkçe Sözlük**, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.
- ÇİMEN, Şadiye, **“Şuayb Şerefuddîn-i Gülşenî: Hayatı, Eserleri ve Mektupları”**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, 22. Baskı, Ankara 2005.
- DOĞAN, Enfel, **Ahlâk-ı Alâî (Metin – Sözlük – Sentaks İncelemesi)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2006.
- DÜZDAĞ, M. Ertuğrul, **Şeyhulislam Ebussuûd Efendi'nin Fetvaları**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1972.
- EMECEN, Feridun, “Mehmed III”, **DİA**, c. 28, İstanbul 2003.
- EMECEN, Feridun, “Selim II”, **DİA**, c. 36, İstanbul 2009.
- EMECEN, Feridun, “Süleyman I”, **DİA**, c. 38, İstanbul 2010.
- Gelibolulu Âlî, **Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım**, (Haz. Mustafa İsen), Ankara 1994.
<http://tr.wikisource.org/wiki/Mesnevi/2881-2890>
- HULVÎ, Mahmud Celâleddin, **Lemezât-ı Hulviyye**, (Haz. Mehmet Serhan Tayşi), İstanbul 1993.

- IŞIK, İhsan, **Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, Elvan Yayınları, Ank. 2006.
- İPEKTEN, Halûk – İSEN, Mustafa, “XVI. Yüzyıl Divan Edebiyatı”, **Türk Dünyası El Kitabı 3. cilt Edebiyat (Türkiye)**, TKAE Yayınları, 3. baskı, Ankara 1998.
- KAPLAN, Mahmut, “Hayriye-i Nâbî”, **AKM Yayınları**, 2. baskı, Ankara 2008.
- KAPLAN, Mahmut, “Manzum Nasihat-nâmelerde Yer Alan Konular”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sy. 9, Konya 2001.
- KAPLAN, Mahmut, “Türk Edebiyatında Manzum Nasihat-nâmeler”, **Türkler Ansiklopedisi**, c. XI, Ankara 2002.
- KARA Mustafa, “Gülşeniyye”, **DİA**, c. 14, İstanbul 1996.
- Kâtip Çelebi, **Fezleke**, c.I, İstanbul 1286.
- KAYA, Mahmut, “Aristatalis”, **DİA**, c.3, İstanbul 1991, s. 375-378.
- KILIÇ, Rüya “**Osmanlı Devleti’nde Gülşenî Tarikatı (Genel Bir Yaklaşım Denemesi)**”,
İnternet adresi: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1272/14648.pdf>
- KOÇ, Mustafa, “16. yy Osmanlı Coğrafyasında Karanlıkta Kalmış Nakşî-Ahrârî, Yesevî ve Kübrevî Şeyhleri”, **Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi**, Sy.7, Mart 2005.
- KOÇ, Mustafa, “Ahlâk-ı Kirâm Yayımı: Akademik Rezalet!”, **Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi**, Sy. 8, Ekim 2005.
- KOÇ, Mustafa, “Babilden Bâleybelene: İlk Yapma Dil, İlk Kutsal Dil”, **Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları**, Sy. 5, İstanbul 2004.
- KONUR, Himmet, “Sezâiyye”, **DİA**, c. 37, İstanbul 2009.
- KONUR, Himmet, **İbrahim Gülşeni Hayatı, Eserleri, Tarikatı**, İnsan Yayınları, İstanbul 2000.
- KORKMAZ, Zeynep, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), **TDK Yayınları**, 3. Baskı, Ankara 2009.
- KUR’AN-I KERİM, Hayrât Neşriyat, İstanbul 2005.
- KUT, Günay, “Metin Tespitinde Birinci Aşama: Vezin ve Anlam”, **İlmî Araştırmalar**, Sy.8, İstanbul 1999.
- KÜTÜKOĞLU, Bekir, “Murâd III”, **DİA**, c. 31, İstanbul 2006.
- LEVEND, Agah Sırrı, “Ümmet Çağında Ahlâk Kitaplarımız”, **TDAY Belleten**, Ankara 1963.
Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî ve Şemleli-zâde Ahmed Efendi Şive-i Tarikat-ı Gülşeniye,
Yayımlayan Tahsin Yazıcı, TTK Yayınları, Ankara 1982.
- Muallim NACİ, **Lûgat-ı Nâci**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1978.

- Muhyiddin-i Nevevî, **Riyazü's-Salihin**, Çev.: Kıvamüddin Burslan, Hasan Hüsnü Erdem, DİB Yayınları, c 1, Ankara 1976.
- Muhyî-i Gülşenî, **Ahlâk-ı Kirâm**, (Haz. Abdullah Tümsek), İnsan Yayınları, İstanbul 2004.
- Muhyî-i Gülşenî, **Bâlaybelen (İlk Yapma Dil)**, (Haz. Mustafa Koç), Klasik Yayınları, İstanbul 2005.
- Muhyî-i Gülşenî, **Reşehât-ı Muhyî**, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphânesi, No: 302
- Muhyî-i Gülşenî, **Sîret-i Murâd-ı Cihân**, Süleymaniye Kütüphânesi Fâtih 3496.
- Nev'îzâde Atâî, **Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri Hadaiku'l-Hakaik fi Tekmileti's-Şakaik**, (Haz. Abdülkadir Özcan), c. II, İstanbul 1989.
- OCAK, Tulga, "Labial *Hi*'nin Çeviriyazıda Yazımı Sorunu", **Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış Nevin Önberk Armağanı**, Ankara 1997.
- ÖZTOPRAK, Nihat, **Klâsik Türk Edebiyatı'nda Manzum Yüz Hadîsler**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 1993.
- ÖZTOPRAK, Nihat, **Klâsik Türk Edebiyatı'nda Manzum Yüz Hadîsler**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 1993.
- ÖZTÜRK, Zehra, Hamdullah Hamdi, **DİA**, c. 15, İstanbul 1997, s. 452-454.
- PALA, İskender, "Nasihatnâme", **DİA**, c. 32, İstanbul 2006.
- Şemsettin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, 10. Baskı, İstanbul 2001.
- Şemsî, **Deh Murg-ı Şemsî (İnceleme – Metin – Sözlük)**, (Haz. Mahmut KAPLAN), Celal Bayar Üniversitesi Yüksek Öğrenim Vakfı Yayınları, Manisa 2003.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla – KARTAL, Ahmet, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yayınları, 2. baskı, İstanbul 2008.
- TANRIKORUR, Barihüda, "Mevleviyye", **DİA**, c. 29, İstanbul 2004.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, **Osmanlı Türkçesi Grameri III**, Alfa Yayınları, İstanbul 2003.
- TÜMSEK, Abdullah, **Muhyî-i Gülşenî ve Ahlâk-ı Kirâm İsimli Eseri**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 1995.
- ÜNVER, İsmail, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **Türkoloji Dergisi**, C. XI, S.1, Ankara 1993.
- WENSİCK, **el-Mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-hadîsi'n-nebevî** (Concordance Et Indices De La Tradition), Leiden, 1943.
- YAPICI, Uğurtan **"Edirneli Mevlevî ve Gülşenî Şâirler"**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- YAVUZ, Yusuf Şevki, Ebû Mansur, **DİA**, c. 3, İstanbul 1991, s. 375-378.
- YAZICI Tahsin – Uludağ, Süleyman, Abdullah Ensârî, **DİA**, c. 17, İstanbul 1998, s. 222-226.

YAZICI Tahsin, Erdeşir Bâbek, **DİA**, c. 11, İstanbul 1995, s. 284-285.

YAZICI, Tahsin, “Muhyî-i Gülşenî”, **DİA**, c. 31, İstanbul 2006, s. 79-81.

IV. BÖLÜM

METİN

1a

الحمد لله الذى هدينا لهذا و ما كنا لنهتدى لولا ان هدانا الله،⁶⁶

67

68

⁶⁶ Bizi doğru yola ileten Allaha hamdolsun Allah bizi doğru yola iletmeseydi şüphesiz biz doğru yolu bul(a)mazdık” Murād bin Selīm Ḥān el-muẓaffer dā’imā

⁶⁷ Bu latif ve yüce nüshayı sultanların en azametlisi, hakanların en cömerdi sultan oğlu sultan Hazret-i sultan (okunmuyor) Orhan –Allah onun devletini ahir zamana kadar dāim etsin- (okunmuyor)? vakfetmiştir.”

" الحمد لله الذى افجر من اسرار العارفين بنابيع الحكم والاح لبصاير المحققين بوارق الهمم و الصلوة و السلام على
موضح حقايق الايمان ومظهر لطايف القرآن وعلى من اصطفيتهم لنفسك و اختفيتهم لقربان انك⁶⁹"

Ammā Ba'd Derviş Muḥyî-i Mıṣrî böyle beyân eyler ki çün Mıṣırdan sene ḥamse şemânîn ve tis'a mi'ede Kõştanîniyyeye gelüp dergâh-ı pâdişâh-ı âlem-penâha rû-sûde olduḡda bir kitâb-ı câmi' lâzım gelmegin 'ilm-i ḥaḡâyık ve aḡlâḡda bu kitâb ketb olup ḥidmet-i ḥazrete nişâr oldu ki manzûr-ı pâdişâh-ı bülend-dergâh olup mûcibiyle 'amel olunduḡda sebeb olan

2a du'â-güy devlet-i dâreyne daḡi du'â-yı bi'l-ḡayr ḡâşıl ola.

Der Na'ı-ı Pâdişâh-ı Devrân Ḥazret-i Sulṡân Murâd Ḥân –edâma'llâhü eyyâmehü – İbnü's-Sulṡân Selîm İbnü's-Sulṡân Süleymân Ḥân

Müfteilün / Müfteilün / Fâ'ilün

1. Ey yedi iḡlîme olan pâdişâh
Adlünje heftâd u dü millet güvâh
2. Cümle cihân emrünje çün oldu râm
Cümle cihân ḡalḡına sensin merâm
3. 'Adl ideli Yeşrib u Baḡḡada sen
Ḳıldı itâ'at Ḥabeş ile Yemen
4. Bir ḡuluḡı ideli sulṡân-ı Mışr
Geldi revân 'izzetle cân-ı Mışr

⁶⁸ Sultan oḡlu sultan Süleyman'ın oḡlu, sultan oḡlu sultan Murâd'ın oḡlu, Sultan oḡlu sultan Süleyman'ın –Allah onun adaletli günlerini bâki kılsın ve atalarının kabirlerini serin eylesin- hazinesi için"

⁶⁹ Hikmet pınarlarından ariflerin sırlarını ortaya çıkaran ve ehl-i tahkikin basiretlerine himmet (gayret) parıltılarını parlak bir şekilde gösteren Allah'a hamdolsun. Salat ve selam iman hakikatlerini açık bir şekilde gösteren/açıklayan, Kuran'ın latifelerini bütün açıklığı ile beyan eden peygamberin ve senin kendi nefesine tercih ettiklerin ile ünsiyetinin yakınlığında gizlendiḡin kişilerin üzerine olsun.

5. Vāhib-i āmāl-i şehān-ı cihān
Ekrem-i halk aḥdal-i ‘Osmāniyān
6. Dād-dih-i cümle-i hākān-nijād
Şāh-ı Cihān Hazret-i Sulṭān Murād
7. Maḥrem-i rāz-ı harem-i Müste‘ān
Kıub-ı zemīn dāyir-i devr-i zemān
8. Zātı cihāna olalı muhterem
Bābı durur melce’-i ehl-i harem
- 2b** 9. Tıgına serkeşler anuñ virdi bāc
Tahtına husrevler anuñ sürdi tāc
10. Şu‘le-i şemşiri ile mihrvār
‘Āleme hüküm eyledi ol nāmdār
11. Bāb-ı sa‘ādātı anuñ dāyimā
Hācet ahālisine meftūh ola
12. Umaram iy şāh-ı ‘adālet-nümā
Muhyi-i bī-çāreye de luṭf ola
13. **Bā‘iş-i Te’līf-i Murād-ı Cihān**
Vāsıta-i Medh-i Şeh-i Kāmran
14. Niçe zemān pīre idüp hıdmeti
Mısrda fakr-ıla bulup ‘izzeti

15. Himmet idüp cümle-i ehl-i duca
Eyledi Haq haccı müyesser başa
16. Ravza'ya irdükde bu oldu recā
K'ide Hudā hizmetin anuḡ aṡā
17. Olmaḡa ol izzet ü faḡre sebeb
Mısrda nāzırlıḡı kıldum taleb
18. Nāzır olup Mısrda niḡe zemān
Şeyḡ-i ḡaremlık idi maḡsad hemān
19. Mısrda ben nāzır-ı nüzzār iken
Aldı yerüm aḡlem-i ḡalk-ı zemen
- 3a** 20. Cizde ḡāḡıyiken ol ehl-i medaḡ
İtdi benüm yerüme daḡı ṡamaḡ
21. Bende ḡod ol maḡşıbı kıлмаḡ ḡabül
Vāsıṡa olmaḡlıḡ için idi ol
22. Tā ḡarem-i ḡazrete ḡidmet kılam
Niḡe zemān maḡbedüm ola ḡarem
23. ḡün bu sebeb oldu müyesser hemān
Derḡeh-i sultāna dil oldu revān
24. Mısrda aḡzmüm bilecek ehl-i berr
Cümle-i ḡükkām ile erbāb-ı sırr
25. Lāyık u aḡsen diyü idüp duca
Eylediler aḡrzlar iḡsān başa

26. Dergeh-i şāha olıcağ ben revān
İstedi bir tuğfe kıla dil ʿıyān

27. Cümleye çün hulk u ʿağāyid ki var
Farz durur bilmesi iy şehryār

28. Pes buları cümleten idüp ʿıyān
Aşlını icmāl ile kıldum beyān

29. Farz durur bunları bilmek temām
Cümle cihān ādemine ve's-selām

30. Çünkü bu ahlākı beyān eyledüm
Tuğfe-i sulţān-ı cihān eyledüm

3b 31. Ehl-i münāya o durur müddeʿā
Bu kapuya saʿy ider ehl-i şafā

32. Yā Rabb anuñ devletin it ber-devām
ʿAdli ile ʿāleme vir intizām

33. Muhyi-i bī-çāreye budur duʿā
Hāzretine hāşıl ola müddeʿā

Emmā Baʿd Bu Kitāb-ı Celīlū'l-Ḳadr İki Nevʿ Üzere Mütenevviʿdür

Nevʿ-i Evvel ʿAğāyid Beyānundadır

Fāilātün / Mefāilün / Faʿ lün

34. Bu Hâkâyık durur Murâd-ı Kibâr

Hamd ü Tevhîd-i Şâni-i Muhtâr

35. Hamd-i Hâkda vücûd iden ifnâ

Bilür ol vâcibü'l-vücûdı Hudâ

36. Hikmeti gör ki kudreti itdi

Bir söz ile iki cihân peydâ

37. Zâhir u mazhar-ı mezâhir-i zât

Hem mücellâ şifâtına meclâ

38. İsmi ne ‘aynıdır ne hod gayrı

Oldı eşyâ mezâhir-i esmâ

39. Her ne deñlü ‘add iderseñ farz

Çılmaz esmâsını anuñ iñşâ

4a 40. Götürî ‘âleme vücûd andan

Cümleden ol münezzeh ü bâlâ

41. Hayr u şerre irâdeti vardur

Râzı olmaz muhâle ol ammâ

42. Şeydür ammâ degüldür eşyâveş

Cevher ü cism ola mı Mevlâ

43. ‘Adl ü fazl aña cümlesi mensûb

Zulmi yok kim denile çün u çirâ

44. Kimse dañl idemez ki ber-Hâkdur

Her ne kim eyler ise men‘ u ‘atâ

45. Gelmeden gitmeden münezzehdür

70 "جاء ربك امر" dimekdür aña

46. Etmez ahvāl ü vaqt aña sebkat

Yok durur bir cihetle hıc ĩmā

47. Beñzemez nesneye vü nesne aña

71 "ليس شيء كمثلها ابدًا"

48. Ahd-ı pāk u vāhid-i Hālık

Vaħdeti hem şümārdan a'lä

49. Vehm ü idrākden muħaddesdür

Mümkin olmaz muħāldür hem-tā

50. Ki eger iki olsa yā efzün

Dehr-i fānī kaçan bulurdı beķā

4b 52. Belki ħalup 'ademde gelmezdi

Vāhid bī-żıdd oldı pes Mevlā

53. Olsa bir şehre ger iki sulţān

Bulur ol şehr bir dem içre fenā

54. Kaçan ola ki şehr dehr-i 'azīm

Bula iki şeh ile neşv ü nemā

⁷⁰ (Melekler dediler ki:) "Ey İbrāhīm! Bundan vazgeç! **Şu muhakkak ki gerçekten Rabbinin emri gelmiştir.**

Çünkü onlara aslā geri çevrilmez bir azab gelecektir." Kur'an: 11 (Hūd) / 76

⁷¹ "O'nun misli gibi hiçbir şey yoktur." Kur'an: 42 (Şurā) / 11

55. Pes Hūdā-yı Kādīm ‘azze ve cell
Vāhid-i bī-şerīkdür haqqā
56. ‘Ayn-ı zātı didi vücūd-ı haqqı
Cümle ehl-i taşavvuf u hükemā
57. Ki eger ğayrı olsa idi vücūd
Aña muhtāc olurdu ol hāşā
58. Yoğ durur nesne ihtiyāc degül
Diselerdi cevāb sellemnā
59. LİK çün yoğ durur aña maḥzūr
K’ola işbāt-ı cānib-i aqvā
60. Pes gerekdür k’ola vücūdı anuḡ
Zātınuḡ ‘aynı dāyimā ebedā
61. Didi māhiyyete olur zāyid
Mütekellim vücūdı aḡla hā
62. Daḡi şūfiyye didi kim o vücūd
Muḡlağ oldu vü şāmil-i eşyā
- 5a** 63. Aña cümle zılāl gibi durur
Daḡi bātıl diseḡ olur haqqā
64. Mütekellim ḡakīm ile didiler
Olsa şahşiyye vaḡdet aña edā
65. Daḡi ferd-i mu‘ayyen ü cezri
Ki ḡakīki ola dinilse n’ola

66. Mütেকellim ḥakīm ile şūfī
 Ḳıldılar iḥtilāfda ḥayfā
67. Ben dirüm kim eger beyānı bunun
 Olsa lāyık ideydi Rabb-i ʿalā
68. Pes murād-ı Ḥudā bu anlanūr
 K’ola bunun beyānı icmālā
69. Rabb-i ʿarş oldı fevḳ-ı ʿarş velī
 İttişāl ü temekkün olmaz aḡa
70. Hic şāniʿsüz ola mı ḥāne
 Ḥāme-zensüz bulur mı ḥarf imlā
71. Pes gerekdür ki şāniʿ-ı fāʿil
 İḥtiyāriyle ide işi inşā
72. İḥtiyārı irādetiyle dürür
 “ يفعل الله ما يشاء بنا”⁷²
73. Vaḥdetin şol vücūd anlar kim
 Muḥyiyā keşretin ide ifnā
- 5b Enbiyāya bi’s-Sırr Hem İkrār**
74. Re’fet ü rahmet eyleyüp Vehhāb
 Enbiyāsına nāzil itdi kitāb

⁷² “... Allah, dilediğini yapar.” Kur’an: 14 (İbrāhīm) / 27.

75. Anların emr ü nehyi ve fi'li bize
Cümle heb lāyıkı ider icāb
76. Oldı şāhid olarıla meşhūd
Vechden anlar itdi ref-i niķāb
77. Her biri aķal-i zemāne idi
İşmet-i Hāķda iy ulü'l-elbāb
78. Küfr ü işyāndan oldı cümlesi pāk
Olmaz anlara āhiretde iķāb
79. Enbiyā lāzım oldı k'ola beşer
Eyle itdi bize Hūdā-yı hiķāb
80. 'Avret ü cinn resül olmadı
Ki olar oldı cümle ehl-i hicāb
81. Dilsiz olmaz nebī olur a'cā
Āşim ü 'āşi olmaz ü kezzāb
82. 'Azl olmaz nebī nübüvvetden
Hem velī de budur kelām-ı şavāb
83. Ki ķabül etselerdi aķbābı
Redd olur mı kirāma hīc ādāb
- 6a** 84. Çün kirāmun bu ola aķvāli
Ekremü'l-ekremīn kıla mı iķāb
85. Enbiyādur Hāķķun güzīdeleri
'Āleme oldı cümlesi erbāb

86. Hic kılmadılar haṭā-ferzā
Olsa da maşlahat-çün ola şavāb
87. Adem ol dem ki gendüm ekl itdi
Nesle toḥm ekdi tā ola ensāb
88. Nefs olmadı anlara gālib
Kıldı şeyṭānı gamları bī-tāb
89. Oldı Ādem meleklere mescūd
Hem ol itdi Cenāb-ı Hakkā şitāb
90. Tutmadı çünki emr-i Hakkı racīm
Ākıbet irdi laṣnet ile əzāb
91. Biricigini redd iden kıldı
Dini qaşrını dāreynde ḥarāb
92. Baʿzısı oldı baʿzıdan efdāl
Bunu fāzl-ı Hakk anla virme cevāb
93. Cümlenüñ efdali Muḥammeddür
Enbiyā serveri Resül-i Cenāb
94. Kāffe-i əleme resül oldur
Feth olmadı ğayrısına bu bāb
- 6b** 95. Vardı miṣrāca cism ile bir şeb
Etdi Hakk aña anda niçe ḥitāb

96. Kimseye olmadı bu rü'yet hıc

Mürtefi' oldı anda heb cilbāb

97. Hātem-i enbiyādur ol bī-şekk

İbtidā hem odur vü hüsni-i me'āb

98. Olmaya şonra kimse hıc nebī

Enbiyā gibidür velī aḥbāb

99. Çünkü āḥir zamānda ine Mesīḥ

İde dīn-i Resūle isticlāb

100. Kıldı ğayrı şerī'ati mensūḥ

Oldı Qur'ān muḥīṭ cümle kitāb

101. Olsa bir emrde muṭābıḳ-ı ğayr

Yine metbū' budur itme 'acāb

102. Oldı Bü Bekrle 'Ömer 'Osmān

Hem 'Alī mīr-i cümle-i aḥḥāb

103. Cümlesine kemīnedür Muḥyī

İde rü'yetlerin 'aṭā Vehhāb

'Ālemüñ Hādiş Olduğın İzhār

104. Enbiyāya şu kim olur vāriş

'Ālemi cümle anlar ol ḥāriş

7a 105. Ki cihānuñ teğayyüri cümle

Hādiş olmasına olur bā'is

106. Sebkat itdi ‘adem hūdūşı için
Zātı olmaz vücūdunı ħāriş
107. Belki olur vücūd ile ‘ademi
Cāyız anuñ gel olmağıl bāhiş
108. Buña bir vācibü’l-vücūd gerek
Ola muħdiş ü olmaya ħādiş
109. Olsa ger cāyizü’l-vücūd olur
Müteselsil yā vācibe mākış
110. Mümteni‘ ħod muħāldür olmaz
‘Ahdüñi şıma olmağıl nākış
111. Muħyiyā dehri göze göstermez
Enbiyāya şu kim olur vāriş

Ĥāl-i ‘İmān u Mü’mini İĥbār

112. Budur ‘imān ki idesin her-bār
Kālb ile şıdķ u nuķķ ile ikrār
113. Ki Ĥudānuñ vücūdı vāĥiddür
Yoķdur aña şerik ü hem zıdd yār
114. Zāt-ı pāki eĥad durur dāyım
Vaĥdeti olmadı ‘adedden var
- 7b** 115. Ezel-i lā-yezāldür zātı
Ebed-i bī-bidāyedür Cebbār

116. ‘Araḏ u cevher u cismden pāk
‘Ālim-i sırr u Ğāfir ü Settār
117. Farḏdur ‘ākıla Ḥaḳḳı bilmek
Kılmasa ger Resül daḫı iḥbār
118. Ḳande ḳaldı ki mürşid-i ‘ālem
Muḳtedā-yı rusul imām-ı kibār
119. İde nuṭḳ-ı Ḥaḳḳ ile anı beyān
Eyleye ‘aḳl ü naḳl ile izhār
120. Her ne didi daḫı Resül-i ḫabīr
Lāzım oldu ki idesin iḳrār
121. Olmaz İmān çü zāyid ü nāḳıs
‘Amel arturur aḫa līk āşār
122. Gerçi İmāndan olmadı a‘māl
Lākin İmān ‘amelle çün ola yār
123. Derecāt-ı bülend ider mü’min
Ḥasenātıyla nitekim ebrār
124. Mü’min iseḫ di mü’minüm ḫaḳḳā
Ḥaḳ dilerse olam dime yūri var
125. Buldı şıḫḫat muḳallid İmānı
Cennete dāḫil ola rūz-ı şümār
- 8a** 126. Līk ‘āşī ola ol istidlāl
Terkin itdügi içün iy muḫtār

127. Mü'min olan kebîre kılsa eger
Çıkmaz İmândan etse de ısrâr
128. Tevbe kılmadan ölse lik Ğafūr
Dilese ʿafv ider dilerse yaqar
129. Lik cürmünce çün yana āhîr
Cennete dāhîl eyleye Ğaffār
130. Haqq ider mağfiret şefâʿatsüz
Ger kebîre olursa da evzâr
131. Çün şefâʿat ider Resûl-i şefîʿ
Hîc irişür mi ümmete āzâr
132. Laʿn etme kebîre şāhibine
Taʿn kılma şağîre ehline var
133. Kılsa ger bir kebîreden tevbe
Ğayrisiyle ıķāb olur tekrâr
134. Yaʿni lâ-büd dūrür şağāyirvār
İde tekrâr tevbe istiğfar
135. Hāsenātıyla seyyiāt gider
Lik gitmez meʿāşî eyle olar
136. Lik küfr ile cümle-i ḥāsenāt
Zāyil olur şanasın oda yanar

- 8b 137. Küfrüne mestün eyleme hükmi
Ki ider lağv sekrden güftār
138. Ye's hālinde olmaya maqbūl
Yüz biñ imān getüre ger küffār
139. Kim bilürse kerāmet-i imānı
Muhyiyā mü'min ol durur her-bār

Evliyāya Niçe dūrür Āsār

140. Evliyānuñ kerāmeti muṭlaq
Ḥaḡ durur ehl-i ḡaḡ didi ber-ḡaḡ
141. Ḳādir olduğın etse her birisi
Her kişi daḡl ile tutar aḡa daḡḡ
142. Ol ki meşhūr oldı bī-şek līk
Aḡa inanmayan durur aḡmaḡ
143. 'Ucb ile eylemez velāyeti hīc
Evliyāya şu kim olur mülḡaḡ
144. Līk terğīb-i ṡālib içün ider
Tā ki vire 'ibādete revnaḡ
145. İstizāl ehli eyledi inkār
Rü'yete ḡābil olmaz anlar baḡ
146. Dörtdür evliyānuñ aḡvāli
Biri oldur ki Ḥaḡ bile ancaḡ

- 9a 147. Birisi ol ki Hakk u halk bile
Kendüsi anı bilmeye muflak
148. Birisi daği ol ki Hakk anı
Bildürüp ğayr-i ğilmi olmamak
149. Birisi daği halk u Hak kendi
Bileler řāyiċ ola hemĉü řafaċ
150. Daği dörd oldu nāķız-ı ċādāt
Tābiċ oldu olara niĉe fıraq
151. Birisi enbiyāya muċizedür
K'anlara lāzım oldu daċvet-i Hak
152. Enbiyā muċizātı her ne ki var
Eyledi anı server-i ber-haċ
153. Belki var niĉe muċizātı anuğ
K'irmedi enbiyā anı ĉün řaċċ
154. Biri de evliyā kerāmetidür
Ol daği ċalmadı meĝer ki ramak
155. Evliyā enbiyāya irişmez
Sābiķün ċurbunı gel eyle sebaċ
156. Birisi de ċavāma vāķiċ olan
Her maċūnet ki olmaya muĝlak
157. Nitekim bārı dūřse bir kiřinüđ
Müte'ellihler eyler anı ĥıraq (?)

158. Sihr ile ʿayn ḥaḳḳdur lākin
Yite aḡa birisi çün zevraḳ
159. Vardur esmā vü daʿvete te'şīr
İ'tizāl ehli didiler nā-ḥaḳ
160. Birisi daḡı anuḡ istidrāc
Ehl-i Ḥaḳ lākin atmaz anı nesāḳ
161. Muhyiyā ger kerāmet isterseḡ
Ḳaydı ḳo ol melek gibi muḡlaḳ

9b Bu Melekler Merātibini Şümār

162. Andan evvel ki itdi Ḥaḳḳ eflāk
Cümleden evvel eyledi emlāk
163. Cümle ʿabd-i muḡī' u fermān-ber
Küfr ü ʿişyāndan oldılar bī-bāk
164. Er u ʿavret degül dürür birisi
Ehl-i ʿiḳāndur olmaḡıl şekkāk
165. Kimi dāyım berāhda kāyimdür
Kimi hāyım şühüd-ı Ḥaḳda helāk
166. Bī-ḡaber ʿālemüḡ vüçüdından
Ādemi ḳande ideler idrāk

167. Her biri māsivāya baqmayuben
Terk idüp kendüyi didi iyyāk⁷³
168. Kendülerde vücūd ḥod mevcūd
Olur iyyāye olmasa işrāk
169. Bulmadılar sülūk ile zīrā
Olmadı bir helāk ü istihlāk
170. O kim [düşdi] müdebbir eşbāḥ
Oldı anlarla gerdiş-i eflāk
171. ‘Ālem u ādemün umūrunda
Daḥli var her birisinün bī-bāk
- 10a** 170. Her ne kaçtre irerse bārāndan
Birisi bile iner eh çālāk
172. Her ne yapraḫ ki zāhir ola anı
Niçesi anlaruḡ kıılır ...⁷⁴
173. Gözükür enbiyāya vü gayra
Emr-i Ḥaḫḫ-ıla eyleyüp idrāk
174. Dördi nāmiyle oldılar meşhūr
Kār-ı Cibrīle aḫ muşḫaf-ı pāk
175. Kāfil-i rızḫ oldı Mīkā’il
Kār-ı ‘Azrā’il anla ide helāk

⁷³ “(Rabbimiz!) Ancak sana ibādet ederiz ve ancak senden yardım dileriz.” Kur’an-ı Kerim: 1(Fātiha) / 5

⁷⁴ Kelime silinmiş olduḡu için okunamadı.

176. Nefh-i şūr oldı kār-ı İsrāfil
Oldı bu dōrt efđal-i emlāk
177. Var durur dōrt dağı k'insānuđ
Đayr u şerrini didiler ĥakkāk
178. Gice vū gündüz ikişer sağ u şol
Đayr u şerrün yazar be-ĥāk
179. Pāk ol Muĥyiyā ĥavādişden
Tā ki fi'lünđden ki nūr-ı eflāk

Fi'l-i 'Abd İçün Olunan Güftār

180. Kānķı ĥayvāndan olsa ger ef'āl
Đaķķ ider ĥalk anı hemān bī-kāl
- 10b 181. Didi cebrī ki fi'li 'abd etmez
İĥtiyārıla Đaķķ ider irsāl
182. 'Abd ider fi'li ĥalk Đaķķ itmez
Dime dir ehl-i itizāle kemāl
183. Bularuđ aşlı bu ki ber-maķdūr
İki ķudretle bulmaz istikmāl
184. Kūdret-i 'abd şābit oldı k'aņa
'Āciz olsaydı emr olaydı muĥāl
185. Pes zārūrī durur ki ķudret-i Đaķ
Müntefidūr o kārdan hem 'āl

186. Mütekellim daḥi didi Ḥālīk
Ḥalḳa ʿālim dūrür bi-eyyi-ḥāl
187. "يعلم من خلق"⁷⁵ didi çün Ḥaḳ
Oldı taḥliḳa ḳādir olmaḡa dāll
188. Bilmedeḡ biz ḥod iḥtirāʿ nedür
Ḥalḳa ḳudret olur mı iy baḥḫāl
189. Ḳudrete iktisābımız cāyız
İdemez aḡa ḥiç birisi suʿāl
190. Pes bu nuḥḳıla yine ber-maḳdūr
Ḳudretin altına olur idḥāl
191. Ḥalḳ-ı Ḥaḳḳıla olduḡı s̄ābit
Oldı her ne ki var durur efʿāl
- 11a** 192. Nitekim şīşe inkisārını
Ḥaḳḳ ider ḥalḳ yok durur işḳāl
193. Nitekim ḳatı fiʿl-i ʿabd oldı
Līk çün ḳatle başlaya ḳattāl
194. Ḥalḳ ider baʿdehu Ḥudā mevti
Hem didiler ki ḳaḥʿidür ācāl
195. Çünki meʿzūn ola ʿabdullāh
Anı işler ki itdi Ḥaḳḳ inzāl

⁷⁵ “(Hiç) yaratan bilmez mi?” Kur’an: 67 (Mülk) / 14

196. Belki fı'lınden ol ider ta'bir
Ki rameytu mariğtudur aña dáll
197. Hâlık-ı küll durur çün iy Muhyî
Oldı maĥlûkı cümle-i ef'âl

Cümle Esmâ Beyânıdur Tekrâr

198. Vâhid-i bî-şerikdür Raĥmân
Ezel-i lâ-yezâldür Sübhân
199. Şeneviyye velî Naşâriveş
İkidür diyü itdiler bühtân
200. Daĥi didi şabâ'iyete çehâr
Ehl-i eflâki ĥod қо itme beyân
201. Birden artuĥa ola mı ĥâbil
Olsa ger dehr fâsid ola hemân
- 11b 202. Ki ikiden temânü' ide zuhûr
İkisi yâ biri ola ĥadışân
203. Ki biri bir kişiyi Ĥayy dilese
Biri meyyit dilese ger iy cân
204. İkininüĥ murâdı olma muĥâl
İkisi olmamaĥ da 'acz u hevân
205. Birisi olup olmaz ise biri
Olmayanuĥ işi bulur noĥşân

206. Nākış olan Ĥudā-yı ĥod olmaz
Lāzım oldu ki bir ola sultān
207. Ol kādīm-i ezel dūrür bī-şekk
Olmaz-ise eger kādīm iy ĥān
208. Ĥādış olur vü muĥdiş muĥtāc
Bir kādīm ola tā k'aña pāyān
209. Pes odur şāni'-i kādīm-i eĥad
Ĥaydur ol Muĥyi-i cemī'-i cihān
210. Oldı anuĥ ĥayātı zātından
Ten ü rūĥuyla olmadı ĥayvān
211. Çün imām-şifāt oldı ĥayāt
Oldı ĥayy anuĥ ile cism ü cenān
212. Cāndih-i Ĥıẓr u Ĭsi-i Meryem
Zindegī-baĥş-ı rūh-ı zinde dilān
- 12a** 213. Çün ĥayāt-ı ebed beyān oldı
İdelüm 'ālim olduĥını 'ıyān
214. Zātına 'ālim oldı çünki ezel
Sebķat itmez o 'ilme cehl ü gümān
215. Cümle eşyāya var durur 'ilmi
Ĥic bir nesne yok aña pinhān

216. Zātı da oldı zātına ma'clüm
Bildi bu sırrı şāhib-i 'irfān
217. Zātına 'ilmi ğayra 'ilminden
Farkı vardır dime ki yok rüçhān
218. Didi ehl-i şühūd bu sözi kim
Zātı ile muhītdür her ān
219. Nazar ehli ki ehl-i 'ilm dūrür
Didi 'ilmi dūrür muhīṭ-i cihān
220. Her birisi şühūdını söyler
"يظهر كل يومه في شان"⁷⁶
221. Mütakellim dūrür Hudā-yı 'Alīm
Güş tut nuṭḡ-ı Hāḡḡa diñle inan
222. Nuṭḡı anuṭ kelām-ı vāhiddür
Ḥarf ü şavt ile itmedi i'clān
223. Zāt-ıla kāyim oldı vü ezeli
Mütecezzilik itmedi ḡalecān
- 12b** 224. Ma'ni vü lafzı cümle mu'cizdür
Mişli bir ḡalbe eylemez heyecān
225. 'Ārız olmaz sükūt hergiz aña
Ālet olmaz daḡi zebān ü dehān

⁷⁶ O, her gün (her an) bir işdedir! Kur'an: 55 (Rahmān) / 9.

226. ‘Adem anuñ kelāmı şevķinden
Geldi şehr-i vücūda na‘ra-zenān
227. Emr ü nehyi anuñla eyler Hāķ
Hāberi de beyān ider Kūr’ān
228. Bu ‘ibārāt kim gelür harfe
Daħi şavt ile zıkr ider bu zebān
229. Cümle maħlūķdur ķadīm degül
K’olur a‘razıla hemīşe revān
230. Ćün libāsıdur ol kelāmuñ şavt
Şaħşa tağyīr-i lübsden ne ziyān
231. Hāķ kelāmı dinledüģine sebeb
Dāll olduģıdur o nuķka hemān
232. İrmez aña ĥudūģı ol şavtūñ
Zātı anuñ ķadīmdür Sübhān
233. İndi ‘İbrānī Mūsāya Tevrāt
Ehl-i ‘ibret didi aña Furķān
234. Daħi Dāvūda nāzil oldı Zebūr
Şuħuf indi Hālīle hem bürhān
- 13a 235. Daħi İncİL indi ‘İsāya
‘Arabī olsa oķınur Kūr’ān
236. Cāmi‘ oldı cemī‘isin Tenzil
Bilen añlar muħāldür aķrān

237. Niçe yüz biñ luġātıla dense
Zātına hergiz ırmeye noqşān
238. Gerçi yüz dördür haberde kitāb
LİK aña haşr itmedi ihvān
239. Didiler ehl-i itizāl kelām
Oldı maḥlūk bu durur bürhān
240. Ki Ĥudā ḥalq itmeyince ḥurūf
Mütekellimlik itmedi tuġyān
241. Biz dirüz kim kelām-ı ḥaḳ budur
Ki anı didi eşref-i insān
242. K'oldı Qur'ān kelām-ı Rabb-i Qādīm
Ġayri maḥlūk böyle kıl imān
243. Hem eger olmayup ezelde kelām
Şoḡra olsaydı ...⁷⁷ ġufrān
244. Müteġayyir olaydı hem ḥādīs
Pes qādīm oldı nuḡkı kılma ġümān
245. Emr ü nehy eylemek ezelde Ĥudā
Ḥikmet içündür olmaġıl küfrān
- 13b** 246. Daḡı ihbār-ı umūr-ı māziyyeden
İtmemişdür te'alluḡ-ı ezmān

⁷⁷ Bu kelime okunamamıştır.

247. Lîk ol nesne kim haber virdi
Buldı cümle zemân ile hadşân
248. Eş'arî⁷⁸ didi kim Kelâmu'llâh
Oldı mesmûc-ı cümle-i erkân
249. Dağı didi imâm Ebû Manşûr⁷⁹
Ġayr-ı mesmûcdur me'ânî san
250. Şavt olmayan olmaya mesmûc
Pes kelâmını anla diñle bedân
251. Her ne kim şâbit ola cilminde
Cümle ol Hâzrete olur cıyân
252. Çünkim ol bağırdan ola sâyil
Kaşreves hârice ider cereyân
253. Dağı anuñ irâdeti hağdur
Ger irâdî çü fi'l-i her hayvân
254. V'er tabi'î ola çü meyl-i hacar
Cümlesine irâdeti bürhân
255. Hîc bir nesne artup eksülmez
Olmasa ger irâdeti mîzân

⁷⁸ Eş'arî: Ebu'l-Hasen (ö. 324 / 935-936) Eş'ariyye mezhebinin kurucusu. Bkz. İrfan Abdulhamid, *DİA*, İstanbul 1995, c. 11 s. 444-447.

⁷⁹ Ebû Mansur: (ö. 421/ 1030) Müttekaddimîn dönemi Eş'ariyye kelamcısı. Bkz. Yusuf Şevki Yavuz, *DİA*, c. 3, İstanbul 1991, s. 375-378.

256. ‘Ademe kudreti ider çün cūd
Gelür ol dem vücūda raqş-künān
- 14a 257. Çün semī‘ u başirdür zātı
‘İlmden ğayri var olara me‘ān
258. Çeşm ü gūş ile görüp işitmez
Zāhir u bāṭın oldı aṇa ‘ıyān
259. Dūr u nezdiki nūr u zūlmetde
İşidüp görmek aṇa hep āsān
260. Muḥyiyā bildüñ-ise esmāyı
Saṇa ola tecelli-i Raḥmān
261. Ümmetüñ cümle ḥālidür ne ki var
Daḥı ‘uqbāda olıcaḫ iy yār
262. Ümem-i enbiyā-yı bi’l-kirām
Enbiyā gibi oldılar aqsām
263. Biri birinden oldılar efdal
Her biri bir tarīḫa itdi kıyām
264. Cümleñ efdali dūrür lākin
Ümmet-i Muşafā ‘Aleyhi selām
265. Budur ol ümmet-i kirām-ı kerīm
Budur ol millet-i kerīm-i kirām

266. Bunlar itdi beyān-ı ev ednā⁸⁰
Hem vücūd oldı bunlara ilhām
- 14b 267. Evliyāsı bu ümmetüñ oldı
Enbiyā-yı kādīm ile hem-cām
268. ‘İlm ü ‘irfānıla bular mevşūf
‘Aşkı hem bunlar itdiler i‘lām
269. Hāşşa āl-i peyem-ber ü aşhāb
Ki olardur efādil-i aqvām
270. Anlaruñ her birisi necm-i hüdā
Yüzleri nūrı itdi def‘-i zālām
271. Cümleñüñ efđāli dūrür Şiddik
Ba‘de Aḥmed odur imām-ı enām
272. Kıldı Fārūk ba‘dehu ‘adli
Zāhir anuñla evvel-i İslām
273. Şoñra oldı ḥalīfe Zi’n-nūreyn
Millete irdi anuñ ile nizām
274. Cümleden şoñra ḥātimu’l-ḥulefā
Ḥazret-i Murtezā ‘Alī-i be-nām
275. Dāyimā dīn-i Aḥmede ziyet
Virdi āl-i kirām şoḥbet-i ‘izām

⁸⁰ “O kadar ki, kâb-ı kavseyn (iki yay) kadar veya daha da yakın oldu!” Kur’an 53 (Necm) / 9.

276. Mü'min isen eger muhabbet ile
İhtirâm eyle cümlesine müdam
277. Cümleye itikâdı eyle nigû
Şakın inkâra eyleme ikdâm
- 15a 278. Her huşûmet ki oldı ortada
Kılma dahlile kimseye ihâm
279. İhtilâf eyleyen hilâfetde
Haydere eyledi haţâda maķâm
280. La'n u ta'n itme anlara hazer it
Olma nemmâmlarla gel levvâm
281. Ki Hudâ la'net itse bir kişiye
Kimse eyler mi hîc aña in'âm
282. Yağud eylerse mağfiret Ğaffâr
Ğayri la'ni ider mi anı melâm
283. Eyleme ehl-i kıbleyi ikfâr
İtse ger niçe irtikâb-ı harâm
284. Oldı zîrâ şerî'ata tâbi'
Hem daği emr ü nehyi Hazrete râm
285. Daği ger göresin bir ehl-i şalâh
Vird ü gerdi şavâb u zikri müdâm
286. Emre tâbi' menâhîden fâriğ
Şâyim u kayim ola şubh ile şâm

287. Cennete girdi diyü hüküm itme
Kılma İmin dürür diyü ikdām
288. Şerde emn ü ye's küfr oldı
Hayr kıl tā sa'adet ola hitām
- 15b 289. Meger ol kimse kim Beşir-i Habir
Cennete girmesine virdi peyām
290. Ondur onlar velikin ehl-i haber
Ondan artuğı eyledi iclām
291. Ki niçe ālini Resül-i şeffi'
Bu bişâretle eyledi iczām
292. Dağı kabre şu kim olur dāhil
Gelüp iki melek virür evhām
293. Ki Hudā vü Resülün eyle beyān
Dağı dīnün nedür tarīk-ı kudām
294. Ger cevābın şavāb üzre vire
İdeler luṭf k'olmaya vehhām
295. Qabrinün füşhatin ziyāde idüp
Kıla anlar itā'at-ı huddām
296. Gūra bir revzen açalar ki göre
Cennet içre ne yerdür aña maqām

297. V'er cevābını virmeye lāyık
Āhenin gürzlerle mişl-i hisām
298. İdeler her zemān ʿazāb u ʿiḳāb
Cem' olunca tā ʿizām-ı rimām
299. İşide gayr-ı ʿādemī vü perī
Gürz ḍarbından āhını be-devām
- 16a 300. Ādemī vü perī eger işide
Ḥvāb u ḥor cümlesine ola ḥarām
301. Eyle teng ideler anuḡ ḳabrin
Biri birine gire cümle iḳzām
302. Ḳalmaz anuḡ vücūdı dimekdür
Belki yigdür buḡa göre iḳdām
303. Aḳalar bir deriḳe dūzaḥdan
Tā nazār ide şāhib-i āşşām
304. Göre dūzaḥda yirin ol ʿāşī
Ḥayf aḡa ki bu ola encām
305. Ḳalmaya çün cihānda Allāh dir
Āḥiretten zuhūr ide iḳlām
306. Hem Sirāfil çala şūrın o dem
Ḳalmaya zinde kimse öle temām
307. Bir niḳe dem yata cihān ḥālī
ʿĀḳıbet Ḥaḳ yine ide ilhām

308. Ki çala şûrî yine İsrâfil
İde cânlar bedenlerine hırâm
309. Kıla ol dem ölenleri ihyâ
Haşr ola cümle ins ü cinn enâm
310. Muntazır olalar niçe müddet
Bir ayag üzre ola biñ aqdâm
- 16b 311. ‘Ameli nâmesini her kişinüñ
Vireler sağlu şollu nâm-be-nâm
312. Gele sağdan sa‘îd olana kitâb
Şoldan ire şakîye çün şamşam
313. Gele mîzân u dartıla a‘mâl
Hayrı zâyid olan o dem bula kâm
314. Vây eger artuğ ola ‘işyânı
İde noqşânı bārı kıddüni lām
315. Ba‘dehu ide halk ‘azm-i Şırâf
Ola ol köpri tamuya bir tam
316. Kıldan ince vü tığdan keskin
Geçen âteş içinde ola müdām
317. Kâfir u mü’min uğrar elbette
Lîk kâfir çün eyleye iqdām

318. Kaırına dūzaḥuḡ dūşe ol dem
 Ebedī anda eyleye ārām
319. İde mü'minlere Ḥudā nuşret
 Koya kağrince her biri ađdām
320. Rāst giden tarīk-ı Ḥađka geğer
 Berđ-ı ḥāḡif gibi yāḥud çü ḥamām
321. Söndire nār-ı dūzaḥı nūrı
 Bir zemān ḡurup itmeye ger kām
- 17a** 322. Her kimüḡ k'ola süst imānı
 Geğer andan velī kağur niçe ām
323. Beş dürür hem mevākıf-ı 'Araşāt
 Her birinde şorıla ḥāş ile ām
324. Her kimüḡ kim cevābı ola şavāb
 Ḥayy kıla cümle mevķıfı be-ķıvām
325. Bī-cevāb ola ger āzāb çeküp
 Her birinde biğer yıl ide kıyām
326. Mü'min āḡir çıka cehennemden
 Yuna Kevşer'de iče bir niçe cām
327. Gire dārü's-selāma ol sālīm
 Vireler ehl-i cennet aḡa selām
328. Derecāt-ı behişt heşt oldı
 Bu durur kağl-i enbiyā-yı iẓām

329. Her ne deñlü ki ola ‘ilm ü ‘amel
Aña göre virile aña maḳām
330. Ḳala cennetde cümleten bāḳī
Bī-ḳıyās ola ḥvord ile āṣām
331. Ba‘dezān eyleye tecelli-i Ḥaḳ
Her kişiye merātibince temām
332. Unuda ni‘met ile ‘uḳbāyı
Rü’yetin her kime k’ide in‘ām
- 17b 333. Ḥaḳ durur rü’yet-i Ḥaḳḳ iy nāzır
Böyle gören dürür bulan ikrām
334. Göreler Muḫyi cümle ehl-i şühūd
"و به ا نتهی و تم کلام"⁸¹

Bi’smi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm

Nev‘-i Şānī ki Der Medḥ-i Sīret-i Murād-ı Cihān ve Ḳadḥ-ı Şıfat-ı Ehl-i ‘Inād-ı Zāmānest

" الحمد لله العزيز الحلاق الذى ا طى كل شىء خلقه على الا طلاق والصلوة والسلام على من كان على
خلق عظيم محمد الحليم الكريم وعلى آله الكرام واصحابه العظام وعلى من تاببعهم الى يوم القيام"⁸²

⁸¹ Sona geldi ve söz tamamlandı.

⁸² ... "Bizim Rabbimiz, her şeye yaratılışını (husūsiyetleriyle) veren, sonra da (onu muhtāç olduğu şeylerin yoluna) sevk edendir" dedi." Kur’an: 20 (Tâ-Hâ) / 50.

Aziz olan ve yarattıklarına istisnasız her şeyi veren Yaratıcıya hamdolsun. Salat ve selam en yüce ahlak üzerine olan Halīm (yumuşak huylu, sabırlı, tahammüllü) ve Kerim (asil, seçkin, cömert) Muhammed aleyhisselamın, asil ailesi ve azametli arkadaşları ile Kıyamet gününe kadar onlara tabi olanların üzerine olsun.

Vaşf-ı Sultān-ı Dehr ve Nām-ı Kitāb

335. Baʿdezān iy kerīm-i zü'l-iclāl
Muʿtī-i ʿizz ü vāhib-i āmāl
- 18a 336. Muḳtedā-yı şehān-ı cümle cihān
Mübteḡā vü münā-yı ehl-i zemān
337. Ki ḡiṣāl-i ḡamīde lāzımdur
Aḡa kim ʿadl u dāda ʿāzımdür
338. Sende cemʿ oldı ḡulḡ u sīret-i nīk
Oldı her işde fikretüḡ bārīk
339. ḡulḡ-ı ḡaḡ çünki cemʿdür sende
Lāzım oldı ki zıkr idem ben de
340. Ki zemānuḡda ʿadl buldı şüyüʿ
Eyledi ehl-i ʿadl saḡa rücüʿ
341. Her kim ister ki bula ʿadl ile fer
ḡazretüḡ ḡulḡını ʿamel eyler
342. ḡulḡuḡa eylemek için terḡīb
Eyledüm bu kitābı ben tertīb
343. Tā ki vaşfuḡdan ola ḡalḡa beyān
ʿAdl ü inşāfa ideler meyelān
344. Edeb ile hem oluban mevşūf
Olalar iʿtidāl ile me'lūf

345. Oldı ‘adlünle çün cihān ḥandān
Nāmıdur Sıret-i Murād-ı Cihān

346. Muḥyiyā dāyim ola nāmı anuḡ
İki ‘ālemde ire kāmı anuḡ

18b Her İşüḡ Evvelinde Olan Bāb

347. Evvelā her işe k’ola iḡdām
Bulur İsmü’llāh ile ol itmām

348. Ḥazret-i Server-i Resül-i Ḥudā
Bir ḥadışinde böyle itdi edā

349. Anda k’olmaya nām-ı Ḥaḡ mezkūr
Ebter olur ol işden eyle ‘ubūr⁸³

350. Çün ḡadīm oldı zāt-ı Rabb-i ‘Alā
Ḳıl anı cümleden muḡaddem edā

Ammā ba’d ma‘lüm ola ki uşul-i aḡlāḡ üç maḡāle ve bir ḡāttime üzre vaż‘ olundu. **Maḡāle-i Ūlā** tehzīb-i aḡlāḡ beyānındadır. **Maḡāle-i Sāniye** tedbīr-i menāzil beyānındadır. **Maḡāle-i Sālise** müdün siyāseti beyānındadır. **Ḥāttime** neşāyiḡ-ı ehl-i ‘ālemedür. **Maḡāle-i Ūlā** tehzīb-i aḡlāḡ beyānındadır ve bu maḡāle iki ḡısmā münḡasımdür. **Ḳısm-ı Evvel** mebādī beyānındadır. **Ḥikmet** her nesneyi yerinde ḡomaḡdur. Bu daḡı iki ḡısmā munḡasımdür. Biri ‘ilmīdür ki ḡaḡāyık-ı eşyāyı taşavvur eyleyüp aḡkām u levāḡıḡını

19b taşdik eyleye ve biri ‘amelīdür ki mümāreset-i ḡarekāt ve müzāvelet-i şınā‘āt eyleyüp ḡayyiz-i ḡuvvetde olanı ḡāḡat-i beşerī ḡasebiyle noḡşāndan kemāle mü’eddī olup fı‘l ḡudūduna

⁸³ “Bismillāhirrahmānirrahīm” ile başlamayan her iş noksandır; yarar ve bereketi azdır.”

çıkarı. Pes her kimde ki bu iki ma'na hâşıl ola, hakîm-i fâzıl ve insân-ı kâmildür ve nev'-i beşerîniñ eşrefi ve şüret-i insânide olanuñ eltafidur ve fakîr yanında haqîkat-i hikmet-i Haqqundur ki ân-ı vâhidde cümle eşyâyı yerinde komağdur ve hikmet-i meskütun 'anhâsı bundan dağı ırağdur. Bu ma'na'yı tağşil ve bu icmâli tekmiñ bu fakîrniñ **Meşâhidü'l-vücüd ve Mevâcidü's-şühüd** nâm kitâbını müşâhede itdükde vücüd bulur ve mevcüdât iki kısımdu. Biri oldur ki anuñ vücüdü eşhâş-ı beşerîniñ harekât-ı irâdisine

20a mevķuf olmaya. İkinci oldur ki anuñ vücüdü ol cemâ'atüñ tedbîr ü taşarrufuna menüñ ola ve mevcüdâta 'ilm dağı iki kısımdu. Biri kısım-ı evvele 'ilmdür ve aña hikmet-i nazari dirler ve biri kısım-ı şâniye 'ilmdür ki aña hikmet-i 'amelî dinilür ve hikmet-i nazari dağı iki kısımdu. Biri ol nesneye 'ilmdür ki madde muğâlağası anuñ vücüdünüñ şartı degüldür. Biri dağı aña 'ilmdür ki tâ madde muğâlağası olmaya mevcüd olmaya ve bu kısım-ı âhir iki kısımdu biri oldur ki anuñ taşavvürunda madde muğâlağası 'itibârı şart degüldür. Biri dağı oldur ki muğâlağat 'itibârı ile ma'lum ola. Pes hikmet-i nazari bu 'itibârla üç kısım oldı. Evvelkiye 'ilm-i ba'de't-ıtabi'a dirler. İkinciye 'ilm-i riyâzi dirler. Üçünciye 'ilm-i tabi'i dirler ve bunlaruñ

20b her birisininuñ uşüli vü furûı vârd[ır]. **Ammâ** 'ilm-i evvelüñ uşüli iki fendür. Biri ma'rifetu'llâhu tebâreke ve te'âlâdur ve enbiyâ-yı 'ezâm vesâyir vesâyit ki 'ilm-i İlâhidür ve biri ma'rifet-i ümür-ı külliyyedür, vahdet ü keşret ve vücüb u imkân ve hudûş ü kıdem gibi ki 'ilm-i felsefedür ve bu 'ilmüñ furûı çoğdur. Meşelâ 'ilm-i nübüvvet ü şerî'at ve aĥvâl-i me'âd gibi. **Ammâ**⁸⁴ 'ilm-i riyâzinüñ uşüli dördtür. Evvel ma'rifete aĥkâm ve meķâdir ki hendesedür. Şâni ma'rifet-i a'dâd ve ĥavâşdur. Şâliş ecrâm-ı 'ulvîniñ süflî ile iĥtilâf-ı harekâtı ki 'ilm-i nücümdür, aĥkâm-ı nücüm bundan ĥaricedür. Râbi' neseb-i mü'ellefenüñ ma'rifeti ve aĥvâlidür ve bu 'ilmüñ dağı furûı çoğdur. 'İlm-i münâzara

21a ve merâyâ ve 'ilm-i cebr ve muğâbele ve 'ilm-i cerr-i eşķâl gibi. **Ammâ**⁸⁵ 'ilm-i tabi'inüñ uşüli sekizdür. Evvelâ ma'rifet-i mebâdi-i müteğayyirâtdur. Meşelâ zemân ve meķân ve hareket ve sükün ve nihâyet ve velâ-nihâyet ki semâ' tabi'i dirler. Şâniyen ma'rifet-i ecsâm-ı

⁸⁴ Yanda "ilm-i riyâzi" yazıyor

⁸⁵ Yanda "ilm-i tabi'i" yazıyor

basīte ve mürekkebe ve aḥkām-ı besāyīṭ-i ʿulvī ve süflī ki ʿilm-i ʿālemdür. Sālisen maʿrifet-i erkān u ʿanāşır ve tebeddül-i şuver ki ʿilm-i kevn ü fesāddur. Rābiʿan maʿrifet-i esbāb u ʿilel-i ḥudūş-ı ḥavādiş-i hevāyī vü ʿarzī raʿd u berķ ve bārān u zelzele gibi ki āşār-ı ʿulvīdür. Ḥāmisen maʿrifet-i mürekkebāt ve keyfiyet-i terkīb ki ʿilm-i maʿāddandur. Sādisen maʿrifet-i ecsām-ı nāmiyye ve nüfūs u kuvā-yı nāmiyye ki ʿilm-i nebātdur.

21b Sābiʿan ecsām-ı müteḥarrikenüñ aḥvāli ki ʿilm-i ḥayvāndur. Sāmīnen nefsi nāṭıka-i insānīnün aḥvāli maʿrifeti ve bedende anuñ taşarruf u tedbīrinün keyfiyyeti ve ğayra ki ʿilm-i nefsi dirler ve ʿilm-i ṭabīʿinün daḥi furūʿı çoķdur. ʿİlm-i ṭıbb ve aḥkām-ı nücüm ve felāḥat ve daḥi bunuñ gibiler ki muʿāmelātdur. Ammā ʿilm-i mantıķ ki Aristāṭalis⁸⁶ tedvīn itmişdür. Her nesnenün bilmesi anuñ bilmesine mevķūfdur. Kemāliyle pes ḥaķıķatde ğayra ālet düşmüşdür. Bu cümle ḥikmet-i nazarı aḥvālidür. **Ammā ḥikmet-i ʿameli**⁸⁷ ki insān nevcine müteʿallıķ olan ḥarekāt-ı irādī ve efʿāl-i şınāʿiyi bilmekdür, bir vechle ki müʿeddī ola. Maʿāş ü meʿādları aḥvālinün niżāmına ve müteveccih oldukları kemāle yetişmege muķteżīdür. Bu daḥi iki kısma münķasımdur:

22a Birisi oldur ki her nefse ʿalā infirādihi rāciʿ ola. Birisi daḥi oldur ki bir cemāʿatle müşāreketle rāciʿ ola. İkinci kısım daḥi iki kısımdur. Birisi oldur ki aña rāciʿ ola ki bir cemāʿatle ortalarında müşāreket menzilde ve ḥānede ola. Birisi daḥi oldur ki rāciʿ ola, bir cemāʿatle iştirāke ki ortalarında iştirāk şehr ü velāyetde ola. Belki iķlīm ü memleketde ola. Pes ḥikmet-i ʿameli üç kısımdur. Evvelki kısma tehzīb-i aḥlāķ dirler. İkinci kısma tedbīr-i menāzil dirler. Üçüncü kısma siyāset-i müdün dirler. **Ve maʿlūm** ola ki mebdā-i meşāliḥ-i aʿmāl ve meḥāsin-i efʿāl ki nevcine beşere muķteżī-yı niżām-ı umūr u aḥvāldür, aşlda yā ṭabiʿ ola yā vażʿ. Pes ol ki mebdēʿ-i ṭabʿ ola, oldur ki tefāşīli muķteżā-yı ʿuķül-i ehl-i beşāret ve tecārüb-i erbāb-ı kiyāsetdür

22b ki iḥtilāf-ı edvār u teķallüb-ı seyr ü āşār ile muḥtelif ve mütebeddil olmaz ve bu ḥaķıķatde ḥikmet-i ʿameli aķsāmındandır ki beyān olundu. Ammā ol ki mebdēʿ-i vażʿ ola. Eger vażʿa sebep bir cemāʿatüñ recyiniñ ittifaķı ola, ādāb ve ķānün ve rüsüm dirler. Ammā eger sebep

⁸⁶ Aristotalis: (m.ö. 384-322) İslam felsefesi üzerinde önemli etkileri olan ilkçağ Yunan filozofu. Mahmut Kaya, *DİA*, c.3, İstanbul 1991, s. 375-378.

⁸⁷ Yanda “ḥikmet ʿameli” yazıyor

vaz' tey'îd-i İlâhî ile mü'eyyed bir şahsuñ re'yi iktizâsı olursa peygâm-ber ve imâm gibi nevâmîs-i İlâhî dirler. Bu dağı üç kısmıdır. Biri oldur ki her nefse be-infirâdehü râci' ola. 'İbâdâtla aĥkâm-ı 'ibâdât gibi. İkinci ol ki ehl-i menâzile râci' ola. Müşâreketle münâkeĥât vesâyir mu'âmelât gibi. Üçüncü ol ki râci' ola. Şehirler ve iklimler ehline ĥudûd u siyâset gibi,

23a ki bu cümleye fıkhî dirler ve çün bu maĥûle a'mâlûñ mebd'e'i mücerred ĥabi' degüldür. Pes bunı dağı teĥallüb-i aĥvâl ve teĥallüb-i ricâl ve teĥâvül-i rüzgâr ve neĥâvet⁸⁸-i edvâr ve tebeddül-i mülk ü düvel ve teĥayyür-i milel ü niĥâl mütelevvin itmeyüp dâyim ve ĥâyimdür. "89" **Qısm-ı Sâni** aĥlâĥ-ı nefis beyânındadır. Çünki aĥlâĥ-ı ĥamîde ve ef'âl-i pesendîdenüñ mevzû'ı nefis-i insânîdür, pes evzâ'-ı mezmûme ve eĥvâr-ı meşşümeden ictinâb idüp evşâf-ı şerîfe ve aĥkâm-ı laĥîfeyi şî'âr ve sünnet-i Ĥâzret-i Serveri 'Aleyhi's-selâm dişâr itmekle zâhir u bâtını mevşûf

23b olmak için evvelâ nefis-i insânî ne cevher idüğünü ma'lûm idüp ġâyet ve kemâli mefhûm ola ve ĥuvvetleri ĥanĥıdır bile ki mâlâ-büddi isti'mâl eyleyüp maĥlûb olan kemâl ü sa'âdete vâşıl ola ve mâni'-i vuşlat olanı terk idüp tezkiye ve taşfiyye-i ĥulûb ĥıllup felâĥ bula. Kemâĥâle Allâhu Terâlâ⁹⁰ "وما سو يها فا لهمها فجرورها و تقويها قد افلح من زكيتها وقد خاب من دسيها". Pes nefis-i insânî bir cevher-i basîtdür ki derk-i ma'ĥûlât eyler ve bedende mutaşarrıf ve müdebbirdür, ĥuvâ ve âlât tavassuĥı ile ve ĥavâsdan birine maĥsûs olmayup cism ü cismânî degüldür ve nefsuñ cevher ve basîĥ ve müdrîk ve mutaşarrıf ve müdebbir ve ġayr-i maĥsûs olup

24a cism u cismânî olmaduğı mufaşşalan kütüb-i ĥikmetde ve **Meşâhidü'l-vücûd ve Mevâcidü's-şühûd**da beyân olunmuşdur. Gerçi nebât u ĥayvân nefsi dağı nefis-i insânla müştarekdür. Ammâ nefis-i insân nuĥkla sâyirinden mümtâzdu ve 'aĥl ve 'aşĥla şâĥib-i râzdu. Pes insân 'avâlimüñ eşref-i mevcûdâtıdır ve zât-ı İlâhîñ mazĥar-ı şîfâtıdır. Çün ĥabûl-i

⁸⁸ Metin teĥâvet şeklinde yazılmışsa da neĥâvet olduğu düşünölmektedir.

⁸⁹ Hidayet (yol gösterme), sağlamlaştırma, ihtimam, ilgi ve sakinleştirme Allah'tandır.

⁹⁰ 7- Ve nefse ve onu (güzel bir şekilde yaratıp) düzenleyene! 8-Sonra da ona (o kişiye) günâhını ve takvâsını (neyin isyan, neyin itâat olduğunu bildirerek) ilhâm edene (yemîn olsun)! 9- (Ki) onu (o nefisini, günahlardan) temizleyen muĥakkak kurtulmuştur! 10- Onu (isyânıyla) örten ise, mutlakâ hüsrâna uğramıştır! Kur'an: 91(Şems) / 7-10

feyz-i ʿulūm ʿavālim zāt-ı insāna lāzımdur, gāh derecāt-ı cemādāt zuhūrunda, gāh merātib-i nebātāt ʿulūʿunda, gāh maḳāmāt-ı hayvānāt harekātında, gāh müdrıkātı insān-ı şāhib-ḫālāt berekātında gāh melāʿike vesāyir ʿūḳūl u ḡayri pā aḫvāl ve ḫaḳāyık ve nihāyātında tecelliyāt olmaḡın cümle ʿavālimi cāmiʿdür.

24b Bu cümle bu faḳīrūñ **Meşāhidüʿl-vücūd ve Mevācidüʿş-şühūd**unda beyān olmuştur ki ol kitāb on sekiz ʿālem ve her ʿālem niçe eflāk u zemīn ve ʿeḳālīm u müdün vesāyir māḳāmāt üzredür. **Ve maʿlūm** ola ki insānuñ nevʿ-i şaḡşına münḫaşır olmayup bilād u şanāyiʿde müteferriḳ⁹¹ olmaḡla her biri beni nevʿinüñ muʿāvenetine muḫtāc olmaḡın ve efʿāl ü aḳvāl ü aḫvāl mütefāvit olup münākehāt u cināyātında bir ḳānūn-ı metbūʿ-ı mercūʿun ileyhe muḫtāc olmaḡın ve menāhic-i şerīʿat ve mesālik-i ṭarīḳatden ehl-i ʿirfānla kaʿbe[-i] ḫaḳīḳate duḫūl ve ḳible-i ilāhiyyete vuşūl için bir şāriʿ-ı ber-ḫaḳḳ

25a Ve teʿalluḳāt-ı kevnıyye ve taḳayyüdāt-ı dünyeviyyeden muṭlaḳ celiyyüʿl-bürhān ʿaẓīmüʿş-şānuñ zuhūri lāzım gelmeḡin her zemān bir imāmuñ vücūdından mühim ve ḫükmi cereyānından lāzımdur. Zīrā tekmīl-i ḫulḳ-ı ḫalk ve tanzīm-i umūr-ı maʿāş u meʿād sebeb-i rāḫat ü saʿādet-i ehl-i eḳālīm u edvārdur ve bu maḳām nihāyet medāric-i nevʿ-i insānīdür. Bu ecilden bu nevʿde olan tefāvüt, ḡayri nevʿlerden ziyādedür ki kemāl gāh selāmet ü saʿādet ve gāh niʿmet ü raḫmet, gāh mülk-i bāḳī ve sürūr-ı ḫaḳīḳiden ʿibāretdür. Çünki kemālāta nihāyet yoḳ ve biri birinden tefāveti daḫi çoḳdur. Lāzım oldu ki icmālen merātibi mefhūm ola.

25b Pes maʿlūm ola ki çünki maḳşūd-ı aşlı ve maṭlūb-ı cibillī aşda ʿālem-i tevḫīd ve ḫaḳīḳat-i tecrīddür. Ol ecilden āyīne-i dilini zeng-i ḡayriden her kim muşayḳal eyleye, ḳalb-i pākini ḫaḳīḳat-i didāra secencel eyleye. Çünki rüy-ı vaḫdet nümāyān ve vech-i ḫaḳīḳat ʿıyān ola. Ḳuvvet-i ʿameli bu ḳuvvet-i ʿilmīden peydā ve ikisi daḫi itmām bulmaḡla niẓām u intizām hüveydā ola. **Ammā Kemāl**-i ḳuvvet-i ʿameli oldur ki kendi efʿāl-i ḫāşını ve ḳuvāsını müretteb vü manzūm eyleye. Şöyle ki biri biriyle muvāfiḳ u muṭābıḳ ola ve biri biri üzere tegallüb itmeyeler. Böyle tesālim olmaḡla aḫlāḳı marzī ola. Bundan soñra ḡayriyi daḫi ikmāl derecesine yetüre.

⁹¹ Yanda “muʿāvenet” yazıyor

26a ve bu merteye tedbîr-i menâzil ve müdündür ki müşâreket ile olan ahvâl manzûm ola ki cümlesi kemâl bulalar ve bu kitâbdan maqşûd hikmet-i ‘amelîdür. Her kim bu maqâm-ı ikmâlî kemâliyle bula, Hâlıfe-i Hudâ-yı te‘âlâ ola. **Pes** sa‘îd oldur ki şihhat-ı beden ve selâmet-i havâs ile mâl ü a‘vân-ı tâbi‘ kendinüñ olup hüsn-i hadîs ve ihsân u fazîlet bulup incâh ıgrâza müte‘allik olmağla cevdet-i rây ve şihhat-ı fikr ve meşveretde şavâba vuqûf hâşıl kılup ve ma‘ârifde haţadan selâmet-i ‘aķîdet bula. **Pes** nihâyet-i hikmetden münâ bu derece-i ‘ulyâ ve gâyet-i sa‘âdetden merâm bu maqâmdur. Ammâ bu hâlete vuşlat terk-i cemî‘-i ‘irâdet-i tabî‘at ile olur ve bu zevķi ‘avârız-ı

26b nefsanîye ve havâtır-ı şeytânîyyeyi bi’l-küllîyye terk eylemeyen bulur. Ba‘dehu ‘ulûm-ı evâyil ki kazâyâ-yı ülâdur, maħall-i yenâbi‘-i hikmetden cerâyân kılup kulüb-ı ‘ulû’n-nühâye sereyân eyleye ve andan ahlâķ-ı şerîfe zâhir ü mübeyyin ve evzâ‘-ı laţife bâhir ve müteyakkın ola. Fe’emmâ bu maqâmda hemîşe kâyim ola yoħsa ılduz böceğini nûr şanmak ħilâf-ı şî‘ar-ı uķâlâdur. Meşnevî⁹²

هست بسيار اهل حال از صوخيان"⁹³

"نادرست اهل مقام اندرميان"

Zîrâ şâhib-i sa‘âdet-i ‘uzma aşlâ tebeddül bulmaz ve teķallüb-i ahvâl-i rüzgâr aña kâr kılmaz. Egerçi şuretâ ebnâ-yı cinsi gibi sa‘d u naħs-ı kevâķib aña daħi te’şîr eyler ve nekebât u nevâyib ve mihen ü meşâ’ib sâyir

27a şürekâ gibi anuñ zâhirünü daħi teşhîr kılur, ammâ bu ahvâl anı şikeste ve zelîl kılmaz. Zîrâ cümle ef‘âlî Haķdan gayriden bilmez ve gayriler gibi muķasât-ı meşakķat ile mübtelâ olmaz ve Haķ Te‘âlâdan gelen ħayr-ı maħzdan ceza‘ ve feza‘ aña yol bulmaz. Belki şükrünü daħi ziyâde kılur ki mazħar-ı esmâ-yı mütezadda olduğın bilür ve ibtilâ ve imtiħân sebebiyle ħadd-i i‘tidâli koyup tereddüde mâyil olmaz ve şerâyit-i sebât-ı ķademi istismâl eyleyüp ‘âķıbeti maħmûd olmağa vüsûķı meleke idüp tegayyürât-ı şûrı ittiħâd-ı ma‘nevîsine ħâyil olmaz ve bu fazâyil ile sâyirlerden mümtâzdur ve bu kemâl ile eger cemî‘-i merâtibi daħi câmi‘ olsa azdur ve bî-maqâmluk

⁹² Yanda “ħâl ü maqâm” yazıyor

⁹³ 1-Fıkıhtan bahsetse ağızından hep yokluğâ ait sözler çıkar; o sözlerden yokluk kokusu gelir.

2-Küfre ait bahis açsa o bahsinde din kokusu vardır. Şüpheye dair söz söylese sözleri, yakîni anlatmış olur.

<http://tr.hikisource.org/hiki/Mesnevi/2881-2890>

27b haqīkatine göre merātib-i derecātı mücāzdir. **Ammā** anlar ki teqallübāt-ı avārızdan zāt-ı insānīyi münfa'ıl kıllurlar ve fā'ili gayri hakīm-i kadīm bilürler, her cübün ü tehevürden dāyimā ceza^c ve şemātet-i düşmenāndan her zemān feza^c bulurlar ve eger erbāb-ı hālāta teşebbüh kıllup aşhāb-ı sa'ādāt gibi tereffüh göstereler. Kemāl ve vüshūka mālīk olup kelāmları fi'llerine münāsib bulunmaz. Belki a'zā-yı meflūc harekātı gibi 'adem-i muṭava'atinden hilāf-ı marza-yı nefis müteharrik olur. Şöyle ki yemīne hareket itdirmek istese şimāle māyil olur. **Ammā** ⁹⁴ "من تشبه بقوم فهو منهم" fehvāsıyla 'aḳıbet ehl-i sa'adet olmaḳ ihtimālī vardır. Zīrā anuñla himmet-i teşebbühe yārdur. Çün tegayyürāt-ı aḥvāl

28a ve tebeddülāt-ı māfi'l-bāl ile sa'adet maḳāmına vāşıl ola, fi'l-hāl şübüt-ı aḳdām derecesini bula ve nevāyibde şabır isti'māl kılla ve kudret ü servetde seḫā ve 'aṭā kıllmaḡa isti'cāl ide. Zīrā ihtimāl-i meşāyib-i 'izām ve taşḡir-i nevāyib-i fiḫām ki şehāmet-i zātdan nümāyān ve kibr-i nefsdan 'ıyān ola, aḫsen-i aḫlāḳ ve ekrem-i şiyem-i 'ale'l-ıtlāḳ idüḡü zāhir ve bāhir ola. Pes bu ḫikem ile ḫükm olunur ki hīc bir sa'īd şaḳī olmaz ki bir zamānda fi'l-i rekīk anuñ evḳātına yol bulmaz ve hemīşe maḡbūṭ ve maḫsūd olur ve ol ki aña seḳāvetle ḳaşd ider. Dāyimā merbūṭ ve ma'ḳūd kıllur. **Ammā** sīret-i ḫalḳ üç şınıfdur ki fi'illerinüñ ḡāyātı daḫi

28b Üç nev'üdür. Evvel sīret-i lezzet ki nefis-i shehevīnün ef'ālī⁹⁵ ḡāyetidür. Sānī sīret-i kerāmet ki nefis-i ḡaḏabīnün ef'ālī⁹⁶ ḡāyetidür. Şālīş sīret-i ḫikmet ki nefis-i 'aḳılenün ef'ālī⁹⁷ ḡāyetidür ve bu sīret sāyir sīretlerün eşref ü etemmidür. **Zīrā** lezzet-i 'aḳlī-i zātīden ki ḫayr-ı muṭlaḳ ve faẓīlet-i tām ve kemāl-i cibillī ve riyāset-i zātī-i ber-devāmdur ve ol ki lezzet-i sa'adet ile mütelezziz ola, dāyimā şüret ü ma'nāda ferec ile feraḫdadur ki fi'lidür infi'ālī degül ve zātī ve 'aḳlī vü ilāhī olan lezzet şāḫibi mazḫar-ı zāt olmaḳ ḳābil iken 'araẓī ve ḫissī ve behīmī olan

⁹⁴ "Kim bir kavme benzerse, o onlardandır."

⁹⁵ Yanda "lezzet" yazıyor

⁹⁶ Yanda "kerāmet" yazıyor

⁹⁷ Yanda "ḫikmet" yazıyor

lezzāta meyl etmez ki "بل هم اضل"⁹⁸ kabīlinden olur ve fazīlet vü şihhat vü kemāl tarīkını koyup rezīlet ve marāz ve nokşān rāhına gitmez⁹⁹.

29a ‘Ākıbet sa‘ādeti ‘uzmā-yı ‘ākıbet bulur ve tevḥīd-i İlähī kesb idüp kuşb u ervāha olur **ve ma‘lūm** ola ki bu iki şımf-ı lezzāt mebde’den ma‘āda varınca müteḥālif vākı‘ olmuşdur. **Meşelā**¹⁰⁰ lezzet-i ḥissī mebde’de ṭabī‘ate mergūb gelir ve kuvvet-i ḥayvānīnün istilāsı ḥasebiyle ol lezzete aña iştıyāk ziyāde olur. Çünkü mümāreset ola. İnfi‘āl-i ṭabī‘i zuhūr bula. Gāh şol mertebeye varur ki kuvvet-i ğarīzī mūnderis olmağla yerümüzü iyi gösterür ve şeni‘i cemīl görür. Ammā çünkü niḥāyete yetiše. İltizāz mūntefī ola ve nazār-ı başiret anuñ fezīḥatını zāhir idüp ‘ākıbetinün veḥāmetini nazārına getüre. Pes anuñ me‘ādı yoğdur.

29b Ammā¹⁰¹ lezzet-i ‘aqlī bunun ḥilāfidur. Hem mebde’de hem ma‘ādd, zirā bidāyetde ṭab‘anı kerīh görür ve şabr ve riyyāzet ve şebāt ve mücāhede ile ele girür ve anuñ ḥüsn ü behāsı ve şeref ü faşl ve şafāsı ḥuşūlden şonra zāhir olur ve bu mağāmı az kimesne bulur. **Ammā**¹⁰² ol lezzet ki cemī‘-i lezzātun māverāsıdur, Bu cümleden şonra rū-nümā olur ve anuñ ehli ‘ākıbet maḥmūd olup me‘ād-i ḥaḳīkıyye vuşlat bulur. Bundandır ki unfuvān-ı cevānī de ābānuñ te’dibine muḥtāc olup şonra siyyaset-i şerī‘āt ile ‘amel kılup şonra tehzīb-i ‘aḳīde ve taḳvīm-i tarīka ber-vefḳ-i ḥikme ile ḥaḳīkate vāşıl olur. **Pes**

30a Ma‘lūm oldı ki lezzet-i sa‘ādet lezzet-i fi‘līdendir ki İ‘tā ve cūd ve seḥā iktizā eyler ki istibkāsı fazīlet ifşāsında ve ḥikmet izḥārındadır. Cūd-ı zāhir cemī‘-i aḥlāḳun evlāsı olmağın bu cūd-ı bāṭın daḥī aḥlāḳ-ı bāṭınun cümlesinden efdāl ve ekmeldür. **Ammā** bu ‘acebdür ki bir vechle cūd-ı zāhirün bu zıddıdır ki cūd-ı zāhir ile māl-i zāhir inḳışān-pezir olur. Ammā bu cūd-ı bāṭın ile ki izḥār ve İ‘tā-yı ḥikmetdür, fazāyil ziyāde olur. Vücūd-ı zāhirün mevāddı ḥarḳ ve ğarḳ ve sereḳa ve neḥbden ḥāli degüldür. Ammā cūd-ı bāṭınun mevāddı taşarruf-ı şurūf ve tatarruḳ-ı āfāt ve tesalluṭ-ı ḥüssād ve ezdāddan emīndür.

⁹⁸ “Yoksa gerçekten onların çoğunun (söz) dinleyeceklerini veya akıl erdireceklerini mi sanıyorsun? Onlar ancak hayvanlar gibidir; hattā onlar yolca daha sapıktırlar.” Kur’an; 25 (Furkān) / 44.

⁹⁹ Yanda “zirā” yazıyor

¹⁰⁰ Yanda “lezzet ḥissī” yazıyor

¹⁰¹ Yanda “lezzet-i ‘aqlī” yazıyor

¹⁰² Yanda “lezzet-i cāmī‘a” yazıyor

30b Çün lezzet-i sa'adetün hâli ma'lûm oldu, 'âkıl olan elem-i şeķāveti bundan fehmi eyler ki bunun zıddı āhir derd ve ḥasretdür ve fevt olan umûra nedāmetdür ki kerāmet-i ḥikmet fevt olmak 'acāyib feżāhetdür ki bu sa'adet kemāl-i 'izzet ve selāmetden 'ibāretdür ve ol maķāma mālîk olanuñ şıfātını daḥî zāt ve şıfāt-ı İlāhî gibi medḥ itmek sū-i edeb olup belki Ḥaḳḳı taķdīs ve temcīd idüp tenzīh itmek lâzım olduğı gibi ve bunu daḥî bedle vaşf itmeyüp tesbīḥe meşğûl olmak gerek ve bununla sâyiri medḥ itmek gerek. Nitekim yâ ḥalk sa'adet ile memdûhdur yaḥud mü'eddî-i sa'adet olan şıfāt ile ki 'ādil ve fāzıl dinilür.

Maķāle-i Sāniye Tedbīr-i Menāzil Beyānındadır

Şerḥ-i Tebdīl-i Ḥulḳ-ı Tālibdür

351. Melege ol ki ḥulḳdur nāmı
Bir niçe kısmā olur encāmı
352. Kimisinüñ ṭabī'idür şiyemi
Ḳatı zāhirdür şafā vü ğamı
353. Her kimüñ ḥulḳı kim ṭabī' ola
Zāyil eyler mi anı āb u hevā
354. 'Ādi olaydı nışfi iy kāmîl
İtmek olur zemān ile zāyil
355. Ṭarafeyne kimisi ḳābil olur
Ya'ni cehl-i basīte 'ādil olur
356. Ehl-i Ḥaḳḳuñ budur yanında beyān
Nik-ḥulḳ oldu fıṭrat-ı insān

357. İrtikāb-ı günāh ile ammā
Olur evşāf-ı nā-sezā peydā
358. Olup ahlāk-ı Hakk-ıla dāyim
Taht-ı izzetde olasın kāyim

Nefse ʿĀrız Olan Merātibdür

- 31b 359 Nefs-i insāna iki kuvvet nīk
Biri idrāk ü biri tahrik
360. Oldı idrāke çün iki şube
Hilmle anla düşmegil ruʿbe
361. Birisi ʿaql kim taşavvurdur
Yaʿni kim mebdē-i teʿessürdür
362. Şuver-i ʿilmīyi kabūl için
Nazārī hikmete duhūl için
363. Birisi ʿaqldur velī ʿameli
ʿAmel idenüñ olmaya haleli
364. Şube tahrike ikidür tahkik
Ġazab u şehvet iy ʿaziz-i Halik
365. Ġazab u şehveti kim itse heves
Ādem olmak ümīdin andan kes
366. Lik maʿnāsı bu ise maşşud
Redd-i nā-marzī ile celb-i suʿud

367. Dāyimā anı kār andan kim olur
Ehli ehl-i saʿādet u manşūr
368. Her kim olursa ʿaqlıla sālīk
Götürü ʿuzvuna olur mālīk
369. Bālīg oldur ki ola ʿāqıl ol
Dileseñ bālīg olma ʿāqıl ol
- 32a** 370. Nazārī ʿaqlı eyleyen tehzīb
Hikmet ehli olur o bī-taqrīb
371. ʿAmelī ʿaqlı eyleyen tehzīb
Dāyim eyler ʿadāleti tertīb
372. Ğāzabı kılsa bir kişi tehzīb
Pür-şecāʿat ola vü merd-i mehīb
373. Şehveti her kim eylese tehzīb
Ehl-i ʿiffet ola vü şān-ı lebīb
374. Līk budur benüm yanumda kelām
Ki ʿadālet o dem bulur itmām
375. Ki ola nutq u şehvet ile ğāzab
İtidāl üzre nefse cümlesi heb
376. Oldur iden şecāʿat ile cedel
Kʼide reʼy-i şahīḥ üzre ʿamel
377. Ki şecāʿat o dem olur zāhir
Ğāzaba nāṭıka ola qādir

378. ‘İffet oldur ki şehvet ola muṭī’
Nāṭıka nefse k’ola ‘aql-ı reffī’
379. Hem ‘adālet odur ki cümle kuvā
Bulalar ittifāk-la ibkā
380. İmtisāl ideler mümeyyize hem
Ki bular şāhibine irmeye ğam
- 32b 381 Bu fezāyil ki zikri itdi güzer
Ġayrı nef’i irişmeseydi eger
382. Denmez aña şecā’at ü ‘iffet
Dirler ehl-i başiret ü ğayret

Bu Ṭabāyī’ Denī Meṭālibdür

383. Ger ṭabī’at olursa yābis u ḥār
Ġaḏab ehlidir anda olmaz ‘ār
384. Ḥār u raṭb ehli olsa bī-‘illet
Şāhibi ola ṭāhib-i şehvet
385. Bārid u raṭbā oldı nisyān-ı yār
Bārid u yābisün belādeti var
386. Olsa tertibi ‘aksine iy dil
Ḥāk ü ābıyla bād ü āteş bil

Ḥulḡ Çār Olduğı Me'āribdür

387. Aşl-ı aḥlāk kim 'adāletdür
Ḥikmet ü 'iffet ü şecā'atdür
388. Cümleyi ehl-i ḥikmet itdi beyān
İdelüm biz de bi't-temām 'ıyān

Derecātıyla Nicedür Ḥikmet

- 33a 389. Ol ki farḡ eylemişdi nāik ü bedi
Didi enva'-ı ḥikmet oldu yedi
390. Her kim olsa zekā-yla meşelā
Zāhir olur ḥaḡāyık-ı eşyā
391. İrse melzūmdan levāzıme ger
Sürat-i fehmdür ol iy server
392. Biri anuḡ şafā-yı zihni oldu
Ehli maḡlūbı bī-ta'ab buldı
393. Çün te'allüm suhūleti biridür
Fikri māni'den ehlinüḡ beridür
394. Ḥüsn-i 'aḡl ile ol ki oldu şerīf
Ḳıldı ḡaddi ile cümle-yi ta'rif
395. Ya'ni ḡaddinde ḡayri māni'dür
Cümle efrādını da cāmi'dür

396. Şol ki buldı teħaffüz ehline yol
Her neyi bilse görse zabt ider ol
397. Her kim olur tezekkür ehline yār
Hıfz kılduğın eyler istizhār

Hem Şecā'atde Niçedür Fikret

398. 'Asker-i hülķa oldu ol ki muṭa'
Didi on bir şecā'ate envā'
- 33b 399. Kesr-i nefis ol ki medḥ ü zemm-i cihān
Belki faḫr u gınā vü faḫr u hevān
400. Cümle yeksān ola aña her dem
Kıla bu cümle 'askerīn derhem
401. Bu maḫām ehli oldu maḫhar-ı küll
Ya'ni şānī-i şāḫib-i Düldül
402. Necdet oldur ki nefis ola şābit
Vaḫt-i iḫzārda olup şāmit
403. Her kim ola 'ulüvv-i himmetle
Her dem olur işi şecā'atle
404. Şöyle kim nef' u ḫarr-ı her dü-cihān
Olmaz anuḫ yanında çübça 'ıyān
405. Şerbet-i merg içer ḫünḫvāre
'Āriyet cānımı virür yāre

406. Neyiçün diyü bir su'âl itmez
Ġam u ħirmân țarîķına gitmez
407. Hem şebât ol ki şiddet ü âlâm
Çünki te'sîre eyleye iķdâm
408. Eyleye kuvvet-i muķâvemet ol
Tâ ki bulmaya za'f-ı ten aña yol
409. Ġilm odur fikr ile olup şâyib
Ġazab ehline olasın ġâlib
- 34a 410. Ġazabından ħalîmüñ eyle ħazer
Âteş-i tîzveş cihânı yaķar
411. Hem sükün ol ki kılmayup 'acele
Getürüp ħıfz-ı hürmeti 'amele
412. 'İrz u dîn ħürmetini ol ki bula
Ġıffet itmez meger zarüret ola
413. Hem şehâmet budur ki dünyâda
İķtinâ-yı umür-ı 'uzmâda
414. Maķşadı bu ki olsa itdi ķatîl
İre ecr-i cezîl ü zîkr-i cemîl
415. Hem taĥammül budur ki her işde
Ķıla âlât-ı cismi cünbişde
416. Hem tevâzu' budur ki şâĥib-i câh
Cebr ide kesr-i nefis için her ġâh

417. Cümleden nefsinî za'îf bile
Kibr ehlinden üzölüp kesile
418. Hem ħamiyyet budur ki ehl ü ʿıyāl
Ĥıfz kılmakda itmeye ihmāl
419. Rıkkat oldur ki cinsi ebnāsı
Düşseler bir ğama olup kıāsı
420. Onların ħālını görüp her dem
Bile ğam yiye vü ola derhem

34b Bu durur ʿİffetüñ Maķāmātı

421. Bendelik taĥtınun olan meliki
Didi envā-ı ʿıffete on iki
422. Ger ħayā itse bir kışide eşer
İrtikāb-ı kıbīħ etmeyiser
423. İĥtirāz eyleyüp mezemmetden
Anlar İmāndan anı ol bī-żann
424. Rıfk odur ki hemīşe muʿtādun
Ola her işde nefis münķādun
425. Kim ki ħüsn-i ħüdā rehine gide
Nefsi dāyim kemāle rağbet ide
426. Kim ki buldı müsāheletde kıyām
Şaʿb işlerde eyleye iķdām

427. Ya'ni ide mücāmelet her dem
İrse aña teşādüm-i muhkem
428. Kim ki olsa sükün-ı nefle yār
Vaqt-i şehvetde olur ol muhtār
429. Şabr ile her kim ola ehl-i zafer
Fereci fetḥ ile olur sürver
430. Kim ki oldı kanā'ate hemtā
Buldı dünyāda "کنز لا یفنی"¹⁰³
- 35a 431. Kim vaqār ile bulsa iṭminān
Olmaya ol şitāb ile 'acilān
432. Tirmizī didi cum'ca fevt ola ger
'Acele itmeye vaqūr ola er
433. Çünkü şeytān işi dūrür 'acele
Ehl-i imān getüre mi 'amele
434. Hareketle sükün kılsa kişi
İde dāyim veqārla ol işi
435. Ne katı sür'at ide ḥiffet idüp
Ne igen 'ucb ide sükūnet idüp
436. Şalını şalını şaқın gitme
Bu revişle cefā-yı ḥalk itme

¹⁰³ Kanaat **tükenmez bir hazinedir**. Aclūnī, İsmail b. Muhammed, *Keşfü'l-Hafā Müzīlü'l-İlbās 'Amma'stehere Mine'l-Ehādīsī 'Alā Elsineti'n-Nās*, (I-II), Mektebetü'l-Kudsī, Kāhire 1351. C. II, s.102.

437. Vera' ile Şu kim 'amel eyler
Eyi işlerde olur ol mihter
438. Kim ki hürriyet ile fāyık ola
Kesb ü Őarfı hemişe lāyık ola
439. İntizām ol durur ki hāle göre
'Amele nefsi her işi getüre
440. Hem seĥā ol durur ki her ne ki var
Her kimünle olursa ol iy yār
441. Ne ĥadar lāzım-ise ide 'aĥā
Olmaya iĥtiyārı vaĥt-i seĥā
- 35b 442. Hüsni-i ĥulĥuĥ re'İsi ol Hāzret
EŐiyā dārıdur didi cennet

Ehl-i 'Adlün Budur 'Alāmeti

443. Didi olan 'adālete rā'İ
On ikidür 'adālet envā'ı
444. Her kim ister ola Őadāĥatle
İkilik ref' ider muĥabbetle
445. Her ne kim kendine göre lāyık
İde yārine kim ola Őādık
446. Ülfet oldur ki cem' olup aĥvām
Müttefik olalar her işde temām

447. Her kimesne ki ola ehl-i vefā
Nazarı dāyimā ber-ā-ber ola
448. Kıla incāz-ı va'dehā her-bār
Hem kazā-yı hūkūķ ola aña kār
449. Şefakat ehli ol durur her dem
Ġayra ġam irse ol evlā derhem
450. Cümle ʿālem ki bir güherdendür
Anı bir görmesi hünerdendür
451. Ġayra darb urmaġ-ıla bir niçe ġar
Ten-i Şiblī¹⁰⁴ de zāhir oldı eşer
- 36a 452. Rikķatün ġaddi gerçi hemtādur
Şefakat līk ʿamm u evlādur
453. Şıla-i raġm kılsa bir kişi ger
Aña eyler aʿtā Ĥudā bī-her
454. Şıla-i aşl ol durur ki cāhile māl
Aķrabā-yıla şirket ola me'āl
455. Aķrabāyı hemişe yād eyle
Keremün ʿāleme ziyād eyle
456. Her kim ola ķarābetine ķarīb
Ĥaķ kıyāmetde itmez anı ġarīb

¹⁰⁴ Şiblī: Ebū Bekr-i Şiblī (ö. 334 / 945) Maliki mezhebi fıkıh alimlerindenir.

457. Ḳurbet ehli ki nefis ü rûhladur
 Anı zāyir olan fütūhladur
458. Ya'ni ḳurb ehline ḳarīb olmak
 Ḥaḳḳa ḳurbet durur hemān muṭlak
459. Çün mükāfāt deyridür bu cihān
 Ḳılsalar saña nef' yā ḥüsrān
460. Nef'ün it mişlini yaḥud zāyid
 Ḳılma ḥüsrāna nesneyi 'āyid
461. Ḥüsn-i şirketde çün olasın ferd
 Şürekā ṭab'ına irişmeye gerd
462. Kime ḥüsn-i ḳazā ki yār olur
 Ḥalk-ı dünyāya Ḥaḳ güzār olur
- 36b** 463. Ḥazer ider hemişe minnetden
 Dāyimā dūr olur mezemmetden
464. Her kim ider teveddüde iḳdām
 Ḳıla ṭib-i kelām le in'ām
465. Mücib-i celb olan maḥabbete heb
 Ola anuḡ yanında müsteceb
466. Her kimün kim işi ola teslīm
 Her işi eyleşüz aña ta'lim

467. Kime teslīm ile ʿalāmet olur
Her dem anuñ işi selāmet olur
468. Her kim olur tevekkül ile qarīn
Müşkil olandan eyleye nefrīn
469. Ol ki maqđūr ola olup tālīb
Ġayr-ı maqđūra olmaya rāġīb
470. Hem ʿibādet odur ki bī-minnet
Cānib-i şerʿa eyleye ħürmet
471. Ġazrete enbiyā vü emlāke
ʿİzzet ide yüzün süre ħāke
472. İde Ġağ ħulquñu temāmet nīk
Olasın Rabb-i ʿİzzete nezdīk
473. Dāyim ola bu ħulklar kāruñ
Bunlar ezdādı olmaya yārūñ

37a Mağāle-i Şāniye Tedbīr-i Menāzildedür ve Fiha mā fih Mine'l-Mağāletü'l-Şālişe

ʿİlm ile ʿĀlimi ʿİyān Eyleser

474. Tālīb ol ʿilme mehdden dāyim
Lağde varınca durma ol kāyim
475. Oldı her Müslime ferāyızden
Tālīb-i ʿilm-i Ġağ be-vech-i ħasen

476. Çîn ü Mâçinde olursa eger
Tâleb-i ‘ilm idüp varuñ yekser
477. ‘Ulemānuñ midādı bî-çeh ü çün
Şühedā hūnı ile olur mevzūn¹⁰⁵
478. ‘Ālim ölseydi mevt-i ‘ālemdür
Ki cihān ‘ālim ile hurremdür
479. Her kimüñ ‘ilm ile dili tıldı
Yeryüzünde emīn-i Hāğ oldı
480. ‘Ālim olanlar-ıla bir cāhil
Hīc olur mı ber-ā-ber iy ‘āqıl¹⁰⁶
481. Vaqti var her ‘ibādetüñ meselā
Ger şalāt ü zekātıle hacc ola
482. İtmedi vaqti ‘ilme Hāğ ta’yīn
K’olasın dāyimā ‘ulūma yaqın
- 37b** 483. Didi Dāvūda Hāğ ki iy hūvürşid
Eyle çaruğ-ıla ‘aşāñı hadīd¹⁰⁷
484. Kaç olunca taleb it iy kāmīl
Ola kim ‘ilme olasın vāşıl
485. Şormadan ‘ār kıılma ‘ilm öğren
Ehl-i ‘ilme sarāyuñ eyle vañan

¹⁰⁵ “Mahşerde ulema-i hakikatın sarfettikleri mürekkebe, şehidlerin kanıyla müvazene edilir.”

¹⁰⁶ “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” Kur’an; 39 (Zümer) / 9.

¹⁰⁷ “... Ve “Geniş zırhlar yap!” diye demiri ona yumuşattık. ...” Kur’an 34 (Sebe’) / 10.

486. Şadruñı ehl-i ʿilme yir eyle
Dāyimā cāhili haķīr eyle
487. Zāhid-i cāhile inanma şaķın
Sūdı sūd anlar ol merkeb-i dīn
488. ʿUlemā meclisinde ol çü ʿabīd
Fużalā maķfilinden olma baʿīd

ʿAmel Aķvālını Beyān Eyler

489. ʿAmel olaydı ʿilme meşʿaledür
Olmasaydı velīk meşʿaledür
490. Kim ki ʿilm ile kılmaya ʿameli
Hāşıl olur aña hemān cedeli
491. ʿAmelün rūhı oldu çün iķlāş
Hāliş ol ğamdan eyle rūhı ğalāş
492. ʿAmele itimād iderse bir er
Haķdan anuñ ümīdi ğalmayıser
- 38a 493. Vaşlınuñ aşlına budur çün bāb
Fażl ile faşl olmadı bu kitāb
494. ʿAmeli ğalk içün kılan terki
Ol riyā ehlinün olur berki
495. Līk nās ecli içün olsa ʿamel
Şirkdür eyleme bu nuţķa cedel

496. ‘Amele itimād iderse bir er
Hakdan anuñ ümīdi qalmayıser¹⁰⁸
497. ‘Amel-i bī-‘ilim dalāl durur
Hem ‘ilim bī-‘amel vebāl dūrür
498. Hikmet ehli odur ki ‘ilm ü ‘amel
Ehli olmağ-ıla ola ekmele
499. Çünkü ‘ilm ü ‘amelde fāzılsın
Hem fūnūn u hikemde kāmilsin
500. ‘Amel ü ‘ilmüñi ziyād eyle
Nāmverlikde gel bir ad eyle

‘Adlūñ Aḥvālını İder İzhār

501. Ba‘de-zān ‘adl ü cūdı eyle şı‘ār
Dāyimā itidāli eyle dişār
502. ‘Adlledür şebāt-ı eşyā heb
Zulmle irişür zevāl ü kerb
- 38b** 503. Her kimüñ nefsine ola ‘adli
Olmaya ḥüsn-i ḥulḳda ‘adli
504. Ya‘ni aḥlāḳını ḥamīde idüp
Haḳ Te‘ālā didügi yola gidüp

¹⁰⁸ Tekrar diye şerh düşülmüş

505. Hıulı u ‘adliyle çünki eyleye kār
Cümleye ‘adl olur işi her-bār
506. Arz-ı cisme hālīfedür herkes
Nefsin ıslāh eylemek aña bes
507. Çünki haml-i emānet anuñdur
Zulm-i nefis ü cehālet anuñdur
508. Ğayriden cāhil olsa ‘ādil olur
Anuñ içün ki Hāķ tārīķı bulur
509. Zulm-i maķbūl odur ki bir ādem
Nefsine zulm eyleye her dem
510. Sābıķuñ hāli çün nümüne yeter
‘Adl ü inşāfla kerem göster
511. ‘Ādile nām-ı nīk olur çü tād
‘Ādil olmaz şecā‘ate muhtād
512. Oldı bir zerre ‘adl iy ‘ādil
Niçe yıllık ‘ibādete ‘ādil
513. Sen hayāt-ı ebed dilersen eger
Dāyimā ‘adlle seħā göster
- 39a** 514. Tārı kıl mürteşīyi redd eyle
[Z]ulm bābını yūri sedd eyle
515. ‘Ādil olanları himāyet kıl
Ki reāyā dilin ri‘āyet kıl

516. Luṭf kıl olma iy murād-ı kulüb
Kimse re'yile kimseye maḡlūb
517. Muṭtedil çünki lā-yezūl durur
Zulm işi dāyimā ufūl durur
518. Zālīmüñ işi ḡavfdur her dem
‘Ādil olan ne ḡavf göre ne ḡam
519. Dāyimā kıl tefahḡuş a‘yānı
Ki bulur mülk olarla noḡsānı
520. Kalem u ṭiḡ ehline dāyim
Eyle i‘zāz k’olasın kāyim
521. Noḡṭayı bir ziyāde ger koyalar
‘Ālemi āb-ı zulm ile yuyalar
522. Halk-ı ‘ālem çün oldı ḡükmüñe rām
Her zemān i‘tidāle kıl iḡdām
523. İde ‘adlün çü dehri nūrānı
Gözüke saḡa nūr-ı Sübhānı
524. ‘Adl ile ‘ālemi münevver kıl
Dehri inṣāf-ıla musaḡḡar kıl

39b PİR Bulmaḡlığı Kılur İş‘ār

525. Daḡı ‘adl ehline budur lāzım
K’ola bir ehl bulmaḡa ‘āzim

526. Didi Şîr-i Hüdāya Peyğam-ber
Tâcat evlāsı budur iy server
527. K’ola bir ehl hîdmetinde kişi
Nuş u pendile ola dāyim işi
528. Dime elbette nāşih evlā gerek
Sözi virenden alan uşlı gerek
529. Eyle bu pendümi benüm ez-ber
Dîne didi naşihāt ol server¹⁰⁹
530. Gerçi Hâk söz acı durur ammā
Andadur derd-i nefis ü cānā devā
531. Ger naşihāt ide saña a’cā
Olma mağrūr aña didi hükemā
532. Nefesün serd kıлма her şem’a
Māyil olmaya tā ki her cem’a
533. **Hîdmet Aḥvālını İder İfşā**
Şoḥbet Ehlin Beyān İder Şāhā
534. Hārem-i hürmete olup maḥrem
Şeref ehline hürmet it her dem
- 40a 535. Çünkü hîdmet iden olur maḥdüm
‘Ālem içre ‘alemveş ol ma’lüm

¹⁰⁹ “Din, nasihattir.” Muhyiddin-i Nevevî, a.g.e., s. 224.

536. ʿİzzet ü hürmet it fakîrlere
Hidmet it meskenetle pîrlere
537. Hidmet ü hürmet ol durur her gâh
İrişe luţfuñ anlara lillâh
538. Eyilerle eyle şoĥbeti dâyim
Eyiler şoĥbetinde ol kâyim
539. Eyilerle ger itmesen şoĥbet
Bari kemlerden eylegil nefret
540. Zen ü mecnûn u bî-edeb şıbyân
Soĥbet ehli degüldür itme kırân
541. Dürr anuñçün girân-behâ oldu
K’evvelâ bahre âşinâ oldu
542. Sen ki hem-seng-i bed-güher olasın
Dürr ile gevheri kaçan bulasın
543. Nîk-güher olanı ʿağd eyle
Bed-güher bendüñ ise nağd eyle
544. Eyiler didi bunu anlama bed
Yâr-ı bed mâr-ı bedden oldu eşedd
545. Sen şeh-i bârgâh-ı ʿizzet iken
Eylemegil huşuşuñı rehzen

546. Eyiler kemlik itse eyle ʿaṭā
Kemler etse velīkin itme seḥā
547. Kemlere eylik eylemek meṣelā
Eylemekdür eyiye zecr ü ʿanā
548. Bed ider mi eyiye ʿāḳil olan
Bed ile yār olur mı kāmīl olan
549. Halka eylik kılmaz-isen eger
Kemligi ʿo vü bedden eyle güzer
550. Hāşm-ı ʿāḳil ki āfet-i cāndur
Yigdür ol dostdan ki nādāndur¹¹⁰
551. Çün ʿadū oldı nef[s]in]e cāhil
Ġayra eylik ider mi iy ʿāḳil
552. Dostuñ düşmeninden eyle hāzer
Düşmenüñ dostına kıлма nazār
553. Bir günāh işleseydi ger bir kul
ʿÖzr kılsaydı yine eyle kabül
554. Bir ḥaṭā-yıla eyleme maʿzül
Şāyed ola ki tevbe eyleye ol
555. Līk uçdan eger geçe ol ğül
Ādem olmaz ʿo olmağıl müyül(?)

¹¹⁰ Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır.

41a Rāz Ehli Olanuñ Aḥvāli

556. Ehl-i sırr maḥrem-i İlähîdür
Rāzdār-ı serāy-ı şāhîdür
557. Şakla şırruñı kimseye dime
Diyüben şonra ğamların yime
558. Sırrı şaklamayan emîn olmaz
Dîn ehli aña yakın olmaz
559. Lîk sırrını keşf ider mi hîc
‘Âkıl olan ger ola pic-be-pic
560. Çünki sırruñı şaklamaduñ sen
Ġayrı şaklar mı anı dir bî-zan
561. Bildügin görme gördügin bilme
Dil ucundan şakın dilüñ dilme

Cümle Eşyāya Hakk İçün Hürmet

562. Cümle ‘ālem mezāhir-i Hakkdur
Belki varlık vücūd-ı muḥakkdur
563. Belki cümle zerāyir-i āfāk
Var-ıla yoğ u kayd ile ıtlāk
564. Götüri vaḥdetine şāhiddür
Her biri hem yerinde vāhiddür

- 41b 565. Biri ɗarb it bireki bir olur
Añlayan bu Һesābı pīr olur
566. Oldı her şey'e her zemān bir hāl
Belki her hālde birer timsāl
567. Ki anuñ mişli gelmedi ğayri
Bu durur ıavr bilenüñ seyri
568. Cümle emründe Һaqqı nāzır gör
Һalvet ü celvetünde hāzır gör
569. Kim ki maħlūķı göre Һvor u hebā
Һaķ anı Һvor kıla rüz-ı cezā
570. Ger dutarsan ʿaziz Һalk-ı Һaqqı
Һaķ saña diye ʿizzet ile taķı
571. Yaramaz bed demek bu dergāha
Bed demek nīk gelmez ol şāha
572. Eyi görmek budur bedi Muħyī
Bedi bed göresin eyiyi eyi
573. Cümleyi Һaķ gören görür Һaqqı
Tutma şaķın bu sözüme daķķı
574. Yüri aşluñı bilmege cehd it
Ehl-i ʿirfān u ʿaşķ yoluna git
575. Her birin mażhar-ı İlähī gör
Maħrem-i bār-gāh-ı şāhī gör

42a **Terk ü Hürmet Tahammül ü Şefakat**

576. Çünki cümle cihān mezāhirdür
 Belki esmā zühürü zāhirdür
577. ‘Ārif-i Haḳ cihāna ser-tā-ser
 Şefakat merḥamet göz ile baḳar
578. Öl diril sen de baḫr-ı ḫikmeti bul
 Muḫyiyā Hızrveş yüri saḡ ol
579. Maḫv-ı hestī kılan olur mevcūd
 Cümle sācid meleklerle mescūd
580. Yerde olana eylesen şefkat
 Gökde olanlar eyleye raḫmet
581. ZİR-destān vedāyi‘-i Haḳdur
 Hıfzı farz idügi muḫaḳḳaḳdur
582. Kim ki umarsa raḫmet-i Hażret
 ZİR-destāna eylesün şefkāt
583. Haḳa luḫ ile eyle ‘afv-ıla cūd
 Haḳ kem-āzārdan olur ḫoşnūd
584. Haḳa ḫulḳuḅdan ire ger āzār
 Haḳ daḫi senden olısar bī-zār
585. Her kim incinse ‘özr kııl tekrār
 Haşmuḅ olmaya tā ki rüz-ı şümār

- 42b 586. Derd olup dāyimā cefā-keş ol
Eyle dermānla vefāsına yol
587. Luṭf kıl ol hemīşe bende-nüvāz
Nāz kılma vü dāyim eyle niyāz
588. Halka hulk-ı hoş ile eyle sülük
Mülkde anı kıl ki itdi mülük
589. Kezm-i ğayz eyle gelse hışmuñ eger
Ki sever muhsini Hāk iy server

Ḳadḥ-i Buḥl ve Fevāyid-i İhsān

590. Şu gibi feyzüñi sebīl eyle
Mülküñi süfre-i Ḥalīl eyle
591. Keremi zātuña şicār eyle
Genc-i ihsānuñı nişār eyle
592. Āḥiret mezraı durur dünyā
Ḥāşıl bunda tüşe-i cukbā
593. Olma bī-ber dıraḥt-ı bīd gibi
Dür-nişār it gül-i sefid gibi
594. Eli açuğa dest-gİR ola Hāk
Ola kayd-ı cihāndan ol muṭlaḳ
595. ‘Afv ü cūduñ ziyāde eyleye Hāk
Luṭfuña dehr ola müstağrak

43a Ğıybet ve Medh-i Nefs ve Şıdk[-]ı Beyān

596. Ğayriğ ‘aybına eyleyen nazarı
Kendi ‘aybından eyler ol güzeri
597. Kılma pūşīde ‘aybı istifsār
Gel elūnden gelürse setr it var
598. Görme bed Ğayri kendūñi nīgū
‘Aybuñı gözle Ğayr-ı ‘aybını қо
599. Ğayrūñ āşārın eyleseñ zāhir
Halk ‘aybuñ hūner diye bir bir
600. Rāst gelseñ kec olana baқma
Kec қonar nār-ı gama dilūñ yaқma
601. Şu gibi gördūğūñi қıl zāhir
Āyine gibi eyleme zāhir
602. Ger beyān eylemek ola lāzım
Dāyım ol şıdk rāhına ‘āzim
603. Tīr-veş toğruluğı iş eyle
Rastlar mezhebini kiş eyle
604. Çün necāt oldı şıdkda māye
Şıdk ile қаşd eylegil rāye
605. Rāstlar pīşesi ola kişūñ
Halka toğruluk ola her işūñ

43b **Zikr-i Haqqun Beyānidur Bu Kelām**¹¹¹

606. Dāyimā zikr-i Haqqı fikr eyle
Her zemān fikr-i Haqqı zikr eyle
607. Sırr-ıla dilden eyleyüp tekrīm
Zikre ihlāş-ıla gerek taʿzīm
608. Yedi ʿuzvuñ yedi dūrür zikri
Her birinün gerek dūrür fikri
609. Zikr-i gūş ol ki nuşhı gūş idesin
Kavl-ı Qurʾān-ı Haqla cūş idesin
610. Zikr-i pākün ziyāret-i hūşyān
ʿĀcizün yerde midür elde tūvān
611. Eyle dāyim ʿıyādeti ʿādet
Ki budur haqq-ı sünnet-i Hażret
612. Hem zebānuñ ki zikrdür zikri
Zikr-i dil iştiyāk-ı Haq fikri
613. Zikr-i çeşm ol ki her dem ağlayasın
Haṣf-ı Haqqa dilünji bağlayasın
614. Kapa ol gözi kim cihānı göre
Yüri ol gözi aç ki eli göre

¹¹¹ Yanda okunamayan bir kelime var

615. Nazar ehlü ki kendülükle idi
"ارنى انظر اليك"¹¹² didi

44a 616. Rü'yeti yoğ idi o dem çün tāb
"لن ترانى"¹¹³ irişdi aña cevāb

617. Çünki semı o zevkle taldı
Gūh hastası cümle maḥv oldı

618. Ger vücūdını kim kıla zākır
Zikri mezkūra irgürür āḥir

Şamt u Nuṭṭuḡ 'İyānidur Bu Kelām

619. Haḡ kelāmından özge dime sözüñ
Sākit ol fuḡşdan saḡıñıl özüñ

620. Söz odur ki az ola vü öz ola
Ṭatlu ola hemişe vü ṭüz ola

621. Süḡana māyil olsa bir kişi ger
Kızb ü ġıybetden idemez o güzer

622. Diler iseñ ki olasun bā-rāy
Söyle vaḡtinde söyleme bī-cāy

623. Ḳalbi çok söylemek helāk eyler
Dāyimā nuṭṭudan ḡuzūr ḡaçar

¹¹² "Rabbim! Bana (kendini) göster; sana bakayım!" Kur'an: 7 (A'rāf) / 143

¹¹³ "Sen beni (bu dünyada) aslā göremezsin;" Kur'an: 7 (A'rāf) / 143

624. Vaḥdet ehline bu durur ḥaşlet
Seher ü şamt u cūc ile cuzlet
625. Fıkr ü zıkrün şavāb ola dāyim
Ḥaḳ ṭarīkında olasın kāyim

44b Zühdle Vaʿdeye Vefā-yı Beyān

626. Zühdle ṭāʿat ile eyle ḳarār
Ḥaḳḳ-ıla ʿahdi üstüvār it var
627. Vaʿde-i Ḥaḳḳa çün vefā idesin
Ṭāʿat-ı Ḥaḳḳı bî-riyā idesin
628. Ḥaḳ daḫi vaʿdeye vefā eyler
Ne ise ḥācetün revā eyler
629. Kime kim vaʿde itseñ eyle vefā
Kim olur farz farzı itmek edā
630. Her kim olur vefāda ḡābit u rāst
ʿĀlim ehlinden olur ol bî-ḫvāst

Baʿz-ı Aḫlāḳ u Sīret-i Merdān

631. Ulular didi bir kimesne eger
Eylese bu ḥaşāyili ez-ber
632. Nāşıḫa ihtiyācı olmayıser
Sālik-i rāh-ı Ḥaḳ ola ol er

633. Ger cemî'isini 'amel itse
Hem ʔariq-ı maḥabbete gitse
634. Ölmeden ḥavfi olmaya anuḡ
Daḡı maḡbūli ola Mevlānuḡ
- 45a 635. Ḥvāb-ı ḡafletdedür cemî'-i cihān
Uyanur līk cümle öldüḡi ān
636. Pes ḡul olana lāzım oldı
Bu durur ol ḡaşāyil iy maḡbūl
637. Ḥalka inṡāf u nefse ḡahr ile ol
Şıdḡa ḡaşd it ki şıdḡdur aḡa yol
638. 'Ālim olanlara tevāzu' ḡıl
Cāhile hem sūkūtı pāsuḡ bil
639. Eyle dāyım ululara ḡürmet
İki 'ālemde bulasun 'izzet
640. Eyle dervīşe her zemān iḡsān
Zīr-destāna şefḡat et her ān
641. Dāyımā dosta naşīḡat ḡıl
Düşmene ḡilmi hem zarāfet bil
642. Ümmetinüḡ kefil ü senedi
Dīndendür edā-yı deyn didi

Ḥased ü Buḡz u Kīnüḡ Aḡvāli

643. Buğz ile kīnūñi gider evvel
Dilūñi pāk kıł ḥasedden gel
644. Ḥased oldur ki ḥāsīd-i ḥāsīr
Niḥmet-i ğayr zāyil olsun dir
- 45b 645. Maraž-ı bāṭınī de bundan bed
Yoğ durur sağın olma ehl-i ḥased
646. Niḥmet-i ğayrdan çü ḥāsīd olan
Çeker ālām u niğmet ile miḥen
647. Niḥmet-i men'e çünki çāre
Cānına ol hemān urur yāre
648. Ḥasenātı ḥased yer olma ğabī
Nitekim nār ekl ider ḫatabı
649. 'İlm için ger ḥased iderse kişi
Cümleden ağbeğ olırdur işi
650. Ki eger māl için ḥased itseñ
Ḥased ehli ṭarīqına gitsen
651. Žāyi' olmasa ğayrinüñ mālı
'Āyid olmaz saña anuñ ḫālī
652. 'İlm-i ğayr olmasa velī zāyil
Saña mişli anuñ olur ḫāşıl
653. Şerr-i ḥāsīdden olmağa emīn
Nefs-i küll 'āleminde ol mūğın

Budur Ahlāk-ı Nefsün İcmālî

654. Nefs birdür ve lîk vaşşâfi
Didi var niçe niçe evşâfi

46a 655 Oldı her vaşfa niçe hulk ıyân
İdelüm her birini cümle beyân

656. Eyle miyârûña buları ıayâr
Tâ bilesin ki kankısıdur yâr

Nefs-i Marzıyyenün ıAlāmâtı

657. Hıluğ u luğ u teğarrüb ü fikret
Kudret ü sırr u ıizzet ü hikmet

Bu durur Nefs-i Rāzıyye Zātı

658. Zıkr ü ihlāş ile kerāmetdür
Hem tevarruı vefā riyāzetdür

Nefs kim Muğmaıinne Ola Mağām

659. Cüd u şükr ü ıamel tevekküldür
Hem ıibādet rızā tenezzüldür

Mülhime Nefse Olunan İlhām

660. Tevbe şabr u tevāzuı u ıiffet
ıİlm ü hilm ü kınāıat u şefkat

Nefs-i Levvāmenüñ [A]lāmetidür

- 46b 661. Mekk ü ʿucb ü heves riyā ğaflet
Zulm ü kizb ü temennī vü ğıybet

Nefs-i Emmārenüñ Emāretidür

662. Buhl ü hırş u ğasedle şehvet ü şer
Cehl ü kibr ü dağı bunuñ gibiler
663. Bed şıfāt ile olmayup mevşūf
Eyi ğulķ ile olasın me'lūf
664. **İkilik Ağvālını ʿIyān Eyler**
Hem Kañāʿat Sözin Beyān Eyler
665. Kuvvetünji kıl helāl hemçün mā
"كل من الطيبات"¹¹⁴ didi Ğudā
666. Elünji ağzuñı yuyup evvel
Bağla bi'smi'llāh ile ʿazmine bel
667. Dinüp yime sünnetini bul
Diz çöküp yi taʿāmını iy kul
668. ʿĀlim oldı Resül emānında
Yoğ idi sīrlık zemānında

¹¹⁴ "Sizi rızıklandırdığımız temiz şeylerden yişin; bu hususda aşırı gitmeyin; yoksa üzerinize gazabım vācib olur! Kimin de üzerine gazabım vācib olursa, artık gerçekten (o, uçuruma düşüp) helāk olmuştur." Kur'an: 20 (Tā-Hā) / 81.

669. Ac olıcağ yi vü toğ olmadın
Çek elün zāhir ola tā bāṭın
670. Şöyle yi kim baqıyyesini eger
Yiseler halk nefret itmeyeler
- 47a 671. Yimek üzre şalavātdan biri
Gelse yi cāyız ise te'hīri
672. Cehd kııl kim ta'āma çoğ el üşe
Bereket tā ki ol ta'āma düşe
673. Şağ elünle yi loğmañ eyle şağır
Evvel āhir nemekle kııl tefīr
674. Çün ta'āmuñ götüreler cāmın
Eyle hamd ile anuñ encāmın

Fakruñ Ahvālını İder İfşā

675. Faḥr ider faqr-ıla çü faqr-ı Resul¹¹⁵
Sende faqr-ıla eyle 'azm-i sübül
676. Çün ğınā vaşf-ı Haḳdur iy efkar
Cümleden faqrdur saña hūşter
677. Cümle ahlāğ cem' olunsa eger
Yok durur faqrdan dağı berter

¹¹⁵ "Fakirlik, benim övüncümdür." Aclūnī, a.g.e., s. 87.

678. Faqr odur k'ola resmle evşāf
Maḥv-ı zāt-ı Ḥudāda iy dīl-şāf
679. Faqra didi şular ki hālikdür
İki ʿālemde maḥv-ı sālīkdür
680. Faqr-ı faqr oldurur ki maḥv olasin
Maḥvdan daḥı kim anı bulasin
- 47b 681. Olmaz efqar çü mālīk ü memlūk
Qanda qalır merātīb ile sülūk
682. Ger olursa bu resme faqr temām
Ḥaḡ kıılır zü'l-celāli ve'l-ikrām

Fuqarā Kārını İder Bu Edā

683. Fuqarā mazhar-ı maʿārifdür
Fuqarā muzhar-ı muşāḥıfdür
684. Bu ḥadīse şular ki mesned ola
Şıḥhat u zaʿfda ġarīb qala
685. Fuqarādur delīl-i rāh-ı hüdā
Fuqarādan cüdā olur mı Ḥudā
686. Fuqarāyı gören görür Ḥaḡkı
Tutma saḡın bu sözüme daḡkı
687. Fuqarā dest-gır-i ʿālemdür
Fuqarā var selīn-i ādemdür

688. Fuḡarā meclisinden eksilme
Ġayriyi saḡa yār ola bilme
689. Ḳalbüne ʿucb gelse idi eger
Fuḡarā meclisi seni saḡlar
690. Fuḡarāya tekebbür itmegi kes
Kibriyā Ḥazret-i Ḥaḡḡunḡdur bes
- 48a** 691. Mütekebbir olana yār olma
Meskenet ehli içre ḡvār olma
692. Şevket ü ʿizz senün şîʿaruḡ ola
Meskenet vazʿı hem dişaruḡ ola

Fuḡarāya Niçe Gerek Aʿtā

693. Fuḡarāya ʿaḡālar it her dem
Ġurabāya seḡālar it her dem
694. Ele al gönlüni faḡîrlerün
Ḥacetin kıl revā ḡaḡîrlerün
695. Bir faḡîr etse ʿarz-ı ḡacet eger
Diḡle vü vir murādını yekser
696. Ḥaḡ Resüli didi ki Rabb-ı ʿAlā
Eylemez cenneti baḡile ʿaḡā
697. Luḡf u iḡsān ile kerem itseḡ
Fuḡarāya dilün ḡaram itseḡ

698. Añma ol luř ile ol iřsānı
Zāyi¢ itme kelām-ıla anı
699. řadaķa eylesen eger biñ biñ
Aķçe virsen faķirelere çin çin
700. Evvelā söylemekle zāyi¢ olur
Dirisen yine sende haķķı kalur
- 48b** 701. Fuķarānuñ penāhı ol her dem
Fuķarā ¢özr-ıvāhı ol her dem
702. Dāyim ol luş ile ¢aālar idüp
Ķāyim ol ¢izz ile seĥālar idüp

Düşmen ve Dūna Ķılmaķ İstignā

703. Düşmene ¢arz-ı hācet itme řaķın
Hem fūru-māyeye gel olma yaķın
704. Dūn-himmet olandan umma vefā
Minneti cānadur çü renc ü ¢anā
705. Çekicek bār-ı minneti bārī
Eyle Bārīye kim kıla yār3i
706. Ħamdu li'llāh ki Ķudretün Ķatı çoķ
Ħaķķa minnet ki Ķayra minnet yoķ

Dehr Fāniligin İder Tefhīm

707. Zen ü ferzend ü māl ü devlet ü zūr
Cümle varur senünle ƒā leb-i gūr
708. Gözüñ ac ġāfil olma dünyāda
Zāduñı rāha eyle āmāde
709. ƒalıcaƒ tā ki senligüñdür bes
Seni bil ġayriden ümīdüñi kes
- 49a 710. Mārdur māl gerçi bālūñ umar
Rām olmaz saña şaƒın gel o mār
711. ‘Ākıbet çün ferīd ƒalursın
Kimüñ içün bu mālı alursın
712. Didi bu rāyı Ħamdi-i fāzıl¹¹⁶
Ki beyān ile zevƒ olur ħāşıl
713. Belki ħaşmuñ durur ħışım didüğüñ
Zehr içirür saña ġamın yidigüñ
714. İki ‘ālemde kāmıñı nīk it
Ħulƒ-ı nīküñle nāmıñı nīk it

Geçmişi Añma Yāre ƒıl Ta‘zīm

715. Refteyi gelmemişle yād itme
Göñlüñi anlar ile şād itme

¹¹⁶ Hamdullah Hamdi: (ö. 909 / 1503) Mesnevileriyle tanınan mutasavvıf şair. Bkz. Zehra ÖZTÜRK, *DİA*, c. 15, İstanbul 1997, s. 452-454.

716. Yarına eyleme temennâyı
Dün gibi gitdi anla ferdâyı
717. Hâl ile ol ki hâldür bâkî
Ol hemîşe cemâli müştâkı
718. Eyle yâr-i kadîmüñe ihsân
Tâ ki yâr-i kadîm ola Qur'an

Düşmen ve Dost Hâlini Takrîr

- 49b** 719. Her diyârun bir özge eâdeti var
Her biri bir işi kıllur muhtâr
720. Niçe begi anuñ olursa helâk
Mişlini zâhir eyler âb ile hâk
721. Çünkü tağyîr-i aşldur düşvâr
Kerem ile mekir olalar yâr
722. Tecrübe itdügün ri'âyet kıl
Şâdık olanları himâyet kıl
723. Nîk-hvâh olmayana kıllma nazar
Kimseye lîk kıllma hîc zarar
724. Düşmen-i müziyi helâk eyle
Zulm ü şerden cihânı pâk eyle

Her Zemân Nefsi Eylemek Tahkîr

725. Nefsüne pāsbānıg it her dem
Hulkuᅇa †askerini derhem
726. Olsa ᅇurbān bu nefsi-kāfir-kīᅇ
Tir-i ᅇırmān ile dil olmaz rīᅇ
727. Nefsdür murᅇı dāma beste iden
Himmeti bālini Şikeste iden
728. Nefsden ol kişi olur emīn
Ki ola ᅇavf-ı Hāᅇda ol mūᅇin
- 50a 729 ᅇünkü a†dā †adūdur ol baᅇda
Eylemez †āᅇıl i†timādı aᅇa
730. Sever-iᅇeᅇ eger o sulᅇānı
DüŐmenin sevme sevmez ol seni
731. Nefs ü †adā senüᅇ ola rāmuᅇ
Hüsn ü ᅇulᅇ ile ola encāmuᅇ

Ehle Daᅇl İtmeden Güzer İtmek

732. Ehl-i Hāᅇᅇuᅇ sözine daᅇl itme
Nefsi-Őūmuᅇ ᅇariᅇına gitme
733. Hāldür ᅇāl olmaz anlarda
Gerᅇi Őekl-i beᅇerdür
734. Ehl-i ᅇāli ᅇariz ᅇut dāyım
ᅇāli ᅇo ᅇāleti ile ol ᅇāyım

735. Mü'min olan olara iy āgāh
Nūr-ı Allāh bakar her gāh
736. Anların dilleri çü dildendür
Anları şanma āb u gildendür
737. Anları cümleden muḳaddem bil
Bu durur Ḥaḳ kelāmı iy kāmil
738. ‘Ulemā bildüğün görür bunlar
Hem mü’essirden anlar eser
- 50b** 739 Eyle bu pendümi benüm ez-ber
K’anlara zemm iden seni eyler
740. Ḥaḳ dīnden ḥaḳḳı yıraḳ tutma
Ḥaḳ sözi söyleyene daḳ tutma
741. Dāyimā şevket ile yār olasın
Her zemān ‘izzet ile var olasın

Luḳb İle Lehvden Ḥazer İtmek

742. Sāz-e-sāz olma kim ḳomaz sözüñ
Şeb-i fişḳ-ıla maḥv olur rūzuñ
743. ‘Amel-i ḥayra ḳıl ḥurūc u duḥūl
Şavtuñı rāst eyle gözle uşūl
744. Çeng-e-çeng olma perdeyi gözle
Ḳo ‘İraḳı vü gel Ḥicāzı özle

745. Eyleyüp kũçek ü bũzürge ŧalā
Söyle  uŧŧāka gel nevā-yı bālā
746. Pīŧrev eyle kārını pīrũn
Tarĥ-ı naħkāŧa eyle tedbīrũn
747. Yazma ŧũret ki yevm-i ĥaŧr nidā
Eyleyeler melāyike heme cā
748. K'ey yalancı ŧuver ħılan peydā
Ĥālħ olduĥını gel it iĥyā
- 51a** 749. ŧeŧder-i ŧas-ı ħarĥı zār eyle
Dili naħŧı ile nigār eyle
750. Ka beteyn ile gũnli ŧād eyle
Hem kũŧād-ı ĥamın ziyād eyle
751. Nerde nerd-i  aŧħ ola zār ol
Dad ehli olanla yār ol
752. Tā velī ol sũz-ı  aŧħ ile dāyim
Dili ŧadrenc-i derde ħıl maĥrem
753. Naħ-ı dũnyāda ħayyim-i dehr ol
Esb-i himmetle ŧõhre-i ŧehr ol
754. ŧāĥ-ı rũĥuĥı atma ŧad rence
Ruĥı ŧevħını eyle eglence
755. Dehr manŧũbasından eyle ĥazer
Her dilārāma ħılma dilde maħar

756. Rūhın alur piyāde niçe şehün
Ferzveş gec şaşkın gec itme rehün
757. Bu tokuz cün felek ki beste dūrūr
Seng-i ğamla ehli hem şikeste dūrūr
758. Bī-vefādur gel itme ʿömri hebā
Vaqtünji luḅ u lehve kıлма rehā
759. Sensin ol mazhar-ı maʿārif-i zāt
İtme zāyiḅ bular-ıla evḳāt
- 51b 760. İki ʿālemde üstüvār olasın
Dāyimā şāhib-iḳtidār olasın

Edeb İle Cülusuḡ Aḫvāli

761. Pādur uzatma her zemān ḫazer it
Edeb ehli tarīḳına güzer it
762. Aḫseni bu durur ki diz çökesin
Kūḫ-ı ādāba bu ki yol sökesin
763. Keşret ü celvetünđe bā-edeb ol
Vaḫdet ü ḫalvetünđe bā-edeb ol

Bī-Edebden Ḫazer İden Ḫāli

764. Bī-edeb muḫḫıḳ olana baḳma
Gülme kendünji āteşe yaḳma

765. Hem temeşhür idenleri sevmek
Bir zemān ola bile sen övme
766. Şāhbāz-ı harīm-i izzet iken
Şaḡın itme ḥazīz-i zell-i vaṭan
- 767. Bu durur Aşl-ı Maḥna-yı İmān
Daḡı İslām ile Nedür İhsān**
- 52a** 768. Oldur imān ki idesin her-bār
Ḳalb ile şıdk nuṭḡ ile ikrār
769. Görmek istersen ehl-i imānı
Ḥande-rūdur küşāde pişānı
770. Kāfiri şanma kim ḡaḡkı örter
Kendini ḡaḡdan örter ol bī-fer
771. Ol ki İslāma farz-ı ʿayn oldı
Biri anuḡ şehādeteyn oldı
772. Ḥazret-i Ḥaḡḡa eyleyüp ikrār
İde taʿzīm-i enbiyā her-bār
773. Hem iḡāmet ide şalāvṭında
Daḡı itā ide zekāvṭında
774. Her kim ola şalāvṭda mūḡın
Fuḡş u münkerden olur ol imin
775. Şol ki ḡāyim degül şalāvṭında
Yokdur İslāmı hīc zātında

776. Tā'ati eyleme riyā-yile
Eyle havf ile vü recā-yile
777. Virmeye ger zekāvtını mün'im
Yār olma aña gel iy 'ālim
778. Hem daği ola şāyim-i Ramazān
K'anda inzāl itdi Haq Kur'an
- 52b** 779. Hacca vara olursa kādır eger
Budur İslām şartı iy server
780. Daği ihsān yolına ol ki gide
Haqqı görür gibi 'ibādet ide
781. Buña kādır degülse ger ey yār
Eyleye Haq anı görür gibi kār
- 782. Cümle Ahlāk Her Ne Varsa Temām
Hātıme Hālidür Daği Bu Kelām**
783. 'Adl ü şıdķ u emānet ile vefā
Hem diyānet sebāt ü luḫf u seḫā
784. İtişām-ıla hıdmet-i şuleḫā
Vera' u zühd ü kaşd u üns ü rızā
785. Ketm-i sır fırsat u şükürle şafā
Hem maḫabbet tevāzu' ıla recā

786. Terk-i şehvetle cidd ü hıfz u cezā
 Hem müdārā-yı cümle-i a'dā
787. Terk-i dünyā ziyāret-i fuqarā
 İhtimā vü teveccüh-i uqbā
788. Daḥi igmāz-ı 'ayb-ı nās ü 'aṭā
 Daḥi tehzīb-i ḥulk u setr ü ḥayā
- 53a** 789. Hem ḥuṣū' u müṣāhede taqvā
 Hem ḥuzū' u mücāhede fetvā
790. Rağbet ü ğayret ü ḥazm-ı 'ibret
 Ḥürmet ü 'izzet ü cezm-i cür'et
791. 'Afv ü ihlās u tecrübe himmet
 Seher ü şamt u cū'-ıla 'uzlet
792. İnbisāṭ u taḥayyür ü celvet
 İ'tişām u taḥayyür ü ḥalvet
793. Hem şecā'at kiyāset ü 'iffet
 Hem kerāmet beşāşet ü ḥikmet
794. Hem beşîret nezāret u rifkat
 Hem naşîhat irādet ü şefkat
795. Dāyım olup 'ibādete mu'tād
 Ola her dem cezā-yı ehl-i fesād
796. İstiḳāmet te'emmül ile vaḳār
 Hem te'ennī kerem teveddüd 'ār

797. Hem teşabbur tebaşşur-ıla nişār
Hem tenāşurla tevbe istiğfār
798. Kālbî ihzār u nefsi istiḥkār
Ḥaqqı izhār u şoḥbet-i aḥyār
799. Niḥmeti dāyimā kılup ihbār
Ola hem kār-ı Kirdigār şiḥār
- 53b 800. Her zemān eyleyüp sükûtı yār
Söz deminde daḥi ola güftār
801. Kārı ehlinden itmek istifsār
Ḥābid olub da ḥaczine ikrār
802. Kādir olduğımı idüp izhār
Ḥāql ile her dem olalar hūşyār
803. Hem kabūl-i ḥözrde ide qarār
Ehl-i şerden hemişe kıla firār
804. Hem tefekkür telaṭṭuf u tedbîr
Hem tezekkür teyaqqūz u taḥrîr
805. Hem fütüvvet duḥā tevekküldür
Hem taşavvuf faqr tekeffüldür
806. Şoḥbet ü maḥrifetle ḥaşq ile şevk
Daḥi rü'yâyıla vazıyyet ü zevk

807. Daḡi redd-i ḡarām u celb-i ḡelāl
Hem daḡi kıl ü kāl kesb-i kemāl
808. Raḡm u ḡilm u te'allüm u ta'līm
Emr ü nehy ü müşāvere tefhīm
809. Hem inābet muḡāsebe ilhām
Hem sekīneyle terk-i aḡir nizām
810. Heyamānile dehşet ü temkīn
İttişāl ü ḡaḡīkat ü temdīn
- 54a 811. Kim ki bunlarla dāyim ide 'amel
Olmaya ḡalk içinde aḡa bedel
812. Var durur bunda çok kelām ammā
Vaḡt kılmaz müsā'ade ḡayfā
813. Muḡyiyā nūra dāldur çü ḡabes
'Ārif olana bu işāret bes

Maḡāle-i Şālişe Medīneler Tedbiri Beyānındadır

Ve bu maḡāle yedi faşl üzeredür. **Faşl-ı Evvel** ḡalkuḡ temeddüne ihtiyācı ve temeddünüḡ maḡıyyeti şerḡi ve bu nevc-i 'amelüḡ fażīleti beyānındadır. **Ma'lüm** ola ki her mevcūduḡ bir kemāli vardır ve ba'zısınuḡ kemāli fiḡratda vücūd ile muḡārin düşüp ba'zısınuḡ vücūdı müte'aḡḡırdür. Şınıf-ı evvelüḡ mişāli ecrām-ı semāvī gibi, şınıf-ı şānīnüḡ mişāli mürekkebāt-ı arzī gibi. Pes beher ḡarīḡ kemālini her şey istidā itmek lāzımdur.

54b Tā ki noḡşāndan kemāle irişe ve serāperde-i ḡaḡīkate girişe ve bu ḡareket niçe esbābuḡ mu'āvenetiyle olur ve ol esbābuḡ ba'zısı mü'iddāt ve ba'zısı mükemmilātdur. **Ammā** mükemmilāt-ı vāhib ve şuverden fāyıza olan şüretler gibi ki ta'āḡub ḡarīḡı ile nuḡfe üzre fāyız

ola, tā şol hadde degin ki kemāl-i insānīye irişe. **Ve ammā** mu‘iddāt-ı gıdālar gibi ki madde olur. **Ve mu‘avenet**¹¹⁷ üç vech üzeredir; **Evvelā** bir nesnenün mu‘ini ola ki andan mu‘avenete muhtāc ola ve bu madde mu‘avenetidür. **Şāniyen** mu‘in mutasavvıt¹¹⁸ ola mu‘āvenet-i ālet gibi. **Şālişen** bu mu‘inün kendi fi‘li ola mu‘āvenet-i hıdmet gibi **ve bu** dağı yā bi’z-zāt mu‘āvenet ide yā bi’l-‘araz mu‘avenet ide ki fi‘line bir gāyet dağı ola.

55a Mişāl mu‘āvenet-i madde bir nebāt gibi ki hayvān andan gıdālana ve mişāl mu‘avenet-i ālet mu‘avenet-i āb gibi ki kuvvet-i gādiye gıdāyı a‘zāya yetişdürmege sebebdür ve mişāl-i mu‘avenet-i hıdmet-i bi’z-zāt memlūkün māliline hıdmeti gibi ve mişāl-i mu‘avenet-i hıdmet-i bi’l-‘araz şebānuş süriye olan hıdmeti gibidür. **Pes** ma‘lūm oldı ki ‘anāşır ve nebāt ve hayvān cümle insāna mu‘āvenet iderler. Madde ve ālet ve hıdmet tarīki ile ammā insān bunlara mu‘āvin olmaz. İllā bi’l-‘araz ki insān eşrefdür. Anlar eħass pes şerifün ħasise hıdmeti lāyık degüldür ve sāyir eşyanuş dağı eşref ve eħassı bunlara göredür. **Bu tafşilden** garez budur ki nev‘-i insān ki eşref-i mevcūdātdur. ‘Ālimdür gayri nev‘lerün mu‘avenetine ve kendi nev‘inün dağı mu‘āvenetine ki sābıkā ma‘lūm oldı ki her şaħş

55b Cümle kendi gıdāsı ve libāsı ve meskeni ve silāhı vesāyir mühimmātı umūruna meşgūl olsa bunlara lāzım olan şanāyi‘i taħşil idince kendi aç qalmaq lāzım gelürdi. **Pes** eşħaş biri birine mu‘āvenet itmek lāzımdur ve her kiři ‘ameline mu‘ābil āħirden bedel ħaşıl itmekle kānūn-ı ‘adālet zūhūra gelüp kifāf ħaşıl eyler. Nitekim ‘ālemde bu ma‘ni cārīdür ve zāyi‘ biri birinden mütafavıt¹¹⁹ olmağla nizām olundı.¹²⁰ “لو تساوى أناس لهلكوا جميعاً” **Pes** cümleye gālib bir şāri‘ ve müdebbir-i ‘ālem ve şāħib-i nāmūs ve imām-ı zemān ve melik-i ale’l-ıtlāq ve insān-ı kāmil her zemān lā-büddür. Eger ba‘inen ve zāhiren imām olursa şeref-i ‘ālemdür ve ‘adālet zūhūridur.

56a Yā nāyib-i ehl-i bā‘ın olursa kezalik ‘ālem-i ‘adl üzeredir. Eger bunlaruş ‘aksi olursa ħasāset-i cihāndur ve sebep-i zulm ve ‘udvāndur ve bā‘iş-i ‘adem-i nizām ve intizāmdur. **Pes** müdebbir-i ‘ālem olan imāma lāzımdur ki ehl-i şanā‘ātün cümlesine ‘avāmdur ve tegallüb

¹¹⁷ Yanda “aħsām-ı mu‘āvenet” yazıyor

¹¹⁸ Kelime metinde mutavassıt diye yazılmıştır.

¹¹⁹ Metinde nokta eksikliğı olmakla birlikte mütafavıt olduğunu sanıyoruz.

¹²⁰ İnsanlar yardımlaşmasalardı tamamen helak olurlardı.

nazarı ber-ā-ber ola ki her biri yerlü yerinde hıdmete meşgûl olalar ve tedbîr-i ʿālem cümle şanā-ātün efdâlidür ve gayri şanʿatlara nisbeti ʿilm-i ilâhînün gayri ʿulûma nisbeti gibidür. **Ammā ictimā** beş vechledür. **Yaʿni** ictimā-ı ehl-i beyt geh ol ehl-i maḥalleden bir cüz'dür geh ol ehl-i medînenen bir cüz'dür geh ol ehl-i ümemden bir cüz'dür geh ehl-i ʿālemden bir cüz'dür ve her birinün bir re'îsi vardur. **Pes** re'îs-i ʿālem re'îs-i rü'esâdur. **Daḥi** anlar ki ülfetten taşra

56b Olup infirād ve vahdete ve vahşet ve ʿuzlete meyl idüp¹²¹ muʿāvenetden irâz itmekle beni nevcine zulm ve cevr iderler ve niçe kâşırlar bu maḥûleyi fazîlet şanup ictibâr iderler ve bu dâr-ı fesād ehli meşelâ bir tâyife ki beni nevcî niçe meşakḳatle ele getürdüğü nesneyi bilâ-hıdmet taʿaddî eylese gaşb gibi ehl-i tarîḳ yanında ḥarâmdur ki tevekkül nâmına tenbellik ile riyâdur. **Faşl-ı Şânî**¹²² muḥabbet beyânındadır ki içtimā-ātün irtibâtı anuñla olur. Çünkü ḥalk biri birine muʿāvenet için te'ellüfe muḥtâc olup muḥabbet lâzım geldi ki bir yerde muḥabbet olsa ʿadâlet vesâyir aḥlâka ihtiyâc olmaz ve cemî-i eczâ-yı ʿālem muḥabbet ile kâyimdür. **Ammā** muḥib-i maḥbûbdan baʿîd olsa zulm olur ve muḥabbetün merâtibi olmağla mevcûdât nâkış

57a Ve kâmidür. Çün mevcûdâtün kemâl ve şerefi muḥabbetün tefâvitiyledür. **Pes** muḥabbet ʿayn-ı kemâl ve şeref olmağ ile ehl-i muḥabbetün kemâli ve fazîleti maʿlûm oldı. **Ammā** nevc-i insânün muḥabbeti iki günedür. Biri tabi'îdür. Biri irâdîdür. **Ammā** muḥabbet-i tabi'î ananun oğula muḥabbeti gibi ki bî-ihtiyârdur. **Ve ammā**¹²³ muḥabbet-i irâdî dört nevc üzeredür. **Evvel** seri'ul-ʿaḳd-i ve'l-inhilâldür. **Şânî** baḥḳıyyu'l-ʿaḳd-i ve'l-inhilâldür. **Şâlis** baḥḳıyyu'l-ʿaḳd-i ve seri'u'l-inhilâldür. **Râbi** seri'u'l-ʿaḳd ve baḥḳıyyu'l-inhilâldür. **Daḥi** ḥalkun meḥâlibde eşnâfi üç şuʿbe üzeredür. **Evvel** lezzet **Şânî** nef' **Şâlis** ḥayr ve cümlesinün cem'iyle şuʿbe-i râbi' zuhûr ider. **Ammā** lezzet-i muḥabbetün nevc-i evveline ʿilletdür ve nef'-i nevc-i şâlisine ve ḥayr-ı nevc-i râbi'ine

57b Ve bunlardan müctemi' olan şuʿbe muḥabbetün nevc-i şânîsine ʿilletdür ve muḥabbet şadâkatden eʿammdür ve meveddet mertebe de şadâkate qarîbdür ve ʿaşḳ ki ifrâ-ı

¹²¹ Yanda “ehl-i ʿuzlet” yazıyor

¹²² Yanda “muḥabbet” yazıyor

¹²³ Yanda “aḳsâm-ı muḥabbet” yazıyor

muḥabbetdür. Meveddetden eḥaṣṣdur ki iki kimesne mābeyninde olur ve ‐aşk yā farṭ-ı lezzetdür yā farṭ-ı ḥayr-ı talebdür. Ammā nef’ün ‐aşkda daḥili yoḡdur. **Ammā**¹²⁴ ‐aşk iki neve üzeredür. Biri mezmüm ki farṭ-ı lezzetden ḡopar ve biri memdūḡ ki farṭ-ı taleb-i ḥayrdan ṭulū ider. Bu sebebendür ki ḡalk mābeyninde ‐aşk mezmüm ve memdūḡdur ve lezzet tiz zāyil olup ḡayr s̄abit olmaḡın ṣadāḡat ve muḡabbet-i ehl-i ḡayr bāḡī ve pāyendedür. **Ammā** ol ‐aşk ki velehe meṣābih olup lezzet-i ḡāli ḡayırla ḡāṣıl

58a Olmaḡdan cevher-i baṣīṭ-i insānī de zūḡūr ider. Aḡa muḡabbet-i İlähī¹²⁵ dirler ki aḡa bir mu’ayyen mertebe ve maḡām olmaz. **Pes** ḡünkü insānda mustevda’ olan cevher kūdūrāt-ı ṭabī’atden pāk ola ve ṣhevēāt-ı lezzeti kendüden mūntefī ḡıla. Muṭāla’a-i cemāl-i āyāt-ı İlähīye meṣḡūl ola ve envār-ı nā-mūntenāhī aḡa fāyız ola ve aḡa bir lezzet ḡāṣıl ola ki ḡīc bir lezzet aḡa beḡzemeye ve ittiḡād-ı mezkūr derecesine yetiṣe ve ṭabī’at-ı bedeni isti’mālini terk itmek aḡa tefāvūt itmeye ve beden mūfāreḡatinden ṣoḡra ‐ālī merātibe iriṣe ki ¹²⁶“ عين رات ولا اذن ” ola **ve ehl-i ḡayruḡ** ve aṣḡāb-ı taḡvānuḡ biri biriyle muḡabbeti noḡṣān-pezir degüldür. Ne dūnyāda

58b Ve ne āḡiretdeki ¹²⁷“ الاحياء يومئذ بعضهم لبعض عدو الالمقين ”. Ammā eṣrār bu muḡabbetden maḡṣūṣ olmazlar. **Ammā** menfa’at ve lezzet cihetiyle olan muḡabbetden aḡyār ve eṣrār mūtelezziz olurlar. Lākin serī’u’l-infiṣāl ve’l-inḡilāldür. **Ve sultān-ı ṣerī’at**¹²⁸ beṣ vaḡitde cemā’ata te’kīd itmekden maḡṣūd ¹²⁹ülfetden muḡabbete irsünler diyüdü ve ḡötürü ehl-i medīne ve bilād-ı cum’a ḡünü cem’ olmaḡ daḡı heb istināsdan muḡabbete varmaḡdur ki ḡareḡ ehl-i maḡalle bir yerde cem’ olup muḡabbet ḡāṣıl itdükleri gibi ehl-i medīne daḡı ol kemāle iriṣeler. ḡün her hafta bu sa’adet ile mūstes’ad olalar. Cümle her yıl tecdīd-i muḡabbet iḡün bir yerde iki kere cem’ olup

¹²⁴ Yanda “merātib-i ‐aşk u muḡabbet u ... u ṣadāḡat” yazıyor

¹²⁵ Yanda “‐aşk-ı ilāhī” yazıyor

¹²⁶ "Ben salih kullarıma, ötelede, öyle şeyler hazırladım ki, ne göz görmüş, ne kulak işitmiş ne de kimsenin hayaline gelmiştir."

¹²⁷ O ḡün takva sahipleri hariḡ bütün dostlar birbirine düşmandır.

¹²⁸ Yanda “sebeb-i ittiḡād ehl-i ṣerī’at” yazıyor

¹²⁹ Yanda bulunan yazı sebeb-i ittiḡād ehl-i ṣerī’at

59a ‘Ömürlerinde tecdîd-i te’kîd-i te’yîd-i te’bîd-i muhabbet için bir kere Mekke-i Mükerrermede cem‘ olmak emr olması cümle ittiḥād ma‘nāsını mühimdür ve ol mevzu‘ı mübârekde olması şāhib-şerī‘atüñ āsār-ı şerāyi-üñ şe‘āyir ve menāsikini müşāhede kılmāğa sebebdür ve ta‘zîm-i şer‘ ü şāri‘ kılmāğa bā‘iş olması müsted‘î sür‘at-i icābet oldu. **Ve ma‘lûm** ola ki muhabbet-i İlāhîden ğayri olan muhabbet iki başdan olup yine inḥilāl daḥi iki başdan olmak var yaḥud biri münḥal olup biri bākī kılmāğ var. İki daḥi şîfat-ı lezzetdür. Ammā ğāh olur şîfat-ı ḥayrātda daḥi vāқи‘ olur. Meşelā er u ‘avrat mābeynindeki ‘avret erden taḥşîl-i ḥayr recā ider ve er ‘avretten ol ḥayruñ ḥıfzını

59b İstid‘ā ider. İttifākā bir cānibden ‘adem-i ittifākdan nifāk ile yā emsāliyle taḥşîr vāқи‘ olsa sebep-i naḥş-ı muhabbet olur. ‘Ayn-ı ḥayr iken bā‘iş şikāyet ve melāmet olur. Her ğün tezāyid üzere olup āḥir yā münkaṭı‘ olur yā sebep olan zāyil olur ve muğannī ve müstemi‘. Belki ‘aşîḳ ve ma‘şûḳ daḥi bu şekildür ki lezzet bir cānibden ve menfa‘at bir cānibdendir. Bu ḥuşûsda isti‘cāl muḥkemdür ve teḥîre mecāl muḥāldür. Bu sebep ile ‘uşşāk müşteki‘ ve mütezallim olurlar. Ammā ḥaḳîḳatde yine zālîm kendülerdür ki ḥabîbüñ her fi‘li maḥbûbdur ve ṭammā‘ olan ‘uşşāk mağzûbdur. **Ammā**¹³⁰ ol muhabbet ki pâdişāh ve ra‘iyyet ve ğanî ve fakîr ve re’s merus mābeyninde olur. Oldaḥi şikāyet ve melāmetden ḥālî degüldür.

60a Zîrā her biri kendi şāhibinden bir nesne istid‘ā eyler ki ekşeriyā mefḳûd olur daḥi mücib-i fesād ve mütetebbi‘-i melāmet ve ‘inād olur. **Ammā** çünkü tariḳ-i ‘adāleti ğālibā pîşe idüp tariḳ-ı naşîḥatı meftûḥ kılip dād u diḥşî endîşe eyleye. Eger ra‘iyyet ve eger memālik ve eger ğayrdur. Pâdişāh ve sâyrir ḥükkāmdan istiḥkāklarından ziyāde nesne recā itmeyüp meşāḳḳate şabr eyleyeler. **Ammā**¹³¹ muhabbet-i aḥyār çünkü lezzet ve menfa‘atden ḥāşıl olmayup belki hemān mücibi münāsebet-i cevher-i aşlî olup maḳşadları ḥayr-ı maḥz ve iltimās-ı fazîletdür. Şāyibe-i muḥālefet ve münāza‘atdan münezzehdür ki biri birine naşîḥat ve fāyide de

60b Tevaḳḳuf itmeyüp Şiddîḳ-ı kāmîl olanlar bir rûḥ iki cesed gibi olur. **Ammā**¹³² oğul ile baba mābeyninde olan muhabbet zātîdür. Şöyle ki peder kendi nefsinin püseri için fedā ider ve her kemāli oğluna olsun deyü sa‘y eyler. Meşelā eger kendüden oğluñ efdāldür diseler ğam

¹³⁰ Yanda “muhabbet-i pâdişāh u ra‘iyyet” yazıyor

¹³¹ Yanda “muhabbet-i aḥyār” yazıyor

¹³² Yanda “muhabbet-i peder ü ..” yazıyor

çekmeyüp ferahnāk olur. Ammā ğayrūñ tercihine rāzı degüldür ve kendüden fevt olan fezāyili kaçd eyler ki oğluna ola. **Ammā** oğluñ babaya muhābbeti bundan dündür. Anuñçün emr-i İlähî vālideyn haqqında vāriddür. **Ammā** muhābbet-i birāderān iştirāk cihetiyledür. **Pes**¹³³ muhābbet-i melik raıyyete babanuñ oğla muhābbeti gibi gerekdür ve raıyyetüñ melike muhābbeti ferzendüñ pedere muhābbeti gibi gerekdür.

61a Ve raıyyetüñ biri birine muhābbeti birāderler muhābbeti gibi gerekdür. Tā şerāyiñ-i nizām yerlü yerinde ola. **Meşelā** hākim olan raıyyet huşuşunda şefkat ve taħannün ve telaṭṭuf ve taṣahhüd ve terbiyyet ve teṣṭuf ve taleb-i meşālih ve def-i mekārih u meşālim ve cezb-i ḫayr ve men-i şerr itmekde pederler gibi ola ve raıyyet itāat ve tebcil ve taṣzım ve naşihatde ṣākil oğullar gibi olalar ve biri biriyle ikrām ve muāmele ve ihsān ve muhābbetde birāderler gibi olalar. **Eger** bu ṣadāletden ziyāde ve noḫşān üzere olurlar ise hākim hemān tağallüb üzere olup ḫalkdan fesād zuhūr eyler ve muhābbet buğza tebdil olur ve muvāfaḫat muhālefet bulur.

61b Ve ülfet yerine nefret gelür ve teveddüd nifāk olur ve her kişi kendü nef ve ḫayrunı ve ğayrūñ zarar ve şerrini ister ve zıdd-ı nizām olan herc ü merc peydā olur. **Ammā** ol muhābbet ki şāyibe-i infirālāt ve küdürāt-ı āfātdan münezzeh ola maḫluḫuñ ḫālīḫına muhābbetidir. Ammā ḫātırdā ṫamaṣ-ı dünyāyıla bet tıraşlar muhābbeti degül. **Faşl-ı Şālis**¹³⁴ ictimāṣāt aḫsāmın beyān eyler ve müdün aḫvālin şerḫ ve ṣyān eyler. Çünkü efāl-i irāde-i insānī iki ḫısma münḫasımdur ki biri ḫayrāt ve biri şürürdur. Pes ictimāṣāt-ı ḫalk daḫi iki ḫısma münḫasımdur. Evvel oldur ki sebebi ḫayrāt ḫābilinden ola. İkinci oldur ki

62a Sebebi şürür ḫābilinden ola. Evvelkiye medīne-i fāzıla dirler ki bir nevṣden ziyāde degüldür. İkinciye¹³⁵ medīne-i ğayr-i fāzıla dirler ve bu üç nevṣdür. Evvelki ol ki eşḫāş-ı insānī ḫuvvet-i nuṫḫiden ḫālī ola. Hemān temeddüne mücib-i ğayri ḫaviden bir ḫuvvetüñ tetebbuı ola ve buña¹³⁶ medīne-i cāhile dirler. İkinci ol ki istiṣmāl ḫuvvet-i nuṫḫiden ḫālī olmayısalar. Ammā ğayri ḫuvvetler ḫuvvet-i nuṫḫiyi istiṣmāl ve istiḫdām idüp mücib-i

¹³³ Yanda “diğer muhābbet pādişāh u raıyyet” yazıyor

¹³⁴ Yanda “aḫsām u ictimāṣāt u medāyin” yazıyor

¹³⁵ Yanda “medīne-i fāzılā vü ğayr-i fāzılā” yazıyor

¹³⁶ Yanda “cāhile” yazıyor

temeddün ola ve buña¹³⁷ medîne-i fâsiqa dirler. Üçüncü ol ki kuvvet-i fikriyye noğşânından kendülere bir kânün peydâ idüp anı fazîlet eadd itmiş olalar ve ol sebep ile temeddün ideler ve buña¹³⁸ medîne-i dâlle dirler.

62b Ve bu medînelerün her birinün münşeabâtı çokdur ve medîne-i fâzıla mâbeyninde müdün-ı gayr-i fâzıla daği tevellüd eyler. **Lâkin** bu cümle medînelerden garez medîne-i fâzilenün maʿrifetidür. Tâ gayri medîneleri ol mertebeye yetişdüreler. **Ammâ¹³⁹ Medîne-i** fâzıla bir kavmün ictimâıdır ki himmetleri iktinâ-ı hayrât ve izâlet-i şürür ve muzırrât için muqadder ola ve dâyimâ ârâ o efâlde ittifaqları ola. Ammâ ârâda ittifaqları oldur ki muʿtekidleri halqun mebdê ü meʿâdinde ve ikisi mâbeyninde cümle muṭabıq-ı Haq ola ve biri birine muvâfiq olalar. Ammâ efâlde ittifaqları eyle ola ki iktisâb-ı kemâli cümlesi bir vech üzre anlayup kendülerden şâdir olan

63a Efâl hikmetle olup kavânin-i eadâlet ve şerâyiṭ-i siyâset yerine geldükden mâadâ tehzîb ve tesdîd-i aklı muqavvem ola. **Ve maʿlûm** ve muhaqqıkdur ki Allâhu Teʿâlâ temeyyüz ve aql kuvvetini ve nuṭq u fehm hâletini insânda ber-â-ber yaratmamışdur. Tâ kim bu tefâvüt ve ihtilâf ile nizâm-ı âlem temâm olaç Nitekim beyân olundu. Egerçi anlar uḫûl-ı kâmile ve fıtrat-ı selîme ve eadet-i müstaḫîmeye maḫşûş olup teʿyîd-i İlâhî ve teʿkîd-i Sübhânî ve irşâd-ı Rabbânî anlarun hidâyetini mütekeffil olmuşdur. Nihâyet-i meretebe bu kavm nâdiruʾl-vücüd olup kem-yâb dururlar. Lâkin vâhidün keʾl-elf olup her biri mebdê ü meʿâd aḫvâline vâkıf ve mâbeynde olan ehemmi mühimmâtı

63b Kâşif olmağın keennehu âlem anlarun vücûdı ile memlûdur ve cümle eşyâ anlarun tecellîleri ile müncelîdür. **Ve insâna** maḫşûş olan kuvvet-i derrâkedür. Gayri kuvâ-yı bâtinî de hayvânât ile müşterekdür. Lâkin isimde müğâyeret vardır. Ammâ¹⁴⁰ ol ki insâna lâzım olan kuvâ-yı bâtinîdür. Kuvvet-i derrâke ve vâhime ve hiss-i müşterek ve hâfıza ve hayâliyyedür ki nevm ve yaqazada eammâl olup kaçâ muʿaṭṭal ve fâriğ olmazlar. **Ammâ¹⁴¹** mebdê ü meʿâd

¹³⁷ Yanda “fâsiqa” yazıyor

¹³⁸ Yanda “dâlle” yazıyor

¹³⁹ Yanda “tafişil-i medîne-i fâzıla” yazıyor

¹⁴⁰ Yanda “kuvâ-yı bâtinî” yazıyor

¹⁴¹ Yanda “maʿrifet-i mebdâ ü meʿâd” yazıyor

maʿrifeti cevher-i nefis-i nefis-i insāniye maḥşūş olup anda kuvānuñ birisinin dahli ve şirketi yokdur ve her kuvvetün kuvvet ve zaʿfi her şaḥiş her nesnenün idrākinde merātib üzre olduğundan zāhirdür. Baʿzısı bir nesnenün ḥaḳīkatine vāḳıf olup

64a Baʿzısı şüretine baʿzısı ol nesnenün ʿaksine yā şuda yā āyinede baʿzısı naḳkāş itdügi timşāle vāḳıf olur. Cümle bu kıyyās üzre niçe merātib daḥi zuhūr eyler. Çünki her kişinün kudretinün gāyeti kendü mertebesinden tecāvüz itmez. Pes her biri dāyiresinde derece-i kemālde olur. Ḥuşūşā şāhib-i nāmūs-ı ekber her birine mertebesinde muʿindür.¹⁴² "وكلوا الناس قدر عقولهم" mübteğāsınca¹⁴³ her kimsenün tekmiḷi anuñ kuvveti ḳadrincedür ki merātibde mütecellī olan oldur ve anuñ teʿşir ve kuvveti fiṭratda verilenden yāḥud ʿādet ile kesb itdügünden ziyādelere cümle müsteʿid olmaz. Pes anuñ kelāmı gāḥ muḥkem ve gāḥ müteşābih olup tevḥidde gāḥ tenzih şarf-ı beyān eyler.

64b Kār-ı teşbih maḥz-ı ʿiyān kıılır ve mebdʿ ve meʿād ve mābeynehümāda daḥi böyledür ki her tayife kendi istiʿdādlarına göre ḥişşelerini taḥşil eyleyeler ve ḥaḳim olan gerekdür ki gāḥ kıyyāsāt-ı burhāni gāḥ iḳtināʿiyyāt-ı iḳāni gāḥ eşʿār-ı beyāni ve taḥayyülāt-ı itḳāni ile irşād eyleye ki her kimesne ḳadrince müstefid olalar. **Pes**¹⁴⁴ her gāḥ fāzıl-ı evvel ki müdebbir-i medīne-i fuṣalādur, mürşid olup ḥalk andan müstefid olalar, mābeynlerinde teʿānüd ve taʿaşşub olmaz. Eger millet ve mezhebde muḥtelif daḥi olurlar ise her birini yerlü yerinde vazʿ eyleye ve bu şıfat-ı sitte-i ḥaḳim-i İlāhiye iḳtidādur ki ḥikmet-i muṭlaḳadur, nitekim sābiḳan beyān olundu.

65a Ammā¹⁴⁵ eger ḥalk-ı medīne inḥirāf-ı müdebbirine iḳtidā ideler, kuvvet-i ḡazabileri kuvvet-i nāṭıḳaya tefevvuḳ taleb idüp taʿaşşub ve ʿinād ve muḥālefet zuhūr eyleye ve mezāhib-i muḥtelife ḥādiş olup reʿisleri mefkūd olmaḡla her biri daʿvā-yı riyāset eyleye ve her bir şüret ki vehm ve ḥayāllerinden peydā ola bir şanem olup bir ḳavmi tābiʿ kııla ki tenāzuʿ ve teḥāluf zāhir ola **ve istikrā**¹⁴⁶ ile maʿlumdur ki ekşer-i mezāhib-i bāṭıla mezāhib-i ehl-i Ḥaḳdan

¹⁴² "İnsanlara akılları ölçüsünce konuşunuz."

¹⁴³ Yanda "şāhib-i nāmūs" yazıyor

¹⁴⁴ Yanda "fāzıl-ı evvel" yazıyor

¹⁴⁵ Yanda "şāhib-i medīne-i inḥirāf" yazıyor

¹⁴⁶ Yanda "ḥaḳīkat-i mezāhib" yazıyor

münteşî olmuşdur. **Meşelâ** mürebbî-i cihân ve mürşid-i devrân olan eş-şeyh Aḥmed İbnü's-şeyh İbrâhîm Gülşenî'den mezheb-i tenâsuḥdan istifsâr itdüm. Ḥâzret-i Gülşenîden nakl idüp

65b buyurdılar ki bir sâlik-i ber-ḥaḳḳuñ âlem-i insilaḥda olan seyrinden erbâb-ı ‘aql ğalaṭa düşmüşlerdür.¹⁴⁷ Bu taḳrîz sebebi ile bu faḳîr altıncı ismüñ ‘avâlimini ziyâde seyr idüp her dâyir de gözümege kıyâm gösterdüm ve müdebbirân-ı medîne-i fâzıla her ne ḳadar çoğ olsa daḥi bir ḳalb üzre olmağın şaḥş-ı vâhid ḥükmündedir. Zîrâ ḥükmdede iḥtilâf yokdur. Ve lâḥıḳ olan ḥakîmüñ ḥakîm-i sâbıka egerçi zâhiren ḥükümde muḥâlefet olur, ammâ zemân ve mekân ve ḳavm muḳtezâsıncadur ki eger sâbıḳ olan ḥakîm zemân-ı lâḥıḳda gelse hemân lâ-ḥıḳ ḥüküm itdügin iderdi¹⁴⁸ ki ḥikmet anı iḳtizâ ider. Nitekim ‘İsâ ‘Aleyhi’s-selâmdan menḳûldür ki buyurdu ما جئت

66a ¹⁴⁹” لابلالتوريتہ بل جنت لاکمها ” pes teferrük ve ‘inâd ve iḥtilâf şüret-pereste göredür. Yoḥsa ehl-i Ḥaḳda iḥtilâf ve ğaraḳ olmaz ki tereddüd aña yol bulmaz.

Meşnevi

جان کرکان وسکان از هم جداست¹⁵⁰

“ متحد جانهای شیران خداست

ve medîne-i¹⁵¹ fâzılanuñ erkânı beş şınıfdur. **Evvel** bir tâyifedür ki medîne tedbîri ile mevsûm olalar ve bunlar ehl-i fezâyil ve ḥükemâ dururlar ki ḳuvvet-i te‘aḳḳul ve ârâ-yı şâyibe ile umûr-ı ‘izâmde ebnâ-yı nev‘den mümtâz dururlar¹⁵² ve ḥaḳâyıḳ-ı mevcûdâtuñ marifeti şınâ‘atleridür ve bunlara efâzil dirler. **Sânî** bir cemâ‘atdur ki anlar ‘avâm-ı ḥalkı kemâl-i izâfî merâtibine yetiştürürler¹⁵³ ve götüri ehl-i medîneyi

66b evvelki tâyifenüñ mu‘teḳadına da‘vet iderler. Tâ her kim müsta‘id ola mevâ‘iz ve neşâyih ile kendi derecelerinden teraḳḳî itdirüp merâtib-i ‘âliyeye iriştüreler ve ‘ulûm-ı fıḳıḥ ve tefsîr

¹⁴⁷ Yanda “ḳayyûm” yazıyor

¹⁴⁸ Yanda “ittihâd u emrin muḥâlifin” yazıyor

¹⁴⁹ Ben Tevrat’ı iptal etmek için gelmedim. Onu mükemmelleştirmek için geldim.

¹⁵⁰

¹⁵¹ Yanda “erkân-ı medîne-i fâzıla” yazıyor

¹⁵² Yanda “efâzıl” yazıyor

¹⁵³ Yanda “zevi’l-elsine ki ...” yazıyor

ve hadîş ve kelâm ve hitâbet ve belâgat ve şîr ve kitâbet anlaruñ şanâtidur ve bunlara zevî'l-elsine dirler. **Sâliş**¹⁵⁴ bir cemâ'atdur ki ehl-i medîne mâbeyninde kavânin-i 'adâleti şaklayup aḥz u i'tâda vâcib olan taḥdîri ri'âyet eylerler ve tekâfî ve tesâvîye taḥrîz kıllurlar ve 'ulûm-ı ḥesâb ve hendese ve istifâ ve tıbb ve nücûm anlaruñ şanâtidür ve anlara muḥaddirler dirler. **Râbi**¹⁵⁵ bir cemâ'atdür ḥıfz-ı ḥarîm-i nâs ile ḥimâyet-i ehl ve 'iyâl-i ḥalk-ı medîne ile mevsûm olup müdün-ı ğayr-i fâzılanuñ erbâbını anlara ğâlib olmaḥdan

67a men' iderler ve muḥâtele ve muḥâfazatda şerâyiṭ ve ḥamiyyeti mer'î tutarlar ve bunlara mücâhidler dirler. **Ḥâmis**¹⁵⁶ bir cemâ'atdür ki sâbıkâ zıkr olan firâḳuñ aḳvât ve erzâkıñı tertîb idüp mu'âmelât ve şanâ'ât vücûhuyla cümleyi âsûde-ḥâl iderler ve bunlara mâliyân dirler ve **bu medîne** ya'ni medîne-i fâzıla olan riyâset-i 'uzmânüñ dört ḥâli vardır. **Evvelâ** oldur ki melik 'ale'l-itlâḳ mâbeynlerinde ḥâzır ola ve bu meliküñ mevcûd olmasınuñ 'alâmeti dört nesnenüñ ictimâ'ınuñ zuhûrıdır.¹⁵⁷ Evvel ḥikmet şânî te'aḳḳul-ı tām şâliş cevdet-i iḳnâ' râbi' kuvvet-i cihâd ve bunüñ riyâsetine ḥikmet dirler.¹⁵⁸ **Sâniyen** oldur ki bu zıkr olan dört ḥaşlet bir şaḥşda cem' olmaya. Ammâ dört kimesne de ḥâşıl ola¹⁵⁹ ve anlar nefis-i vâḥide gibi tedbîr-i

67b Medîne eyleyeler ve buña riyâset-i efâzil dirler. **Sâlişen**¹⁶⁰ oldur ki bu zıkr olan iki riyâset mefḳûd ola. Ammâ sâbıkâ bir re'îs geḥmiş ola ki ol riyâset-i ḥikmete vâşıl olup bir ḳânûn ḳomuş ola. Ol ḳânûn üzre bir kimesne gelüp riyâset-i ḥikmetde zıkr olan aḥlâḳı yerlü yerinde 'amel eyleye. Şöyle ki kendüden fehm itmege ḳâdir olmazsa bâri re'îs-i sâbıḳuñ süneni üzre vâcib olan mesâ'ili istinbâta ḳâdir ola buña riyâset-i sünnet dirler. **Râbi'an**¹⁶¹ oldur ki bu zıkr olan ḥaşâyil ile bir niçe müte'arriḳ kimesne cem' olup cümle müşâreket ile tedbîr-i medîne ideler ve bunlara aḥḥâb-ı sünnet riyâseti dirler ve ammâ ğayri riyâsetler riyâset-i 'uzmânüñ altındadır merâtibiyle andan feyz alurlar.

¹⁵⁴ Yanda "muḥaddirin" yazıyor

¹⁵⁵ Yanda "mücâhidin" yazıyor

¹⁵⁶ Yanda "mâliyân" yazıyor

¹⁵⁷ Yanda "mülk-i 'aliyyü'l-itlâḳ" yazıyor

¹⁵⁸ Yanda "maşiyet-i ḥikmet" yazıyor

¹⁵⁹ Yanda riyâset-i efâzil" yazıyor

¹⁶⁰ Yanda "riyâset-i sünnet" yazıyor

¹⁶¹ Yanda "aḥḥâb-ı sünnet" yazıyor

68a Ammā¹⁶² **müdün-ı** ğayr-i fâzıla yâ cāhiledür yâ fâsıkadur yâ dālledür ve müdün-ı cāhile altı nev'dür. İctimā-ı zarūrī ictimā-ı nezālet ictimā-ı hıssat ictimā-ı kerāmet ictimā-ı teğallüb ictimā-ı hürriyyetdür ammā tafşiline nihāyet yoğdur. **Faşl-ı rābi**¹⁶³ siyāset-i mülk ve ādāb-ı mülük beyānındadır. **Ma'lüm** ola ki siyāset-i mülk ki riyāset-i riyāsātdur. İki üslüb üzeredür ve her birinüñ lāzımı ve ğaraızı vardur. **Pes evvelā**¹⁶⁴ siyāset-i fażılādur ki imāmetdür ve andan ğarez tekmi-l-i hülğdur ve lāzımı nıl-i sa'ādetdür. **Sāniyen**¹⁶⁵ siyāset-i nāķışadur ki teğallüb dirler ve andan ğarez hālķuñ ķulluğudur.

68b Ve lāzımı nıl-i Őķāvet ve mezemmetdür. Evvelki sāyis-i 'adālet ile temessük eyler ve ra'ıyyeti aşdıķā yerine tıtar ve medıneyi ğayrāt-ı 'āmmeden memlū eyler ve kendi Őhveti üzere mālİK olur ve ikinci sāyis cevri ü zılm ile temessük eyleyüp rā'ıyyeti ķullar yerine ķor ve medıneyi Őürür-ı 'āmmeye ile tıbtolu eyler ve kendü Őhvetinüñ ķulı olur. **Ammā**¹⁶⁶ ğayrāt-ı 'āmmeye emn ü sükün ve meveddet ve 'adlı u ifāf ve luğf u vefādur. Dağı bunlar gibi ve Őürür-ı 'āmmeye¹⁶⁷ ğavf ve iztirāb ve tenāzu' ve cevri ve ğırŐ ve 'unf ve ğadr ve ğıyānet ve ğıybet maŐharalığdur. Dağı bunlar emŐāli ne varsa

69a Ammā hālķ bu iki hālde bile mülklerine nazār idüp anlara iktidā iderler ki ¹⁶⁸الناس على دين" ve mülükdan biri dimişdür. Naħnu'z-zamān¹⁶⁹ **ve talib-i mülk**¹⁷⁰ olan gerekdür ki yedi ğaŐleti cāmi' ola. **Evvel** übüvvet ki Şıfat-ı ğaŐmet ve heybetdür. **Sāni** 'uluvv-i himmet ki teħzib-i nefsi ve ta'dil-i ğağabdan Şonra ğaŐıldur. **Sālis** 'azimet-i temām ki re'y-i Őaħiħ ve Őebāt-ı tām terekkübünden ğaŐıldur ki ictināb ve iktisāb bununla olur **Rābi** metānet-i re'y ki nazār-ı dağığ ve fikri-ı Őaħiħ ve tecārüb ile ğaŐıldur. **Ħāmis** mağāsāta Şabr ve mülāzemet-i taleb-i bī-melālet

¹⁶² Yanda "müdün-i ğayr-i fāzıla" yazıyor

¹⁶³ Yanda "aħvāl-i mülük ü tevābi" yazıyor

¹⁶⁴ Yanda "imāmet" yazıyor

¹⁶⁵ Yanda "teğallüb" yazıyor

¹⁶⁶ Yanda "ğayrāt-ı 'āmmeye" yazıyor

¹⁶⁷ Yanda "Şürür-ı 'āmmeye" yazıyor

¹⁶⁸ İnsanlar hükümdarlarının dini üzeredirler ve onlardan bir kısmı zamanla atalarına benzerler

¹⁶⁹ Anlamı yazılacak

¹⁷⁰ Yanda "taleb-i mülk" yazıyor

69b Sādis yesār **sābi** aʿvān-ı şālih ve bu haşletlerde übüvvetden zarūrisi yokdur. **Ve maʿlūm**¹⁷¹ ola ki taqdir-i İlahî ināyetiyle ʿadetā zafer iki kimseneye müyesserdür. Biri tālib-i dīn ve biri tālib-i şār ve bir kimsenenün garezi bu ikiden gayri olsa ekşeriyā mağlūb olur ve ol ikinün aqdem ve evveli ve itkanı tāleb-i dīn-i Haqdur. **Ve istihkāk-ı**¹⁷² mülk haqikatde bir kimesneye lāyıkdur ki çün ʿālem-i mariz ola bir hikmet ile tūmār eyleye ve çünki ʿālem şahih ola hıfz-ı şihhate kadir ola ve maʿlūm ola ki çün kavm müttetik¹⁷³ olalar. Gayre galebe de kuvvetleri çok ola. Ammā muhtelif olsalar nitekim bir şahşa bir niçe kimesne gālibdür. Anlar bir şahş hükümünde olup ol müttetik olanlar

70a Galebe eyleyeler ve bi'l-cümle muhtelif inhiṭātdadır. **Ve maʿlūm**¹⁷⁴ ola ki emzice-i ʿālemün ictimāli dört şınıfuñ tekāfisi ile olur. **Evvel** ehl-i kalemdür. Meşelā erbāb-ı ʿulūm ve maʿarif ve fuḫahā ve kuḫāt ve küttāb ve ḫessāb ve mühendisler ve müneccimler ve ittibā ve şuarādur ki dīn ve dünyāya lāzım kavmdür ve bunlar āb meşābesindedür ki ¹⁷⁵"الماء كل شئ حى من". **Şāni** ehl-i şemşir ki mücāhidler ve gāziler ve muḫātilin ve ehl-i şügür ve ehl-i be'is ve şecāat ve aʿvān-ı mülkdür ve devlet ḫārisleridür ki ʿālemün nizāmı bunlarladur ve bunlar āteş menzilesindedür. **Şālis** ehl-i muʿameledür ki tüccār ve ehl-i ḫirfet ve şānāʿāt-ı cābileridür ki maʿišet-i nevʿ anlar muʿavenetiyle olur ve bunlar hevā menzilesindedür.

70b Rābi ehl-i mezāraʿat ki bunlar ḫāk menzilesindedür. Nitekim bir ʿunşuruñ galebesinden iḫrāf-ı mizāc olup ictimālden düşer. Pes bu eşnāfdan biri galebe itse umūr-ı ictimā-ı galebeden düşer ve nevʿün fesādı lāzım gelür. **Ve muʿadelete** bir şart daḫi budur ki ehl-i medīnenün eʿāl ve aḫvāline nazār ide her birisininün mertebesine göre istiʿdād ve istihkāklarınca ḫidmet ve maḫām tayin eyleye. **Zirā**¹⁷⁶ ḫalk-ı ʿālem beş şınıfdur. **Şınıf-ı evvel**¹⁷⁷ bir tāyifedür ki bi't-ṭābiḥ ḫayyir olup ḫayırları āḫre daḫi taʿaddī eyleye. Bunlar āferinişün ḫulāşasıdır. Lāyıkdur ki

¹⁷¹ Yanda "ehl-i zafer" yazıyor

¹⁷² Yanda "müsteḫakk-ı mülk" yazıyor

¹⁷³ Metinde muttakik yazılan kelime düzeltilerek müttetik yazılmıştır.

¹⁷⁴ Yanda "sebeb-i ictimāli-i ʿālem" yazıyor

¹⁷⁵ "... her canlı şeyi, sudan yaptık..." Kur'an: 21 (Enbiyā) / 30

¹⁷⁶ Yanda "eşnāf-ı ḫalk" yazıyor

¹⁷⁷ Yanda "bi't-ṭābiḥ ḫayr ü müfid" yazıyor

bu cemā'at pādişāhlara qarīb ola ki mülki nizām bula ve pādişāhlara daḥi lāzımdur ki bu maḳūle müdebbir-i ālem ve ḥāmi-i benī Ādem

71a Olan şāhib-i taşarruf eger vezīr ve eger şāhib-i tedbīrdür. Küllī ri'āyetler idüp devletde mutaşarrıf eyleye ve bu maḳūle ḥalkı her yere re'īs eyleyeler. **Şımf**¹⁷⁸-ı şānī bi't-tabīc ḥayyir dururlar. Ammā āḥir kimesneye ḥayırları te'şīr itmez. Bu t̄ayıfeyi daḥi garīz tutup mu'āmele itmek gerek. **Şımf**¹⁷⁹-ı şālīş anlardır ki bi't-tabīc ne ḥayyir ve ne şerīr dururlar ve bu t̄ayıfeyi emīn itmek gerek ve ḥayra delālet itmek gerek ki isti'dādlarınca kemāle irişeler. **Şımf**¹⁸⁰-ı rābi' anlardır ki şerīr olup şerleri āḥre müte'addī olmaya. Bu t̄ayıfeyi ḥalāyıkun eḥassı ve erzeli idüp gāhī mev'ıza gāhī zecr ve ihānet ve taḥḳīr ile terḡīb ve terhīb kıllup beşāret ve nezāret itmek gerek. **Şımf**-ı ḥāmis anlardır ki

71b Bi't-tabīc şerīr olup şerleri¹⁸¹ āḥara daḥi ta'addī olmaya. Bu maḳūle edāni kimseneler erāzil ḳavmün eḋarrıdır ve tabī'iyetleri re'īs-i a'zāmuñ zıddıdır ve bu ḳavmün merātibi vardır. Meşelā bir t̄ayifenün ki işlāḥı mümkün ola. Envā'-ı zecr ve te'dīb ile işlāḥ itmek gerek yoḥsa şerden men'c itmek gerek ve bir t̄ayifenün ki işlāḥı mümkün olmaya. Eger şerleri cümleye şāmil degül ise medār itmek gerek eger şerleri 'ām ve şāmil ise anlaruñ şerrüni izāle itmegi vācib bilüp def'ini gāyet mühimmātdan anlamaḳ gerek ve anlaruñ daḥi merātibi vardır. **Evvelā**¹⁸² anlardır ki ḥabs olmaḡla def'c ola ve ehl-i medīne zararından ve muḥālaḳatından ḥalāş bula.

72a Sāniyen muḳayyid itmekle ki taşarrufāt-ı bedenden memnū'c ola. **Şālīşen** şehrden sürmekle ki vücūdı ḳurbundan ehl-i medīne ḥalāş olalar. Ammā eger şerri ifrāt olup ifsāda mü'eddī olursa merātibince a'zāsını ḳaç'c itmek gerek. Eger işlāḥ olmazsa ḳaḥl itmek gerek. Bu ḥuşuşda şer'-i ḳavīmi gāyet mülāḥaza itmek gerek. Tecāsür cāyız degüldür. Zīrā ol bīnāyı ki şāni'-i muḥtār celle celālühü niçe āşār-ı ḥikmet zuhūruyla icād itmiş ola. 'Acele ile cüzvī

¹⁷⁸ Yanda "ḥayyir-i bi't-tabīc ḡayr-i müfid" yazıyor

¹⁷⁹ Yanda "ne ḥayyir ve ne şerrīr" yazıyor

¹⁸⁰ Yanda "şerīr-i ḡayr-i müte'addī" yazıyor

¹⁸¹ Yanda "şerrīr-i müte'addī" yazıyor

¹⁸² Yanda "merātib-i eşirrä" yazıyor

nesne için bu külli binâyı zāyîc itmek cāyız degüldür. **Ba·dehu**¹⁸³ hākime lāzımdur ki bir kimsenenün elinden bir nesne çıkısa yābîc ve karz tarikiyle sürräka ve gāşb te·addisi ile fi'l-cümle her birine ·avāz itmege sa·y eyleye.

72b Bir cānibden ihsāna iqdām eyleye ki hayrāt ber-çarar ola ve anlara erişen ·avaż gerekdür ki bir vechle ola ki medīneye andan fāyide irişe yāhud zarar irişmeye. **Çünkü** hākim ·adāleti yerine getüre. Re·āyāya ihsān eyleye. Heybet ve ferr-i ·azimet ile zīrā ihsān-ı bī-heybet mūcib-i batır-ı re·āyādur. Belki hırş ve tamarına sebedür. **Ve ma·lūm** ola ki tabî·atün kıvāmı nefisledür ve nefsün kıvāmı ·aқılladur. Pes kıvām-ı melik dađi melik iledür ve kıvām-ı melik siyāset iledür ve kıvām-ı siyāset hikmetledür. Çünkü hikmet medīnede müte·arif ola ve nāmūs-ı Haқ dađi muқtedā ola. Nizām-ı küllī hāşıl ola. Ammā eger bunların ·aksi ola. Fitneler zāhir olup mürüvvet rūsümü münderis ola.

73a Ba·dehu¹⁸⁴ mülke lāzımdur ki aşhāb-ı hācātı maᄥcūb itmeyüp bi'z-zāt kendü görmege sa·y eyleye ki iğrāz peydā olup her biri muқarribi bir қanūn ve қa·ide bünyād itmeye ve ebvāb-ı ᄥavf ve recā-yı ᄥaᄥka mesdūd itmeye ve kimesne sözüle zulm itmekden gāyet ᄥazer eyle[ye] ve nāқışu'l-·aқl olanların tedbīrine iқtidā itmeye ki mülki naқş bulmaya ve dāyimā müte·addī olanların def·inde ve yolların emnünde ve seğūr ve iskelelerin ᄥıfzında ve se·ā·at ehlinün ikrāmında ihmāl ve taқşir itmeye. Dāyimā ehl-i fāzl ve şāᄥib-re'y olanlara ri·āyet idüp anlar ile mü·aleset ve muᄥālaᄥat eyleye. Dađi kendüye maᄥşūş olan lezzetlere iltifāt eylemeye. Belki

73b ᄥaᄥkın mühimmātını taқdīm eyleye. **Ve tedbīr**¹⁸⁵-i memleketden bir ān ᄥālī olmaya ki melikün fikrinçe leşkerün kuvvetinden yigrekdür. Zīrā iltizāz-ı nefis ve umūr-ı memleketden teğāfūl mūcib-i ᄥalel melikdür. **Belki** hākim olan endīşe itmek gerek ki çün ·ālemün ᄥall ü ·aқdinün zemānını benüm elüme virüp Allāhu Te·ālā cümle ᄥaᄥkın aᄥvālını görmegi baᄥa taқlīd ve tefvīz eyledi. Pes beᄥalet zemānlarında ve rāᄥat ve ferāᄥat o anlarında gerekdür ki umūr-ı memleketün fikr ve tedbīrine gūşış eyleyeyüm ki ¹⁸⁶“عدل ساعت خير من عباده سبعين سنته”.

¹⁸³ Yanda “mükāfāt-ı mazlūmīn” yazıyor

¹⁸⁴ Yanda “adem-i iᄥticāb-ı pādīşāh” yazıyor

¹⁸⁵ Yanda “tedbir-i mülk” yazıyor

¹⁸⁶ Bir saat adalet, 70 senelik ibadetten daha hayırlıdır.

Zirā haqīkatde hemān insān-ı ‘ādil fikr-i maḥzudur. ¹⁸⁷ “ اول الفكر آخر العمل” bu ma‘nāyı mühimdür diyüp ‘ibādetde

74a Meşgūl olup ol tedbīr ki müslümānlara ve sāyir nāsa fā’ide ve hıfz için ola. Gūşīş idüp anı ‘ibādet kibri bile. **Belki** evkātını tevzi‘ eyleye. Meşāliḥ-i ḥalkı görüp tedbīr ve müşāvere ve tefekküre şarf itdükden sonra bir cüzvīsini ta‘āma ve şarāba veistirāhat-i beden ve ḥvāba ve ehl ü evlād ve ensāba şarf eyleye.¹⁸⁸ **Tedbīr-i ḥurūb** eger bir cānibden düşmen zūhūr eyleyüp bād-ı şemīn üzere hücum itmek niyyeti olursa gerekdür ki re’yini kimseneye izhār itmeye. **Ammā** ehl-i ‘aql ve şāḥib-i tedbīr olanlar ile müşāvere ide eger mansıbdā alçaq daḥi olursa mücerreb olan pīrlere ve ketb-i muṭālā‘a itmiş şāḥib-i tedbīrlere re’ylerini iz‘ān ve ḳabūl ile işgā eyleyüp eger kendi re’yına muvāfıḳ ise ‘amel eyleye.

74b Eger kendi re’yinden evlā ise yine anların re’yini ile ‘amel eyleye. Eger kendi re’yini efdāl gelürse anı daḥi āḥir zıkr eyleye. Eger terciḥ iderlerse ‘amel eyleye. Ya‘ni ihtiyār ve şāḥib-i esrār olanlardan bazılarına ol ḥāl üzere ‘ameli musammem eyleyüp ḥalka anın ḥilāfını izhār eyleye ve ol izhār itdüğü daḥi iki ḥāle muḥtemel ola ki ḥaşm-ı ḳarībini ḥile ve ba‘idini maḳşūdı zann eyleye. Eb‘ad olan re’y ki aṣl murādı oldur. Hīc taşavvur itmeye ve’l-ḥāşıl tedbīrinün mebdāsi daḥi üç kısma şāmil ola ve dāyimā esrārını pūşide tuta ve her zemān mütecessis olanlardan ḥazer eyleye. Ḥuşūşā kendi yanında ḥidmetde olan düşmen-i dost-rū olanlardan ḡayet şāḳına ve her zemān kendü tarafından

75a Cāsūslar isti‘māl eyleye. Ol vāsıta ile muttaşıl aḥvāl-i düşmene vāḳıf olup tedārikden ḥālī olmaya ki izdādla muḳāvemette bundan aḳvā silāḥ yoḳdur ki ḥaşmun tedbīrine vāḳıf oluna. **Ammā**¹⁸⁹ ḥaberi ekşeriyyā şıbyāndan tetebbu‘ eyleyeler veyāḥud ḳullardan ve tevābi‘den ve sefere müte‘allıḳ ḥidmetkārılardan yoḳlana ve muşāḥabeti çok itmekle ketme ḳādir olamaz. **Ammā** düşmenün daḥi ḥilāf-ı maḳşūdunu izhār itdüğünden ḡaflet olunmaya ve vārid ve şadır olan kimsenelerin her birinden bi’z-zāt ve tekrār bi’l-vāsıta tetebbu‘ eyleyeler. Belki kendi cāsūslarını ḥaşmun cāsūsı şeklinde gönderüp istifsār itdüre. Çünkü muşāḥebet çoḡ ola zamāyir-i meknūneyi

¹⁸⁷ Önce düşünce, sonra amel.

¹⁸⁸ Yanda “tedbir-i ḥurūb” yazıyor

¹⁸⁹ Yanda “tetebbu‘-ı aḥvāl ü şemen” yazıyor

75b hıfza mecâlleri olmayup eşnâ-yı muşâhabetde bî-ihtiyâr zıkr eylerler. Ammâ gerekdür ki tâ haqîkate vâkıf olmayınca bir cānibe hüküm itmeye ve gerekdür ki aḍānuñ istimâlatından hâli olmaya ve taleb-i muvâfaqate nihâyet mertebe dürişe. Ammâ mehâbetle ola ve mādām ki tedbîr ile galebe ve def̄ mümkün ola, muḳâteleye mübâşeret itmeye ki e'l-ḥarbu siccāl Ammâ eger ḥarbe ve kıtāle muhtâc olursa, ikiden hâli degüldür yâ bādî ola yâ def̄ ola. **Eger**¹⁹⁰ bādî olursa re'âyâ ve berâyâyâ zulmden gâyetle ḥazer eyleye. Eger düşmenüñ daḥi olursa ki ¹⁹¹“البادى اظلم” hemân gerekdür ki gârezi ḥayr-ı maḥzdan gayri nesne olmaya ki t̄alib-i izhâr-ı dîn ve def̄-i zulm-ı müfsidîn ola.

76a Ammâ tefevvuk ve teğallüb tarîkinden ihtirâz eyleye. Baḍdehu ¹⁹²“الحزم سوء الظن” maḥnâsını taḳdîm idüp muḥârebeye ikdām itmeye. İllâ zaferi muḳarrer bile ve galebeyi muḥaḳḳak anlıya ve bir t̄âyife ki tâbiḥ olmaya ve müttefikü'l-kelime olmayalar, anlar ile ḥarbe varmaya. Zîrâ iki düşmen mâbeynine düşmek gibidür. Pes kendüyi varṭaya atmaya ve re'îs-i ḳavm elbette kendü muḥârebeye girmeye. Meger gâyet zarûret ola. Zîrâ eger şikeste olursa tedârik idemez ve eger zafer bulursa heybetine ve mülkünün revnaḳına ḳuşûrdur. **Baḍdehu** leşker mühimmâtına bir kimseneyi ihtiyâr eyleye ki üç şıfatla mevşûf ola. **Evvelâ**¹⁹³ ol ki şücâḥ ve yürekli ola ve bu şıfat ile meşhûr-ı âlem ola. Düşmen daḥi anı

76b seçiḥ bile. **Şāniyen** re'y-i şāyib ve tedbîr-i münāsib ile mevşûf ola ve ḥiyel-i ḥudaḥ envāḥını istiḥmâl ile me'lûf ola. **Şālisen** ḥarblerde mümâreset idüp tecrübeler şāhibi ola ve tâ kim tedbîr ü ḥilet ile aḍā müteferriḳ olup müteaşşıl olmaḳ ḳābil ola. Ālet-i ḥarb-i istiḥmālî münāsib degüldür. Nitekim beyān olundu. Erdeşîr Bābek¹⁹⁴ den menḳûldur ki dimişdür ol maḥalde ki tâziyâne ile maşlahat ḥāşıl ola, aḥsâ istiḥmâl olunmaya ve ol yerdeki debbûs ve kûpāl kifâyet eyleye, şemşîre çapınmaḳ erlûk degüldür. Pes münāsib oldur ki cümle

¹⁹⁰ Yanda “mübâşeret-i ḥurûb” yazıyor

¹⁹¹ Bedeviler daha zalimdir.

¹⁹² Kararlılık suizandır

¹⁹³ Yanda “şıfat-ı re'îs-i şükür” yazıyor

¹⁹⁴ Erdeşîr Bābek: (ö. 226-240) Sasani Devleti'nin kurucusu ve destan kahramanı hükümdar. Bkz. Tahsin Yazıcı, Erdeşîr, *DİA*, c. 11, İstanbul 1995, s. 284-285.

tedbîrlerüñ âhiri harb ve kıtâl ola. **Ba'dehu** hıyel-i huda' tezvîrât ve yalannâmeler isti'mâl eylemek dağî tedbîrdür.

77a Meşelâ kendi tevâbi'inden ve re'âyâ re'îslerinden huşûşâ haşm-ı velâyetinden gelenlerden haşma mektûblar gönderüp iştiyâklar beyân eyleye ki haşım mağrûr olup gafletle ola. **Aşıl** harbde gâyet mühim olan dâyimâ bîdâr olup asker daği uyanık olalar. Bârı nevbet ile bekleyeler ve cāsūs emrinde daği gâfil olmaya ki fedâyîler gibi olmaya ve **hurûbda** tâcirler fâyidesini mülâhaza itmek gerek. **Meşelâ**¹⁹⁵ ol yerdeki mâlik olıcağ maşrûfî miqdârı nesne hâşıl olmaya, mücerred tegallüb için âlât ve asker ve hazîne zâyi' itmeye. Muṭlakâ her huşûşda asker telef itmekden gâyet hazer eyleye ki anlar daği re'îs anları himâyet itdügünü bilüp maḥall-i ceng ü kıtâlde

77b cân ve başla hîdmet eyleyeler. **Ve harb**¹⁹⁶ maḥallinde leşkere münâsib yer gözleye. Şöyle ki haşîn ve gâlib ola ve havâle ve hoş hevâ ve keşîrû'l-mâ ola ve hisâr ve hendek isti'mâl itmeye. İllâ vaqt-i ıztırârda ki düşmene kuvvet-i kalb olur **ve bir** kimesne ki harbde mübârezet idüp yararlık eyleye, aña ri'âyetler ve terakķiler idüp manşıblar ve aṭâlar virüp medḥler eyleyüp ragbet göstere ve şebât ve şabrda gâyet kavî ola. Şol mertebe ki iş kendüye lâzım gelince tevaḳķûf eyleye ve askeri tahriş eyleye ve te'ennî ve veķâr üzre olup tayş ve tehevürden hazer eyleye ve düşmeni h'vor ve haķîr görmeye. Kavî olan düşmen gibi

78a emrinde tedbîr eyleye ki ¹⁹⁷ "کم من فنته قليته غلبت فنته كثيرة" çünkü Allâhu Te'âlâ zafer müyesser eyleye, tedbîri terk itmeye. 'Askeri yağmaya meşğûl olmağdan gâyetle men' eyleye. Tâ şol zemâna degin ki düşmenden eşer qalmaya ve eṭrâfa gözciler qoya ki nâ-gâh kemînden asker çıkup galebe itmeye ve mādâm ki diri tutmağ kabildür, kâtil olmağdan hazer eyleye. Meger diri qalursa askere ihtilâl lâzım gele. **Ammâ**¹⁹⁸ esîrünj fevâyidi çokdur. Meşelâ intifâ'-ı hîdmet ki hem maşlahat biter ve hem haşm tâyifesine tahķîrdür ve hem huşûmetden ferâgat

¹⁹⁵ Yanda "ticâret-i harb" yazıyor

¹⁹⁶ Yanda "emr-i harb" yazıyor

¹⁹⁷ " ...”Nice az (sayıdaki) topluluk, (daha) çok (sayıdaki) cemâate Allah'ın izniyle gâlib gelmiştir!” ...”. Kur'an-ı Kerim; 2 (Bakara) / 249.

¹⁹⁸ Yanda "esîr" yazıyor

idüp t̄ayi^c olmağ vardır ve daği haşm t̄ayifesine rehn olur ki eger haşmdan bir nā-şāyeste fi^cl şādır olursa esīr olana

78b cezā itmekle haşm ol fi^clden ferāgat eyler ve daği ba^czı zamānda şatup küllī bedel hāşıl itmek k̄ābildür ve eger āzād olursa, küllī minnetdür. **Eger** zarūret için katl-i ^cām emr itdi ise zaferden sonra katl itmeyüp ta^caşşub ve ^cadāvet isti^cmāl itmeye. Zīrā zaferden evvel katlde ma^czūr olsa olur. Ammā zaferden sonra ne ^cözr kalur. Zīrā re^cāyā hükümüne girürler ve mülükün ^cafvı hod mağbūldür. **Daği**¹⁹⁹ şebihūndan ğaflet olunmaya ki ^caskeri biri birine kırđururlar. Meşelā bir kerre bir niçe atun ğuyruguna ğazanlar bağlayup gice ile haşmun ^caskeri etrāfına şalıvirmegin ^casker biri birini kırup şınmışlar, haşm gelüp hāzır esbāba mālīk olmuş

79a Ve kendi k̄ādir olduğca şebihūnı etrāftan isti^cmāl eyleye ve dāyimā kemīn eksük itmeye. Eger²⁰⁰ muğāvemete k̄ādir olmaz ise hişār tedbirin eyleye ve ğendeğler isti^cmāl kıla. Mādām ki şulh mūmkündür, şulha sa'y eyleye. Şöyle ki bezl-i māl kılup eşnāf-ı ğiyel ve ecnās-ı meğāyid isti^cmāl itmekde ihmāl ve tekāsül itmeye. **Faşl-ı ğāmis**²⁰¹ ğidmet-i siyāsetinde ve etbā^c-ı mülük ādābındadır. Ammā mülük ve rü'esā ile ^cumūm ğalğun mu^cāşereti eyledür ki naşīhat ve ğayr-ğvāhlıklarında ğalble ve lisānla sa'y eyleyeler ve dāyimā mağāmidlerini zıkr idüp me^cāyiblerin setr ideler ve kendü üzerlerine lāzım olan ğuğūğı şafā-yı ğātır ve inşirāğ-ı şadrla bi't-temām edā kıllalar.

79b Meşelā bāc ve ğarāc ve ğayrda kerāhet ve inğibāz ğöstermeyeler ve evāmir ve nevāhīde ^cale ğadri't-ğāğā ğāyim olalar ve ğuğğāmun ğeybet ve iğtişāmlarında mūbālağā üzre olalar ve nevāyib ve mekkāre evğātında cān ve baş ve māl dirīğ itmeyüp fedā ideler. Zīrā dīn ü millet ve ehl ü evlād ve şehr ü bilād ğıfzı için bezl itdükleri cümleye fāyidedür ve anlar ki²⁰² ādāb-ı mülükı yerine ğetürmezler, ^cāğıl olan anlara ğarīb olmağdan ğazer eyleye ki sultānun şoğbeti āteşe ğirmek ğibidür ve şīr-i ğiyān ve bebīr-i beyān ile küstāğāne mülā^cabe itmekdür. **Li-kātibihi**

¹⁹⁹ Yanda “şebihūn” yazıyor

²⁰⁰ Yanda “tedbir-i hişār” yazıyor

²⁰¹ Yanda “ittiba^c-ı mülük” yazıyor

²⁰² Yanda “teğarrub-ı mülük” yazıyor

814. Şoḥbet-i pādişehde kıl perhîz
Penbe-i nermi yaḳar āteş-i tîz
815. Ger nārında nūrı var ammā
Olma pervāne gibi bî-pervā
- 80a** 816. Şāh işinün ḥāṭarları çoḳdur
Ḥışmı ḥaşmdur vefā yoḳdur
817. Rām ola oḒlı ger kemālinde
Mār olur māl içün me’ālinde
818. Sîne sine ḳaçan ine gine
İlte dirîne yerine ḳılsa tā sîne

Ammā²⁰³ mülūka ḳurbet oldur ki ta’yîn olan ḥidmetinde şābit ḳadem olup mütekeffil olduḒı vazîfeye muvāzebet idüp taleb olunduḒda ḥāzır ola ve ol ḥuzūr ki melālete mü’eddî ola. İhtirāz eyleye ve maḥdūmundan şādır olan kārı muṭlaḳā medḥ ve ta’rif eyleye. Her işün iki cānibi vardur; Pes ḥüsn ve memdūḥ cānibine nazār eyleye, eger maḥdumı anı bir tedbirinde müşārik eyleye yā bir tedbiri aḡa tefvîz eyleye, fesāddan şaḳınup ḳaçā kendi Ḓareżini idḥāl itmeyüp te’emmül eyleye

80b ve maḥdūmunı emr ü nehy tariḳi ile bir işe taḥrîz itmeye ve anuḒ re’yinün muḥālifi olan meşālîḥün şalāḥı varsa ‘āḳıbetinün veḥāmetini tenbîḥ eyleye. Tedrîc ile ḥalvetde müvāneset vaḳtinde hikāyāt ve emşāl ve ḥiyel-i laṭîfe ile ol re’yi aḡa mezmūm Ḓöstere ve maḥdūmunuḒ esrārı ḥıfzında Ḓāyet mübālaḒa eyleye ve her ne ḳadar maḥdumı münbesit olsa ḥi bir vechle bir işde aḡa cürm ile ḥavāle olmaya ve maḥdumı sevdüḒin seve ve sevmedüḒin sevmeye eger kendü nefsine muḥālif daḥi olursa çün kendi nefsi ḥazzını maḥdumı ḥazzı içün fedā eyleye.

²⁰³ Yanda “ḳurbet-i mülūk” yazıyor

Mağşūduna vāşıl ola²⁰⁴ ve mağdūmundan bir murād idinse ‘azīm telattuf eyleye ve su’ālinde ilhāh ve ibrām itmeye belki az nesne ile kanā‘ati

81a hemīşe pīşe idine ki dūnyā mu‘arız olana tālibdür ve harişden mu‘arızdur ve esbāb-ı menāfī‘i rü’esādan taleb eyleye ve menāfī‘i kendüye taleb itmeye. Belki nefi evvelā mağdūmuna isteye ve kendüyi mağdūmuna eyle göstere ki ednā kelimesi ile cemī‘-i varlığını fedā eylemek yanında sehl ola tā mağdūmı mālına tama‘ etmek ihtimāli olmaya ve kesb itdüğü mālī mağdūmı ziyneti ve şöhreti için taşşil itdüğünü izhār eyleye ve mağdūmı münferīd olup ihtişāş itdüğü nesnelere yā mağdūmı akrānı ihtiyār idüp anlara lāyık nesnelere istimāl itmekden hazer eyleye yoħsa ol nesnelere zāyī‘ idüp kendüyi ma‘reż-i helāke itmiş olur ve mağdūmuna hīc bir nesnede istignā itmeye her ne virse kabūl eyleye.

81b Eger haķir daħi olursa eger mağdūmı ‘itāb iderse şikāyet itmeye ve gönülde kaṭ‘ā ‘adāvet-i hıķd kıomaya. Belki zāhir o bāṭinen kendüyi günāhkār bile. Ba‘dehu cehd eyleye ki hāşıl olan saħtı izāle idüp tecdīd-i maħabbet eyleye ve eger bir zālīm hākime mübtelā olsa bile ki iki varṭaya mübtelā olmuşdur, evvelā oldur ki hākim ile muvāfıķ olup ra‘iyyete zūlm eyleser, ne dīn kıalır ve ne mürüvvet ve sāniyen oldur ki eger ra‘iyyet ile olup hākime muħālefet iderse, dūnyāsı zāyī‘ olup helāk olmaķ ihtimāli vardır. Pes bu varṭalardan hālāşa çāre bu iki ṭarīķuñ biriyle olur ki müfāraķat-ı küllī yaħud merg. **Ammā eger** sulṭān seni birāder itse, sen anı ‘azimü’ş-şān

82a sulṭān-ı celiyyü’l-bürhān bilüp aña göre ta‘zīm eyleye ve her ne mertebe muķarreb itse tekrīmını ziyāde ide. Eger hıdmetinde kıurb hāşıl idüp bir küllī menzīle irişse her zemān melik yanında mütevātir tazarru‘āt idüp muttaşıl her lafzda du‘ā itmekden hazer eyleye ki mūcib-i vaħşetdür. Meger cem‘iyyetde iħsān vaķtindeki dest būs itmek iħsānı imzādur ve terkinden taķşir lāzım gelür ve hergiz hıdmet-i sābıķasını ve huķūķ-ı kıadīmesini taķrīr itmek cāyız degüldür. Belki tecdīd-i ülfet ve levāhıķ-ı ṭā‘at ile huķūķ-ı sābıķayı tāze eyleye ki pādīşāhlaruñ ba‘zısı evvelden āħiri münķatı‘ olan huķūķı ferāmūş eylerler. Zīrā her kışi ile rahmı maķtū‘ bilürler. Meger sulṭān-ı

²⁰⁴ Yanda “‘taleb-i murād” yazıyor

82b Cihān **Murād**-ı devrān olan pādişāh-ı zemān ola **ve maclūm**²⁰⁵ ola ki vezāretten müşkil-
rek iş olmaz ki ol maqāma pādişāhuñ cümle muqarrebleri ḥased iderler. Muttaşıl muntazır-ı
fırşat olup menāzil ve müdāhilde anuñla müşterek dururlar ve aḥvāline vuḳūfları kemāliyledür
ve vezāre istikāmet ve şihhāt-ı ḳavl ve ‹adlden iyi silāh olmaz ki zāhir o bāṭinen ḥalk-ı ‹alem
kendüye maḥabbet eyleyüp aña keyd-i aḍā yol bulmaz. **Ammā**²⁰⁶ eger bir kimsenenüñ
vezārete sarıine vāḳıf ola veyā bir ḥasedüñ keydi vezir tarīḳına yol bula, eyle göstere ki aşla
andan bākī yoḳdur ve maḥdūmı yanında anlardan kīne ve ḥışm iẓhār itmeye. Eger su’āl ve
cevāb lāzım gelürse cevābını ol deme iẓzār eyleye. Ammā ol deme gelince iẓhār itmeye

83a ve söyledükde vaḳār ve ḥilm ve ḥüccet ile söyleye ki galebe hemīşe ḥalīmüñdür²⁰⁷.
Muḥaşşıl ḥidmet-i mülūk riyāzet-i nefsdür. Mekkārede ve mülūka muvāfaḳat lāzım ve kendi
nefsine muḥālefet mühimdür. Belki ādāb-ı mülūk budur ki zıkr olunur. Ḥidmetü’l-mülūk
nişfu’s-sülūk ve kitmān-ı esrārdur ve vāḳıf ḳılmadıḳlarından ‹adem-i baḥşdür ve rızālarınınuñ
teḥarrisinde mücāhede itmekdür ve şıdḳ ve taşdıḳ-i aḳvāl ve ef’aldür ve aralarını te’vīl ve
tezeyyīn ve tesdiddür ve neşr-i meḥāsin ve setr-i mesāvidür ve istediklerini yakın idüp
istemedüklerini ba’id itmekdür ve kendi mü’ennetini taḥfif idüp anlaruñ mü’ennetini
ihtimāldür ve ṭāatlerini ‹adet itmek de bezl-i mechüddür ve sulṭānuñ şetmini ve düşnāmını
şetm-i düşnām şaymaḳdur

83b Ve ḡilzetlerinde mülāyemet eylemekdür ve maḥdūmunuñ müteheyyimi ve meşḫūṭ-ı
‹aleyhesi olan kimsenelerden ictinābdur. Belki bir meclisde cem’ olmaḳdur ve anuñ senā ve
temhīd-i ‹özünde teblīḡden imtināc itmek gerek. Tā maḥdūmı rāzı olunca yā rızā ihtimāli
olunca şonra ‹özünü temhīd itse olur ve çünki maḥdūmı söze başlaya. Cemi’-i cevāriḥ ve aḍā
ve dil ile işḡā eylemek gerek ve ḥīc bir nesneye fikr ü ‹amel ve nazār u cevāriḥ ve kelāmı
meşḡūl olmamaḳ gerek ve maḥdūmı meclisinde āḥir kimesne ile sır söylememekdür ve
maḥdūmı āḥir kimseneden su’āl eyleye. Kendi cevāb virmeye ve sulṭān-ı ḳadīmi ḥademine
seni taḳdīm eyler ise teḳaddüm itmekdür. Meger sulṭāna küllī muḥālefet lāzım gele

²⁰⁵ Yanda “vezāret” yazıyor

²⁰⁶ Yanda “ḥaver-i vezāret” yazıyor

²⁰⁷ Yanda “ḥidmet ve ādāb-ı mülūk” yazıyor

84a Ve pâdişâhuñ baʿzı kimseneler ile münâsebeti olur ki anlar zâhiren ednâ mertebede olurlar. Pes hîc bir vechle emîn olmak olmaz ki münâsebet tabîʿ-i akvâdur ve pâdişâh her neyi reʿy görürse muhâlefet itmeye. **Faşl-ı sâdis**²⁰⁸ şadâkat fazîletindedür ve aşdikâ ile olan muʿâşeretüñ keyfiyeti beyânındadır. **Sâbıkâ** maʿlûm oldı ki insân meddenî bi't-tabîʿdür ve saʿâdetlerinüñ temâmı aşdikâ cemiʿiyyetidir ki şadâkat zuhûrı ictimâdadur. **Pes** ʿâkıll olan aşdikâ bulmağa sa'y eyleye ve kendüye müteʿallık olan hayrâtı anlara dañi şâmil eyleye. Tâ ki tenhâ kendi hâşıl idemedügi nesnelere anlaruñ muʿâvenetini eyle hâşıl eyleye ve ʿömründe anlaruñ vücûdı ile telezzüz eyleyüp

84b Temettüʿ-i İlâhî hâşıl eyleye. İllâ aşdikâ gâyet nâdirü'l-vücûddurlar. Pes çünki ʿâkılluñ aşdikâyâ elbette ihtiyâcı vardır. Gerek şiddetde gerek rehâda nitekim pâdişâhlaruñ terbiyete müsteħâk olanlara ve ehl-i şanâyiʿa ve cünde ihtiyâcı vardır. Dervîşlerüñ dañi ehl-i ihsân o mürüvvete ihtiyâcı vardır ve nüfûs da merkûz olan fitrî taleb-i fazîlet-i şadâkat-ı muʿâmele ve muʿâşeretde ülfet cemiyle ve münâsebet-i cüziyle halkuñ ünsüne bâ'ışdür. Belki²⁰⁹ mülûk ve selâtin ve pâdişâhân vesâyir nâs evlâd u ensâbına ihbâr-ı mülûk ve zıkr-i hurûb ve kîne ve intikâmât vesâyir hikâyât taʿlîm itmekden ise evlâ ve ahrâ oldur ki

85a Ehâdis-i ülfet ve ahbâr-ı iktisâb-ı meveddet ve mûcib-i muħabbet olan hikâyât ve bâʿiş-i müvâneset olan rivâyât ki maʿîşet ve hayat bunlarsuz mümkün degüldür. Bu maħûleleri taʿlîm eyleyeler ki dünyâda ve âhiretde hużûr eyleye ki cümle umûr bunuñ taħtındadır. Her kim bu huşûşî hıvor göre kendi hıvor ola ve bu huşn-i hulķı ki mûcib-i meveddetdür. Āsânlık ile taħşîl olur. Mülâhaza itmeye. Belki küllî riyâzetle olduğın bilüp aña göre itibâr ve saʿy eyleye ve aħlâk taħşîlinden şonra ʿâkılla ehemm oldur ki aşdikâ bulmağa saʿy eyleye ki tetmîm-i hulķ anuñladur ve aşdikâ bulmak gâyet güçtür ve aşdikânun imtiħânları çokdur

85b Ve ʿâkıll olan muħabbet ve meveddet maħâmını gâyet bülend bile ve ĳadr ü kıymetini refîʿ ve menîʿ anlaya. Belki künûz ve defâyin ve zehâyir-i ʿâlemden enfes bile ve bi'l-cümle fazîleti şadâkatdan efdâl bir nesne yokdur ki eger bir maħbûbuñ firâķı muşîbeti yüz gösterse bu cümle

²⁰⁸ Yanda “Ahvâl-i şadâkat ve aşdaķa” yazıyor

²⁰⁹ Yanda “taleb-i fazîlet ve aħlâk u üns” yazıyor

zıkr olan eşyâ belki dünyâ ve mâfihâ aña bedel olmaz. **Huşûşâ**²¹⁰ pâdişâhlara ki umûr-ı ra'ıyyetde ve memâliküñ cüz'ıyyât ve külliyyâtına nazar itmekde ihtiyât kanûnı üzere iki göz ve iki kulağ ve bir dil ve bir qalble mümkün degüldür. Meger etrâf memâlik ve bilâdda mu'temed 'aleyh ve mu'tedün bih ve refîk-i şefîk olanlaruñ mu'âvenetleri ile ola ki şadık-ı saduquñ tecessüs kılması ile esrâr u muğassebâta ıtla'ı olup kendi tetebbu' itmiş gibi vâkıf olur.

86a Çünkü bu ni'emetüñ fazl-ı celîl ve aşl ve fer'i hatîr ve keşîrdür. Pes bu devlete mâlik olmanuñ ahvâlini beyân itmek lâzım ve mâlik olduqdan sonra ne tarîkle muhâfaza olduğın ıyân itmek ehemmi oldı. **İmdi**²¹¹ 'âkı-ı kâmile vâcib oldur ki umûr-ı tecrübe-i insânda mestûr olan mesâ'ili temâm hıfz idüp isti'mâline mâlik olup dağ ı şadık ve dost ve hâlîl ve yâr ve refîk ırmağ gerek. Yoğsa istiskâ marazına mübtelâ olan koyunu semüz şanup küllî bahâya almağ ve yâğud üstâddan henüz 'aşşâblığ 'ilmine ve 'ameline mâlik olmadın her gördüğü haşîşi yemek mağall-i hağardur ki mâlını zâyi' idüp muzırrât isti'mâl itmekdür. **Ammâ** çünkü üstâd ta'lımi ile yâ tecrübeler ile iktisâb-ı keyfiyyâtına mâlik ola.

86b Hağarnâk olan nesneleri irtikâb itmeye. Belki hikmet mûcibince her nesneyi yerlü yerinde isti'mâl eyleye **ve mürâyi**²¹² ve hîle ve hud'â şâhibi olan ehl-i temvîh meveddetinden hazer eyleye ki kendileri fuğalâ-yı ahyâr şüretinde halka gösterüp tezvîrleri dâmına düşen kimseneyi sibâ' gibi kendülerüñ qarime ve iklilesi iderler **ve bu**²¹³ tarîkuñ vuşûli oldur ki çünkü bir şahşuñ şadâkatini istifâde itmek murâd oluna. **Evvelâ** anuñ âbâ ve ecdâdı hâlini tetebbu' eyleye. Anlar her ne fâyifeden ise anuñ dağ ı tab'ında ol ma'nâ merkûzdür. 'Âkıbet zuhûr eyler istifsâr olana. **Ba'dehu**²¹⁴ anuñ oğlanlığı hâlini tefahhuş itmek gerek ki peder ü mâderi ve 'aşîret ü akrânıyla ne vechle olmuşdur. Eger eylik üzere ise

²¹⁰ Yanda "pâdişâhlaruñ müdebbir ve ra'ıyyete ihtiyâci" yazıyor

²¹¹ Yanda "tecrübe-i aşdıka" yazıyor

²¹² Yanda "mürâyi" yazıyor

²¹³ Yanda "ta'dâd-ı tecrübe" yazıyor

²¹⁴ Yanda "şadıkuñ aşdıka-yı sâbık ile mu'âmelesi ve peder ve mâderi ile olan sülûki" yazıyor

87a şalâhiyyet-i muhabbet ümîdi vardır ve eger kemlük üzre sülûk itdi ise andan şaşınmaq gerek ki ʿuqûk ile mevşûf olan hûkûk mürâʿatını itmek muhâldür. **Baʿdehu**²¹⁵ mâ-tekaddümde olan dostları ile geçen sîretini istifsâr itmek gerek ve evvelki imtiḥâna bu ḥâli muzâf itmek gerek ki şükr-i niʿam ve küfrânı ne vechledür biline. Şükrdən murâd mükâfât degüldür ki gâhî ʿadem-i iktidâr mâniʿ-î mükâfât olur. **Ammâ** zıkr ile şükri maʿlûm olur ki ḥayr u cemîl yadı daḥi kifâyet eyler. Eşkiyâ evşâfında küfrândan aqbeḥ bir şıfat olmaz. Nitekim suʿadâ şıfatından şükrdan aḥsen bir şıfat olmaz ve sebât-ı ʿizzet ve mezîd-î niʿmet şükre mebnîdür. Pes bu ḥulkı cümleden muḥaddem

87b bilmek lâzımdur. Ḥuşuşan muvâḥât ḥuşuşunda **baʿdehu**²¹⁶ lezzât ve shehvâta meyline nazar itmek gerek. Şöyle ki bu ḥuşuşda şiddet üzre ola, anlar ihvânun ḥukûkunu riʿâyetde kâşırlardur. **Baʿdehu**²¹⁷ altuna ve gümüşe muhabbetini tecrübe eyleye. Bu ḥuşuşda ḥod şâfi nazar istiʿmâl itmek gerek ki çok dostlar vardır ki biri birinün maḥabbetinde müzâheret idüp tehâdi-î naşîhatde hîc gâflet itmezler. **Ammâ** bu iki taş pâresinün muʿamelesine geldükde kilâb gibi bülend-âvâzlar ile süfehâ muḥâveresini ve aḥissâ elfâzını istiʿmâl eylerler ve ʿadâvet mâyesini iddiḥâr iderler. **Baʿdehu**²¹⁸ riyâsete maḥabbetine nazar ide, çün tefevvuk ve tereffu ile mevşûf ola, bile ki tekebbür anı aşdıka istihânetine ilkā idüp

88a meveddetden anı dūr eyler, belki gıbta âhirü'l-emr ʿadâvet ve hıkd ile me'lûf eyler. **Baʿdehu**²¹⁹ nazar eyleye ki âvâze istimâında ve lehv-bâzî seyrinde ne derecededür ki bu bâbda daḥi ifrâṭ yârânun müsâʿadesinden maḥrûm eyler ve mükâfâtından mehcür kıılır ve yârânla meşakḳati olan umûra dâḥil olmaḳdan baʿid eyler. **Pes çün**²²⁰ bu mezkûr olan imtiḥânlar ile pāk olup bu rezâletlerden münezzeḥ ola, anı şadıq-ı fâzıl ve yâr-ı kâmil şaymaq gerek ve anun ḥukûkı ḥıfzında ve muşadaḳatı raḡbetinde hîc bir daḳıka fevt itmeme gerek ki

²¹⁵ Yanda “şükr-i niʿam-ı şadıq” yazıyor

²¹⁶ Yanda “meyl-i shevvet-i şadıq” yazıyor

²¹⁷ Yanda “muhabbet-i sîm ü zer-i şadıq” yazıyor

²¹⁸ Yanda “muhabbet-i riyâset-i şadıq” yazıyor

²¹⁹ Yanda “muhabbet-i teganni-i şadıq” yazıyor

²²⁰ Yanda “şadıq-ı fâzıl” yazıyor

“ لا عجب من سخن وله صديق فاضل”²²² ki “ لا فخر الا بالصدق الفاضل”²²¹ ve hükemâdan biri dimişdür ki çünkü bir haqîkî dost bula, hemân yalnız anuñla kanâat itmek evlâdur

88b ki kemâl her gâh bulunmak muhâldür ve kemâl ‘izzet üzeredür ve kesret-i aşdîkâdan hûkûk-ı muhtelif ile kâyim olmak lâzım gelür. Belki ahvâl-i müttezâda müterâdif olur ki birinüñ şādîsi zemânında âherüñ hüznüñ lâzım gelür ve birinüñ re’yi ile sükûn lâzım gelüp birinden hareket peydâ olur. **Dañi** münâsib oldur ki yâr-ı şadîkuñ umûr-ı cüz’iyyesinden şübhe gelüp ictinâb itmeye ki, ‘aybsuz yâr isteyen yârsuz qalür. Belki kendi nefsinde umûr-ı şadâkat huşuşunda niçe ‘ayb bulup taħammül-i ‘ayb-ı ğayr eyleye ve sâbîkâ kendi ile şadâkat üzere olanuñ ‘adâvetinden ictinâb eyleye **ve bi’l-cümle** çün yâr-ı şadîk ele gire mürâ‘atında ikdâm idüp tefakħudunda mübâlağa kıluñ cüz’i ve küllî hûkûkunda istihânet göstermeye.

89a Belki yâr-ı şadîkuñ her mühimminüñ huşulünde kıyâm göstere ve havâdiş-i evkâtında yarlık eyleye ve qalbinde şadîkına olan muħabbetini izhâr itmekle anuñ dañi muħabbetini cezb eyleye. Belki evlâd u etbâ‘ ve havâşi huşuşunda dañi bu ahlâkı ‘amele getüre ve şadîkuñ etbâ‘ında dañi bu evşâfi isti‘mâl eyleye ve kendi etbâ‘ına şadîkuñ muħabbetini ilkâ eyleye ve temellük ve nifaqdan ğâyet şakına bu cümle umûrda tehâvün ve fütürdan şakınup başîret üzere ola. Zîrâ bu sîrete mülâzemet itmek muħabbet-i hâlişi elbette celb eyler ve bunuñla ğarîb ve ba‘îd olanları muħibb-i hâlis eyler. Anuñ muvânesetine cümle halk mübtehic olurlar. Belki hayvân-ı ğayr-i nâtiq hüsn-i vaşf ve işâ‘at-ı şenâ ve neşr-i meħâsin ile bu şifatlaruñ

89b ‘Aksine olan hayvân-ı nâtiqdan râciħ olur **ve ma‘lûm**²²³ ola ki dostu reħâ ve feraħ ve ni‘metde olan muvâfaqat ve mürâ‘at-ı müvâsâtdan ise şiddet ve terħ ve ni‘metde olan hidmet ve bezl-i mâl ve nefis ve izhâr-ı tefakħud ve istimâ‘-ı nevâ-yib-i rüzġâr dañi ziyâde gerekdür ve hîc bir hâlde iltimâs-ı mükâfât ne ta‘rîzan ve ne taşrîhan câyiz olmayup belki kaşr-ı hidmet olduġunu zarâfet ve imâ ile i‘lâm itmek gerek ve firâset ve kiyâset ile zamâyirlerüñ meknûnuna muṭṭâlî olup izhâr-ı talebden evvel meṭâliblerin işâl itmekde ceħd-i belîġ eyleye ve ğâm ve endühların kâdir olduġça taħammül eyleye **ve ma‘lûm** ola ki çünkü bir ‘âlî mertebeye iriše. Akrabâ ve yârân-ı kadîmî ve dostân-ı

²²¹ Faziletli bir dosttan başka iftihar edilebilecek hiçbir şey yoktur.

²²² Faziletli bir dostu olan insanın, kederli olmasına hayret ediyorum.

²²³ Yanda “hidmet-i aşdîka” yazıyor

90a Müstaķimi müstağraķ-ı ni‘met ve kerāmet eyleye ve kendüye rüchān ve tefevvük virmeye ve tefevvük göstermek lâzım gelürse tenhāda remzle itizār eyleye ve ihsān itdügi nesnelerde minnet ve takrī‘ ile cefā göstermeye **ve eger**²²⁴ bir vakıtde bir dostdan yā vaḥşet yā noķşān-ı müvāneset ihsās eyleye. Anuñ muḥālaṭa ve istimālātında ziyāde ceḥd eyleye ki eger ol daḥi ğayret sebebi ile yā tekebbür vāsıtası ile yā mezelletden iḥtirāz ile yā mücerred sū’-i ḥulķ irtikābı ile muvāfaķatda te’ennī eyler ise ḥabl-i meveddet münkaṭı‘ olur ve ‘adāvet şadāķat yerine duḥūl eyler ve ma‘e zelik ol ḥālūñ zevālinden emīn olmağ olmaz. Cāyızdır ki ba‘dehu ḥayā ve ḥaclet māni‘ olup sebab-i müfāreķat ve buğz ola.

90b Ve bu bābda ‘ādet-i maḥmūda oldur ki sebab-i meveddet olan umūra fevrī mübāşeret eyleye ve ḳalb-i pākden ve ḥāṭır-ı bī-ğill u ğışşdan bā‘iş olan mes’elenūñ sırrını izḥār eyleye ve itizār-ı te’emmüle ıṣlāḥa sa‘y eyleye ve eger mücrim olan şadīķ ola ‘itābını luṭfla āmiḥte idüp taķdīm eyleye. Çünki te’şīr kılduğın bile kendünūñ ve şadīķınūñ ḳalbinden ğill u ğışūñ izālesine külliyyen sa‘y eyleye ki beķā-yı muḥabbet ola. Bir emirde bu ma‘nā-yı ri‘āyet idüp āḥir ḥuşūşda ihmāl itmeye ki libās ḥuşūşunda olan mühimmāt menzīl ve merkūb umūrunda olan aḥvāl gibi degüldür. Pes her ḥuşūşda ḥüsn-i ri‘āyet vācibdür ki muḥabbet zevāl bulmaya. Meşelā der ü dīvārda olan

91a şuverūñ ta‘ahhūdünde teğāfūl vāķı‘ olsa ḥarāba müteveccih olur. Pes ol kimesnenūñ ki bir ān firāķına taḥammül idemezsin. Cüzvi nesne için ı‘rāz ve istignā itmek cāyiz degüldür ve ol şahş ki cümle ḥayrātı andan ricā idersin. Evzā‘ ve ‘aḳvāl ile cefā itmek münāsib degüldür **ve ma‘lūm** ola ki dostlarūñ inķıṭā‘ından zarar bī-nihāyedür ki senūñ aḥvālūñe tafşīli ile vāķıflardur. Cāyızdır ki bir maḥalde varṭa-i helāke ilķā ideler. Pes anuñçün eziyetlerine şabr vācibdür. **Ba‘dehu mirādan**²²⁵ muṭlaķā ḥazer oluna. Cümle ‘ālemlerle mirā cāyiz degüldür. Ḥuşūşā dostlar ile ğāyet mezmūmdur ki ‘aḳıbetinūñ veḥāmeti zarar-ı küllīdür ki mirā bā‘iş-i iḥtilāfdur ve iḥtilāf-ı ‘illet tebāyindür ve tebāyin müştemil-i şürürdür.

²²⁴ Yanda “... aşdikā” yazıyor

²²⁵ Yanda “terk-i mirā” yazıyor

91b Pes zıdd-ı meveddet ve muhabbetdür ve çok kimesne vardır ki dostları ile mirâ ider ki mirâ sebeb-i teşhiz-i hâtır ve bâ'ış-i kuvvet-i zihndür deyü erbâb-ı sa'âdet ve aşhâb-ı 'izzet mecâlisinde aşdikâsıyla muhâşama eylemek mûcib-i vakı' ve hıffet olup nâmı mûzîlik ile meşhûr olup kâ'ide-i edebden tecâvüz eyleyüp elfâz-ı 'avâm ve kelimât-ı cühhâl ve fuhşiyât-ı süfehâ ile telaffuz itmiş olur ki hâzırlar şiddiklerinin nakşına vâkıf olurlar. Murâdı yâ tefavvuk yâ mücerred müzîlik olur. Hâkîkatde bu kimesne bağı ve 'inâd ehli olup cebâbireden 'ad olur. Zîrâ zaleme biri birine hâkâretle nazar idüp mürüvvetlerine ta'n eyleyüp biri birinün 'uyübünü tettebbu' eyleyüp ni'metlerinin izâlesine sa'y eyleyler.

92a Pes 'âkıbetü'l-emr sefk-i dimâya ve envâ'-ı şürûr zuhûruna mü'eddî ola. Bu cümle mirâ tevâbi'indendür. **Daği**²²⁶ şadîk ve dostundan 'ilm ü edeb ve ma'rifetini buhl u hisset itmeye ve şan'at u hırfetini şaklamaya. Belki işâr eyleyüp şadîkını hem-reng kılmagı sa'âdet bile ki metâ'-ı dünyâda dostlara müzâyâka virmek gâyet denâ'etdür. Kânde kaldı ki bir emr ki ihsânla ziyâde olup buhlıla noğşân bula ve gayra hâşıl olıcağ, nesneden aşla noğşân gelmeye... **ve ma'lûm** ola ki 'ulûma buhl itmek yâ kıllit-i bidâ'atdendür yâ cühhâl yanında kendüye revâc virmek içündür yâ kendi meksebine fütür ve noğşândan havfdur yâhud mücerred hâseddendür. Bu envâ'ın cümlesi mezmûm ve kabîhdür ammâ gayr-i müste'idden şaklansa câyizdür.

92b Ve niçeler vardır ki kendi 'ilmine degül belki gayrılarun 'ilmine daği buhl eyleyler ki melâmet ve teşnî' eyleyler ki ifâde ve istifâdeden mahrûm eyleyler ve bu tâyifeden ba'zı buhalâ ba'zı fuzâlânun taşnîfine zafer bulup müstefidlere istinsâh itmege virmeyüp eşerini münderis itmişlerdür. Pes bu ahlâk ve mahabbet ve meveddeti menâfî olup aşdikânun tamarını kaç eyleyler. **Daği**²²⁷ şadâkât bâbında nemmâmlardan gâyetle hâzer olunmağ gerek. Evvelâ sözlerin istimâ' itmege sa'y itmek gerek. Eger istimâ'ı zarûrî ola, gâzaba gelüp yâ mağrûr olup muhâlif işlemek gerek. **Badehu** naşîhat-i a'dâya istimâd olunmadığı muhâkkağ olmağ gerek. Meşelâ eger lezîz haberler ile dimâğına bal çalarsa nişünden hâzer idüp

²²⁶ Yanda "buhl u ulûm ve şanâyi'" yazıyor

²²⁷ Yanda "ahvâl-i nemmâm" yazıyor

93a anuñ taħrîf ve temvîh ile mülevves şâyibeleri kalbine te'sîr iderse, cāyızdır ki gurūrla şadîkine zarar idüp âteş-i ğazabınun iltihâbından dünyāya zarar irgüre ve bu ħuşūşda ħuşūşen kizbden ğāyet ile ħazer oluna ve ħükemā-yı qadîm nemmāmı ol kimseneye teşbîh iderler ki bir muħkem dîvārı nāħun ile evvelā raħne eyleyüp sonra tîşe ile ziyāde kılup āħirü'l-emr yebyeb ħarāb kıla. **Faşl-ı sâbi· mu'āşeret-i ħalk beyānundadır.** İnsāna lāzım oldur ki cümle 'ālemün ħalkı ile mu'āşeretini 'ale ħasebi merātibihim ħakîmāne ile **ve ħalkla** mu'āşeret üç nev'eden ħālî degüldür. **Evvelā** rütbede ol şınıfdan bülendter ola, **Sāniyen** ber-ā-ber ola, **Sālişen** anların rütbesinden fūrüter ola. **Eger** mertebede anlardan

93b 'ālî olursa maķāmını 'iffet ile ħıfz eyleye. Tā inĥitāt ve tenezzül vaķı' olmaya ki ħıfz-ı şıħhat maķāmıdır. **Eger** mertebeleri muķābil olursa sa'y eyleye ki kendüden yüce olanların maķāmına irişe ki celb-i ħayrdur. **Eger** dereceleri andan bülendter olursa ĥidmet-i mā-fevķ ile ve itikād-ı te'emmüle teveccüh eyleye ve deniler mu'āşeretinden ħazer ide ki def'-i mazarratdur. **Daħi** mā-fevķine ħased itmeye ki zararı beyān olundu ve mādūnunı irşād eyleye ki mā-fevķinden raħmet bula. ²²⁸“ارحموا من فى الارض يرحمكم من فى السماء” **Ammā mu'āşeret-i** bülendter olan şınıfla sâbıķā ma'lūm oldu. **Ammā mu'āşeret-i** şınıf muķābil ile üç nev'dür. **Evvel** dostlar ile mu'āşeret, **sānî** düşmenler ile

94a mu'āşeretdür, **sāliş** bir ŗāyife ile mu'āşeret ki ne dost ve ne düşmen olalar. **Şınıf-ı evvel** iki kısımdu. Ĥaķîķî ve ğayr-i ħaķîķî. **Ammā** ħaķîķî olan dostlar ile mu'āşeret beyān olundu. **Lākin** dostān-ı ğayr-i ħaķîķî ki dostān-ı ħaķîķîye müteşebbihler durur ki temellük ve taşannu'dan ħālî degüllerdür, pes anlar ile mu'āşeret ancılayın gerekdür ki dāyimā mücāmelet ve istimālet ve iħsān ve müdārā ve şabr ve mu'āmele be-ħaseb-i zāhir ĥic daķıķa fevt olmaya. **Ammā**²²⁹ esrār ve 'uyūbunu anlardan gizleye ve ħāşşa olan aħvāl ü eħādîşini ve emvāl ü esbābuñ meķādîr ü menāfi'ini şaķlaya **ve eger** anlardan bir ħuşūşda taķşîr vāķı' olursa mü'ahāze itmeye ve ħuķük ihmālinden 'itāb göstermeye ve anuñ

94b mükāfātına meşğül olmaya. Tā işlāh-ı zātü'l-beyn ve şalāh-ı zevî't-ťarafeyn mercü ola. Mümkündür ki mürūr-ı eyyāmla anların ba'zısı aşdıķā derecesine gele ve aşfiyā maķāmını

²²⁸ “Yerdekilere merhamet edin ki gökteki de size merhamet etsin.”

²²⁹ Yanda “dostān-ı ğayr-i ħaķîķî” yazıyor

bula ve evliyā-yı muhlaşından ola. **Pes** gerekdür ki kudreti miqdārını anlar ile müvāsāt eyleye ve anların ekārib ve müteʿalliklerin dāyimā tefekḳud ve istifsār eyleye ve hācetlerin kādir oldukça kazā eyleye ve her zemān anlar ile beşāset üzere ola ve zarūretleri hālinde dest-girlik eyleye. Haşılı'l-keḷām kemāl-i ahlāḳ-ı ḥamīde ve evşāf-ı pesendīde ile sülūk eyleye ve ḥüsn-i ahdi taḳdīm kıla ki her kimesne anın dostluḡuna raḡbet eyleye, **eger** bir vaktde bir mertebeye irüşüp tefāvüt

95a zāhir ola yā bir manşıb ve bir kerāmete vāşıl olalar, anların dostluḡı talebinde evvelden ziyāde olmaya ve anlardan evvelden ziyāde ittişāl ve ḳurbet göstermeye istemiyiser eger kendiler ziyāde gösterürlerse ḥidmetlerinde ḳuşūr ḳomaya. **Ammā aʿdā**²³⁰ iki nevʿdür. Yaḳın ve ıraḳ ve bunların her biri iki ḳısma münḳasimdur. Āşikār veyā nihānī. **Ammā** ehl-i ḥıḳd zāhir düşmenlerdendir. **Ammā** ehl-i ḥased maḥfī olan aʿdādandır. **Ammā yaḳın** olan düşmeden ziyāde ḥazer itmek gerek ki ḳişinün esrār ve ʿavarātına vuḳūfi ziyādedür ve zararları meʿkil ve meşāribde daḡi ziyāde olmaḳ cāyızdır. Pes ḥazer anlardan ḡayet ehemmdür. **Ammā reʿy-i şāʿib** siyāset-i aʿdāda oldur ki eger taḥammül ve müvāsāt ve telaṭṭuf ve kerāmāt ile anları dost idüp

95b ḥıḳd ve ʿadāvet uşūlünü ḳalblerinden munḳaṭıʿ itmek mümkün ola ki bu tedbīrlerin aḡsenidür ve illā mādam ki riyāyı olan mürüvvet ile zāhirī ḳılınan mücāmelet ile vakitleri ḥıfz idüp ḥic bir vechle düşmenlik izḥārına ruḡşat yoḳdur ki şerri ḡayırḷa ḳamʿ ḡayr ve şerri şerr ile ḳalʿ şerdür. **Daḡi** aʿdānın sefāhatine mübālāt göstermemek gerek ve taḥammül ve müdārā istiʿmāl itmek gerek ve temādī ve münāzaʿat ve münāḳaşadan iḡtirāz temām lāzımdur. Zīrā izḥār-ı ʿadāvet muḳteza izālet-i niʿamdur ve taʿrīz-i intiḳāl-i devl ve istidʿā-yı efkār-ı dāyim dāyim vehmüm-ı mütevālī ve izāʿat-ı emvāl ve kerāmāt ve taḥammül-i diyem(?) mezellet ve sefk-i dimā vesāyir şürür her ne varsa

96a Andan zāhir ve bāhir olur ve bir ʿömr ki bu maḳūle efʿāl ve aḳvāl ve aḡvālün mübāşeret ve mümāreset ve tezekkür ve tefekkür ve tedebbüründe zāyiʿ ola, dünyāda ʿayşını munaḡḡas aḡiri şekāvet ve ḡüsrān ḡaşıl kıla. **Ammā ol ʿadāvet** ki anın mebdעי irādī ola, esbābı beş nevʿdür; **Evvelā** mülkde tenāzuʿ ki nihāyeti birinün izālesi ve birinün ibḳāsıdır. **Şāniyen**

²³⁰ Yanda “aḡvāl-i aʿdā” yazıyor

mertebede tenāzu^c ki nihāyeti evvelki gibidür. **Şalışen** regāyibde tenāzu^c ki bu daḥi şerik kabül itmez. **Rābi-an** bir şehvete ikdām ki mücib-i intihāk harem ola. **Ḥāmisan** āranuḡ iḥtilāf ve münşa'ib olmasudur. **Daḥi** her bir şınıfdan veḡāyituḡ ṭarīki oldur ki anuḡ sebebinden iḥrardur ve ma'lum²³¹ ola ki 'āqıl olan dāyimā düşmenler aḡvālını

96b tefahḡuş eyleye ve ḡaberlerin teftiḡde müstaḡşī ola tā anlaruḡ mekr ve ḡadī'asına vāḡıf ola ve anlara muḡābil ḡud'aları ol daḥi iḡzār idüp vaḡt-i ḡacetde isti'māl idecek ol ḡavmüḡ mesā'isine zafer bulur. **Daḥi** a'dānuḡ rü'esā ve ḡükkām yanında şikāyetlerin muḡarrer bilmek gerek ve ḡükkāma daḥi anlaruḡ a'dā olup kizbler bünyād itdüklerin belki zātlarına naḡş virüp sebep-i burüdet olan ḡulḡların beyān eyleye, tā kim anlaruḡ müzaḡrif sözlerine isti'mād eyleyüp kendüye zarar irḡürmeyeler ve müteḡhim kılalar. **Daḥi**²³² gerekdür ki düşmenlerüḡ me'āyibini oḡat tetebbu^c eyleye ki neḡir ve ḡıtmir vāḡıf olup cümle cem^c ḡıluḡ iḡfāsında iḡtiyāṭ-ı şerāyiṭini yerine getüre ki vaḡtinden

97a evvel iḡzār eylemek ol şıfatdan anı berī idüp cevāb-ı tedārikine tenbīh ve fırsatdur ve bā'ış-i 'adem-i te'sirdür. Ammā²³³ çün vaḡtinde iḡzār eyleye. Ol ḡuyunda anuḡ sultānı kesr ve ḡahrı zāḡir ve ḡāşıl ola ve eger bazı me'āyibini zıkr itmekle aḡa za'f ḡāşıl olup dil-şikeste ola, lāzımdur ki evvelā ve āḡir aḡdıḡā pīşe idine. Tā sāyir zaleme gibi te'addī itmiş olmaya ki kizb cümle edyānda mezmüm ve ḡaşmuḡ istilāsına bā'ışdür. **Daḥi**²³⁴ her şınıfuḡ şiyem ve 'ādātına vāḡıf olmaḡa sa'y eyleye. Tā her birini muḡābili ile def^c eyleye ve her nesne ki a'dānuḡ zücret ve ḡalāḡını mücib ola, aḡlayasun ki zafer andadur ki ḡalbine girüp perīşān itmiş olursın ve her ḡuşuşda bīdār olup aḡvāle bi't-taḡşıl vāḡıf ola

97b ve sulḡda ²³⁵teḡaddüm idüp niza'da teeḡḡür eyleye yāḡud niza'da ḡucceṭ-i ḡaviyye ile ḡaşmı iskāt eyleye ve şulḡda selām u selāmeti ve 'afv u kerāmeti taḡdīm eyleye ve dostluḡ göstermege sa'y eyleye ve düşmenüḡ dostları ile dostluḡ eyleye. Eger ḡaraḡı şulḡ ise yā ḡaber almaḡ ise ammā ḡāyet ḡazer üzerine ola ki aḡvāl-i düşmene bunlar ile sa'y-i vuḡūf ḡāşıl eyler

²³¹ Yanda "tetebbu^c-ı aḡvāl-i düşmen" yazıyor

²³² Yanda "aḡfā-yı uyüb-ı düşmen" yazıyor

²³³ Yanda "iḡzār-ı uyüb-ı düşmen" yazıyor

²³⁴ Yanda "iḡtilā^c-ı şiyem-i a'dā" yazıyor

²³⁵ Yanda "sulḡ-ı pādişāhan" yazıyor

ve düşnām-ı düşmen²³⁶ sevdāsına düşmeye ve la'n u ta'n ve ta'arruzdan ı'rāz eyleye ki bunlar anuñ düşmenüñ zāt ve māl ırzına hālel ırgürmez. Feemmā irtikāb idenüñ hālīne fi'l-hāl muzırdur ki hem süfehāya müşābih olur ve hem haşm zebān-dırāz olmağa mecāl bulur ve musallaḡ olur. **Çün**²³⁷ düşmenlere bir āfet gele, kendi daḡı emīn olup feraḡnāk olmaya ve şādmānlık

98a izhār itmeye ki baḡara delīldür ve ma'nāda ol şemātetī kendüye itmiş olur ve eger²³⁸ düşmen anuñ ḡarīmīne gele ve me'men eyleye yā bir nesnede ki iktizā-yı vefā ve emānet ide, ı'timād göstere. Ğadr ve mekr ve ḡıyānet isti'māl itmeye ve mürüvvet ve kerem ve iḡsān eyleye ve şöyle ide ki melāmet ve mezemmet düşmene rāci' ola ve kendünüñ ḡüsn ve 'ahd ve nikü-sīret olduḡını götüri ḡalka nümāyān ola ve **'adānuñ**²³⁹ zararī def'ine üç merḡebe vardur; **Evvel** nefislerinde anları ıslāḡ eger müyesser ola sa'y eyleye yāḡud ıslāḡ-ı zātü'l-beyn eyleye **Şānī** muḡālaḡınlarından iḡtirāz eyleye yā bu'd-i civār yā terk-i diyār yā iḡtiyār-ı esfārla. **şālis** ḡahr ve ḡam' itmekle eger vücūdī şerr-i maḡz ise ammā bu ḡuşuş tedbīrlerüñ āḡiridür.

98b Ve bu ḡuşuşa altı şartuñ vücūdī ile iḡdām itmek olur. **Evvelā** ol ki düşmen nefsinde şırrīrdür. ıslāḡı mümkün degüldür. **Şāniyen** ol ki hīc bir vech ile ḡahrından ḡayri ile ta'arruzundan ḡalāş olunmaz. **Şālisen** ol ki bile ki eger düşmen zafer bula, kendüden ziyāde cefā itmek muḡarrer ola. **Rābiran** ol ki andan izālet-i ḡayrāt ve ibḡāl-i ḡasenāt müşāhede eyleye. **ḡāmisen** ol ki anuñ ḡahrında bir rezālet ile olmaya ki ḡıyānet ve ḡadr ve kizb lāzım gele. **Sādisen** ol ki dünyāda ve āḡiretde mezmūmu'l-'āḡıbe olmaḡ iḡtimālī olmaya ve ma'azalīk eger anuñ ḡahrı bir ḡayri düşmen elinde olursa daḡı yigrekdür ve mühlet ile fırşatı ḡanımet bilmek gerek. **Daḡı**²⁴⁰ ḡasūd olanları ni'am izḡarıyla ve fezāyil

99a ifşāsıyla ki ḡayz ve izāsını müsted'ī ola ve birer rezīleti daḡı müştemil olmaya. Dāyimā bunlar ile eyle düşmeni rencūr dil güdāḡte ten eyleye. Ammā anuñ keydinden her zemān

²³⁶ Yanda “düşnām-ı düşmen” yazıyor

²³⁷ Yanda “āfet-i düşmen” yazıyor

²³⁸ Yanda “āmān-ı düşmen” yazıyor

²³⁹ Yanda “def'-i zarar-ı a'dā” yazıyor

²⁴⁰ Yanda “mu'āmele bā-ḡüsrev” yazıyor

ihtirâz eyleye ve halka anuñ hasedi sırrını ifşâyâ cehd eyleye. **Ammâ bir t̄ayife**²⁴¹ ile ki ne dost ve ne düşmen ola, mu‘âşeret itmek müşkildür. Ammâ bu bâbda mekâdîr-i nâsı bilmege sayı itmek cümleden mu‘addemdür ki her kişünün isti‘dâdınca ri‘âyet ve telâkkî eyleye ve dâyimâ nâşihlara ri‘âyet eyleye ki nuşehâ²⁴² halka naşihatden kendülere hemân sevâb-ı âhiret hâşıl olmağı murâd idünürler. Pes her zemân anlar ile beşâşet ve ibtihâc üzre ihtilâf eyleye. Ammâ her kimsenenün kavlini kabûl itmekde ‘acele itmeye. Zāvâhir-i ahvâline

99b mağrûr olmaya. Belki her kimsenenün ahvâline vâkıf olmağda te’emmül eyleye. Tâ Hâk bāıldan mefrûk ola **ve şüleḥâyı**²⁴³ daḥi ri‘âyet eyleye ki anlar zatü’l-beyni işlâḥ itmek içündür ve kendüyü anlara ve nuşehâyâ teşbih eyleye. Ammâ²⁴⁴ süfehâyâ ḥilmle sülûk eyleye ve sefâhâtlerine iltifât itmeye. Eger anlaruñ şetm ve sefihine mübtelâ ola, anı ḥakîr bilüp teveccü‘ ve te’ellüm göstermeye ve mükâfâta meşgûl olmaya. Belki sükûn ve te’ennî ile ḥâllerin işlâḥ eyleye, yâ müfârekat ve terk-i muḥâlatat eyleye. Belki mādâm ki mümkündür bu şınıfla mücâleset-i ihtiyâr itmeye ve anlar ile mücârât ve mücâdeleyi maḥzûr bile ve ehl-i tekebbüre²⁴⁵ tevâzu‘ itmeye. Belki anlaruñ sîretleri ile anlar ile ‘amel eyleye. Tâ fi‘illerinden mütezeccir ve müte’ellim olmaya.

100a Ki ²⁴⁶ “التكبر على المتكبر صدقته” ki bu kavme tevâzu‘ mûcib-i istihânet ve taḥkîrdür ve kendi işâbetlerine müteyaḥḥim olalar ve eyle ḡann eyleyeler ki cümle ‘âleme vâcibdür, anlara ḥidmet ve tevâzu‘ ve tezellül itmek, ammâ çünkim bunun zıddını bulalar, bileler ki günâḥ kendülerinüñdür. Cāyizdür ki giderek tevâzu‘ vâdisine yol bulalar ve ḥüsn-i sîret hâşıl kılar ve dâyimâ²⁴⁷ fezâyil ehliyle ihtilâf eyleye ve anlardan istifâde ve isti‘ânet kıla ve ehl-i fezâyilün müsâ‘adesini ḡanîmet bilüp ‘azizü’l-maḡâm olduklarını anlayup bilüp cehd eyleye ki anlaruñ zümresinden ola. **Daḥi**²⁴⁸ yaramaz hemsâyâ ve nâ-sâzkâr ‘aşîretün âlâmuna şabr ve

²⁴¹ Yanda “ne dost ve ne düşmen ahvâli” yazıyor

²⁴² Yanda “ri‘âyet-i nuşehâ” yazıyor

²⁴³ Yanda “ri‘âyet-i şuleḥâ” yazıyor

²⁴⁴ Yanda “mu‘âmele-i bā-süfehâ” yazıyor

²⁴⁵ Yanda “mu‘âmele-i bā-tekebbir” yazıyor

²⁴⁶ “Kibirliye karşı kibirlenmek sadakadır.”

²⁴⁷ Yanda “ihtilâf-ı bā-fuzalâ” yazıyor

²⁴⁸ Yanda “himâyâ” yazıyor

taḥammül eyleye ve müdārā ve mücāmele-i isti'māl eyleye ve taḥkīk bile ki le'imān bedenle şābirlerdür.

100b ve kerīmler nefis ile şābirlerdür. **Pes** bu minvāl ve ... üzre her kimesne ile ol tarīkī ki 'aql-ı selīm ve tab'-ı müstaḳīm iktizā eyleye, ḥazm ve kiyāset işāretiyle 'amele getüre. **Dāyimā** 'umūm ḥalkuñ şalāhında ve kendi ḥuşūşī şalāhında ve istiṭā'atı ḳadrince gūşīş eyleye. **Ba'dehu**²⁴⁹ taht-ı yedinde olanlar hem ešnāfdur. **Dāyimā** anlardan müte'allim olanları küllī ri'āyetler eyleye ve anlaruñ ṭabāyi' ve sīretlerine nazār eyleye. Eger enva'-ı 'ulūma müsa'id olalar ve ḥayr ve ḳabiliyyet ile şöhret bulalar, anlardan 'ilm ve ma'rīfeti dirīğ ṭutmaya. Belki esbābını müheyyā idi, varup iḥsānla tahrīz eyleye ve ol taḥammüle minnet ve mü'ennet ṭaleb itmeye ve anlaruñ 'illetlerinüñ irāhetine ve ṭibā'-ı reddiye şāhibleri ki te'allūmi şereḥ için iderler,

101a anları tehzīb-i aḥlāk itdürmege sa'y eyleye ve kendülerüñ me'āyibi kendülere bildüre ve isti'dādlarınca taḥmīl eyleye ve bir 'ilm ki anlaruñ baṭāletine sebep ola ve aḡrāz-ı fāsīde zuhūruna bā'ış ola, aḥsen-i vechle anlardan def' eyleye ve belīd ve aḥmaḳ olanları bir nesne üzerine ḥaş ide ki anlaruñ fehmine ḳarīb ola ve niçe fāyideyi müştēmil ola ve tazyi'-i 'ömrden şaḳına ki 'ömrden ḳıymetlü nesne olmaz **ve sā'il**²⁵⁰ olanlar eger mülḥiḥ olalar il-ḥāḥdan zecr ile ferāḡat itdürmege sa'y eyleye ve iltimās idenlere icābet itmekden feraḥnāk ola ve muḥtāc olanlara iḥsāndan ḥazlar eyleye ve muḥtāc ve ṭāmi'i temyīz eyleye ve ṭāmi'i ṭama'dan²⁵¹ men' ḳıla ve maṭlūba yetiştürmege, tā ola ki anuñ işlahına sebep ola

101b Ve muḥtāc olana 'aṭalar vire ve anlara muvāsāt eyleye ve esbāb-ı mu'āşeret ve ma'āşına meded eyleye ve mādām ki nefis ve 'ıyāl umūrunda ḥalel olmaya, anlara işār eyleye ve zu'afānuñ elin ala ve anlara raḥmet eyleye ve mazlūmlara yardım ḳıla ve ebvāb-ı ḥayırda rāstlık ve pāklik niyyetin eyleye ve ḥayr-ı muṭlaḳa ki menba'-ı ḥayrāt ve müffīz-i kerāmāt Ḥaḳdur Te'ālā ve teḳaddes ve teşebbūh göstere. ²⁵² “والله الموفق والمعین وبوولى الخیرات فى العالمین”.

²⁴⁹ Yanda “aḥvāl-i zīr-i destān” yazıyor

²⁵⁰ Yanda “sa'ilīn” yazıyor

²⁵¹ Yanda “muḥtāc u ṭamā'” yazıyor

²⁵² Başarıya ulaştıran Allah'tır, O yegāne yardım edendir ve ālemde ki tüm hayırların sahibidir.

Hâtime-i naşâyıh-ı halk beyânındadır.²⁵³ Kıur'ân-ı 'Azîmi hüdâ ve beşerî bilîñ, şabr ve şalâvatla yardım isteñ, kıyâmet gününüñ hevlerinden kıorkuñ ki ki ancak nefşünüñ fâyide ider. Dünyâ muzahrefine âhîreti şatmañ.

102a Gökde ve yerde olan Hakkıñ taht-ı irâdetindedür. Nefşünüñde eger âşikâr idüñ, eger gizleñ, Allâhu Te'âlâ anuñla sizi hesâb ider. Pes istedüñin yarlığar ve diledüñin 'azâb eyler. İmdi 'âkıll olan nefsinüñ pâsbânı olup dâyimâ irâdet-i Hakkdan taşra çıkmaz. Eger Allâhu Te'âlâyı severseñüz Resûlu'llâh tâbi' oluñ ki, Allâhu Te'âlâ dañi sizi seve ve günâhlarıñuzu yarlığıya ki Ğafûr ve Raħımdür ve maķâm-ı birr ü taķvâya irişmezsüz, tâ sevdüğüñüz nesneden Hakk için geçmeyince. Pes mâsivâyı Allâhu Te'âlâ için terk eyleñ ve Allâhu Te'âlâyı unutup Hakk Te'âlâ dañi anlara nefislerini unutturduğı tâyife gibi olmañ ve her kim dünyâda gözsüz ola, âhîretde dañi gözsüzdür.

102b ve yol azdırandur ve nefisleriñüzi pâk bilmeñ ve vâlideynüñüze ihsân eyleñ ve zî'l-ķurbaya ve yetâmîye ve mesâķîne dañi ve eṭrâf kıoñşularına ve zî'l-ķurba kıoñşularına ve yanuñuzda olanlara ve âşinâlara ve fuķârâya dañi ihsân eyleñ ve 'adl ile kıâyim oluñ ve Allâhu Te'âlâ için şâhidler oluñ ve anlar gibi olmañ ki evlerinden sergeşte olup çıkmışlardur yâhud nâsa riyâ idüp çıkdılar ve süfehâya emvâlünüñüzi virmeñ. Sizden evvel kıtâb verilenlere vaşiyet itmişüzdür. **Pes** 'âkıll lebîbe lâyıķ oldur ki âyâtu'llâhdan pend alup mütenebbih olur. Tâ kim anuñ sebebiyle maķşûdunu bulur ve enbiyâ ve evliyâ tariķine gider ve kendüyi evliyâdan ider

103a Ve Resûlu'llâh şallâ'llâhu ve's-sellem buyurur ki²⁵⁴ Allâhu Te'âlâdan ğayriye tapma ve resûllerine inan ve namâz kııl ve oruç tut ve zekât vir ve hacca var ve valideyniñe ihsân eyle. Şılayı kıat' itme ve dün namâzına müdâvemet eyle ki dünyâ ve âhîret bulursun ve dâyimâ mevte zıkr eyle ve esma'ullâha ed'ıyye-i me'sûreye meşğül ol ve dâyimâ şükr eyle ve istığfâr kııl ve yine günâha 'avdetden hâzer eyle ve Allâhu Te'âlâyı sevmekle iftiħâr eyle ve Hakkıñ her ğâh tevekkül kııl ve rızķuñı kefil bil ve Hakkıñ her emirde naşır bilüp ğayri kimseneden hâvf

²⁵³ Yanda "me'ânî-i âyât" yazıyor

²⁵⁴ Yanda "me'ânî-i eħâdiş" yazıyor

itme ve Hakkı enis bil ve her zemān nefsiñi ‘aziz bilüp dünyāya ve ehline mağlūb olma ve himmet-i ‘uzmā şāhibi ol

103b ve göñlüñi ganī kıl ve dāyimā münşeriñ-i şadr olmağa, saçı eyle ve her gāh mehābet ile ol ve kavlı ve fıı ve hālde mübārek olan nesne ile tefe’’ül eyle ve nā-cins ve bed halkdan ictināb eyle. Hayrāt ve şalāh-ı kār fikrinde ol ve şıdk ve vefā üzere ol ve ‘ucbı terk eyle ve tevāzuı pīşe idin ve hakīm ol ve ihlāşa müdāvemem eyle ve fıkh ve hadīs ve tefsir öğren ve esrārı gizleyüp ehlinden ğayriye izhār itme ve fāsıkla yār olma ve andan vefā umma ve gördüğüne selām ver ve cihād-ı ekber ve aşğara meşğül ol ve ‘avrāt sözüne uyma ve dilüñi ğıybetden ve yaramaz sözlerden şakla ve dāyimā

104a şadağa ve ihsāndan hālī olma ve sevdüğüñi Allāhu Te‘ālā için sev ve buğz itdüğüñi Allāhu Te‘ālā için buğz eyle ve nefsiñi hīc bir nesnede ğālib tutma ve pīrlere hürmet eyle ve ‘ulemāya hıdmet ve fuķārāya içtā ve ihsān eyle ve riyā ve süm‘adan hāzer kıl ve dāyimā evşāf-ı hamīde ve ahlāk-ı pesendīde ile ol, Bu cümle ahlākı ‘amele getürüp peyrev-i peygām-berān ol Şalavātu’llāhi ve selāma ‘aleyhim ecma’in tā ki fevz ve necāt bulasın ve ‘Abdullah-ı Ensārī²⁵⁵²⁵⁶ Rađıyallāhu Te‘ālā ‘Anhe buyurur ki dāyimā göñüller ri‘āyetine düriş huşuşan ehl-i dil olanlarıñ ola ve ‘özri kabül eyle ve ‘aybı setr eyle ve Hakkla şıdk üzere ol ve halkla inşāf ile ol ve nefsiñe ķahr eyle

104b ve fuķārāya luřf eyle ve ululara hıdmet eyle ve küçüklere şefķat eyle ve dostlara naşīhat kıl ve düşmenlere hilmle irşād eyle ve cāhillere sükūt eyle ve ‘ālimlere tevāzuı kıl ve dünyāya rağbet itme ki zaħmet ile ele getürüp hıssitle şaklayup hāset ile terk ideceksün ve ‘ömrüñ sermāyesini ğanīmet anla ve ‘ilmi şalāh ile kesb eyle ve şalāh idin ve öğrenmekden ‘ār itme ve nefsiñüñ necātını ‘ibādetde bil ve nefsiñe murādın virmeyüp muķālefet ile müzīleri helāk eyle ve zāhid cāhile istimād ve istikād itme ve kendi nefsiñi bilmegi büyük sermāye anla ve her işde Hakkdan yardım iste ve faız ve taķvāyı hısn-ı haşīn bil ve dost şüretinde olan düşmendenden ğāyet hāzer eyle ve mağrūr olan

²⁵⁵ Abdullah Ensārī: Hāce Abdullah Herevī (ö. 481 / 1089) Mutasavvıf şair ve alim. Bkz. Tahsin Yazıcı – Süleyman Uludağ, İslam Ansiklopedisi, c. 17, İstanbul 1998, s. 222-226.

²⁵⁶ Yanda “neşāyiñ-i ‘Abdullāh Ensārī” yazıyor

105a cāhillerden ictināb eyle ve görmedüğün nesneyi söyleme ve kendi ‘aybunı gözet ve gayrūn ‘aybunı istifsār itme ve bir şıdık ki kızbe beñzeve, mübālağa eyleme ve cevābda ‘acele eyleme ve toğrı şehādetde ihmāl itme ve şormayınca cevāb virme ve da‘vet itmedükleri yere varma ve ‘ömrün bahārını zıkr ve gülini tevḥīd anla ve dāyimā şabrı pīşe idin ki zafer bulasun ve dünyāya tapma ki Allāhu Te‘ālānun ‘adūsuna tapmış olursun ve Ḥaqqun irādetinde olmağı kendi irādetün terkinde anla ve eger rāḥat istersen renci ihtiyār eyle ve t‘at ve ‘ibādetle ıarış ol ve ‘afva tayanup günāh irtikāb idüp kesel ihtiyār kıılma ve murād-ı nefis için ḥalkı medḥ itme ve zāhirde nihāndan iyi ol ve rahmet it tā rahmet ideler

105b Ve kendi nefsünden lāf urma ve belāyı hevānūn neticesi anla ve kıomadüğün yerden kıaldurma ve itmedüğün itmiş şayma ve gönlünđi şeytān evi itme ve tā kim nefsinün muḥāsebesini temām itmeyesin, gayri nesneye şurū‘ itme ve her nesneyi ki kendünge lāyıķ görmeyesin. Gayriye münāsib görme ve hırş kıılı olma ve le‘im ve ḥasīs ekmeğın yime ve kimseneden ekmeķ şaķınma. Mu‘ṭiyi hemān Allāhu Te‘ālā bil ve fakırdan ḥavf itme ve nefsün şaņa fermānından ḥazer itme ve sermāyeyi çok fā’ideye virme ve bir fāyide ki āḫiretde ziyān ider yakın olma ve kendünđi şehvet esiri itme ve düşmen her ne kıadar ḥakır olursa ḥvor görme ve bilmeyen ile hem-sefer olma ve ev düşmeninden gāyetle ḥazer eyle

106a ve kendi az nesnenđi gāyrūn çoğundan yigrek bilüp kıanā‘at eyle ve sevmege yere gām çekme ve yolda kıustaḥāne yürime ve ‘ahdüñe vefā eyle ve her yerde ki olasun Ḥaqqı ḥazır gör ve işitmek istemedüğün söyleme ve dostdan bir cefā ile dönme ve dostunđı hışm ve gāzab ḥininde tecrübe eyle ve dostlar ile her işde müvāsā eyle ve fakırdan ve görmemişden ve tāzeden ödünc alma ve kıādir olduķça ḥalka niyāz itme ve sükütı pīşe idin ve ‘uzleti şı‘ār eyle ve cū‘ı dıřār idin ve seheri kıār kııl ve kimseneye minnet yükletme ve ḥalkun minnetini götür ve kendünđi kimsenenün iḥsānıyla aña kıul eyleme ve ḥācet bitürmegi büyük kıār bil ve Ḥaqqun dostluğı kimseneyi incitmemekde bil ve kendünđi

106b kendi ḥālünden gāfil itme ve ‘alimlerün şohbetini dünyā ve āḫiretün sa‘ādeti bil ve cāhilden ḥazer eyle ki şekāvet-i dünyā ve āḫiret anuñladur. Pes ‘Abdullāh olan bu maķüle neşāyih ile mütenaşşıḥ olup tehzīb-i aḥlāķa saıy eyler ve eger sende hūş varsa gūş-ı surūş ile

nüş eyle ve hükemā²⁵⁷ kavli budur ki dāyimā Hudāyı bilmege cehd eyle ve Hakkun hakkını şakla ve her zemān ta'lim ve te'allüm ile ol ve taleb-i 'ilminde 'ināyeti muqadder bil ve ehl-i 'ilmi keşret-i 'ilmle imtiḥān eyleme. Belki şerr ve fesāddan ictināblarına nazār eyle ve Allāhu Te'ālādan bir nesneyi isteme ki anuñ nef'i kesile müteyaqqın ol ki mevāhib anuñ ḥazretindendir. Pes andan bākī olan

107a ni'metleri iste ve ol fevāyid ki senden müfārekat itmeye, anı iltimās eyle ve hemişe müstenbih ol ki ḡafletün zararı çokdur ve ol nesneyi ki itmek olmaz, arzu eyleme ve muqarrer bil ki Allāhu Te'ālā kuluna intikāmı te'dīb için ider. Yoḡsa saḡt ve 'iṭāb murād degüldür ve ḡayāt ve mevti iktisāb kıl ve diñlenüp ḡvāb-ı ḡaflete iḡdām itme. Meger nefsinün üç nesnede muḡāsebesini viresin. Evvel oldur ki te'emmül idesin ki hīc bir ḡayr-ı iktisāb itdügümü yoḡsa 'ömri zāyi' mi eyledün. Sānī ol ki ol gün hīc ḡaṭā eyledün mi yoḡsa itmedün mi. Sāliṡ ol ki evrād ve ezkār ve 'ādet-i ḡayırdan nesne fevt itdün mi yoḡsa itmedün mi

107b Çünkü cānib-i ḡayr edā'en ve ḡazā'en ve istiḡfāren yerine gele,istirāḡat cāyızdır ve bunu daḡi her zemān fikr idesin ki dün ne idün yarın ba'de'l-mevt ne olursun ve kimseye izā itme ki 'ālemün işleri ma'raḡ-ı zevādedür ve ol kimesneyi bedbaḡt bilesin ki 'āḡıbet tedbīrinden ḡāfil ola ve dāyimā zillet-i zilletden ḡālī olmaz. Yapışmak isteyen daḡi bile düşürür ve kendi sermāyeñi senün zātundan ḡāric olan nesneden itme ve ḡayrāt-ı fi'inden müsteḡakk ve müste'idd olanlara su'āllerinden evvel maḡşūdlarını irişdürmege ḡaşd eyle. Anları su'āl zilletine mübtelā itme ve ol kimseye 'āḡıl dime ki 'ālemün bir lezzetinden şād ve ceza', bir muşibetinden cez' eyleye ve her ḡāh

108a mevtādan 'ibret al ve bir kişinün alçaḡlıḡın andan anla ki fāyidesüz söz söyleye ve mes'ül olmaduḡundan ḡaber vire ve ma'lımuñ olsun ki bir kişi ki ḡayrün şerrünü fikr eyleye şer ḡabül eylemiş şerrirdir ve bir nesneyi niçe kere fikr eyle, andan ḡavle getür. Ba'dehu işle ki ḡāl müteḡayyirdür ve her kimseye dostdār ol ki düşmen ise daḡi dost ola ve tiz ḡışm itme. Eger ḡışm yeri daḡi olursa ki ḡāzab saḡa 'ādet olur ve her kimsenenün ki iḡtiyācını bugün edā itmek ḡābil ola, anı yarına 'avḡ eyleme ki ne bilürsün ki yarın ne ḡādişe peydā olur ve bir

²⁵⁷ Yanda "neşāyiḡ-i hükemā" yazıyor

mazlûm ki bir muşîbete giriftâr olur, mu'âvenet eyle. Meger ol kimesne ki kendi yaramaz 'ameline giriftâr ola ve iki hâşmuñ tâ ki sözleri ve hâlleri

108b Ma'clûm olmaya, hükmlerine mübâderet itme ve cehd eyle ki tenhâ kavlle olmayasın, Belki kavlı ve 'amel ile olasın ki hikmet-i kavli bu cihânda kırup hikmet-i 'ameli ol 'aleme gider ve anda 'amele gelür ve eger fi'l-i hasenden renc ve meşakkat çekersen, gam yime ki renc zâyil olup ol kâr-ı nigûnuñ ecir bâkî kalur ve eger bir günâhda lezzet bulasun, ol lezzet kalmaz, Zâyil olur virmez, fi'linün cezası bâkî kalur ve ol günü yâd eyle ki saña çağırılar ve sen ne işidesin ve ne söylemege kâdir olasın ve ol günü zikr eyle ki seni meydâna götürüp ef'âlün için elün ve ayagun vesâyir 'uzûvlarun şehâdet eyleyeler ve ol mekânı ferâmüş itme ki anda ne dost

109a bilürsin ve ne düşmen ve cehd eyle ki anda dost-ı müşfikî yâr idinesin ve şefâ'at-ı Nebîye iresin ve bunda kimseyi noğşâna mensüb kıılma ki bir yere varırsun ki anda kul ve efendi ber-â-berdür. Pes şakın kimseneye tekebbür itme zâduñı bu uzak yola hâzır eyle ki göc nefri ne zamânda çalınur kimse bilmez ve bunu taḥkîk bil ki Hâk Te'âlâ insândan ef'âl nesne yaratmadı ve insânda 'ağıldan ef'âl nesne kıomadı ve 'akluñ şerefi ve kemâli ve fazîleti hikmet iledür. Pes hâkîm-i İlâhî olmağa sa'y eyle, bârî hâkîm-i İlâhî bulmağa sa'y eyle ki, hîdmetinden hikmet hâşıl eylesin ve hâkîm kim idügi sâbîkâ beyân olmuşdur. Ammâ kavlı-i câmi' budur ki kavli ve 'ameli ve hâli ber-â-ber ve müteşâbih ola.

109b Ve eylüğe eylük mükâfât eyle ve yaramaza nesne 'âyid kıılma. Belki eylük cezâ eyle. Ammâ mişlini itmek lâzım gelürse, andan aḳall ile tenbîh eyle ve eyi nesneleri hıfz eyle ve her zemân kendi aḳvâlünge vâkıf ol ve bu cihânun hîc bir işinden melâlet çekme ve gamnâk olma ve her zemân fi'l-i hayrâtdan gâfil olma ve hayr iktisâbında bir seyyi'e sermâye kıılma ve ef'âl olan emrden bir zâyil olur, sürür için ısrâz itme ki, sürür-ı dâyimden ısrâz itmiş olursın ve hikmeti sev ve hükemâ sözlerin istimâ' eyle ve dünyâ hevâsına yakın olma ve memdüh olan edeblerden imtinâ' itme ve bir işün ki vaḳti henüz gelmemiş ola, anuñla âlüde olma ve çün bir işe meşgûl olasın, fehm ve başîret ile meşgûl ol

110a ve manşib ve mâl ve evlâd ve tüvângirlik eyle. Mu'cib ve mütekebbir olma ve kendünge iren meşâyibden şikestelik ve h'vorluḳ elemin çekme ve dost olanlar ile eyle, mu'âmele eyle ki

hâkime muhtâc olmayasın ve düşmen olanlar ile eyle mu‘amele eyle ki hükümet vaktinde sen mazhar olasın ve hîc bir kimesne ile ‘inâd ve sefâhet itme ve her kişiye tevâzu‘ eyle ve hîc bir mütevâzi‘i haķır şayma ve ol nesnede ki kendün işleyüp ma‘zûr tutarsun, kardeşünjî daħi ol nesne de ma‘zûr tut ve be‘âlet ile olma ve baħş ve baħt ve taħt için ğurûr idüp ‘itimâd ile ferâhnâk olma ve iyi işden

110b peşimân olma ve hemîşe sîret-i ‘adl mülâzemeti üzere ol ve istikâmet kıl ve hayrât iltizâmında müvâzabet üzere ol, tâ Eflâṭun²⁵⁸-ı İlâhî-var hakîm olasın ve ehl-i vaħdet maķâmın bulasın.

Kit‘a Der Naşihat ‘Âmme

819. Dinle Muhyî nuṭkunı iy sâhib-i hûş-ı niş
Gerçi Haķ söz telhdür ammâ ki andadur devâ
820. İktidâ-yı şer‘a kıl emr ile nehyünde müdâm
Olmağ istersen eger halk-ı cihâna muḳtedâ
821. Rifat istersen tevâzu‘ eyle halk-ı ‘âleme
Hüsn-i hulķı kâr iden çeşmünde bulunsun hayâ
822. Mu‘ciz erbâb-ı ‘acz olsun elünde her zemân
Çeşme-i kefünden aķıt baħr-i ihşân u ‘aṭâ
823. Her zemân nuṭkunḳa bulunsun kerâmet sözleri
Şükr kıl Allâha dâyim vir każâsına rızâ
824. Ğam yime dünyâ için bu şöyle şu böyle dime
Fâ‘il-i muṭlaķ Hudâdur fâ‘il-i muṭlaķ Hudâ

²⁵⁸ Eflâṭun: (m.ö. 427-347) İslam Felsefesi üzerinde önemli etkileri olan ilkçağ Yunan filozofu. Bkz. Fahrettin Olguner, DİA, C. 10, İstanbul 1994, s. 469 – 476.

825. Māl-i dünyāya Һarīş olma ve Һıl ışār anı
Bunda Һırş ile olanlar anda heb maҺrūm ola
- 111a 826. Ğāfil olma Һvāb Һılma gözün ac iy hūşyār
Bu güzergāh-ı fenāda Һaldı mı kimse beĞā
827. Hāşılı bu Һırmānı bād-ı fenā virür yele
Ögünüp her dāneye meyl itme çün murĝ-ı hevā
828. ‘İzzet u ‘ār ile ol her dem veĞār ehline yār
ŞoĞbet-i aĞyārdan kesb eyleyüp şıdĞ u şafā
829. Ehl-i ‘ilme meskenet Һıl ehl-i Һab‘a merĞamet
ŞadruĞı dāyim sülūk ehline eyle müttekā
830. Evliyāu’llāh Һabrin Һıl ziyāret her zemān
Hürmet ile Һidmet it ehl-i ҺarīĞa bī-riyā
831. LuĞf ile eyle naşīĞat Һıl te‘allüm kārūĞı
Müşkili ehlinden istifsār eyle dāyimā
832. HıĞmetün şarfından it ihyā-yı ‘ālem dem-be-dem
‘Adl Һānūnuyla eyle Һaste-i zulme şifā
833. Şābit ol Һavlünde her dem istiĞāmet müdām
Ketm-i sırla gözle fırşat cür’et it rüz-ı veĞā
834. ‘Asker-i nefşünjı şı Һalbün Һılup HāĞĞa yaĞın
Zühd ü ‘ilm ile cenāĞeynün olup Һavf u recā

835. Hilm ile eyle bişāret lāyık-ı luṭf olana
‘Unf ile inzār idüp ehl-i hevāya ver cezā
836. ‘Özr-i ḥalkı kıl ḳabül ü ‘ayb-ı nāsı setr it
Şefḳat ü rıfḳ ile eyle ‘ahd ehline vefā
- 111b 837. Rāst gelseñ kec olanlar ḥāline gec itme ‘ayb
Sidre ḥaḳḳı istiḳāmetle bulursun münteḥā
838. Dāyimā eyle beşāşetle küşāde rüyuñı
Cümle aḥlāḳa muḳaddem eyle luṭf ile seḫā
839. Bil emānet ehlini dāyim diyānet şāḫibi
Hem te’enniyle te’emmül eyleyendür ehl-i rā
840. Dāyimā fıkr ile ḥāmūş ol tekellüm itmeden
Söz deminde fevt ḳılma nuṭḳuñı eyle edā
841. Ḳıl ‘ibādet eyleyüp ‘aczüñe iḳrārı ḳarın
Nefsüñe eyle ḥaḳāret tā olasın pārsā
842. Ger ‘amelsüz olsa ‘ilm ehlini füccār anlağıl
Cāhil olsa zāhid olan ğālibā eyler riyā
843. ‘İffet ü iḥlāşı dāyim ḳıl taşabburla nedīm
Ni‘met-i aḫbārla ḳalbe dem-ā-dem vir ziyā
844. Ḥalvet ü celvetde ol dāyim edeble münbasıṭ
Hem ḫuşū‘ u ḫürmeti ile eyle her dem iḫtimā
845. Sözlerümde naḥl-i cennet berleri vardur benüm
Buldı āyāt u eḫādīs ile tā neşv ü nemā

846. Muhtaşar eyle me'āniyi bedī' olsun sözün
Çün beyān ola muṭavvel albe irişür cefā

847. Tā dūra bu günbed-i devvār-ı 'adl u dād ile
Taht u 'izzetde du'ā-güyāne luṭf it dāyimā

112a Ketebehu mü'ellifü'l-ḥaır Muḥyī el-faır min fuarā e'ş-şeyḥ Aḥmed İbnü'ş-şeyḥ
İbrāhim Gülşenī addesa'llāhu Sırrahu's-seniyyü.

SONUÇ

Bu çalışmada, Muhyî-i Gülşenî'nin müellif hattıyla Süleymaniye Kütüphânesi Fâtih 3496 numarada bulunan *Sîret-i Murâd-ı Cihân* isimli eserinin çeviriyazılı metni ortaya konulmuş; incelemesi yapılmıştır. Böylece Prof. Dr. Günay KUT'un dediği gibi halkın kültürümüzün metinlerini anlamasına bir adım daha atılmış olmaktadır. Edebî ve tarihî metinlerin çevrilmesiyle kültürümüze ait bilgi birikimleri yeni nesillere aktarılmaktadır. Bu sayede toplumlar, gelenek göreneklerini, örf ve âdetlerini ve düşünce yapılarını yaşatma imkânı bulmaktadır.

Tezimizde, 16. yüzyılda yaşayan Muhyî-i Gülşenî hakkında tezkirelerden ve diğer biyografik eserlerden faydalanılarak hayatı, eserleri ve edebî kişiliği ortaya konulmuştur. *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'dan yararlanılarak eserin adı, yazılış yılı, yazılış sebebi ve konu başlıkları tespit edilmiştir. Gülşenî tarikatı hakkında kısa bilgi verilmiştir. Pendname türü hakkındaki bilgiler özetlenerek *Sîret-i Murâd-ı Cihân* isimli eserin muhtevası ve içeriği kısaca açıklanmıştır.

Nazım nesir karışık olarak yazılmış olan eserin, kolay ve anlaşılır bir dille kaleme alındığı görülmektedir. Bu durum, ahlâkî konuları işleyen, öğütler veren edebî eserlerin genelinde görülen bir özelliktir. Eser öğretici bir üslûpla kaleme alınmıştır. Bunun yanı sıra âyet, hadis, atasözü, deyim, Mevlânâ'nın Mesnevî'sin'den beyitler, İsa Peygamber'den bir söz, Abdullah-ı Ensârî, Eflatun ve Aristoteles'ten vecizeler ve Arapça ibarelerle örnekleme yoluna gidildiği görülmektedir. Halka yazılmış olan eserlerde görülen tahkiye üslûbu bu eserde görülmemektedir. Ancak yazarın *Sîret-i Murâd-ı Cihân* isimli eserinin ahlâk bölümünü ayrı bir kitap haline getirerek yazmış olduğu *Ahlâk-ı Kirâm* isimli eserinde tahkiye üslûbunu kullandığı görülür. Eserde konular sade bir şekilde anlatılmıştır. Böylece akâid ve ahlâk üzerine yazılmış olan konuların halk tarafından daha kolay anlaşılması amaçlanmıştır.

Sîret-i Murâd-ı Cihân'ın manzum kısımlarında iki farklı vezin kullanılmıştır. Bu vezinler kullanılırken, yer yer imâle ve zihafklar görülmekle birlikte ciddî vezin kusurları görülmemektedir. Eserin manzum ve mensur kısımlarında ayet, hadis ve özlü sözler yer almaktadır. Böylece şair yeri geldiğinde az sözle çok söz söylemiş olmaktadır. Eserin mensur kısımlarında çün, ki, ammâ, çünkü, ve ... gibi bağlaçların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu sayede iki anlam arasında bağlantı kurulmaktadır. *Sîret-i Murâd-ı Cihân*'da konu başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Sîret-i Murâd-ı Cihân'da Eski Anadolu Türkçesi özellikleri de görülmektedir. Düzlük yuvarlaklık uyumu, ünsüz türemesi, imlâ hususiyetleri ve arkaik kelimeler bu dönemde görülen dil özelliklerindedir.

Muhyî, eserinin çeşitli yerlerinde *Meşâhidü'l-vücûd* ve *Mevâcidü's-şühûd* isimli eserine atıflar yapmaktadır. Ancak Muhyî'nin bu eseri şu ana kadar kütüphanelerde tespit edilememiştir.

Muhyî, yaşadığı yüzyıldaki sosyal, ahlâkî, siyâsî ve kültürel problemlere çözümler üretmeye çalışmış; halkın devlete itaatkâr olmasını, devlet yöneticilerinin de halka iyi davranması gerektiğini eserinde belirtmiş, toplumun bir bütün halinde kenetlenmiş bir şekilde bulunması gerektiğini, karşılıklı sevginin yitiminde devletin gerileyeceğini ve çökeceğini anlatmaya çalışmıştır.

Sonuç olarak 16. yüzyılın dinî-tasavvufî ve kültürel atmosferinde yazılmış olan *Sîret-i Murâd-ı Cihân* hakkında yaptığımız bu çalışma, kültürel mirasımızı tanıma ve anlama gayretine bir katkıda bulunursa hedefine ulaşmış olacaktır.

DİZİN

- Şiddîk, 73
‘ilm-i ilâhî, 137
‘Osmân, 57
‘Ömer, 57
‘uşşâk, 129
‘Abdullâh, 66, 180
‘Abdullah-ı Enşârî, 178
‘Ali, 57
‘Ârif-i Hâk, 112
‘Azîz-i Hâlik, 92
‘Azrâ’il, 64
‘Irak, 129
‘İbrânî, 69
‘İsâ, 69
‘İsâ ‘Aleyhi’s-selâm, 145
Seneviyye, 66
tâleb-i dîn-i Hâk, 149
Abdullah-ı Ansârî, 15
Abdullah-ı Ensârî, 16, 39, 41
Acem Fethioğlu, 10
ahlâk, 19, 29, 37, 38
Ahlâk, 15
Ahlâk-ı Kerîm, 13
Ahlâk-ı Kirâm, 1, 12, 17
Ahlâk-ı Kirâm Muhtasarı, 17
Ahmed Hayâlî, 1, 11
Allâh, 76, 184
Allâhu Te‘âlâ, 84, 143, 152, 156, 177, 178,
179, 180, 181
Aristotalis, 83
Aristoteles, 15
Aḥmed, 73, 145, 186
aḥlâk, 50, 94, 122
Âyātu’llâh, 177
Baḥḥâ, 48
Bâlaybelen, 1
Bâkî, 78
Barbaros Hayrettin Paşa, 6
Bârî, 125
Bârî-i Hâkîm-i İlâhî, 182
Beşîr-i Hâbîr, 74
Bostân ve Gülistân, 18
Bu Bekr, 57
büzürg, 129
Cebbâr, 58
cemâl-i âyât-ı İlâhî, 139
Cenâb-ı Hâk, 56
Cibrîl, 64
Cihân **Murâd**, 160
Cize, 1, 15, 32, 49
Çîn ü mâçîn, 102
Çivicizâde Muhyiddin Mehmed Efendi, 10
Dâvûd, 69, 103
Dervîş Muhyî, 10
Dervîş Muhyî-i Mısrî, 34
Dervîş Muhyî-i Mısrî, 47
Ebû Mansûr, 71
Ebu Mansur, 15
Ebû Tâlib, 10
Ebussuûd Efendi, 8
Ebüssuûd Efendi, 11
Eflâṭun, 183
Ekmekçizâde, 10
El-Medînetü ’l-Fazîlâ, 41
El-Medînetü ’l-Fazîlâ, 16
*el-Mu’cemü ’l-müfehres li-elfâzi ’l-hadîsi ’n-
nebevî*, 2
Emir Ahmet Çelebi, 7
enbiyâ, 72, 102, 131
Enbiyâ, 55, 56, 57, 58, 62, 72
Erdeşîr Bâbek, 15
Erdeşîr Bâbek, 155
Eski Anadolu Türkçesi, 20, 21, 22, 24, 26
Esma’ullâh, 178
Eş‘ari, 71
evliyâ, 62
Evliyâ, 61, 72
Evliyâu’llâh, 185
Farâbî, 16, 41
Fârûk, 73
Fâtih Sultan Mehmed, 6
fâḥr-ı Resul, 122
Feridüddin Attâr, 18
Fethullah, 10
fîkr-i Hâk, 115
Furḳân, 69
Fususü ’l-hikem, 10
Gül-i Sad-berg, 13
Gülşenî, 40
Gülşenilik, 8
Ġaffâr, 59, 74

Ġafūr, 59, 177
Hâletiyye, 8
Halvetilik, 7, 9
Hamdullah Hamdî, 15
Hüdâ, 123
Hz. İsa, 15
Hz. Muhammed, 39
Hz. Muhammed (s.a.v.), 35
II. Selim, 6
III. Mehmed, 6
III. Murâd, 1, 6, 15, 20, 29, 34, 40
İbn Arabî, 10
İbrahim Gülşenî, 7, 11
İbrâhim Gülşenî, 186
İbrâhîm Gülşenî, 145
İcmâlî Ahlâk, 17
İmâm Eş'ari, 15
İncil, 69
irşâd-ı Rabbânî, 143
İsâ-i Meryem, 67
İslâm, 131, 132
İsmu'llâh, 80
İsrâfîl, 64, 76
Ka'beteyn, 129
Kâbusnâme, 18
Kanunî Sultan Süleyman, 6, 7
Kanûnî Sultan Süleyman, 6
Kelâmu'llâh, 71
Kutadgu Bilig, 18, 19
küçük, 129
Loğman, 122
medîne-i fâzıla, 145
Menâkıb-ı İbrahim Gülşenî, 12
Menâkıb-ı İbrâhîm Gülşenî, 1
Mesîh, 57
Mesnevî, 11, 16
Meşnevî, 33, 87
Meşâhidü'l-vücûd ve Mevâcidü's-şühûd,
14, 16
Meşâhidü'l-Vücûd ve Mevâcidü's-Şühûd,
81, 85
Mevlâ, 52
Mevlânâ, 15, 16
Mevlevilik, 9
mezâhib-i ehl-i Hâk, 145
Mısr, 48, 49, 50
Mikâ'il, 64
Mimar Sinan, 6

*Mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-Kur'ani'l-
Kerîm*, 2
Muştafâ 'Aleyhi's-selâm, 72
Muhammed, 10
Muhibbî, 6
Muhyî, 1, 2, 10, 11, 14, 17, 34, 40
Muhyî Çelebi, 10
Muhyiddin Karamânî, 11
Muhyiddîn-i Karamanî, 8
Muhyî-i Gülşenî, 1, 6, 9, 10, 16, 18, 29, 31
Muhyiyâ, 62
Murâd Hân, 48
Murâd-ı Cihân, 49
Murâdî, 6
Murtezâ, 73
Müsâ, 69
muhabbet-i İlahî, 139, 140
Muhammed, 56
Muhyî, 49, 51, 78
Muhyî, 57, 66, 67, 112, 184, 186
Muhyiyâ, 54, 58, 60, 64, 80, 112, 135
Muhtâr, 59
Mü'min, 128
Müslim, 102
naşârîveş, 66
Nakşibendilik, 9
nasihatnâme, 19, 20
nasihat-nâme, 18
Nasihatnâme, 29, 32
nâzır-ı nüzzâr, 49
Nebî, 55
nevâ-yı bâlâ, 129
Nûru'llâh, 128
öğüt-nâme, 18
Pendname, 2
pend-nâme, 18
Pendnâme, 18
Kostantiniyye, 47
Kur'an, 57, 69, 70, 115, 132
Rabb, 54
Rabb-ı 'Alâ, 124
Rabb-ı Kadîm, 70
Rabb-i 'Alâ, 80
Rabb-i 'İzzet, 102
Ramazân, 132
rameytu mariğtu, 66
Rağîm, 177
Rağmân, 66, 72

Resul, 58
Resül, 56, 75, 121, 177
Resül-i cenâb, 56
Resül-i şefîc, 60
Resül-i Şefîc, 75
Resül-i Habîr, 59
Resül-i Hudâ, 80
Resûlu'llâh, 177
Reşâhat-ı Muhyî, 11
Reşehât-ı Muhyî, 12
Risâletü'n-nushiyye, 18
Rusul, 59
Sa'dî, 18
Selimî, 6
Seyyid Mehmed Paşa, 17
Sezâî-i Gülşenî, 8
Sezâîyye, 8
Sirâfîl, 76
Sîret-i Murâd-ı Cihân, 1, 2, 9, 13, 15, 16,
17, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 40,
79, 80
Sokullu Mehmed Paşa, 6
Subhân, 66, 69
Sultân Selim, 48
Sultân Süleymân, 48
Şâh İsmail.*Bakın*
şeytân, 98
Şeyh-i harem, 49
Şiblî, 15, 100
te'kid-i Şübhânî, 143
te'yîd-i İlâhî, 143
tehzîb-i ahlâk, 81
Tevrât, 69

Tirmizî, 15
Vehhâb, 54
Habeş, 48
hakîm-i İlâhî, 144
Hamdî-i fâzıl, 126
Hak, 76, 78, 106, 108, 114, 122, 131, 132,
143, 145, 176, 184
Hak Resûli, 124
Hak Te'âlâ, 87, 105, 182
Hak, 55, 56, 58, 61, 64, 77, 78, 112, 117,
123, 125, 180, 185
Hak, 111
Hak-ı sünnet-i Hazret, 115
Harem, 50
Hayy, 66, 67
Hazret-i Gülşenî, 145
Hazret-i Serveri 'Aleyhi's-selâm, 84
Hazret-i Hak, 123, 131
Hicâz, 129
Halık, 65
Halil, 69
Hızr, 67
Hudâ, 51, 53, 54, 55, 58, 67, 68, 70, 74, 75,
77, 86, 100, 107, 121, 122, 123, 184
Yavuz Sultan Selim, 6, 7
Yemen, 48
Yeşrib, 48
Yunus Emre, 18
Yusuf Has Hacib, 18, 19
Zebûr, 69
Zi'n-nüreyn, 73
zîkr-i Hak, 115

SÖZLÜK

-A-

Ācāl	:	Vadeler, eceller
Aḥdād	:	Sayılar
‘Afāf	:	Temizlik, gūnahtan kaçınmak
Ağraż	:	Maksatlar, niyetler
Ahrā	:	Daha layık, mūnasip, uygun
Aḥyār	:	İyi, hayırlı ve erdemli olanlar
‘Aḳāyid	:	İnanılan şey
Aḳall	:	Daha az, en az
Aḳbeḥ	:	Pek çirkin
Aḳdām	:	Ayaklar
Akide	:	İmān, inanış
Akrān	:	Eş ve benzer olanlar
Aḳvāt	:	Yemekler, azıklar
‘Ale kaderü’l-ṭaḳa	:	Kudreti yettiği kadar
Alīl	:	Kör, sakat, hasta
Āmāl	:	Ameller
Āmīḥte	:	Karışmış
‘Anā	:	Zahmet, meşakkat
Ārām	:	Durma, eğlenme
Arasat	:	Arsalar
Āriyet	:	Ödünç, eğreti
‘Āriz	:	Geniş, enli
Artuğ	:	Artmak, çoğalmak
Aḥṣā	:	Asa, otorite sembolü
Āṣam	:	Suçlar, günahlar manasına gelecek
Aşdiḳā	:	Samimi dostlar
‘Āṣī	:	İsyan eden
‘Aşşāb	:	Hastaneler için bitki toplayan kimse

A'vān	:	Yardımcılar
Avārız	:	Kazalar, belalar
‘Avķ	:	Alıkoyma, vazgeçme
‘Ayār	:	Saadete doğru gitme
Āzār	:	Farsça incitme, kırılma, tekdir
Azlem	:	En zalim

B

Ba' dazān	:	Ondan
Ba' dezīn	:	Bundan sonra
Baġi	:	Serkeşlik, azgınlık
Baĥ	:	Yol
Bār	:	Yük
Bārid	:	Soğuk
Barīk	:	Nazik, ince
Bathā	:	Mekke-i Mükerreme
Baṭır	:	Yiğit, cesur
Baṭālet	:	Batıla inanma, tembellik
Baṭṭāl	:	Cesur, kahraman, pek büyük
Bedān	:	Kötüler
Beher	:	Her, her biri
be'is	:	Zarar, güç, kuvvet
Belādet	:	İzansızlık, akılsızlık
Berāh	:	Doğru gerçek
Berāyā	:	Halk
Berk	:	Şimşek
Berķ-ı hatif	:	Göz kamaştıran şimşek
Berter	:	Daha, pek, çok
Bezl	:	Bol bol verme, saçma
Bī-bāk	:	Korkusuz
Bīd	:	Söğüt ağacı
Bi-eyyi-ḥāl	:	Herhalde, mutlaka, elbette

Bī-ḥvāst : İsteksiz, istemeden

C

Cebābire : Zorlayıcılar, cebrediciler

Cerr : Medrese öğrencilerinin Recep Şaban ve Ramazan aylarında halka din öğretmek için yurt geneline dağılmasına verilen isim

Cezc : Ağaç kökü, akik taşı

Ceza^c ü feza^c : Telaş içinde ağlayıp sızlanma

Cibillī : Tabii

Cidd : Ciddilik

Cilbāb : Gömlek, çarşaf, ferace

Cize : Suriye-Havran-Salt

Cünd : Asker

Cüzvī : Küçük, mini

Ç

Çübçe : Çöpçe

Çün u çerā : Nasıl ve niçin

D

Dād-dīh : Adaletli, doğru

Dāll : Dalalet eden gösteren, işaret eden

Dālle : Sapıtmış, doğru yoldan ayrılmış.

Dağ : Vurma

Dav : Dava

Debbūs : Topuz

Derhem : Dağınık, perişan, düzensiz

Dıkk : İnce ağrı, erime hastalığı

Dihş : Verme, bağışlama

Disar : Giyim

Dūr : Uzak

Düriş : Çalışmak

Düşvār : Güç, zor

E

Eḩamm	:	En genel
Ebrār:	:	Hayır sahipleri, iyiler
Ebter	:	Yararsız, değersiz
Ecr-i Cezil	:	Bol sevap
Eḩdāl	:	Daha, en, pek adâletli; daha, en, pek mustakîm
Edāni	:	En alçak
Eḩdarr	:	En zararlı
Edḩiyye-i Me'sūra	:	Eserde yani hadiste geçen dualar
Ekl	:	Yemek, bir şey yenilmesi
Enām	:	Halk, insanlar
Erdeşîr	:	Aslan yürekli, cesur
Erzel	:	Daha rezil
Esfār	:	Seferler
Eşkal	:	En ağırlar
Eşhiyā	:	Cömertler
Eşbāh	:	Şahıslar, cisimler
Eşrār	:	Şerirler, azıllılar
Etbāḩ	:	Tabi olanlar, hizmet edenler
Evāil	:	İlk vakitler
Ezār	:	Günahlar, hatalar, yükler, cinâyetler
Eyman	:	Büyük yeminler, and içmeler
Ezmān	:	Vakitler, anlar

F

Fārig	:	Vazgeçmiş, çekilmiş
Fer	:	Kuvvet, iktidar, erk
Ferḩ	:	Dal, şube
Ferec	:	Sıkıntıdan kurtulma, teselli, zafer
Fezaḩ	:	Korkma, bağırip çağırma
Fezîhat	:	Rezillik
Fiḩām	:	Çok kuvvetliler, ulular

Füccār : Facirler, günahkarlar

Füşhat : Genişlik

G

Gabî : Ahmak, kalınkafalı

Gâdiyye : Sabahın erken vakti

Gaffâr : Kulların günahları affeden, Allâh

Gafûr: : Mağfiret eden, bağışlayan

Garizi : Doğal

Gark : Suda boğulma

Gerd : Dönen, dolaşan

gevâh : Farsça tanık, şahit demek

Gıll u ğışş : Kin ve hile

Gılzet : Kabalık, çirkinlik

Gîş : Huy, adet

Gûh : Pislik, necaset

Gul : Hortlak, şeytan

Gûne : Türlü, gidiş, şekil

Gûr : Mezar

Güdâhte : Erimiş

Güftar : Söz

Gümân : Sanma, zan

Gürz : Uzun saplı demir topuz

Güzer : Geçme, geçiş

H

Ḥabîr : Cenâb-ı hak

Ḥabl-i meveddet : Sevgi ipi

Ḥadiç : Aldatan, hile yapan

Ḥâdiş : Hudus eden, meydana çıkan, yeni

Hâh : İster isteyen

Hâim : Şaşkın

Ḥalel : İki şey arası, boşluk, bozulma

Hamām : Güvercin

Haml : Ana karnındaki çocuk

Hark	:	Yakma
Hās	:	Mahsus, özel
Ḥaş	:	Kışkırtma, ayartma, kandırma
Hasa'il	:	Hasletler
Ḥasāset	:	Cimrilik
Hāsir	:	Zarara ziyana uğrayan
Hasr	:	Sıkıştırma
Ḥaşşa	:	Pamuktan yapılan bir tür bez, tülbent
Ḥaşiş	:	Kuru ot
Ḥaṭā	:	Kuzey çin
Ḥatab	:	Odun
Ḥayyir	:	Çok hayırsever, çok hayırlı
Ḥayyiz	:	Mekan, yer
Heft-ād u dü	:	Farsça 72 demek
Hem-tā	:	Benzer, müsavi (Farsça)
Hergiz	:	Asla
Hestī	:	Varlık, var olma
Heşt	:	Sekiz
Hevān	:	Aşağılık, alçaklık
Hevl	:	Korkma, korku
Heyām	:	Hayranlık hali
Heyamān	:	Aşık olmak
Ḥıraḳ	:	Hırkalar
Hırām	:	Nazlı, edalı
Hısām	:	Kavga, çekişme.
Ḥisset	:	Cimrilik
Hiffet	:	Hafiflik
Himem	:	Gayretler, emekler
Ḥīn	:	Zaman
Ḥirfet	:	Sanat, meslek
Ḥisāl	:	Hasletler

ḥiyel-i ḥuda	:	Hileler
Huddām	:	Hizmetçiler
Ḥudūs:	:	Sonradan peyda olma
Ḥvürd	:	Yiyecek, azık
Ḥurüb	:	Savaşlar, kavgalar
Hūş	:	Akıl, fikir
Huşyār	:	Aklı başında
Hüdā	:	Doğru yolu gösterme

İ

İcdād	:	Hazırlama
İhām	:	Vehme düşürme
İhtirāc	:	1-O güne kadar benzeri görülmedik yeni bir şey bulma 2- Asılsız bir şey uydurarak gerçek gibi göstermek
İhzar	:	Hazırlama
İk̄āb	:	Ezâ, cefâ
İk̄ān	:	Sağlam biliş, bilme
İçkal	:	Bağ, ayak bağı, köstek
İfcār	:	1- Birini fâcir, fitne sayma 2- Birine günahkarlık yükleme, 3- Fecir zamânına girme
İkfār	:	Birisine kafir deme
İktisāb	:	Kazanma, edinme
İlm-i maād	:	Hayat sonu bilgisi
İltizāz	:	Lezzet bulma
İlhāḥ	:	İsrar
İn'ām	:	Nimet verme, iyilik etme
İnam	:	İyilik etme
İncāḥ	:	İşi bitirme, işi tamamlama
İnfirād	:	Yalnız kalma
İnfirād	:	Yalnız olma
İnhā	:	Ulaştırma, yetiştirme
İnsilaḥ	:	Kesilen hayvanın derisi yüzülme
İnhitāt	:	Düşme

İktinā	:	Çalışıp kazanma
İktinā-ıyyāt	:	Çalışma ve kazanmak
İnkışān	:	Son bulma
İnzār	:	Sonunun kötü olacağını haber vererek korkutma, ihtar etme
İrsāl	:	Gönderme
İrtikāb	:	Kötü bir iş işlemek
İrtmek	:	Devam etmek, geçmek
İstibkā	:	Devamını sürme
İsticlāb	:	Celbetme, çekme
İstifā	:	Tamamıyla alma, alınma, ödetilme
İstīfā	:	Tamamıyla alma, ödettirme
İstihlak	:	Harcamak suretiyle tüketip bitirme
İstihzar	:	Dayanma, güvenme.
İstikmāl	:	İkmal etme, tamamlama
İstinās	:	Alışma
İstikra	:	1 gezme, dolaşma 2 tafsilatlı bilgi edinme
İşār	:	Yazı ile bildirme.
İşkāl	:	Güçlük, güçleştirme
İşrāk	:	Parlatma, ışıklandırma, güneşin doğmasıyla oluşan hal
İşrāk	:	Allaha ortak koşma
İtizāl	:	Bir tarafa çekilme, takımdan ayrılma
İttifākā	:	Rastgele, tesadüfle
İzā	:	İyiliğe karşı iyilik etme, korkma
İzā	:	Kedere ve mihnete uğratma
İzāz	:	Saygı gösterme

K

Ḳābil	:	Olan, olabilir, kabul edilebilir
Ḳādiḥ	:	Kötüleyen, yeren kişi
Kāffe	:	Tüm, bütün
Ḳalāk	:	İç sıkıntısı, gönül darlığı
Kaʿr	:	Çukur, dip
Kāsī	:	Duygusuz

Katīl	:	Öldürülmüş
Ḳattāl	:	Çok katleden, çok öldürücü
Kezzāb	:	Çok yalan söyleyen
Ke'l-elf	:	Elif gibi
Kebīre	:	Büyük günah
Keennehu	:	Demek ki
Kelāmu'llāh	:	Allah'ın sözü, Kur'an-ı Kerim
Kemā-ḳāle	:	Söylediği gibi
Kemin	:	Tuzak
Kemīne	:	Aciz, hakir, zavallı
Kerb	:	Tasa, kaygı
Kes	:	Kimse, kişi
Kesel	:	Tenbellik, uyuşukluk
Keyd	:	Hile
Keyd-i a'dā	:	Düşman hilesi
Kezm	:	Kızgınlığı, öfkeyi yenme
Ḳıdem	:	Kadim olma, eskilik
Kıran	:	Yakınlık
Kirdigār	:	Allah
Kitmān-ı Esrār	:	Sırları Saklama
Ḳudām	:	Nereye
Küpāl	:	Gürz türünden eski bir topuz
Kuva	:	Kuvvetler
Küşād	:	Açılmak

L

Lā-büd	:	Lâzım, gerekli
Lā-yezāl	:	Zevalsiz, bitimsiz.
Lağv	:	Kaldırma, faydasız boş.
Lebīb	:	Akıllı
Lehv	:	Oyun, eğlence, faydasız iş
Le'imān	:	Alçak, pinti, aşağılık

Le'ım	:	Alçak, aşıağılık, cimri kimse
Levvām	:	Çekiştiren
Lübs	:	Giysi

M

Ma'azalık	:	Bununla beraber
Ma'rez	:	Salon
Ma'ūnet	:	Yardım
Ma'zul	:	Azledilmiş
Maād	:	Hayat sonu
Mādūn	:	Aşıağı, mafevk karşılığı
Mahdūm	:	Oğul evlat
Makdūr	:	Kader, kuvvet
Mākiş	:	Duraksayan
Makūle	:	Takım, çeşit
Mālā-büddi	:	Vazgeçmeksizin
Mansur	:	Galib, üstün gelmiş
Mağdūr	:	Güç, kuvvet
Marzī	:	Rıza gösterilmiş,
Maḥāmīd	:	Hamdlar, şükürler
Māziyye	:	Geçmiş zaman
Me'ārib	:	İstenen şeyler
Me'men	:	Emin, güvenilir, sağlam yer
Me'ani	:	Manalar
Me'lūf	:	Alışmış
Mearib	:	Hacetler, istekler
Mebādī	:	Evveller
Mehd	:	Beşik
Mehīb	:	Heybetli
Mekr	:	Hile
Menāhī	:	Haram olmuş, nehyedilmiş
Menāhic	:	Açık ve geniş yollar

Menāsik	:	İbâdet yerleri
Menîc	:	Sarp, erişilmez, zaptı zor
Menût	:	Asılı, bağlı
Mer'us	:	Reislik olunan
Mer'î	:	Riayet edilen, saygı gösterilen
Merâyâ	:	Aynalar
Mercû	:	Umulan, rica olunan
Merg	:	Ölüm
Merk	:	Tortu, pas
Mesâvî	:	Günahlar
Meskût	:	Sükut edilmiş
Mesmuç	:	İşitilmiş, duyulmuş
Metbûc	:	Kendisine tabi olunan
Mev'ıza	:	Öğüt
Mevâdd	:	Varlıklar, cisimler
Mevākıf	:	Durak
Meveddet	:	Sevme, sevgi
Mevkif	:	Durak
Mevkûf	:	Vakfedilmiş.
Mevtî	:	Ölü ile ilgili
Meşûme	:	Uğursuz, şom
Mezâhir	:	Bir şeyin görüldüğü, çıktığı yerler; nail olmalar, şereflemeler
Mezâyıķ	:	Dar, sıkıntılı yerler
Mezemmet	:	Kınama, yerme.
Mezun	:	Bir işte selahiyetli olan
Midād	:	Yazı mürekkebi
Mihen	:	Eziyetler, sıkıntılar
Mihter	:	Daha büyük
Mu'in	:	Yardımcı
muṭāva'at	:	Baş eğme, itaat etme
muḍḥaķ	:	Güldüren, güldürücü

Mudhik	:	Komik
Muġannī	:	Şarkıcı, güzel öten kuş
Muġlağ	:	Kapalı, açık olmayan
Mūlī	:	Karısıyla bir süre cinsel ilişkiye girmeyen erkek
Munaġġas	:	Gussalı, kederli
Muġtezi	:	Lazım gelen, iktiza eden
Murteza	:	Seçilmiş, Hz. Ali
Musammem	:	Tasarlamak, kararlaştırmak
Muşaykal	:	Parlak, cilalı
Mustevda ^c	:	Emânet olarak bırakılan
Muta ^c	:	İtaat olunan
Mutasavvıt	:	Aracı, aracılık eden
Muṭavvel	:	Uzatılmış
Muvazzağ	:	Açıklanmış, izah edilmiş, açık, vazıh
Muḥāşama	:	İki kişi ve iki taraf arasındaki düşmanlık.
Muḥtâr	:	İhtiyar eden, seçilmiş, seçkin
Mūzi	:	Eza veren
Mū'eddī	:	Sebep olan
Mübâderet	:	Bir iş yapmaya girişme
Mübtegā	:	Arzu edilen
Mücâmelet	:	Dirlik düzenlik
Mūdārā	:	Güze gülme, dost gibi görünme
Müddea	:	İddia olunmuş, iddia olunan şey
Müdün	:	Şehirler
Müfâreğat	:	Ayrılma, uzaklaşma
Mülām	:	Azarlama, azar
Mülḥağ	:	İlhak edilmiş, sonradan takılmış, katılmış
Mümarese	:	Alışma
Münā	:	Arzu edilen
Münderis	:	Eseri, izi, nişanı kalmamış.
Münkād	:	Boyun eğen

Münkasım	:	Kısım kısım, bölüm bölüm
Münşâ'ib	:	Ayrılmış, bölünmüş
Müntefî	:	İntifâ eden, yok olan, kovulan
Mürtefi'	:	İrtifa eden, yükselen
Mürteşi	:	Rüşvet alan
Müsahele	:	İncelik ve uysallık gösterme.
Müstakşî	:	Derinlemesine araştıran
Müste'ân	:	Kendisinden yardım beklenen, yardım istenen
Müste'idd	:	Kabiliyetli, anlayışlı, yatkın
Müsted'î	:	İddia eden, davacı olan
Müşâreket	:	Ortaklaşma, şerik olma
Müte'ellih	:	Allahın birliğine inanan
Müte'arrık	:	Terleyen
Mütebeddil	:	Tebeddül eden, değişen
Mütecezzî	:	Cüz cüz parça parça ayrılan
Müteheyyim	:	Hayrette kalan, şaşmış
Mütelevvin	:	Renkli, boyalı
Mütetebbi'	:	Bir konuyu derinlemesine araştıran
Mütezáccir	:	İç sıkıntısına düşen
Mütezád	:	Birbirine zıd olan
Mütezádde	:	Birbirine zıd olan
Mütezállim	:	Uğradığı haksızlıklardan dolayı şikayetçi olan
Müzâvele	:	Bir şey ortaya koymak için çalışma, bir şeyi başka bir şeye yakınlaştırma

N

Na'ra-zenân	:	Nara atan
Naħl	:	Zayıflaşmış, çelimsizleşmiş.
Nāħun	:	Tırnak
Necdet	:	Kahramanlık
Nef' u zarar	:	Kar ve zarar
Nehb	:	Yağma, çapul
Nekebât	:	Talihsizlik

Nemek	:	Tuz
Nemmām	:	Koğucu
Nesağ	:	Tarz, şekil, üslup, yol.
Nevāmīs	:	Kanunlar, şeraitler
nevāyib	:	Musibetler
Nezdīk	:	Yakın
Nigū	:	İyi, güzel
Nijād	:	Soy, nesil
Nīk ü bed	:	İyi kötü
Nikmet	:	Şiddetli ceza
Niğmet	:	Şiddetli ceza
Nist	:	Yokdur

O

Oñat	:	Doğru, iyi, tam
------	---	-----------------

P

Pārsā	:	Sofu, dinine bağlı kimse
Pāsuğ	:	Cevap, karşılık
Pic-be-pic	:	Ağzı sıkı olmak
Pūşide	:	Örtülmüş
Püser	:	Oğul, evlat

R

Rağş-künān	:	Raks ede ede, rakederek
Ramağ	:	Arapça, nefes alacak kadar vücutta kalan hayat, pek az şey
Ratb	:	Taze, yeşil
Rağne	:	Yıkılma ya da oyulma yoluyla meydana gelen oyuk
Rāy	:	Fikir
Rekīk	:	Kekeme
Revnak	:	Parlaklık, güzellik
Rezilet	:	Rezillik, alçaklık
Rıfk	:	Yumuşaklık
Rimām	:	Kuyruk sokumu

Ruḥb	:	Korku
Rūz-ı şümār	:	Kıyamet günü
Rūchān	:	Üstünlük

S

Şagāyir	:	Küçük günâhlar
Şavāb	:	Doğru, dürüst
Sa'b	:	Güç, zor.
Sagīre	:	Küçük günah
Saḥt	:	Güç, zor
Saib	:	Yanlıssız, doğru
Sakkāk	:	Mahkeme katibi
Sāmit	:	Susan
Samsam	:	Keskin kılıç
Şānī-i şāhib-i düldül	:	Bu özellikte Hz. Ali'den sonra ikinci olan
Şār	:	Öç, intikam
Sāyis	:	Seyis
Sebaḥ	:	Ders
Sebḫat	:	Arapça, geçme ilerleme anlamında
Secencel	:	Ayna
Sefk-i dimā	:	Kan dökme
Sekr	:	Sarhoşluk
Senevi	:	Mecusi
Sereka	:	Hırsızlar
Sereyān	:	Dağılma, yayılma
Seyyiāt	:	Kötülükler, günahlar
Sīr	:	Tok, doymuş.
Su'ud	:	Mübarek sayılan yıldızlar
Surūf	:	Değişmeler
Surūş	:	Cebrail
Suver	:	Suretler

Sübül	:	Yollar
Süfre	:	Sofra
Şügür	:	Sınırlar, düşman ağzı olan yerler
Sürrāk	:	Hırsızlar

Ş

Şebān	:	Çoban
Şebbānuş	:	Gençler
Şebîhūn	:	Gece baskını
Şehāmet	:	Zeka ve akılla ile birlikte olan cesaret yiğitlik
Şehryār	:	Padişah, hükümdar
Şekkāk	:	Şüpheci, kuşkucu
Şemāte	:	Şamata, patırtı, gürültü
Şematet	:	Birinin kötü haline sevinme
Şereh	:	Açgözlülük
Şeşder	:	Tavla kutusu
Şiyem	:	Huyular, tabiatlar
Şum	:	Şom, uğursuz
Şücāc	:	Cesur, yiğit
Şümār	:	Hesâp, sayı demek
Şürekā	:	Şerikler
Şürūr	:	Şerler

T

Tacab	:	Yorgunluk
Tacakkul	:	Akıl erdirme, hatırlama.
Tacn	:	Sövme, ayıplama, çekiştirme.
Tagyîr	:	Başkalaştırma, değiştirme, bozma
Tahmîl	:	Yüklemek
Takrib	:	Yaklaştırma, tahmin
Tām	:	Duvar
Ṭammāc	:	Son derece tamah eden
Tamu	:	Cehennem

Taḥannün	:	Acıklı seslerle yavrusunu aramak
Taḥrîz	:	Kışkırtma,
Taḥlik	:	Tıraş edilme
Taḳî	:	Dinine bağlı kimse
Tatarruḳ	:	Yol bulma, dövülmek
Teṭāvül	:	Uzanma, uzama
Tealluk	:	Asılma, ilişiği olma
Tecāsür	:	Cesaretlenme
Tefahhus	:	İnceden inceye araştırma
Tefāsîl	:	Tafsiller
Tefavvuḳ	:	Üstün olma, üstünlük
Tefhim	:	Anlatma, anlatılma
Teftîr	:	Usaç
Tehafüz	:	Sakinme, korunma, kendini muhafaza etme.
Tehzîb	:	Islah etme
Tekāfî	:	Birbirinin dengi olma
Tekellüf	:	Zorluklara katlanmak
Tekrîm	:	Saygı gösterme
Temānüç	:	Dışlama.
Temdîn	:	Medenileştirme
Temeshür	:	Maskaralık etme
Temvîh	:	Haksız bir şeyi telleyip süsleyerek haklı göstermek
Temyîz	:	Seçme
Teng	:	Dar
Tereffuç	:	Yükselme
Tereffüh	:	Mutluluğa erişme
Tergib	:	Arzu etme, isteklendirme
Tesadüm	:	Çarpışma
tesalluṭ	:	Saldırı
Tesāvî	:	Eşit olma
Teşhîz	:	Sivirtme, keskinleştirme

Tetmīm	:	Tamamlamak
Tuġyān	:	Taşma, kabarma
Tūşe	:	Azık
Tūz	:	Güzellik, şirinlik, hüsn

U

‘Udvān	:	Düşmanlık
‘Unf	:	Şiddet, sertlik
‘Uķūķ	:	Anaya babaya asi olma
‘Uyūb	:	Ayıplar
Ubur	:	Karşı tarafa geçme
Ucb	:	Kendini beġenmişlik
Ufūl	:	Batma, kaybolma
Umūr	:	İşler
Unfuvan	:	Gençlik başlangıcı, tazelik
Uzmā	:	Daha büyük
Ūlā	:	İlk, birinci

Ū

Ūbüvvet	:	Babalık, atalık
Ūstüvār	:	Güvenilir, sağlam

V

Vāhib	:	Hibe eden
Vārid	:	Gelen, vasıl olan
Vaz‘	:	Koyma, koyulma
Vefk	:	Uygun olma
Veġā	:	Gürültü, patırtı

Y

Yābis	:	Kuru
Yakaza	:	Uyanıklık
Yemīn	:	Sağ taraf
Yenābi‘	:	Kaynaklar, pınarlar, çeşmeler
Yesār	:	Varlık, zenginlik

Yırak : Uzak

Z

Zād : Azık, yiyecek

Zādegī : Asillik

Zail : Sona eren, devamlı olmayan

Zalām : Karanlık

Zamāyir : Zamirler

Zecr : Önleme, yasak

Zell : Yanılma

Zellet : Sürçüp kayma

Zeng : Zenci

Zevrağ : Cam şişe

Zılāl : Gölgeler

Zi'n-nūreyn : İki nur sahibi, Hz. Osman'ın lakabı

Zikr-i cemil : İyiliği güzelliği anma

Zindegi : Zindelik

ZİR : Sazın en ince teli

Zuafā : Zayıflar

Zücret : İç sıkıntısı

Zūr : Güç, kuvvet

ÖZGEÇMİŞ

11.08.1987 tarihinde Manisa'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Manisa'da tamamladı. 2004 tarihinde Celal Bayar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde lisans eğitimine başladı. 2008 yılında buradan mezun oldu.

2009 yılında Merzifon POMEM'i bitirip İstanbul'da polis memuru olarak göreve başladı. Halen İstanbul'da bu görevini ifa etmektedir.

SULEYMAN	U. S. LIBRARY
1.	Fatih
V	
E	3496

K. 3598

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 بِرَأْسِ الْبَيْتِ الْمَقَامِ
 بِرَأْسِ الْبَيْتِ الْمَقَامِ
 بِرَأْسِ الْبَيْتِ الْمَقَامِ
 بِرَأْسِ الْبَيْتِ الْمَقَامِ

Handwritten notes in Ottoman Turkish script, including the word 'Fatih' and other illegible text.

4541

دعا کوی دولت داریند حق دانی پیر خاص اول

در نعمت پادشاه دوران حضرت سلطان مراد پادشاه
ادام الله امره
الرحم سلطان محمد علی سلطان سلیمان خان

سدر کوه نعت دو دو مدعا

جم جمجمه ای تقی سیرتین

قدری ایلا و عتیشی کین

کلدی ایوان عریق توجان

اگر خلق اعدا رخشا نی

شاه جهان حضرت سلطان

قطب زمین ایرود زینا

بابی در طیار اهل اسم

ای پیری اقلیم اول پادشاه

جم جمجمه ای کرم چوران اولی

عدال پیل شرب و بطاوه

بر تو گل پیل سلطان

واهب آنا شصت جمجمه

داود و جواد خاتون نژاد

محرم را از حبس مستم

ذاتی جمجمه نژاد اولی مستم

المدهد ان فی شرح احادیث العارفین بی بی حکیم والاحباب

المتقین علی اهل التوکل والصلوات علی اهل بی محمد و آله

الایمان وظهر الله انما یفقا القرآن وعلی من طیفین انفسنا واهل

الانصار

لقرآن کسان کما بعد در پیش می صبری بل بیان کیر یون

سنت شایسته سعادت وده غلطی کون در کافیه

علیه ناسر و سوده اولدند و بر کتاب جامع لایسم کلکون

علم حقایق اخلاقیه بوی کتاب اولی و خیر حضرت نثرا اولی

منظور پادشاه ابلیز کاه اولی و جمعی اولی اولدند و سبب اولان

انتدی انجم بره درانی طبع	بجز ده تا ششکمانی الی الی
واسطه و تلفیح چون بی	بند خود او از منجبتی قلم
اول	تا حرم خضر خضرست قلم
نیز زمان منجم اول حرم	چون بر سبب اولدی بی
در کسر سلازل اولدی	مصدوم و نیز یک کل بر
جمله حکم را با سب	لائق و احسن و یوایدوب
ایله بر وضو احسان	در کسر شایسته و یوایدوب
استدی بجهت کلام و بی	جمله یویدون و عفتی یوایدوب
فرضه بر علم بی شجریا	بسیج لری جمله یوایدوب
اصول جمال اولدی قلم	فرضه بر یوایدوب تک قلم
جمعه حساب آن در منزه و آسلا	چونکه بر اوضاعی بی الی
تجدد سلاطین جمیع الی	

تخت نشین و اراک و در تاج	تخت نشین و اراک و در تاج
عالم حکم الی اولی	شماره شش الی
اولا	باب سعادت الی
حاجت الی نشین مفتوح	او مراد الی
اولا	او مراد الی
مجمعی بی برده و اطلاق	او مراد الی
واسطه مدح شش کل مران	باعث شایسته مراد الی
مصدوم و غیره یوایدوب	نیز زمان الی
ایله بی بی شست	سنت دوت جمله الی
کامیله خدا خنده الی	روضه بر الی
مصدوم و ناظر لغو قلم طلب	اولی اولی
شیخ حکم الی بی	ناظر اولی
اللی بر علم جمیع قلم	مصدوم الی

دخی باطل رسک له لوتیا	دخی باطل رسک له لوتیا
اور شخصیه ووه ستا لار	اور شخصیه ووه ستا لار
کر تصدیق اول اوله نول	کر تصدیق اول اوله نول
قدیر افراشتا اندوهیفا	قدیر افراشتا اندوهیفا
اورست لایق اییدی	اورست لایق اییدی
کاور بوک سبانی جا لار	کاور بوک سبانی جا لار
اتصال و تکلیف اولو لار	اتصال و تکلیف اولو لار
خا نمر زین نولور ووهیفا	خا نمر زین نولور ووهیفا
اختیار ایله آیداشن	اختیار ایله آیداشن
یفعل اسما ایشتا ایش	یفعل اسما ایشتا ایش
محبوبیا کشترا بیله انشا	محبوبیا کشترا بیله انشا

واصد ایضا اولدی بیچا	واصد ایضا اولدی بیچا
بولور اول شتر برده بیچا	بولور اول شتر برده بیچا
بولور ای شتر برده بیچا	بولور ای شتر برده بیچا
واصد ای شتر برده بیچا	واصد ای شتر برده بیچا
جمله ای تصوف و حکم	جمله ای تصوف و حکم
اگر محتاج اولور دی	اگر محتاج اولور دی
دس دردی بویا بیکن	دس دردی بویا بیکن
کاور اول شتر برده بیچا	کاور اول شتر برده بیچا
دانک عینی و ایمان	دانک عینی و ایمان
منظوم وجودی کمال	منظوم وجودی کمال
مطلق اولدی شتر برده بیچا	مطلق اولدی شتر برده بیچا

بلکه تالرب عدده کلوری	بلکه تالرب عدده کلوری
اولدیم بجهوه که اکی سلا	اولدیم بجهوه که اکی سلا
چنان اولدیم شتر برده بیچا	چنان اولدیم شتر برده بیچا
پس خدای قلم برده بیچا	پس خدای قلم برده بیچا
عین ذاتی دردی ووهیفا	عین ذاتی دردی ووهیفا
موجود	موجود
اگر غیر ای ووهیفا	اگر غیر ای ووهیفا
یوقه نرسه احتیاج	یوقه نرسه احتیاج
ایک چون یوقه نرسه	ایک چون یوقه نرسه
اگر	اگر
پس کورده کاور ووهیفا	پس کورده کاور ووهیفا
دردی باهیتت اولور	دردی باهیتت اولور
دخی مسوفیت مبدی اولور	دخی مسوفیت مبدی اولور

چون که یک باب اول است	اگر هم اگر برین قلم است
انسیا در مشک زبده	عالم اوله می بلور است
بسیج قلم از خط زینا	اورب در مصلحت او مینا
آدم اول دم کند هم آینه	نفر بخ کند تا او را نشا
نفس اوله ای نور سقا	قد شد شیطان علی نرا
اوله ای در کلمه سوره	هم او را تندی بنای شفا
طوبه ای چون که بر کلمه	عاقبت سیر در اختیار عفا
بریکه بیخ را اید قلم	درین قطره ای را نه خرا
بعضی سوا اوله ای جند	بوی آن نفس سخن آنگاه بود
جهانک گفتی بحث در	چنان انسیا سروری رسول
گاه عالمه در سوال اوله	فتح او را در نسیا سینه

انسیا می با پ هم اوله	انسیا سینه ناز انسیا	رافت و درین انسیا
جهانک است ای بر ای	و بعد در انسیا در رفع	انکر که در نسیا و فعلی
عصمت و تقدیر ای اوله	اوله انسیا در آخرت وقتا	اوله شای به اوله
ایله انسیا بزه ضای عطا	حجاب	سهری عقل ز با نسیا
کر او را اوله ای بجای کمال	انسیا	کنفر و عصیا نسیا اوله
انسیا و عاصی اوله کوندا	انسیا	انسیا لازم اوله
هم و دی بود کلام است	انسیا	عورت جوین در سوال اوله
رد او اوله می که است	انسیا	دلستر او کونسیا اوله
	انسیا	عقل او نسیا نبوت دن
	انسیا	که قبول است در انسیا

شکران تا تکدی که چون بخت	کلیت عاصی و نا اولی
چتر ایانند ان ته و امیر	مؤمن او کی بر تفسیر
راس عطفی بیدر دست	تو به قلمداران اس
جسته در اصل بدیغی	یک جرم چون پیش
کر کبیر و اول در او	حق پیر ز مغز شفا
بسیج از پیش روی آنته	چون شفاست سیده ز شفا
طرح قلم همه غیر و المیزان	لحن که کبیر و صا جسته
غیری سیه عقاب اول	قلک کر بر کبیر و در تن
ایه مکر از تو بر دست	یعنی لابد در صف
اولار	صناییدر سیه
کلیک تر صفا صلی	یک نفر از همه جاست
اولار	

ایه بی بسایه در جیب	از لایزال و در ناس
عالم سر و غا زویرت	عرض و جوهر جیب
قدک کر عقل در خنیا	فرش در عاقل و حق
معت ساری رسا با کبیر	تند و قلند
ایلیت عقل و نقل اولیا	ایه با طلق حقیق
لازم اولاد کی ایست	هر چه دیدی در حق
عقل در تو را که یک آتد	او لایزال چون ساید
کلن با با عاقل و حیا	کر صیا با ندان اولاد
صناییدر سیه	در باقی بلند ساید
حق در رس اولاد	تو سیک در حق
جسته در اصل اولاد	بوله حققت عقل ای

کند و سستی از بلبل مطبق	بسی در کوه حق و ضلوع بلبل
بلبل دروغ و بغیر علم اولی او کما	بسی در اخوان کوه حق اگر
بلبل در شایع اولی او کما	بسی در اخوان کوه حق اگر
تابع اولدی اولی او کما	بسی در اخوان کوه حق اگر
کمانده لایزال اولدی اولی او کما	بسی در اخوان کوه حق اگر
ایله می آن رس و در بر حق	بسی در اخوان کوه حق اگر
کمانده لایزال اولدی اولی او کما	بسی در اخوان کوه حق اگر
اول دفعی قلمی مکرر در حق	بسی در اخوان کوه حق اگر
سابقه قلمی مکرر در حق	بسی در اخوان کوه حق اگر
بر عروقت که اولی او کما	بسی در اخوان کوه حق اگر
قیدی قوا اولی او کما	بسی در اخوان کوه حق اگر

بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر

که ایدر بنور کوه حق	که ایدر بنور کوه حق
بسی در اخوان کوه حق اگر	بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر	بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر	بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر	بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر	بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر	بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر	بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر	بسی در اخوان کوه حق اگر
بسی در اخوان کوه حق اگر	بسی در اخوان کوه حق اگر

اولی او کما

برسی بیای بیای بیای	مرد قطره ای بر سر او
نیچس لهر کوک سهر است	مرد سیرتی که ظاهر او را در آید
امر حقیق	کو که کور را نسبت بیای و غیره
کار بوسب	ردی با سید او را در شکره
کار غورا نشانی که بیاید	فانل بر بق اوله کی بیاید
اولدی و در است فضا لانا	تقی صورا اولدی کلیدها
خیر و شکر	والا در درت دانگی کانا
خیر و شکر	و سوال
کار فکله	کیچو که کند زکی شرم صایح
	یاک او را حجی بیاید
فصل چهارم: چو جان و تن کی هست در	
حق ایده خلاق از همان تان	متقی حیران دان او که از انکم

بوی کلک مراد استنبی شکر	
جلد در اول علی ای مالک	اندان آن که اندامه شکر افلاک
کوز و عصب اندان اولدی لایر	جویب و طبع و زمان بر
ایل ایقان در اول غور کنا	ارد و عورت دکلی در بر
کی ما شرم و صفت و هلاک	کی ما ایم بر اهد وقت ایم
آدی تنده اید اولدی دراک	بایخیر جانکله وجودند
آک	هریزی با سدا رقیبوعین
ترک اید و کندی و لای ای	کند و لرزه وجود خود نمود
اوله و آری اولدی شکر	بولدی لیر کوه کوز بر
اولدی بر کله کشتن	او کله بر سدی بایخیر کله
اولدی اولدی کر در کنا	عالم و آدک نمونده
دخلی و ادره شکر کنا	

منا ایدر خلق بویک از کمال	یک چو در تنش زیندگی است	مهم در دیگر قطعی در آید	انرا شکر که ز تهنه بی آید	که ز مینت مرصفت در کمال	اولدی مخلوقی جهای اولدی
شکر شیشه آکس این	نظم قتل نفس منب اولدی	فلن ایدر وجهه خفا منک	چو که ما آزون اولدی جهای	بلکه فغانه دن اولدی تعبیر	خانک کل در رجوع آن می
جمله سیاهی در کمال					
انرا لایزال در کمال	اکل در دیسید تدریک هیبت	اطمن فلانک خود تو آید	اصد ابی شریک در کمال	شعوبه ولی نصایر شی	دخی دیدی طهای بیته
امور کبر در نه ناس اولدی	بر دران رفقا اولدی اولدی				

اختیایا برین ایدر کمال	دیدر امل اعتزال کمال	ایکل قدر کمال بو ایکل کمال	عاجز او صیحه المودیک	مستغنی در او کاردن هم حال	خلقه عالم در آبر حال	اولدی تخلیق قدر او کمال	خلقه قدرت اولدی می	ایضا منکر او هیچ بر سببی	تدریک الت مند اولدی	اولدی بهر کبر و در در
لهی پیروی که وضعی سبب آید	بعد ایدر وضعی خلق حق آید	بدر او کمال اصلی او کبر بر بقدر	قدرت غیره شایسته اولدی	پس بر روی او کبر قدرت	منتهکم رفی در در حال	بیلیم ترش کن دردی جهای	بلکه بنفرد اخر ابع اند	قدرت کتس بز صابز	پس بو نقطه یلیمه بر بقدر	خلق تحقیق اولدی خلق

ایده عالم اولد و غیره	چون حیات به بیان اولد
سبقت آتیز او عالم	ذات عالم اولدی چو کلمه
بلدی بوست ریضا	جدد شایه واردر
موتی واردر دیکه بوی	ذاتی ده اولدی فی التمام
ذاتی ایله محیط در هر آن	ذات علم غیره علمت
ردی علمی در محیط	نظرا با که اول علم در
نظرا کل بوی نه فی شان	سر بر لبش شهودی
کوش طورت نطق	مستکلم در خدای سلیم
حرف و سوسیلر تقدی	نطق آنک کلام واحد
متجزی لک اتدی خلق	ذات قائم اولدی و از آن

اکسی مایه سری اولد	که اکسی درین شایه ظهور
بریت دلاسر کزای	که بری بر کشتی ای در لسه
اکسی اولمقد هجده و هم	که یک مرازای اولد مجرای
او یکا کاشی بو بوز	برسی اولوب اولمدر
لازم اولدی که بر اولد	ناقص اولد خدای خود
اولمدر که قریب ایضا	اول قریب انزل در بری
بر قریب اولد کاشی کاشی	حادث اولد روحی در
همه کاشی	پس او در صانع قدیم
همه کاشی	اولدی آنک حیاتی آتد
تن و روحیلا اولدی	حیات
اولدی حی انکلیه جسم	چون نام صفات اولدی
زندگی بخش روح زنده	جهان ده خضر و عیسی بر

عربی اول و اول و اول و اول	دخی انجیل اندیسیا
بن اهل حال و اترک	جامع اولی جمعیست
دانش سرگزیرین نقیص	نچه نویسیک انانکورد
یک کا صراقتی اعلی	کرده یوزرت درخیزد
اولدی مخلوق بود در صرا	دیدر ایل قهر اول کلام
مطهر کت اقلدی نیس	کرده اخلیق اینجه جویب
کرانی دیدی ایشون	بزدل کلام حق بود
غیر مخلوق بود اول ایس	کامل لک کلام برت قدیم
صکره اول صکره	سکر اول اولیوب ان کلام
پسر قدیم اولدی نظمی کلر	مشیر اولدی علی شهاد
سکرت یجه ندر اولدی کلر	امرونی ایلک ازنده

سکرت بر قیل ایلرین	سنت و نقلی سبک
آلت اولر ذری زبانی	عالم اولر کسرت سرت
کلدی شکی وجوده ضرورت	عدم انک کلامی شو تونک
خبری دوسیا نیدر	امرونی انکلا یی تونک
دخی مستوی اولر ایلرین	بوعبارت کلمه جرز
کامل اولر اولر ایلرین	بجمل مخلوق درق یومک
شخصه تعریف لیب دین	چون باسی در اولر ایلرین
دال اولر دخی در اولرین	حق کلامی بر نلدو کسرتیب
ذاتی آنک قدیم در صرا	ایریر کسرتیب اولر اولر
ایل سرت دخی کافرت	اندی سرتی موسی تونک
صحف اندی سرتیب	دخی اولر دونه ناز اولر

چون پیغمبر و پیر در آنجا	عقد غنیمت و اولاد و اولاد
چشم و کوشک و کور و کور	ظاهر و باطن اولاد و کور و کور
دور و نزدیک نور و ظلمت	اشد و کور کور کور کور
حی یا بکری است	سکندر و تحت در کور
استکمال جمل صالح در نکر و وار	
دخی و حقیقه ده او جتی ای یار	
اهم نسیب یا با کرام	انسیب یا کیری اولاد و اولاد
بری بر بندان اول و اول	هر بری بر بوقت اتندی قیام
جلد کز افست در کور	است مصطفی عکس است
بود اول امت کرام کرام	بود اول امت کرام کرام
بو نکر اتندی بیب ان اولاد	هم و خود اولاد و اولاد

دخی نسیب را مور با نسیب	انست تعلق از زمان
یک اول نسیب کور و کور	بولدی جلد زان اولاد
است حوری دیدی کلام	اولادی مجموع جلد کرام
دخی دیدی نام او بنص	بغیر مجموع در معانی
صوت اولاد و اولاد	پس کلامی اکثر و کلام
هر نکر شامت اولاد علم	جلد اول حضرت اولاد
چون کلام اول کور و اولاد	قطره و شش خا بر اید جری
دخی آنک را دخی حقیقه	کرار ادی پوی نفس هر حوری
و طبیعت او لا حوسل	جلد نسیب را دخی برمان
بیج بر نسیب را تو کلام	اول کرام را دخی نسیب
عده قدری آید چون	کلام اول دم و خود و نسیب

معرضه است که سینه ایست	معرضه است که سینه ایست
حیدره ایله ی غلطی مقام	اختلاف ایله ی ضایعانه
اوله یز تلر که کل توأم	لوحی و طبعی ایتمه ایله ی صحت
که ایله یی بیج اکانفا	که یضا لغت ایله ی شریعت
بیرون ایله ی آبی فلک	یا خود ایله ی صفت غنای
است که بیجا استجاب ام	ایله ی کل قسب ایله ی کفای
هم دخی مرونه ی نصرت ام	اوله ی یز ایله ی شریعت تابع
وسه کردی صوابی کدی	دخی کردی صوابی کدی
صایم و قائم اوله ی شجاعت	امر و تابع منای در ایض
قله ی مین در دیوار اف ام	جست کردی در بیو حکم تم
خیر قوت آسحارت اوله ی	شیخ ده امه ی کسیر لؤلؤ اوله

انسیا قیله ی ایله ی هم جاه	انسیا قیله ی ایله ی هم جاه
عشقی بیوم بلر ایله ی ایله ی	عشقی بیوم بلر ایله ی ایله ی
که اوله ی زانای صحرای توأم	که اوله ی زانای صحرای توأم
یوز نوری نوری ایله ی بیوع	یوز نوری نوری ایله ی بیوع
بعده ی جده اوله ی سام نام	بعده ی جده اوله ی سام نام
ظاهرا نظر اوله ی سلام	ظاهرا نظر اوله ی سلام
ملته ایله ی ایله ی نظام	ملته ایله ی ایله ی نظام
حضرت مرتضی علی بن ام	حضرت مرتضی علی بن ام
ویردی ایله ی کریم عظیم	ویردی ایله ی کریم عظیم
احترام ایله ی کسب سیدیه	احترام ایله ی کسب سیدیه
صفتین ایله ی کسره ایله ی اقله	صفتین ایله ی کسره ایله ی اقله

اوله ی سی بر ایله ی اوله ی	اوله ی سی بر ایله ی اوله ی
علم و عرفان ایله ی بو صفت	علم و عرفان ایله ی بو صفت
ضاهرا ایله ی بیوع و اصحا	ضاهرا ایله ی بیوع و اصحا
انلر و کس بر ایله ی بیوع	انلر و کس بر ایله ی بیوع
جهانک انقضی در صفت	جهانک انقضی در صفت
قله ی نوری ایله ی بیوع	قله ی نوری ایله ی بیوع
صکره اوله ی بیوع فیضی	صکره اوله ی بیوع فیضی
جمله ی بیوعه خاتم ایله ی	جمله ی بیوعه خاتم ایله ی
دایما درین ایله ی بیوع	دایما درین ایله ی بیوع
مؤمن ایله ی بیوع که بیوع ایله ی	مؤمن ایله ی بیوع که بیوع ایله ی
جمله ی بیوعه خاتم ایله ی	جمله ی بیوعه خاتم ایله ی

فواب و فخر بکر او عظیم	آدم بر سر کراشده
بهری بر سر کیره جمله عظیم	ایر تکتک ایران تکتک
بلکه بکیر بکر بکر او عظیم	فکر آنک و وجودی بکیر
تا نظر ایره صاحب نام	اچو لر بر بریپ دور زدن
حیف اگر کبر او را انجام	کوره دور زنده سیرانی عظیم
استندن طاهور ایره عظیم	قلیپ چو چن جها نده اندر
قلیپ زنده او را عظیم	بهم سرفی ایل حال صوران
عاقبت حق سینه ایره الهام	بر بچدم سیم جها ن نشان
ایده جانکر بند بند خست خست	که چله صوری سینه سرفیل
انفس	قلا و دل و دم او است عظیم
حشر او را جمله است عظیم	منظر او را در رخ بدست
بر مانع از زره او را عظیم	

جنت کبر سر سینه و در عظیم	کدر او کس کس خست خست
او نذر ان رتوخی ایره عظیم	اندرا اولو و بیکر این خست
بوست رتلا ایره عظیم	که چو انی رسول شفیع
کلوب ایکی کلک و در عظیم	دخی قهره شو کم اولو داخل
دخی دینک ندر طریق عظیم	که خدا در سو کس ایره عظیم
ایده لر لطف کلا و ایره عظیم	که جو این صواب او زره
قلا نذر اطلاع خست	قبر تک نشستن زیاده ندر
جنت ایچره ندر و اگر عظیم	کوره بر روزن این کوره
آهنگین کر زره شمشیر عظیم	و جو مدنی و میرست لایق
جمع او انچه عظیم هم عظیم	ایده لر زره ان عظیم
کر زهر نیش آن آهنگی عظیم	اشده فخر آدمی و پیر عظیم

پیر اندر من اقل و بر خیر عالم	هرگز کلاه از نیست بیای
هر بنده مور و پیر خا عالم	بش در کوه موافق عورت
طلی قدر جسد مو قتی بقوم	هر کس که جوای او از
هر بنده بیک سیریل بد قیام	بی به باب او اگر عقاب
یونگر شکر شده ایچو بر خیر عالم	مومن آن حقیقه جعفر مند
دره الاله جنبت اگر سلام	کرده دارالت لاله اول
بود تو ال نسب ما بیخ عالم	در جانب همیشه مشت
اگر کوره در پیکر است عالم	هر بنده که اول او علم اول
بی قیاس اول خود در عالم	قلوبت همه جمله با آن
هر کس میسر آید بخت عالم	بعد از آن ان الیه بخت
رویتن هر که گماید به ان عالم	او نده نعمت یا عقبت

در در صفا غلام صومله عالم	علی نایب نبی کریم است
صومله کله بره شتی بیخ عالم	کله صفا غلام صومله عالم
خیر نی را یاد اول او در موبد عالم	کله نسیب از او در تمام عالم
ایده نقصانی را بر عهد عالم	وامی اگر ارتوغ او اوجها
اول او اول کو بر علی عالم	بعده ایده غلق عزم صراط
چون آتش چنانه اوله عالم	قلدر آن بچ و شیخ در کن
ایک کله ز چو این طایفه عالم	کافور و مومن او خور الیته
ابدی انده ایلد آرام	تغیر نوز رنگ دو شراوان
قوی قدر بچو بر اقل عالم	ایده مؤمنان در حاضرت
برق ضاطف کبی یا خود چو عالم	راست کیدان طایفه کبیر
بر زمان طایفه و شبیه کر عالم	سوزنده نار او ز تو نور عالم

مستغنا و نسا ای اهل زمان	اگر کم عدل و داد ده عاتم	مستغنا شیخان جلوه زبان	که خصما جمیده لایزم
اولدی اولریش نکلرک	لازم اولدی که اولر ایم	سند جمع اولدی بولوق شیر	ظن حق چون کج در سنه
صفتک خلقی محل ایلر	ایلدیم بویکایا بن سرتیب	هر کس کس اولر عدل الله	کز ناقلده عدل اولدی شیخ
عدل و انصاف نایه امیلا	اولر اولر اعتدال اولر مالو	تاکر و صفقدان اولر خلقه	مهر کس کس اولر عدل الله
نای در سرتیب مرادها	اولر اولر اعتدال اولر مالو	ادب ایله ایم اولر بون موعود	ظن کفر ایله یک بچ تر
اکی عالمده ابره کلمی کلم	نای در سرتیب مرادها	اولدی عدل کله چو چنگان	بیان
		محیبا دایم اولر نا کلمی کلم	

بولدی کورن مرم بولدی کرام	و بیله شوی و شوم کلام	حق در اوریت حق ای نظر	کوره لر عیبی جهله امل شوم
بسم الله الرحمن الرحیم	نوع ثانی که در مدح سیرت مراد	المهدی سده العزیز الخلاق	والصلمة والاسلام علی بن کوان
بسم الله الرحمن الرحیم	بهمان و قیج صفت اهل ایمان	علی خلق عظیم محمد	الحلیم الکریم و علی الکریم
		واصحای العظام	و علی مرتین تا بهم الی یمین اقصا
		وصف سلطان مرموز نام حق	
		بعد از ان که مرموز امل	مصلح عز و واسه امل

تفسیر یلیب و بری علی در کار سرت حرکات و حرکت
 صناعات ایلیمب نیز توتده اولانی طاقبت بسکت
 حسب تفتحصان کن حال مروری اولوب خب فعل خبر و
 چقره پسر کرده بو ایکی معنی حاصل اولا حکیم فاعل
 وان کنامل در و نوع بشر یکی کاشنی و صورتی در
 ان فی و اولانک الطننی در و فقیه یاننده حقیقت
 آن و اصدره جلاله شایا بریزنده تومقدور و حکمتی توت
 عنما یونندن در خی در قدر بو معنی کی حکمیل و بو اجاب
 کتمیل بو فیکر حکم شایا بو وجود و بو اجد الشهور و
 مش اده اندکده وجود بو لور و بو و ادات اکی قسمه
 بری اولدر انکده وجودی شخاص شریک حرکات
 الی ای شریک

هر کتب اولنده اولن باب	
اولا هر کتب اولنده اولن باب	اولا هر کتب اولنده اولن باب
بهره شینده بو اولنده اولی	حضرت سرور رسوا فضا
ابتر اولور اول شندن	انده کافه و ملائمه نوم نکلور
قلانی جملدن صفت ام اول	چون قدیم اولدی خات تپ
آنا عجب معلوم اولدر اصول اخلاق اوج متا و بر	
اور زره وضع اولندی مقی ال اولی تهنیب اخلاق	
مق ال ثانیه تدبیر منازل بیاننده در مق ال ثانیه	
مدنک سیاستی بیاننده در مق ال فصاح الی عالیم در	
مق ال اولی تهنیب اخلاق بیاننده در بو مق ال کی	
مق ال اول مباردی بیاننده در حکمت بر سنسینی بریزه	

حکمت

هر بری که تکامل اصولی و فروعی و اراء علم اولی است
 یکی نین در بری معرفت است تا تکامل و توسع الی در او نبیند
 عظام و سیر و سیر و سیر و سیر و سیر و سیر و سیر و سیر و سیر
 کثیر در و صدمت و کثرت و وجوب و امکان و حدود
 و تدبیر که علم فلسفه در و بود علم فروعی پیوسته در
 مثلا علم نجوم است و شریعت و احوال معاش که بی آن علم
 ریاضی تا تک اصولی در دست در آن معرفت است احکام و مقادیر
 که در هندسه در ثانی معرفت اعداد و خواص در اثبات
 اجرام علمی تک سفلی الی اختلاف حکماتی که علم نجوم
 احکام نجوم بود مانند خارج در رابع نسبت ثوابت
 معرفتی و احوالی در و بود علم فروعی و سیر و سیر و سیر و سیر

عبرانی

معرفت اولیه انچه اولی است که در تکامل و جوهری و اولی است
 تدبیر و تفکر منوط اولی و موجودی و آراء علم فروعی است
 برقی و اولی علم و اولی حکمت نظری در اولی و برقی است
 ثانی بر علم و اولی حکمت عملی در اولی و حکمت نظری است
 بری اولی فلسفه علم در که آراء فاعلی است اولی و برقی است
 شرطی و حکم بر بری دینی که علم در که آراء فاعلی است اولی و برقی است
 موجودی و اولی است و بود قسم آخری که قسم در بری اولی است
 ماده فاعلی است شش طبقه در بری دینی اولی که در حکم نظری است
 اعتباری اولی است معلوم اولی است حکمت نظری اولی است
 اوج قسم اولی است اولی علم بعد الطبیعی در اولی علم
 ریاضی در اولی است بری علم طبیعی در اولی و بود تکامل

است با اجابت تمسخر تکامل احوال که علم حیوان در
 نامتلف نفس ناطقه انسان تک احوالی معرفتی و بند
 انگ تفریق و تدبیر تک کیفیت و غیره که علم نفس در
 و علم طبیعی تک در ذی فروعی چوقه علم طلب و احکام
 و فلاح است و ذی فروعی که در معاملات در آنا علم غفلت
 که اصطلاح است و درین ترتیب هرگز تک تک طبیعی است
 موقوفه که الیریم حقیقت غیره آلت و توش در بوجوه حکمت
 نظری احوال در **آنا حکمت علی** که انسان نوعی متعلق احوال
 و کلمات ارادی و افعال حسنی بی بطلد بر وجه دیگر
 اولاً معاش و معاش در احوال تکلف نظام منزه و تمسح
 اولاً تعلقی که آثار تشکیک مقتضی در آلودگی که تمسح

حکمت علی

در آرای و علم بر و تقابل و علم بر اشکال که **آنا** علم طبیعی
 اصولی که در آوازه معرفتیه مبادی متغیرات مثلاً
 زمان و مکان و حرکت و سکون و نهایت و لا نهایت
 که سماع طبیع در در آنا معرفتیه اجاب سبب
 و مرکب و احکام سبب علمی و سعی که علم عالم در
 آثار معرفتیه ارکان و عناصر و تبدل اصم که علم
 که در وف در آنا معرفتیه اسباب علی
 حد و شهودی و ارضی و ارضی و برق و باران
 و نیز که که آنا علمی در آنا معرفتیه مرتب
 که کیفیت ترکیب که علم معاد در آنا معرفتیه
 اجاب نامنا میوه و نفوس و توانای میوه که علم سبب

علم طبیعی

که اختلاف اولاد و تفرقت سیر و آثار اولاد مختلف
 و متبدل اولاد و بوحقیقت حکمت علی اقسامند
 که سبب ان و نندی آقا اولاد سبب را بی وضع اولاد
 اگر وضع سبب بر جا حکمت را نیک اتفاق اولاد
 و قانون اولاد و رسوم در آن اگر سبب تا سبب آید
 بر شخصک را بی اقتناسی اولاد سبب بیجا منوط
 که بی نوا سبب آید در اولاد بودنی اوج در بر بی
 اولاد که هر شرف با افراد را سبب اولاد سبب آید
 عبادت که بی آنچه اولاد بل منازله سبب اولاد
 مناجات و سایر معاملات که بی آنچه اولاد که سبب
 اولاد شکر و اقلیدر اولاد صد و سیست که بی

بر کسی اولاد که هر شرف با افراد را سبب اولاد سبب آید
 بر جا حکمت که سبب اولاد که سبب آید
 اگر اولاد که سبب اولاد که سبب آید
 منزل و وضع اولاد که سبب اولاد که سبب آید
 که اولاد که سبب اولاد که سبب آید
 اولاد که سبب اولاد که سبب آید
 آنچه که سبب اولاد که سبب آید
 و سبب اولاد که سبب اولاد که سبب آید
 که سبب اولاد که سبب اولاد که سبب آید
 یا وضع سبب اولاد که سبب اولاد که سبب آید
 مقتضای عقل اولاد که سبب اولاد که سبب آید

اولی ایچون اولان سن اشانی نه جوهر ایدر و کله ای معلوم
 ایدر بغایت حکای مضموم اولان و توتور توتوی در لیدر که
 مال ابدی است حال ابدیست مظهر اولان کمال و سعادت و
 اولان و مانع و صلوات اولانی ترک ایدر و ترک تصفیه
 تلوپ تلوپ فلاح بولان کمال اولان و غرض
 و اما سوره فاعلمها فوجها و تقوی قدر افاضت
 و قضا و جزایا پس نفس انسانی بر جوهر
 بسط در ذکر معقولات ایلر و ندیده مشرف
 و مدبر در قوی و آلات توطط ایلر و هوای
 برینه حساس و لیدر جسم و جسمی دگر و
 جوهر و بسط و مدبر و تصرف و مدبر و غیره حساس

که بر جوهر فقط در دره و چون بر معقولات کمال بسط ایچون
 طبع دگر در پس بولان فی تقلب احوال و تقلب بحال
 و تطاول و تکرار و تفاوت و اوار و تبدل کمال
 و دخول و تغیر ملل و محل منکون ابدیست و ایم
 و من اینه الهدایة و التکلیف و العنایة و التکلیف
 قیام فی خلق نفس بیاننده
 چو که احوال لاق حمیده و افعال پس ندیده تک
 موضوعی نفس انسانی دره پس اوضاع مندوم
 و اطوار همیشه دن اقتضای ایدر و اوصاف
 مشرفیه و احکام لطیفه بی شعار و نسبت حضرت
 سروری علیهم السلام و آثار الکلمه ظاهر و باطنی و صفت

ابو جعفر بو فیکر کشید الوجوده و هو احد الشهود و نوره
 اولت کر که اول کتاب اون کز عالم و عالم
 بیچ افلاک و زمین و آقا لیم و مدان و کما یضاً
 او زره در **معلوم** او که انک نومی تحفین
 مخیر او لمیوب بلا و صنا بعد متفرق او
 هر بر بی نومی کنک مساوندت محتاج او انجان
 بافعال و اقوال و احوال متفاوت او لوب
 مناکات و جنایات بر قافون تسبیح مروج
 الیه محتاج او لمغین و مناسج شریعت
 و کلاک طقیقتن ابا و عرفان کعبه حقیقت
 و قبله الیه و سوال چون بر شایع حق

مفاد است

جسم و جسمانی اولدورنی متفلسف است حکمت و علم
 و مواهب الشهوده و بیان اولدورنی که حیرت نایان
 نفسی دخی نفس انان شکر در اما نفس انان
 نطق بر ایرندن عین زور و عقل و تشکر صواب
 راز در آت ان عوالمک اشرف موجوداتی در روز
 آتیک کنک مظهر صفاتی در حیوان قبول فیض علوم محمول
 ذات انان لازم درگاه درجیات جهاد است انان
 کما مراتب نباتات طلوع غده کاه مقامات حیوانات
 حرکت کننده کاه در کات ان صاحب حالات
 کاه ملائکه و سیرت قول و غیره با احوال و صفاتی
 و نمایانده تجلیات اولمغین جمله علمیها معاد

پس معلوم اولاً که چونکه مقصود اصلی و مظهری است
اصلاً به عالم توهمیه و تحقیقت کج در در اول اجلاد
اینکه دلنی نهی ننگ غیر از کرم مهیقل المیه قلب کاین
حقیقت دیداره سبجه بل المیه چونکه روسی و حدت غایب
و در حقیقت عیان اولاً قوه عقلی بود قوه علمی
بسیار و اولی می دنی اما م بود مظهر نظام و نظام
بهیود اولاً اما **کمال** قوه عقلی اولاً که کرم
افعال خاصه می و قوا کرم مرتب و منظم المیه
برسی بر علیه موافق و مطابق اولاً و برسی برسی اولاً
تغلب است که بود قدرت لم اولاً مظهر اخلاق مرضی
بودن صحنه غیر می ای دنی احوال درجه سه تیره

و تحقیقات کوزیر و تقیبات دنیا قویه در مطهر
جبری الهی مان عظیم الشانک ظاموری لازم
هر زمان برانک وجودند مهم و حکم جریا نند
لازمه زیرا که تخمین خلق و تنظیم امور بها
و سعادت سبب راحت و سعادت اهل عالم
و ادوار در و بود نفی است مدارج نوع است
بها جمله من بود نوع ده اولاً تنق و است غیر می نو
نیاده در که کمال کاه سلامت و سعادت کوه
نعت و رحمت کاه ملک باقی و در تحقیق
عبارت در جو که کمال است نهایت بیوق و برسی برسی
تفاوتی دنی چو قدره لازم اولاً کاه الامراتی موه

نف تبه و خواطر شیطانیست با کفر ترک المین
 بولد و بعب و علوم او ای که قضا یا ای اولی محفل
 بنا بیج حکمت در جبریان قلب شکوب و اللهم
 سر یان ایلدیه و اندران اخلاق شریفه ظاهر و مبین
 و اوضاع لطیفه با هر و مستحق اولانا ابو مقام
 همیشه قائم اولای خود ایلدیز بو حکمتی نور صفت
 خلاق شعا عقلادر ^{مشقعی} هست بسیار اولی
 نادرستای تمام اندر یعلی زبیر صاحب سعادت
 اصلا تبدیل بولند و تنقیح هوال در دنیا کار کلمتر
 اگر چه صد ستا اینا چو بنی کبی سعد و خسی بو کاتب اکا
 در بی تاثیر المیر و کلمات غایب و محض و مصائب ست

عالمی

و بود مرتبه تدبیر مناز و عدل در کوشش است ایلم
 اولان احوال منظم اولاکه جلای کمال بولالار بود
 مقصود حکمت عملی در هر کم بود تمام احوالی حکیم
 بولان خلیفه خدای تعالی اولای ^س سعید اولاد
 صحت بدن و سلامت هواس هوال و احوال کمال
 اولوب حسن هدیش راهان و فضیلت بولوب
 انباج اغراضه مستحق اولفخر خودت را صحت
 فکر و مشورتده صوابه وقوع حاصل کالوب سبب است
 غلبا عقیده بولای ^س نایب حکمتدن منی بود در حقیر
 و غایت سعادتدن مرآم بود مقاصد آما بو حالته و
 ترک جمیع ارادت طبیعت ایله اولور و بود در حقیر

حقیقت نگه کرده مراتب درجاتی مجاز در آنرا آنکه
 طبقات عوارض در آن است انسانی منفصل قلوب
 و فاعلی غیر حکیم قلوب بلور در هر جن و تصور در این
 و شایسته دشمنان در آن هر زمان فرخ بود در او اگر آب
 حالات تشبیه قلوب اصحاب سعادت کبی تر فرزند
 کمال و نور کمال است کمالی فعلی در آن مناسب بود نیز بلکه
 اعتنائی در خروج حواس کبی در مطلق و عند آن خلایق
 مرضی فی نفس متحرک او و لور و شوکر که کینه حرکت
 شامه با میل اولور اما مشتبه به عموم مردم
 فحی سید عاقبت اهل سعادت او متوجه ای و ای در
 زیر آنکه هر بدست تشبیه با در در چون تغییرات احوال

که کابی آنکه نگاه درونی تغییر قلوب اما با احوال آن
 و ذلیل قلندر زیرا علی افعال صدر غیری در آن بلور
 و غیره که کبی مقامات مشتت بلور است او بلور
 و حق تعالی در یک بخش مخصوص آن بیخ و فرخ که بلور
 بلکه شکر درونی زیاد قلوب که شکر است مقامات
 اول بلور بلور و ابتلا و امتحان سید خدایان
 قبولیب تر درده با میل اولور و شرایط شایسته
 استعمال الملیوب عاقبتی محمد و اولور و ثور و ثور
 ایدوب تغییرات صدوری آنجا و بعضی کبی
 اولور و بود فضایل الملیوب سیر بر مردن چنان در و بود
 ایله که جمیع مراتبی در فی جامع او است که در و بود

اوج نوع در آوا اول سیرت لذت کشنده شهودی تا انقضای
 هایتی در ثانی سیرت راست که نفس غضبی تا انقضای
 غایتی در ثالث سیرت حکمت که نفس عاقله تا انقضای
 غایتی در رابع سیرت ساینه سیرت که اول لذت زوایا می
 زایدت عقلی ذاتی که از غریب مطلق و تفصیلات هم و کمال
 جیبی و ریاست ذاتی بر دوام در او که لذت سعادت
 ایله متلاذ او لایح و ایما فرج ایله فرج ده در نفسی که از غریب
 و کل و ذاتی و عقلی و الهی اولان لذت صاحبی مظهر ذرات
 اولی تا بل که یک معنی و هستی و ایمنی اولان لذت سیرت
 است که بر بل تمام اصل قیلمند اولور و تفصیلات و
 و کمال طریقی قویوت زدیلت و مرض و نقصان را ایمنه
 نیرا

و تبدلات مافی البال ایله سعادت متعین و احوال اولور
 فی الحال ثبوت قدام درجه بی بولاه و نوا بیده صبر
 استعمال فکر و قدرت و شری و تدبیر و عطا قلمند
 استعمال بیره زیر الاحتمال مصایب عظام و تصنیف
 نویب فحکم که شهادت ذاتان نمایان و کبر نفس
 عیان اولور احسن اخلاق و اگر شرم علی الاطلاق
 ایدو کی ظاهر و باهر اولور ایلی حکم اولور که
 هیچ بر سعید شتی اولور که بر زمانه فعلی که یک
 آنک اوقات قبول بولور و همیشه منجموط و محسود اولور
 و اول که اگر شقا و تکرر قصد بیدر و ایا مبروط و محسود اولور
 اما سیرت شقی اوج منفرد که فعلک غایتی در آوا

نسخه خطی

اما لذات عقلی بونک ضلالتی در همه مبدا اولی
 معادله زریبا بدایت طریقی که زریک در دور و جبر
 و ریاضت و ثبات و مجاهدت ایله اکر در و دانستن
 و باسی و شرف و فضل و صفای و حصول صبر
 ظاهر اولور و بوقضای آنکه بولور اما اول لذت
 که جمیع لذاتک ماوراسی در بوجله در صبر و نوا
 اولور و آنک ای عاقبت محمدا اولوب معادله
 وصلت بولور بوندند که عنفوان جوانی دره آبا
 تا دینیه محتاج اولوب صبر و سیاست شریعت
 ایله عمل قلبی صبر تهذیب عقیده و تقوییم
 بر وفق حکم ایله تحقیقته و اصل اولور

نسخه خطی

عاقبت سعادت عظامی عاقبت بولور و توحید الاهی
 کسب ایدوب قطب را واحد اولور **سوم**
 اولاکر بویکی همنف لذات مبدا اول معادله و آنچه
 متخالف واقع اولش در **مشق** اللذات هستی
 طبیعت مرغوب کلور و قوه جمیع آنک استیلائی
 اول لذت اکر اشتیاق زیاده اولور چه که تمام
 اول اول انفعال طبیعی ظاهر بولور که شمول هر سه بر اولور
 قوه خیرتری مندرس اولمغله برتری ای کوهتور
 و شنبه جمیل کورور اما چونکه غایت یتیمه آتاز
 مستحق اولور و نظر بصیرت آنک فضیلتی ظاهر ایدور
 عاقبتک و خاستن نظر کنه کوهتور که ای معادله یقین

نسخه خطی

چنان لذت سعادتک عالی معلوم اولدی عالی
 اولان اگر شفا و تی بوندن فهم ایله که بونک صفت
 آخر در خوش تیرده فوت اولان امور نذر
 که اگر امت حکمت فوت اولدی بحساب قضای
 که بیهودت کمال خیرت و سلامت درین است
 و اول مقام مالک اولانی ذات و صفات الهی
 که بی بیع اولدی سواد او لویت بلکه بی بیع
 و یکدی ایدوب سر تا تک موهومی و بی بیع
 تبیح شغول اولدی که بی بیع و بی بیع
 بیع انک کر کنتم یا سعادت الممدوح
 یا خود موهومی سعادت ایله که عار اولدی

معلوم اولدی که لذت سعادت و لذت فعلی و نذر که
 اعطا بویور و سخن اقتضا ایله که استیقامت
 فضیلت نشانی نده و حکمت انما نده در خود
 حسب اصلاک اولاسی و لغتین بویور طین
 زنی اصلاک بالکتاب بکند این فضل و اکل
 آنا بویور که خود ظاهر بویور در که خود ظاهر
 ایدر مال ظاهر انقصان بیدر اولور آنا بویور
 که انما را و اعطای حکمت و فضیلت زیاد اولور
 بویور ظاهر که عادی حریق و سرت و نسبت
 خالی که کله آنا بویور بالکتاب عادی و تصرف
 و تطرق آفات و تسلط است و اضداد اولدی

اگر ایله

نفس انشا از کوی تو شکست	نفسی در کوی برین کجاست
اوله ای در کوی که انشا شکست	صلواتی که در کوی شکست
برین عقلی که تصور در	بینی که هم سب از آتش در
صدور علم بی تو معلول ایچون	نظری که همته در کوی ایچون
برین عقلی در روی علم	عمل ایچون که اوله کوی علم
شعبه که یکا یکی در حقیقت	غضب و شهوتی که برین
غضب و شهوتی که هم اسم	آدم اوله که شهوتی که نام
مقصود	رذایه و شهوتی که ایچون
دایه که ایچون که نام اوله	اوله ایچون که شهوتی که نام
سر کرم اوله که در عقلی ایچون	که در شهوتی که شهوتی که نام
باله اوله که اوله که در عقلی	در کوی علم اوله که در عقلی

مق	الرشادیه	تدبیر منال پیا	تندره در
	شخص	تدبیر منال	شخصی طایفه در
مکلا	اوله که خلقی در دنیا	برین قسمه اوله که انشا	برین قسمه اوله که انشا
که سینا	طبیعی در دنیا	تتمی که هر در صفای و غی	تتمی که هر در صفای و غی
سکه	خلق که طبیعی اوله	زایل ایچون که ایچون	زایل ایچون که ایچون
عادی	اوله که ایچون	ایچون اوله که زایل اوله	ایچون اوله که زایل اوله
طوبه	که کینه که قایل اوله	یعنی عقلی که طایفه	یعنی عقلی که طایفه
ایچون	حق که بود در دنیا	ایچون خلق اوله که طایفه	ایچون خلق اوله که طایفه
ارتقا	کتاب که با اوله	اوله که در صفای و غی	اوله که در صفای و غی
اوله	ایچون خلقی که در دنیا	تحت عودت که اوله که در صفای	تحت عودت که اوله که در صفای
	نفس	عادی اوله که در صفای	عادی اوله که در صفای

بوفضای که ذکر کرده اند	بوفضای که ذکر کرده اند	بوفضای که ذکر کرده اند	بوفضای که ذکر کرده اند
ذکر آنرا شجاعت و عدت	ذکر آنرا شجاعت و عدت	ذکر آنرا شجاعت و عدت	ذکر آنرا شجاعت و عدت
در اصل اصبریت و غیر	در اصل اصبریت و غیر	در اصل اصبریت و غیر	در اصل اصبریت و غیر
مطلبها در	مطلبها در	مطلبها در	مطلبها در
کرمطبیعت اول و زینت	کرمطبیعت اول و زینت	کرمطبیعت اول و زینت	کرمطبیعت اول و زینت
حار و رطوبت اول و زینت	حار و رطوبت اول و زینت	حار و رطوبت اول و زینت	حار و رطوبت اول و زینت
بارد و رطوبت اول و زینت	بارد و رطوبت اول و زینت	بارد و رطوبت اول و زینت	بارد و رطوبت اول و زینت
خفیب المیزان را در او عا	خفیب المیزان را در او عا	خفیب المیزان را در او عا	خفیب المیزان را در او عا
صاحبها را در اصحابیت	صاحبها را در اصحابیت	صاحبها را در اصحابیت	صاحبها را در اصحابیت
بارد و رطوبت اول و زینت	بارد و رطوبت اول و زینت	بارد و رطوبت اول و زینت	بارد و رطوبت اول و زینت
خفاک و آبیاری در او است	خفاک و آبیاری در او است	خفاک و آبیاری در او است	خفاک و آبیاری در او است
خلق چای اول و زینت	خلق چای اول و زینت	خلق چای اول و زینت	خلق چای اول و زینت
اصلاح اخلاق کرم عدم التدر	اصلاح اخلاق کرم عدم التدر	اصلاح اخلاق کرم عدم التدر	اصلاح اخلاق کرم عدم التدر
سکنت و معرفت در عبادت	سکنت و معرفت در عبادت	سکنت و معرفت در عبادت	سکنت و معرفت در عبادت
ایده هم بر همه با تمام عی	ایده هم بر همه با تمام عی	ایده هم بر همه با تمام عی	ایده هم بر همه با تمام عی
درجات و عیب در حکمت	درجات و عیب در حکمت	درجات و عیب در حکمت	درجات و عیب در حکمت

نظری عقلی ایله حق تعالی	نظری عقلی ایله حق تعالی	نظری عقلی ایله حق تعالی	نظری عقلی ایله حق تعالی
عقلی عقلی ایله حق تعالی	عقلی عقلی ایله حق تعالی	عقلی عقلی ایله حق تعالی	عقلی عقلی ایله حق تعالی
خفیبی که بر شجاعت	خفیبی که بر شجاعت	خفیبی که بر شجاعت	خفیبی که بر شجاعت
شجاعتی که بر شجاعت	شجاعتی که بر شجاعت	شجاعتی که بر شجاعت	شجاعتی که بر شجاعت
یک بود زینت کلام	یک بود زینت کلام	یک بود زینت کلام	یک بود زینت کلام
که او را لائق و مویز	که او را لائق و مویز	که او را لائق و مویز	که او را لائق و مویز
اولاد را بدین شجاعتی که	اولاد را بدین شجاعتی که	اولاد را بدین شجاعتی که	اولاد را بدین شجاعتی که
که شجاعت او دم و لوط	که شجاعت او دم و لوط	که شجاعت او دم و لوط	که شجاعت او دم و لوط
عفت اولاد که شجاعت	عفت اولاد که شجاعت	عفت اولاد که شجاعت	عفت اولاد که شجاعت
هم عدم است او در کرم	هم عدم است او در کرم	هم عدم است او در کرم	هم عدم است او در کرم
استشال ایله در عی	استشال ایله در عی	استشال ایله در عی	استشال ایله در عی
که بود بر صافیند	که بود بر صافیند	که بود بر صافیند	که بود بر صافیند
نظم ایله اولاد او با حق	نظم ایله اولاد او با حق	نظم ایله اولاد او با حق	نظم ایله اولاد او با حق
دایم ایله عدالتی ترتیب	دایم ایله عدالتی ترتیب	دایم ایله عدالتی ترتیب	دایم ایله عدالتی ترتیب
پر شجاعت اولاد او مرتب	پر شجاعت اولاد او مرتب	پر شجاعت اولاد او مرتب	پر شجاعت اولاد او مرتب
ایله عدالت اولاد او مرتب	ایله عدالت اولاد او مرتب	ایله عدالت اولاد او مرتب	ایله عدالت اولاد او مرتب
که عدالت او دم بود	که عدالت او دم بود	که عدالت او دم بود	که عدالت او دم بود
اعتدال او زینت شجاعتی	اعتدال او زینت شجاعتی	اعتدال او زینت شجاعتی	اعتدال او زینت شجاعتی
کامیده بر شجاعت او زینت	کامیده بر شجاعت او زینت	کامیده بر شجاعت او زینت	کامیده بر شجاعت او زینت
خفیبی که بر شجاعت	خفیبی که بر شجاعت	خفیبی که بر شجاعت	خفیبی که بر شجاعت
نظم ایله عدالتی ترتیب	نظم ایله عدالتی ترتیب	نظم ایله عدالتی ترتیب	نظم ایله عدالتی ترتیب
بوسله عدالتی ترتیب	بوسله عدالتی ترتیب	بوسله عدالتی ترتیب	بوسله عدالتی ترتیب
که بود بر صافیند	که بود بر صافیند	که بود بر صافیند	که بود بر صافیند

بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...	قلوب و جلا و سکون در ...	بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...
یعنی شایسته صاحب دلائل	بهر مقام بلای اولی کل	بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...
و قدرت استحصا در راه اولی	بجست اولی که تفرقه از اولی است	بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...
هر روز اولی را شایسته بجای عمل	سرگرم اولی را بجای عمل	بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...
اولی را آنکس ندیده به یوکیه	شود که کم نفع و ضرر و ...	بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...
عاریت جانین از دور	شیرین مرکب از اجزای مختلفه	بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...
غم و حوسا طریقت کهنه	نیچون در بعضی بر سوالی که ...	بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...
چونکه تا تیره اولی اقدار	همه شایسته اولی است	بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...
اگر ببول	الیه قوت مساوی است اولی	بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...
غالب	علم او در فکر اولی است	بلکه تفرقه و غنا و محبت و مهر و ...

دری انواع که اولی است	ظاهر اولی و حقایق شایسته	اولی که تفرقه از اولی است
سرعت فاعله در اولی در	اینکه تفرقه از اولی است	اولی که تفرقه از اولی است
فکر که تفرقه از اولی است	قلوبی که تفرقه از اولی است	اولی که تفرقه از اولی است
جمله از اولی در جامع	هرگز اولی که تفرقه از اولی است	اولی که تفرقه از اولی است
حفظه قدر و سخن که تفرقه از اولی است	شعرا که تفرقه از اولی است	اولی که تفرقه از اولی است
سهم شایسته در قدرت	سهم شایسته در قدرت	اولی که تفرقه از اولی است
دری اولی که تفرقه از اولی است	دری اولی که تفرقه از اولی است	اولی که تفرقه از اولی است

بود در وقت کتک مقامات	بودی انواع و عقده اولی
بنده که تخت اولی	ارکتاب قبیح آید
گرچه آن کس که او اثر	آنکه ایامند آن اولی
احراز طبیعت	اول امرش نه منقاد
رفیق او در کوهی	نفسی ایم کار خوبت ده
گرچه کس که بی	صاحب شکر و ایل اقدام
قائم	ایرپ آن تصادیم حکم
کر که بولجی	وقت شوقند اول اول
یعنی اید بجا ملت	فردی تخت اول اول
کر که بولجی	بودی زنی ده

گفت روز و حفظ هر می	آتش تیز و شهابی
حفظ آن کس که ضرورت	آرام
اقتنای امور و قطعی	ایره اجر جزیل و در کوهیل
ایره اجر جزیل و در کوهیل	فکر آلات جسمی
فکر آلات جسمی	جبر اید که نفسی
جبر اید که نفسی	کبر ابلهان و زکولب
کبر ابلهان و زکولب	حفظ قلعه اه ایل
حفظ قلعه اه ایل	دو شمس بر خور اولی
دو شمس بر خور اولی	بهر هم مییه و اولی

مقصود آن کس که قوی	مقصود آن کس که قوی
مقصود آن کس که قوی	مقصود آن کس که قوی
مقصود آن کس که قوی	مقصود آن کس که قوی
مقصود آن کس که قوی	مقصود آن کس که قوی
مقصود آن کس که قوی	مقصود آن کس که قوی
مقصود آن کس که قوی	مقصود آن کس که قوی
مقصود آن کس که قوی	مقصود آن کس که قوی
مقصود آن کس که قوی	مقصود آن کس که قوی
مقصود آن کس که قوی	مقصود آن کس که قوی
مقصود آن کس که قوی	مقصود آن کس که قوی

دایا دور اولور نترت	عذر ایدر همیشه مست
قلطیب کلا لایفم	هر کم ایدر تودو اقسام
اول آنک نینده تجیب	موجب جالب او محتجب
هر اش ایکن اکتاسیم	مکنک کلم اش اولاسیم
اولور	اولور
هر دم آنک اش سلامت	کدرت لیم اولماست
مشکل اولندن ایست	هر کم اولور کویلیق ترین
بی مقدمه اولما	اولکه مقدمه اول اولور
مست	ممننت
جانب شوی ایدر	هم جابت اولور کربنی
عزت ایدر یوزین معوره	حضرت انبیا و اسماک
کلیت	ایدن حق خالق تائمت
اولرسن رب برتر نبرد	دایم اولور صفت کربک
بارک	
بو ندر اضادی اولما	

شفقت یک آنم اولور	رقت صفت کربین اولور
اگر ایل عطف خدایت	صلوات هم قلم کربش کرم
اقربا لیم شکر اولور	صلوات صلوات اولور کرم
کرک عالم ز یاد ایدر	اقربا لیم همیشه یاد ایدر
حق قیامت اولور آنخ	هر کم اولور اولور ایدر
انی ز ایدر اولور فوج اولور	تربت اولور اولور اولور
مطلق	اولور
صفت تربت در معانی	یعنی تربت ایلر تربت
قلب رسا کربن لیم	چون مکانات برین اولور
قلوب را نرسند برین	زاید
شکر طبع ایدر شکر	نقصان است مثلن ایدر
خلق دنیا یعنی کذا اولور	حسن کرمه چون اولور
	کرمه نقصان کرمه اولور

ایلیا چاقو و تاق و عصا که هدیه	وردی داد و در حقش لایق شد
اولم علم اولم اولم اصل	ای کی عامل قطع او بنجل طلب است
اولم علم سیرک اب الی طری	صومردی عیقله علم کرم
دایا با ای حق الی	صدکی اولم سیر الی
سودی سودا اهل و اولم	زاهد جا بله آنه صفتین
فضلا خفا خندان اولم	علما تجانب شده اولم چو
عمل احوال انبیان الی	
اولم سیدی بو کین شیخ خا	عمل او و کین بو کین شیخ
حاصل اولم اولم اولم	مگر علمیا قلیا علم
خالص اولم اولم اولم	علمی عی اولم چو افضلا
صدق ان اولم سیدی قلی	علمی عی اولم سیر سیر

مقت	
ارثا تیره تیره زلزله در و فیما فیهم اولم	
علما علم الی الی الی	
مدر و اولم اولم اولم اولم	طالب اولم علم اولم
طلب علم حق بو حقی	اولم سیر اولم اولم
طلب علم اولم اولم	چین و یاجین اولم اولم
شهادت اولم اولم اولم	علمی عی اولم اولم
که جهان علم اولم	علمی عی اولم اولم
سیر اولم اولم اولم	علمی عی اولم اولم
عاقب اولم اولم اولم	علمی عی اولم اولم
که صلوة و کرم اولم اولم	علمی عی اولم اولم
که اولم اولم اولم اولم	علمی عی اولم اولم

او ایضا نفس خفته عدلی	هر کجک نفس اولاد عدلی
حق تعالی در وی بوی کند	یعنی اخلاقی جمیده ایله
جلد بر عدل اولدو ایشی ایز	خلق و عدل بر جوی کلامی
نفس صلح ایلمک است	ارض تمیز ضعیف در کس
ظلم نفس و جهالت است	چو کج عمل امانت است
آنکج کج کن که حق طبعی بود	اولیور
نفس ظلم اعلیه هم	ظلم مقبول اولدو کبر بر آدم
عدل و انصاف کفر است	سابقک حال چون نوزده
عدا دل اولدو شجاعت عدلی	عدا دل نام نیک اولدو پوچ
نیجه ملوک عبدا در عدل	اولدی بر نوزده عدلی
دایما عدل است کفر	سعیات ابد در کس

فصل فی فصل اولدی کتب	و صفا کج صفا بود و چون است
اول بر یا امانت اولدو بر	علمی خلق کج کون تر
شکر کرد ایله بو نطق جد	یک ناس اصل کج کون
قلدیتم	علمی
صدق آنک امید است	علمی است دایم بر
هم علم کج علم و مال در	علم کج علم صفا لال در
ای او امانت غدا اولدو اکل	حکمت اعلی اولدو کلام
هم فعون و حکم کج کج	چو کج علم و علمه ناسک
نامور کج کل بر آید	علم و علم کج زیاد ایست
دایما اعتدالی ایست	عدلی
ظلم ایشو زوال و کفر	بعد از آن عدل جوی کج
	عدل در شبات ایشی است

کلام بر با مال بونفخا زام ای سرور طاعت او لاسی بود در نفع و نیندیر اوله در اتم سوزی و بر ندان کن دینه دیدی خصی اقبال اندر در در نفس و جان اوله مغرور کا در حکما یا مال اولایه تا هر محتر صحبت با ملین جان پدید شرف المکتبیه عورت است تمام	دخی عدال اهل بند بود نام دردی شیر خدای بیخاک کما و لر بر با مال خضرت دیسرا بسته ناصح اولی ایله بو بند می بنام ز بر که چه حق سوزی در آما کر نصیحت یا در سکا اعلا تفکرت در فکر شرمه خدمت او انی پدید آتش مردم بر متا اوله بحسب
---	---

ظلم با سینه یوری بلایه که بر با عادل رعایت قیل کسر با سیکر بی مقلبت ظلم اشق و ایما افعال در عادل اولی بن خوف کوف در نام که بولور ملک اوله انقضا ایله اغرا کما و است قایل عالی طلب طلبه یوریلر هر زمان رعیت الراقل انقا کوز کر سکا زور جان دهری انضا غله قیل	طرح قیل مرتشیری والیه عاه ال اوله ندری رعایت قیل لطف عال اوله ای مر آقوله معتدل چو کله لایز اول ظالمک اشق خوف در بر هم دایما قیل تحس اعصاب ظلم و تسبیح اهل نفس دایم نقطه سینه بر زیا در کوز خلق عالم چو ن اوله ایلم ایده عدله کچه دهری غورا عدله عالمی متور قیل
---	---

دشمن و دوست او کف عالی	کف در کف است ای عطا کف را یک ای کف مشت اولان بیا بیرو ای بی عاق ظفت ای کف از کف کف فصم عاق کف از کف کف چو عدا و کف از کف کف دوست کف کف کف کف بر کف کف کف کف کف بعضا کف کف کف کف کف کف کف کف کف	کف در کف است ای عطا کف را یک ای کف مشت اولان بیا بیرو ای بی عاق ظفت ای کف از کف کف فصم عاق کف از کف کف چو عدا و کف از کف کف دوست کف کف کف کف بر کف کف کف کف کف بعضا کف کف کف کف کف کف کف کف کف
------------------------	--	--

چو کف کف کف کف کف کف کف	دوست کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف
کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف
کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف
کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف
کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف
کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف
کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف
کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف
کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف
کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف	کف کف کف کف کف کف کف

کف

اکھین بوجھائی ہے اولوں	بریں سرسب تے برہ پیر اولوں
بلکہ ہر حال وہ بر ترش ل	اولوں پریشانیہ ہر زماناں بوجھال
پورے طور پہلے کے	کرانہ شکی کلہ غمی ہے
خلوت و جہوتی، جان کور	جہاد کرکہ حق ناظر کور
حقا ان خوا قیام روز تیرا	گلہ خلدی کور، خواہد ہوسا
حق سکھادیں غریب تیرے	کر دو ترسک غریب خلق حق
بہ دیک نیک کلہ اول	پر مہر بہ دیک لوہ در کاس
بہی بد کور، سنائی لی	ای کی کور کاس بود بہی
طوتہ صافن بوسو زہم آ	جہاد ہی حق کور کن اور حق
اہل عرفان و شفق بوجھال	یوری اصلوں کی جگہ ہدایت
محرم با رکھت گویا	مظہرین سالی کور

سازا اہل ساری شادی		سازا اہل اولوں	
دیوبند ہکر غلامی ہے	دیوبند ہکر غلامی ہے	دیوبند ہکر غلامی ہے	دیوبند ہکر غلامی ہے
دین اہل کمالیت اہل	دین اہل کمالیت اہل	دین اہل کمالیت اہل	دین اہل کمالیت اہل
عقل اولوں کو اہل بوجھال	عقل اولوں کو اہل بوجھال	عقل اولوں کو اہل بوجھال	عقل اولوں کو اہل بوجھال
غیر عقلی آدمی در بطن	غیر عقلی آدمی در بطن	غیر عقلی آدمی در بطن	غیر عقلی آدمی در بطن
دل و جہد و عقول	دل و جہد و عقول	دل و جہد و عقول	دل و جہد و عقول
جہاد شایہ حق بوجھال			
جہاد علم و نظر	جہاد علم و نظر	جہاد علم و نظر	جہاد علم و نظر
بلکہ جہاد آفاق	بلکہ جہاد آفاق	بلکہ جہاد آفاق	بلکہ جہاد آفاق
کو تری و حدیث شاہ	کو تری و حدیث شاہ	کو تری و حدیث شاہ	کو تری و حدیث شاہ

ایله در ماکر و فایس بول	در الوصایا یا بنام کمال اول
ناز قناره دایم ایلیسیب از	لطف قنار اول همیشه نیندونه
کله ره انی تو کر ایله یوک	خلقه خلق خوش ایلیکم
کر سوخجی خنی حق ای سیر	کر ظم غیظنا ایله کله خلقی کر
توجیح بخل و فواید احسان	
ملکی خیره خلیسیب الیه	صبر کی فضیلتی سبیل الیه
کنج احکام کی نشا الیه	کر معنی ذاکر شعرا الیه
حاصل بوند نه بونیه	آخرت مزیدی در دنیا
دینا رایت کل کی بید	اولمندی بر بونیه بید
اولم قیوم باندان اولم قن	الی آنچه نده دستگیر ارتق
لطف هر کس او کست	عقل و جوهر کس زیاد ایلیه

تترک و حرمت سخن و شفقت	
بکله اسم ظاهر و ظاهر	چونکه جمله صیغ بنظر در
شفقت هر حرکت کو زیر	عاریت حق بهمانه ستر
صلیخ اول	بول
محیب یا خضر و ثور بوی	اول در اول سنده بر حق
جمله سببه مکلره مسجود	مخوفت تملن اولور بر جود
کو که راه اولم الیه حرکت	یرده اولان ایلیک شفقت
حفظی فرض ایله یومی	زیر دستان و در بیج
شفقت	کله او مر سده رحمت حضرت
زیر دستان ایله عدان	خلقه لطف ایله ایله جود
حق کلم آزار دن اولور شو	خلقه خلق کله ان کی که آزار
بیتار	مهر
حق دخی سندن اولم	خلقه خلاقه کله ان کی که آزار
خفکله اولم ایله کله کار و نشا	مرکم انجمنه عنده ستر کرا

ذکر صفت بیانی در بو کلام	
سزبان فن سخن ذکر المیر	دایما ذکر صفت ذکر المیر
ذکر افاضه صلاصلا ذکر تعظیم	سزبان دلان المیر کتب کیم
سزبان کمال ذکر کرد بقر	ذکر بی همتی ذکر در
قول قرآن تعلیم جویش آید	ذکر کوشش او که نفعی کوشش
عاجز یک بر میدار آن پو	ذکر بی پیکان زیارت
که بود در حق سبقت حضرت	ایله داد عیادت عادت
ذکر در اول شش تا تو حق	هم زمان با یک ذکر در ذکر
خوف حق در اول شش تا تو حق	ذکر حقیقت او که هر دو هم
یوسف اول که نهدی آن که	قیسه اول که نهدی آن که
ارزی انظار الیک درت	نظار الیک که نهدی آن که

جلیبت و بیخ نفس و صدق بی بیان	
کندی بخندیدن المیر او که	غیر غیب المیر غلبت
وار	قل پر شید به بی تشنه
کحل الکله کلان است	که در بر به بی نهدی آن که
عین بی نور از غیر حسبی قوی	نیکو کاران المیر غلبت
خلق عینیک سزبان بر بر	راست کس که کس او نهد
کج قوی غوغا که تقیر	صوبی که در کوی قاطع
اینکه کس بی المیر غلبت	کس بی آن المیر غلبت
دایم او را صدق را نهد	تیر و شطرنج نو خوی المیر
است که نهد سبب المیر	چون بجات اولدی به نهد
صدق تو قصد الیک را نهد	راست سزبان سزبان
خلاقه طبع و فو اوق او را نهد	

ز بهار و عده و وفای بیب ان		ز بهار و عده و وفای بیب ان	ز بهار و عده و وفای بیب ان
واری	صفتی صفتی استوار است	ز بهار و عده و وفای بیب ان	ز بهار و عده و وفای بیب ان
طاعت	طاعتی بیب ان	و عده و عده و وفای بیب ان	و عده و عده و وفای بیب ان
زایه	زایه صفتی بیب ان	مخفی و مخفی و وفای بیب ان	مخفی و مخفی و وفای بیب ان
کرم	کرم اول و فرزند بیب ان	کرم و کرم و وفای بیب ان	کرم و کرم و وفای بیب ان
عالم	عالم بیب ان اول و اول	مکرم اول و وفای بیب ان	مکرم اول و وفای بیب ان
بعضی حرف لاق و سبیت مردان		بعضی حرف لاق و سبیت مردان	
ایست	ایست بیب ان	اول و اول و وفای بیب ان	اول و اول و وفای بیب ان
ساکت	ساکت بیب ان اول و اول	بعضی حرف لاق و سبیت مردان	بعضی حرف لاق و سبیت مردان
مخفی	مخفی بیب ان	بعضی حرف لاق و سبیت مردان	بعضی حرف لاق و سبیت مردان
دخ	دخ بیب ان اول و اول	بعضی حرف لاق و سبیت مردان	بعضی حرف لاق و سبیت مردان

رؤیت و وفای بیب ان		رؤیت و وفای بیب ان	رؤیت و وفای بیب ان
کوه	کوه بیب ان	کوه بیب ان	کوه بیب ان
ذکر	ذکر بیب ان	ذکر بیب ان	ذکر بیب ان
صفت و تفکیر عیان در کلام		صفت و تفکیر عیان در کلام	
سکات	سکات بیب ان	سکات بیب ان	سکات بیب ان
ظلم	ظلم بیب ان	ظلم بیب ان	ظلم بیب ان
کندر	کندر بیب ان	کندر بیب ان	کندر بیب ان
سویله	سویله بیب ان	سویله بیب ان	سویله بیب ان
دانا	دانا بیب ان	دانا بیب ان	دانا بیب ان
سعه	سعه بیب ان	سعه بیب ان	سعه بیب ان
حق	حق بیب ان	حق بیب ان	حق بیب ان
رؤیت و وفای بیب ان		رؤیت و وفای بیب ان	
بوی	بوی بیب ان	بوی بیب ان	بوی بیب ان
کرم	کرم بیب ان	کرم بیب ان	کرم بیب ان
صفت و تفکیر عیان در کلام		صفت و تفکیر عیان در کلام	
سکات	سکات بیب ان	سکات بیب ان	سکات بیب ان
ظلم	ظلم بیب ان	ظلم بیب ان	ظلم بیب ان
کندر	کندر بیب ان	کندر بیب ان	کندر بیب ان
سویله	سویله بیب ان	سویله بیب ان	سویله بیب ان
دانا	دانا بیب ان	دانا بیب ان	دانا بیب ان
سعه	سعه بیب ان	سعه بیب ان	سعه بیب ان
حق	حق بیب ان	حق بیب ان	حق بیب ان

یو تقدیر صاف او کمال	مرضی طبعی ده بوندن به
یک لاس وقت میهن	اولین
جانم اول معان او تر	نعمتی مندر چو کوه چاه
نظم نام اکل ایدر طبی	و ستا همدار او کوه
جله دن قنچ او لیدر	علم ایچون کرسد ایدر
سالم طریقه کتکتک	کر که سال ایچون کتکتک
عاید اولر کتکتک	ضایع اولر غیر کتکتک
صلح	علم غیر اولر ولی زالی
سکشنی اکل اولر صلی	شخصه دن اولر کتکتک
موتون	
نفسه کماله اول	
بهر احسان شکتک جاهل	
دوی وارنجی بیچیه	نفسه سر در و کتکتک

اوینو ریک حال اولر کتکتک	خواب غفلته درجه کتکتک
ای مقبول	پرتقال اولر لانه اولر
بهر در اولر حال اولر کتکتک	اول
صدقه قصد است کتکتک	حلقه انصاف و کتکتک
جهانم کتکتک بیچیه	عالم اولر تو واضح قل
اکی عالمه بولر سرچت	ایله دایم اولر هر دست
ایست هر کتکتک	احسان
زیر دست کتکتک	ایله در ویش هر زمان
دشمنه علم بیچیه کتکتک	دایم دست نصحی قل
دیندن در ادای مین	استینک کتکتک
حده بعضی کتکتک احوالی	
دکی ایک قنچ کتکتک	بغض کتکتک کتکتک
نعمت غیر از اولر کتکتک	حسد اولر کتکتک

مکر و عجب و موسخ غفلت	ظلم و کذب و قبیح روغیت
نفس را در تکامل از	جهل و کبر و دروغی بود که کلمه
بخوان و در صحت و سلامت و شکر	ای خلعیدار او را رسد جان
بمصفا تیل او را میوه صفت	اکثر احوال نفسی آن را
تو که می خواهی حال را بچون	خل مر آن القیبات و دیدن
الذکی او بخونی بودی بوقل	بغیر اسم تقدیر بودی
دین و نبیره شریفی	در جو کوب ای طعنا نرازی
عالم اولی و سعی را مانند	یوسفی سیرک زانند
آج او بجوی و طوق او مکن	چک الک خطا هر اراتار طین
شودید بی کم بقیست کنی اگر	بیر از خلق نغز است تعمیر

ایده علم بر نبی حکیم	اولی و منفی خلق بیجان
آب با کسی که نفسی زینار	ایده میا که بود لایعبار
علمای	نفس رضیتمک
قدرت و سرور است حکمت	خلایق لطف و تقوی حکمت
بود در نفس را ضیافته	ذکر و افاضه اسکر ارامت
تم تفریح و فار یافت	نفس کم مطیبه او ارامت
	جو او شک و کل تو کل
هم عبارت رفتار است	ملک نفس اولی اسم
	توبه صبر و تواضع و
علم و حکم و قناعت و	نفس لها آه تک لآمتی

هر بری به شمشیر تلو خوشتر	هر دیک بر با و کرد عا دقا تا
مشغی ظاهر بر آرد آبله خاک	نچه سبکی آنک او لور یکک
کر مینگر او لار با	چو که تخم غیر اصل در شوا
صادق او نلدی حقیقت	تجره است و کسک عا قی
کس بر یکا تکلم میخیزد	یک خواد او لیا تقوی
ظلم و شر و جیب آنک لیا	دشمن موزی لی ملاک لیا
هر زمانه غیب است یکا تخم غیر	
مخلک عرک زین در هم	نفس پاک است با نایب آیت
تیر ما کله در اول و لور شری	اواسر قربان بو نفس کاشی
سمتی با نایب کسک شمشیر بدین	انسان
مهرتین	نفس در مرغی داره بسته
کر او از خوف خنده اول	نفس روان او کسک او بود

رام اولر سکا مستقیم کل	رام اولر سکا مستقیم کل
کجک یون بو مال لور	عاقبت چو ن فرید قانور
صل	دی بو بر ای جمعی نایب
کر با نید زوق او لور صل	بلکه خصمک در خصم دو
ز سر اجیر و رسکا عمیر بو	اکل عا لدر کما کوی یکا است
خلق کجکله ناکوی یکا است	
کچمش اکر یاره قتل تنظیم	
کو کله ای انلا لیا شاد اتمه	رفته کی کله شاد ایا اتمه
دو کن کی کندی اکلوزدا	یار نه ای کله دست است
اوا همیشه جمالی شاست	حالا او کور حاله بر با اتمه
ناکر یار قدر عیام اولور	ایلیا یار قدر کیکله حاک
	دشمنی دوست حاله نایب تنظیم

کر او

ایله بو بیستیمی بنم از بر	کله گوری درم ایله بیست خانی
حق دین حق بری تو	حق سویلیا ندرق طوطی
دایا شوکت یلمه یارا اولد	سوزمان غرتیله یارا اولد
عجب لطف و درج نذر انک	
سازه ساز اولدکم قوم بویلا	شب نغمه قیلدی اولور
علم خیره قاصح و ج و درج اول	صوت کلمی راست ایلمه ندرم
چکمه چکمه المهر پرده بی	قوتو اتی و کل حیا ندرم
ایلمه یوب کویکده ندرم	سویلیو قش آنکه کل نوا بی
بیست و او ایله کونیه ک	طرح نقاش ایلمه ندرم
یزد صورت کویو قش ندرم	ایلمه لر لایله ندرم
کای مالچی صوم قش ندرم	خاتون اولد و کل کایات

چو کلکله عدا دود او ایله	ایله خاتون خاتون ایله
سوریک کرا و سلا	دشمن صوم سوز اول
نفس و عدا سکن اولد	صحن خلقیله اولد
ایله درخ و قل ندرم نذر انک	
ایضا شکست صوم ندرم	نفس شو کله طبع ندرم
حال در قال اولد ندرم	کریمه شکونش در ندرم
ایضا حال خیره ندرم	قای و عدا سید اولد
مؤمن اولد اولد اولد	نور اللمه لعقب مر کاه
اندروک دللی چود لاک	اندروک آره کلان
اندروک جود ندرم	بود روح کلای کلای
علا بلده کون ندرم	مهم شو کون کل ندرم

ایکی عالمہ استہ او کو	دایا صاحب اقتدار اور	ایکی عالمہ استہ او کو	دایا صاحب اقتدار اور
پیارا زانو تہ زانو چائیت	ادب ایکی طریقت کتہ لذت	ادب ایکی طریقت کتہ لذت	ادب ایکی طریقت کتہ لذت
احسن ہو کر در چو کر	کوہ آدا ہو بو یو اول سکر	کوہ آدا ہو بو یو اول سکر	کوہ آدا ہو بو یو اول سکر
کثرت و جوبو کردہ اول	دوست و غلوک با اول	دوست و غلوک با اول	دوست و غلوک با اول
بانی در بر حق	بانی در بر حق	بانی در بر حق	بانی در بر حق
بانی در بر حق	بانی در بر حق	بانی در بر حق	بانی در بر حق
تم خوامید مری سہ	بر زانو اول سہ سہ اول	بر زانو اول سہ سہ اول	بر زانو اول سہ سہ اول
شاہبا زہر بر تو تہ کن	صدقین تو خصمین اول	صدقین تو خصمین اول	صدقین تو خصمین اول
	بو در اسد سخن بیان	بو در اسد سخن بیان	بو در اسد سخن بیان
	دقی سلاطین مذاہر احسان	دقی سلاطین مذاہر احسان	دقی سلاطین مذاہر احسان

دل نعتی ای کفر علیہ	دل نعتی ای کفر علیہ	دل نعتی ای کفر علیہ	دل نعتی ای کفر علیہ
سکنت دخی نیا الم	سکنت دخی نیا الم	سکنت دخی نیا الم	سکنت دخی نیا الم
داوا المی اول المی اول	داوا المی اول المی اول	داوا المی اول المی اول	داوا المی اول المی اول
دل صدر چ در در تہ	دل صدر چ در در تہ	دل صدر چ در در تہ	دل صدر چ در در تہ
اسب تہ تہ تہ تہ	اسب تہ تہ تہ تہ	اسب تہ تہ تہ تہ	اسب تہ تہ تہ تہ
رہنی شوقی ای ای ای	رہنی شوقی ای ای ای	رہنی شوقی ای ای ای	رہنی شوقی ای ای ای
ہر لارا تہ تہ تہ تہ	ہر لارا تہ تہ تہ تہ	ہر لارا تہ تہ تہ تہ	ہر لارا تہ تہ تہ تہ
فرزوش کج صفین تہ	فرزوش کج صفین تہ	فرزوش کج صفین تہ	فرزوش کج صفین تہ
سکنت ملام ای کج تہ	سکنت ملام ای کج تہ	سکنت ملام ای کج تہ	سکنت ملام ای کج تہ
وکتی لعلی اول تہ تہ	وکتی لعلی اول تہ تہ	وکتی لعلی اول تہ تہ	وکتی لعلی اول تہ تہ
اتہ شایع بو لارا اوقات	اتہ شایع بو لارا اوقات	اتہ شایع بو لارا اوقات	اتہ شایع بو لارا اوقات
شہر طہ سر فرج نیا الم	شہر طہ سر فرج نیا الم	شہر طہ سر فرج نیا الم	شہر طہ سر فرج نیا الم
کعبت نیکی کو کج نیا الم	کعبت نیکی کو کج نیا الم	کعبت نیکی کو کج نیا الم	کعبت نیکی کو کج نیا الم
ترودہ ترودہ شوق اول زرار	ترودہ ترودہ شوق اول زرار	ترودہ ترودہ شوق اول زرار	ترودہ ترودہ شوق اول زرار
تاوی اول سہر بخت الم	تاوی اول سہر بخت الم	تاوی اول سہر بخت الم	تاوی اول سہر بخت الم
نظہ دنیا دہیم در مرو	نظہ دنیا دہیم در مرو	نظہ دنیا دہیم در مرو	نظہ دنیا دہیم در مرو
شاہ رو کج تہ تہ تہ	شاہ رو کج تہ تہ تہ	شاہ رو کج تہ تہ تہ	شاہ رو کج تہ تہ تہ
دہر خصم بہر سہر الم	دہر خصم بہر سہر الم	دہر خصم بہر سہر الم	دہر خصم بہر سہر الم
روحمی کو پریا دہیم	روحمی کو پریا دہیم	روحمی کو پریا دہیم	روحمی کو پریا دہیم
بو طوقہ جو کج نیا الم	بو طوقہ جو کج نیا الم	بو طوقہ جو کج نیا الم	بو طوقہ جو کج نیا الم
بیا و ناز کج تہ تہ تہ	بیا و ناز کج تہ تہ تہ	بیا و ناز کج تہ تہ تہ	بیا و ناز کج تہ تہ تہ
سکنت اول نظر سعادت	سکنت اول نظر سعادت	سکنت اول نظر سعادت	سکنت اول نظر سعادت

بانی

بود اسالم شطراں بود	جوه واره اولو رسد تا در کمر
محقق بود بر بجا است این	دخی احسان پولینه او گلونه
ایلی چو حق کی گوهر سپ کی کار	بهر تاد در کمر اری مای
جملا حفا ملاق سینه فاقه تمام	
خاتمه عالی در دخی بو کلام	
هم در یادست نباهت لطف حق	عدل و صدق و امانت و وفا
و ریح و زهد و قصد دانش و رضا	اعتقاد میانه خیرت صحت
هم محبت تو انصاف رحب	کم تر هم فرصت و کس در انصاف
هم مدارای حجاب اراعه ا	ترک شو تکبر و عجب و حفظ و خیر
احتیاج تو بوجت پر عطف	ترک دنیا زیارت فطرت
دخی تهنید به خلق و شکر و حسنا	دخی انصاف و عیب نیست عطا

قلیل رسد تو نطق آت	اولداریا کن که ای سینه بر بار
خنده زود در کشت ده پیچ	کو که ای سینه شکر اولیانی
کنند نه قصدان او در زانو	کمانه زنی صفت کم حق او در تر
برای آنگ شها و بین اولد	اولداریا سلامه و فوض علی اولد
ای پیچ نیم آن سینه ای کبر	حضرت عقیله الیوم اب قرار
دخی ای سینه او ز کورت	مهر آقا مرست او صلوات
فخرت و مکر در آن اولد و ریت	هر کم او را صلوات نه چون
یوقه در سلاهی سنج	شکر گو تا کیم در کل صلوات
ایلی تو فیصله و رجاسه	علاعتی ایلیه بر ایلیه
یار اولد که کل اری عالم	و بر سینه کز تو معنی نعم
کمانه انزال تدی تو سینه	هم دخی او را صلوات بر صفات

سوزنده دنی کو کفار	سوزان الملبوس کب و قبا
عابد اولو بد بجز ان اقرار	کار ای المذنبان کمال شفا
عقله مردم اولو ریشیا	قادر اولو یعنی بدویا
ابا شردن همیشه قیامه	متمم بر زده ایده قرآ
متمم کز تیغ و خیر	متمم تلافی و تدبیر
متمم تصوف فقر کفار	متمم تقوی دعا قبول
دنی رویا بد و هدایت بود	صحبت و معرفت شکر شوق
متمم دنی قیام و قیام کمال	دنی در حرام و حلال
امروغی بوشت و روزه	رحم و حکم و تعلم و حکم
متمم کینید ترک انزینا	متمم نایب محاسب الطمان
اتصال و حقیقت بود	بها نسیله در دست کلون

متمم ضعیف و کجا بد نشو	متمم شفیق و کجا بد نشو
حرمت و عزت و جزم هم	رضیت و غیرت و جزم هم
سه و همت و جو علی	عفو و اخلاص و جزم هم
اعتصام و کسب و قلو	انبساط و خیر و جلالت
متمم امرت بنا شدت و حکمت	متمم شجاعت و کماست و عدت
متمم نصیحت ارادت و شفقت	متمم شجارت و نلارت و رفقت
اولو مردم برای کافیا	دایم اولو عبادت و تعبت
متمم کئی مردم تو در عا	استقامت و ملکه و قار
متمم تا صبر تو به استغنا	متمم صبر و پلینت
حق اظهار و وجهی انبیا	کلیم احصا و نفی کسبها
اولو مردم کرا که کاشع	نعمی و ایمان قلوب انبیا

آثار نقصا ندان جهان الارشاد و سر اسرار و حقیقت کبریا
 و بوجوه کثرت چاشما یک معنا و تمیلا اول و اول و اول
 بعضی معجزات و بعضی معجزات در اما معجزات قیامت
 هم در دنیا نیز اولان هم در کبریا که تقابل طریقی از نظریه
 اوزره فایض اولان تا مشغول شده دین هر کمال ان فی
و اما معجزات خدا که کبریا آرد اول و اول و **معجزات**
 اجماع و جدا اوزره در اولان برینست که معنی اولان که
 معجزه است حاج اولان و بویا و ده معجزاتی در **ثانی** معین
 اولان معجزات اکثر کبریا تا اثبات بوجوه کثرت فغنی اولان
 معجزات حضرت کبری و بویا در اولان است معجزات **ایده**
 یا بالعرض معجزات ایده که فعلی بر غایت در حق اولان

بیت حضرت

اولیا خلق اصفه که بیدار	معدت
وقت کونست عده	و بوقا که بیست فصل اوزره در فصل اول از اوقات
عارف اولان بوشاشات	معدت احتیاجی و تکلیف ما بیست شریعت و بویا معجزات
حکمران بولرد ایم اولان	فنیست با ننده در موسم اول هر موجود کبری
وار در بوننده چو تکلیف	وار در و بعضی سنگ کمالی فطرته و وجود الیه
حی یا نوزره دالدیو	در شمول بعضی کونست تا آخر در صنف اولان
	اجرام سماوی کبری صنف تا تکلیف کثرت است در حق
	پس چون طریقت کمالی هر شمشیر است عا کمال است

ن

بجا که نوری فدا سی و با سی و یک نوری و سلامی و سالی و سالی
 احوال و مشغول اول و اوله بود که از ازم اولان صدنا بیعی
 اید که نوری آج قلمی لا ازم کلور دی پس اشخاص
 بری بر نینه معاوندت لا ازم در و هر کشی علمه مقابل آورد
 بدل حاصل انقدر تان در عدالت ظهوره کلور کشتا
 حاصل ایز که حکم عالمه به بوضع بی جای دی و در صلای بری
 بر نین منقاروت اولم نظر نظام اولندی اولت شاک
 اناناس املکله اجمعا **پس** جمله غایب بر شایع و
 عالم و صاحب ملک و امان زمان و ملک علی الاطلاق
 و انان کلان عالم هر زمان لا بد در اگر باطنی و نظایر
 امام اول و بر شرف عالمه و عدالت ظاهر می

مستال معوندت ماده بر نبات کمی که حیوان عدالت
 و مشال معوندت آلت معوندت کمی قوه ظاهره و باطنی
 و مشال معوندت خدمت بالذات ملک که ملک خدمت
 و مشال معوندت خدمت بالعرضی ملک سوری یا اولان
پس معلوم اولدی که بعضا صورت نبات و حیوان جلالت
 معاوندت ایدر راه داده و آلت و خدمت طریق ایالات
 انان بود و در معاوندت اولان با بعضی انان انان
 انان انان **پس** شکر شکر خدمت لایق و کلور و سایر
 و بی انان کلور در بعضی **پس** انان عرض بود که نوع
 که انان معوندت انان عالمه و غیره که معوندت و
 نوعت بی معوندت که که سابقا معلوم اولدی که

اولوب انفراد و وحدت و وحدت و عزت و میل ایدیت
 معا و مستعدان اعراض انکله بی نو غنم و ظلم و جور ایدیر او بیخ
 قاصر لوبه مقولری فضیلت صنویب عتبار ایدر **اشلا**
 بر طایفه کنونی نوعی پیچشفتد اگر کتور در وی کتیرتی
 بلا ضرمت تعدی ایلمسه غصب کی ابل طریق یا نسته
 حوامد کر کتور کتولنا منته بنکرک ایدر یا **فصل**
پنجم بی محبت یا نسته در کرا اجناس عاکل ارتباب ط
 انکله اولو و چو کتور خلق بری بر بنیه مصافحت اچون آنکله
 محتاج اولوب محبت لانه کله کی کتور بر بر در محبت او
 عدالت و سایر اخلاقیات اچت ساج اولوز و جمیع اجزای
 عالم محبت ایدر تا ایدر و محبت مراتبی اولغله مهور در **ناقص**

یا تائب ابل مایل اولور کتور کتورک عالم عدل اولوز و
 اگر بوی کتورک حکمی اولوز و کتورک ستمها دن در و کتیب
 ظلم و عدوان در و باعث عدم نظام و انتظام در **کس**
 مدبر عالم اولان مانه لانه کتورک ابل صناعات کتور
 نظری برابر اولور کتور بری بری نده خد صدمه شمول
 اولو اولو تدبیر عالم صناعات افضلی در و حیوری **صنعتی**
 نسته علم آیدینک غیر علمی نسته کتور **ما اجماع**
 بش و جهل در و علمی اجماع ابل بدت کتور ابل محله دن بر و کتور
 کتور اول ابل مدینه دن بر و کتور اول ابل تمدن بر و کتور
 کتور ابل عالم دن بر و کتور بر ریشی وار در **س**
 ریس عالم ریشی و کتور در **پنجم** اکر لافقتدن **طشیر**

و بگویند در مجتمع اولان شعبه مجتک نوع ثانی سینه
 عادت دره و محبت صد اقتدران محم دره و موردت
 مرتبه دره صد اقتدر قریب دره و عشق که از اول محبت
 مورد تدران اخضر دره که یکی سینه بدینه اول دره و
 یا نوظ لذت دره یا نوظ خیر دره آنا نفع عشق دره
 یوتقدرا آنا عشق یکی نوع او زده دره سری سینه محم که
 فرط لذت دره قوی و سری هدیج که فرط طلب خیر در
 طلوع ایدر بوسه بند که در خلایق با بدینه عشق
 و هدیج دره و لذت تیز زایل اولوب غیر ثابت
 اولغین صد اقتدر و محبت اهل خیر باقی و پائینه
 آنا اول عشق که اوله سینه اولوب لذت حاصل
 حاصل

این شعبه
 در سینه
 در سینه
 در سینه

و کامل دره چون موجود آنک حال و شرفی مجتک تفاه و تیز دره
 پس محبت عین حال و شرف اولغین آنا محبت اهل محبت کمال
 و فضیلت معلوم اولدی آنا نوع انسانک محبت یکی که بود
 بر طبعی سری آرا اولدی آنا محبت طبعی آنک او غایب
 که بر بی افست دره آنا محبت آرا اولدی درت نوع او زده
 اول سرخ العقور و الا محال دره ثانی بطالع عقور و الا محال
 ثالث بطالع العقور و سرخ الا محال دره سابع سرخ العقور
 و بطالع الا محال دره دره ثانی محبتک مطالبه اصنافی و
 شعبه او زده دره اول لذت آنا نفع ثالث غیر
 و بلکه سینه جمعاً شعبه سابع طبع ایدر آنا لذت
 مجتک نوع اوله عادت دره و نفع نوع ثانی لذت و غیر
 نفع

این شعبه
 در سینه
 در سینه

اوله

و بگویند در مجتمع اولان شعبه مجتک نوع ثانی سینه
 عادت دره و محبت صد اقتدران محم دره و مودت
 مرتبه دره صد اقتدر قریب دره و عشق که از اول محبت
 مودت دران اخضر دره که یکی سینه بدینه اول دره و
 یا نوط لذت دره یا نوط خیر دره آنا نطق عشق دره
 یوت قدر آنا عشق یکی نوع او زده دره سری سینه محم که
 فرط لذت دره قوی و بری هدیج که فرط طلب خیر دره
 طلوع آید بوسه بند که در خلایق با بدینه و عشق
 و هدیج دره و لذت تیز زایل اولوب غیر ثابت
 اولغین صد اقتدر و محبت با ن غیر باقی و پائینه
 آنا اول عشق که اوله شایه اولوب لذت حاصل
 حاصل

این شعبه
 در سینه
 در سینه
 در سینه

و کامل دره چون مودت که حال او شرفی مجتک تفاه و تیز دره
 پس محبت عین حال و شرف اولغین آنا محبت که
 و فضیلت معلوم اولدی آنا نوع انسانک محبت یکی که مودت
 بری طبیعی بری آرا اولدی آنا محبت طبیعی آنک او غایب
 که بری با اوست یا دره آنا محبت آرا اولدی درت نوع او زده
 اول سرخ العقور و الا محال دره ثانی بطی العقور و الا محال
 ثالث بطی العقور و الا محال دره سابع سینه محبت
 و بطی الا محال دره دره محبتک مطالبه اصنافی و
 شعبه او زده دره اول لذت آنا نفع ثالث غیر
 و بلکه سینه جمعاً شعبه سابع طبع ایدر آنا لذت
 محبت نوع اوله عادت دره و نفع نوع ثانی لذت و غیر

این شعبه

اولان

او بقدر آنچه بر طایفانی در ظاهر و باطن و اگر بختی است
 در سر که بر بعضی مرتبه و مقام اولیوس چون
 است نذر و ستودن او لای چون هر که را را طبعیست
 یکی و لاه و شهادت نذر کند و در متنی قلام مظالم
 مجال آيات الهی می مشغول اولاه و انوارنا متناهی که
 اگر فانی اولاه و اگر بر لذت حاصل اولاد و هیچ
 اگر بکرمیه و آنچه در مذکور در چه سنده نشسته و طبیعت
 بدنی است همانی که تکامل که تفاوت آئینه و بدین
 منقار قفسان صکره عالی مرتبه ارشده که لای عین
 رات و لای اذین بوجعت و لای خط علی قلبی است او لای
 و لای خیر که بری بر یک بختی نقصان پذیرد و کلدر نذر دنیا

در آن کوزه

و در آخرت مگر الا بخت لای یومین بعضی از بعضی
 الا المتقین آيات را بوجبتن محفوظا اولیوس
 اما منصفت و لذت بر تسمه اولان بختن انضام
 مستند او لور لور که هیچ الا انفصال و الا خلال
 و سلطان شریعت بش و قفده بجا نشسته که اید انکس
 الظلمان بختن ایرسون لور دیور و کورتی بل بخت
 و بلا و بخت کونی بخت اوافق دنی به سبب استینا
 بخت تو را در قفده که عرض اهل تجله بر برده جمع اولیوس
 بخت حاصل تکلمی که بی باطن بختی او که ادر است
 چون بر بخت بوسه است ایستاده و لای اولیوس
 بخت بخت ایچون بر برده ای که هر چه جمع اولیوس

مجلس بادشاه و رعیت

استعداد آید. اتفاقاً بر جانبدان عدیم اتفاقاً قدر بنیاد قیام
پادشاهانید تصدیق واقع او را سبب نقص محبت اولوز
عین غیر آید این بخت شکایت و طاعت او را در سر کون
او ز راه اولوب آخر یا منقطع اولوز یا سبب اولوز
اولوز و نخستی و مستحق بلکه عاشق و محقق در بی بو
که لذت بر جانبدان و منفعت بر جانبدان بود و خصوصاً
عشق
استیصال محکم در و تا خیره جای مجال در بود سبب آید
مشکلی و منظم اولوز در آنا حقیقت نه ظاهر ظاهر
که در حقیقت فعلی مجموعید و طاعت او را این عشاق منصف
آنا اولوز محبت که پادشاه و رعیت و غنی و فقیر و غریب
عالی و کمال
هر روز مایندند او اولوز اولوزی سنگینیت و ملائمت

اولوزند که تا سید محبت چون بر کن کند که در
جمع اولوز امر اولوزی که در محبت می بود و اول
موضع مبارکه اولوزی که صاحب شریعت است بر شراب
شعیر و منگ که در قلعه سبید و تعظیم شریع
قلعه محبت اولوزی است بر عیبت اجابت اول
و علوم اولوز محبت آید در غیری اولوز محبت که
بشدن اولوز نیز انحال در غی یکی شدن اولوز
یا خود بری منحل اولوز بری باقی تعلق و آرا یکی
صفت لذت در آنا که او اولوز صفت خیر آید در غی
واقع اولوز مشال اولوز عورت مایندند که نور
اردن جلیل شریع آید و اولوز در آن اولوز غیری
اصول

در سوره

در سوره

تو قوت آتیوب صدیق کامل اولی بر روح آتیوب
 کبی اولی او را او را با با بنده اولی او را محبت
 ذاتی در شوقی که بد کند نفسی بسیری چون
 ایدر او هر کمالی او غلظت او بسون در بسوی ایدر شلا
 اگر کند و در او غلظت افضل در در سلو حکم بس
 نوزخا که اولی او را تا فکر بر جوی از سوی او کله در نو
 فوت او را انفضا علی قصد الیکر او غلظت او را غلظت
 با با محبتی بو غلظت در او را تا چون امر الی اولی او را
 صفته او را در او را تا محبت برادران شکر است
 پس محبت ملک رعیت با با او را تا محبتی کبی
 و رعیت ملک محبتی نوزخا که بد کند نفسی بسیری کبی کرد

زیرا هر سری کند یها حب بندان بر بند است
 مستقیم
 ایدر که اکثر یا مفتوح را اولی او را می موجب فساد و
 ملامت و عیاد او را تا چون طریقی عیادتی غالب
 پیشه ایدر طریق نصیحتی مفتوح قلب را در
 و دانشی اندیش ایدر رعیت و اگر کمال
 و اگر غیر در او را در شاه و سایر یها که در استخرا تکر
 زیاد و نسنده رجا آتیوب مشتق صبر الیه لرا
 محبت اخیا بر یو که لذت و منفعت رجا حاصل اولی او را
 مقصدی
 بلکه همان موجبی نشا نسبت جوهر اصلی اولی او را
 غیر محض و انما فی فضیلت دره شاید به طاعت
 و نماند عقده من ترده که سری بر بند نصیحت
 و نماند

در سوره

در سوره

والله خير نيزوت كلور و تود و دفتاق اولور و هر
 كشي كند و نفع و خیرین و دیگر ضرر و شریک
 و قدر نظام اولان هیچ و هیچ پیدا اولور
 محبت کر شایسته انفعالات و کدر و راسات
 منزله اولور مخا و کفا خالقه محبتی در اما ظاهر
 بت ترا شکر محبتی در اول
اجتماعات
 اجتماعات تقاسم میان پیر و دندان هو الشرح
 و میان پیر چونکه فعال را دی انسانی آنکه شمس
 منقسمه کر بری خیرات و بری شر و استعجابات
 خالق درنی یکی قسمه منقسمه در آق اولور که
 سببی خیرات قبیلند اولور اکدیچی اولور که

اجتماعات
 تقاسم

و رفیقان بری بر جنبه محبتی برادر محبتی بی کرید
 تا شرايط نظام بر یوزنده اولور **مشا** حاکم اولور
 رعیت خصم و منزه شفقت و بخش و تاملت
 و تعهد و تربیت و تعطف و طلب مصالح و دفع
 مکاره و ظالم و جبر و غیر و منع شر آنکه پدید
 کبی اولور رعیت اطاعت و بجهل و تعظیم و
 عاقل او فلک کبی اولور و بری بر یکرا هم و
 واحسان و مجتهد به برادر کبی اولور که بوعده
 زیاده و نقصان او زره اولور رساله حکمها
 تغلب او زره اولور بخلقدن فضا و ظلم و بر
 بولور
 و محبت بخصمه تبدیل اولور و موافقت مخالفت

تفصیلاً

و در مدینه سر و کمر بر یک منشعبا تی پودت در مدینه
فاصله با مدینه مدون غیر فاضله در اول مدینه
بوجه مدینه در اول مدینه فاضله در
تا غیر مدینه در اول مدینه تا مدینه
فاصله بر قوسک اجتماعی در که منتقلی اقتنا اخیر است
و از ازلت شروع در مصفحات ایچون حق اول و در
اسرار افعال ده انتقالی اولاً آ آ آ آ آ انتقالی
اولاً در که مستقلاً سرى ضلک مبداء و صند و کسى
اولاً در
باشنده جمله مطابقتی حق اولاً و برى برینه موافق
آ آ افعال ده انتقالی اولاً و لا که کت کجای
جمله است بر وجه اولاً که اولاً کت کجای در اول

تفصیلاً

سبب شروع و قبلی شدن اولاً اولی مدینه
در که بر نفع دن زیاده دکله آ کجی مدینه
غیر فاضله در و بواج نفع در اولی اولی اشیا
انسانی قوت فطری دن ضالی اولاً مکان تمدن در
غیری قوی دن بر قوتک تبعی اولاً و بوکه مدینه
جمله در اولی آ کجی اولی است قوت فطری دن
اولی در آ غیر قوی قوت فطری ای است
اندوب موجب تمدن اولاً و بوکه مدینه فاضله در
اوچی اولی قوت فطری نفع نفع نفع نفع نفع نفع
سید اندوب ای تفصیلت عدالتش اولاً و اول
سبب ایله تمدن ایده و بوکه مدینه ضال در اول

تفصیلاً

تفصیلاً

تفصیلاً

کاشف اولین حکایت عالم انکار وجودی ایله بود
 و جلایا انکار بجای انجلی در وان انجمن
 اولان قوه دراکه در چیزی قوای باطنی در هیوانا انکار
 کون سده مغایرت وارد آنا اولان انکار انکار
 قوای باطنی در قوه دراکه و وایه و مستشک و صلی
 و خیالیه دراکه نوم و بیظرده حال اولوب قطعا معطل
 اولان آسبده او معاد و معرفتی جو غیر نفس
 انسانی مخصوص اولوب انده توانک بر سکن
 دخی و شکر کنی یوقدر و در قوتک قوت وضعی هر
 هر سکنه ادا رکنه مرتب اوزره اولد و فندان
 ظاهر و بعضی بر سکنه تحقیقته واقف اولوب

مستشک

مستشک

انکار کاشف اولوب قوانین عدالت و شرطیه است
 بر سکنه کون اعدا تعزیه و تسدیقه عقلی مقوم اولد
 و معوم و محقق دراکه اندیشه عقلی و عقلی
 و نطق و فهم حاصل اننده بر بر تاش بر
 فاکم بود تفاوت و اختلاف ایله نظام عالم تمام اولد
 منتظم سیران اولاندی اگرچه انکار عقلی کامل و نظریه
 سلبیه و عادت مستقیمه مخصوص اولوب تأیید
 آلهی و تأیید جان و ارشاد ربانی انکار و کبریا
 مستغنی اولدند و نهایت مرتبه بود قوس در انجمن
 مبداء
 کیاب در در کون و احد کالاف اولوب هر بری
 و معاد احوال و واقف و مابینه اهلان تمام

کاشف

کما تشبه بعضی عیان قلوه و سبدا و وسعا و دو ما یونیا
 دخی بولید در که هر طایفه کنده استعدا در که تیره کوره
 تحصیل الملیه بر و حکیم اولان در که در که کما قیاس
 برمانی کما اقتضا عیانت اقلانی کما اشعا بسیار
 و کجیلات آقانی ایلمار است دایلیه که هر کس
 قدر بجزی است فید او لالریس هر کاه فاضل اول که
 مدبر برینست فضلاد در حشر او اولو غیبتن ندر
 مستفیض اولالره با مین برنده تعاند و تصیب
 اگر طلت و نه نه بده مختلف دخی اولو ارالریس
 بر لورنده وضع الملیه و بوصفت سینه حکیم اولی
 اقتلاد اگر حکمت طلق در نزلت کما باقیان اولند

غیبت

بعضی صحر ترند به بعضی اول نشسته ای صوره
 یا آینه ده بعضی نقاش اندکی تشال و واقف اولو
 جلد بوقیاس اولوز نه چهره استخی ظاهر المیر بوقیاس
 قدر تشک غایتی کند و مرتبه شدن بجا و نزلت پس
 هر بری دایره شده در بجه حال ده اولو و صفوها
 صاحب نموس کس که هر بر نه مرتبه شده معین در
 و کلوا انان علی قدر عقولهم مستغنی بجه هر کس
 تکلیف اولی قوی قدر بجه در که مرتبه ده معنی اولان
 و انان معنی قوی فطرتده و رنندن با نوجو عادت ایینه
 اکثر نندن زیاده اولو لریس کس کلامی کما حکم و کما
 مشتابه اولو لریس توجیده کما تتره صرف بیان المیر

عیب است

کما تشبه

مجموعه

سیر و دیگر بر کلب بر حقیقت عالم اسلام از ده اول
 سیر شدن ارباب محقق غلطه در شمش در بو قریز
 ایلر بوقیقر التیجی اسکک عوالمی زیاده سیر ایدوب
 هر ایزده کوز کلمه قیام کوم کوم و مدبران مدینه
 هرینه توجوع اولوب دومی بر قلب اوزده اولغیاخص
 و احدی کلمه در دوزیر اهلکده اشتغال یوقدره و لاتیق
 اولان و یکمک حکیم سب بقیه کبری ظاهر اهلکده چنانست
 اولور آرزوان و مکان و قوم متفصلا خبر ایزده کور
 سابق اولان حاج کیمیزان لاصفده کلمه لایحق
 حکم اتد و کیم ایدوبی که حکمت انی اوقفتنا ایدر ستم
 عیسی علیه السلام در منقول در کیم سیر دوی با اوجت

شرح و توضیح

مجموعه

انا اگر خلق بدست ان افراف مدینه ایتقا ایدوب
 قوه غضبی لری قوه با طهیه شفق طلب ایدوب تعصب
 و عناد و مخالفت ظهور ایلیم و نه ایتسب مختلفه
 اولوب شریس لری منقود اولغله هر سری ادها
 ریاست ایلیم و هر بر صورت که ولیم و خیال ایزد
 سید اولوب برستم اولوب بر قومی تابع قلم کتر
 و مخالف ظاهر اولوب استقامت ایلیم معلوم در کتر
 مذاهبت اهل باطل مذاهبت اهل حق منقش و
 مشلا مرتی همان و هر شره دوران اولان شیخ
 احمد ابن شیخ ابراهیم شمش دن مذهبت شیخ
 استفسار ایدرم حضرت حکمت شیخ در نقل ایدوب

تفصیلات

مجموعه

او کجایند تک مستحقند دعوت ابرار تا سر مستعد
 اوله مواضع و نضای دیگر کندی در هر نیندین ^{ایستاد} مشرب
 مراتب عالی برایش در راه و علوم نقد و تفسیر حدیث
 و کلام و خطابت و باغات و شعور و کتابت ^{صنعتی} المکتوبات
 و بونه دوی الارسند در اثبات بر جا تقدیر آید
 بابت نونه نین عدالتی صقلیم اخذوا عطاوا
 اولان تقدیری رعایت ابرار و تقاضای وی بی
 نظیر و علوم حساب و هندس و استیفا و طب و نجوم
 المکر و کهنای و راه و المکر مقدر در در ^{ایج} بر جاعت
 حفظ هر یک ایل و حیاست کل و عیال خلق بدین ایل ^{موسوم}
 اولوب بدین نونه نین کتابت ابرار تا المکر غالب ملک

تجدید

تجدید

لا یبطل التوریه بمجربیت ^{الانجیل} و ^{تفسیر} یغنی و
 و اختلاف صورت پیر که کوره در یوسف اهل
 حقه اختلاف و خوض اول که در اول یوسف
 جان کجای و سکل انهم ^{سست} سست
 و ^{مدیریت} فاضلان کانی شمسندرا اول بر طایفه
 که مدیریت تدبیری المیه موسوم اولان و بولمال
 فضایل و حکما در در که توفیق آسای صایه
 امور عظامه انبای نوعی دن عمت از در راه
 و حقایق موجودات معرفتی سست تقدیری در ^{بوتلو}
 افاضل در در ^{سست} بر جاعت در که المکر عوام
 کمال انسانی مراتب نه پیشه در راه و کفری المیه

تجدید

تجدید

تجدید

تست

میدیند ایلمیره و بکر ریاست افاضل در ارتقا اولاد که بکر
اولاد یکی ریاست صفت اولاد آما با بکر یکیش اولاد
که اول ریاست حکمت و اصل اولوب بر قانون حقش اولاد
اول قانون اولوزه بکر ریاست حکمته ذکر
اولاد انصافی بر لوی برنده عمل ایلمیره شو یک که کند و در
نهم انکه قدر اولوزه ستمه باری غیر سبک است یعنی اولوز
واجب اولاد ان ستمه سبک طاق اولاد بکر ریاست
سابع اولاد که بکر اولاد ان خصایل ایلمیره بر حقش
که جمع اولوب جابر شاکت ایلمیره بر بکر ریاست
و بکر ریاست ریاستی در اولاد ان غیر ریاست
ریاست عظمی که التمه در امر آید ایلمیره اندن حق اولاد

تست
اصحاب

تست

منع ایلمیره و مقارن و محافظه شرط و حقی بر می
طوره بکر بکر ریاست بر جانت ذکر سبک
و اولاد ان فرنگ اتوات و از اتواتی ترتیب ایلمیره حاصل
و صناعات و جبهه جمله ایلمیره حاصل ایلمیره اولاد
مالیان در لوی بکر ریاست اولاد ان ریاست عظمی که در
حالی و اولاد اولاد که علی الاطلاق با بکر ریاست
اولاد بکر ریاست معلوم اولاد ان ستمه در ریاست
اجتماعی غلبه بر اولاد ان حکمت استانی تعلقات نام ناکند
اتفاق رایج قوت جهاد و بکر ریاست حکمت
ثانی اولاد که بکر اولاد ان در ریاست فصلت بر شخصه جمع
اما در ریاست اولاد ان اولاد ان اولاد ان اولاد ان اولاد ان

تست

تست

تست

ولان فی فیلی شقاوت در نه تنه است **اولی** حالتی
 عدالت ایستگاری و رعایتی اصدقا بر نه
 طوتره و مدینه شایسته خیرات عامه در مملو ایرو کند
 شمراتی و وزره مالک اولوز و **دو** کینجی سایر هم بر کم
 ایستگاری ایلمیوب رعیتی قولی بر نه قور و مدینه
 شرو عامه ایله طرطیر ایرو کند و شمره شکر قوی
 اولوز **آ** خیرات عامه امن و سکون و بر
 عدل و عفاف و ولطفت و وفا در نه ایرو کند
 و شرو عامه خوف و اضطراب و تنازع و جور
 و حرص و کینجی و غدر و حیانت و غیبت
 و مسخره لایق در نه ایرو کند **مش** ای نه آرا

خیرات عامه

آرا

مد خیرات عامه یا جا پاره یا ناسته در یا خیر
 و مد جان با لایقی نوع در اجتماع ضروری اجتماع
 اجتماع شکر اجتماع کرامت اجتماع تعالیب
 اجتماع حریت در **آ** تفصیل نه نهایت بقدر
فصل در رایج سیاست ملک و آرا
 ملک بیابنده در **م** علم او لای سیاست ملک
 ریاست ریاست تدر **آ** ای سلسله ابوزره در
 و هر بر یک لازمی و بعضی وار در **س** آ لایسیاست
 فاضله در که اما متدر و اندر **ن** خنر تکلیف خلق
 و لازمی نیست سلسله تدر **ش** نای سیاست
 که تغلب در **ل** و اندر **ن** خنر خفاک قولی در

مدینه

فصل

ریاست

تغلب

والله

سارسیا سابع انواع معانی و بوخصت لره
 ابوتدن خوروی بی یوقدر و معلوم اولاکت تقریری
 عنایتی و عاظره نظر افکری نه میتیر دره بری طالب
 دین و بری طالب ثاره و بیکر نکند غرضی بوابی
 غیر ی ادر ککرا مغلوب اولور و اولانکی اقرار
 و اولی و اقصی طلب برین حق درواستحقاق کتقیقید
 برک بری لایق درک چون عالم رضی اولا برکست
 تیمار الیه و چونک عالم صحیح اولا حفظ محتاج دار اولا
 و معلوم اولاکر چون قوم مستحق اولا غیره نظیره
 چوق اولا انا مختلف اولکرتکم بر شخص برجه
 غالبدر اکثر شخص حکمکنده اولوب اول مستحق اولکر

تغییر

بیکر

آتظنی بویکی حالده بدملکتره نظر اندوب الملک
 اقترا الیدیر کت انانکس علی دین کلو حکیم و انان
 بزبانیم شنبه منیم ما بیزیم و ملوکدن برین مشیر
 سخن الزمان و طالب ملک اولان ککر کمدیدی فصلی
 جامع اولاول اول اوت کت کصفحت شمت و نیست
 ثانی علوی نیست که تهنیب نفس و تعدیم غنبد
 صکره حاصل در ثبات غویمت تام کرم رای صحیح
 و ثبات تام کتر کبندان حاصل در کله اثبات
 و کلتاب بوغلا اولور رابع متانت سایی نظر
 دقیق و کرم صحیح و تجارب الیم حاصل در نفس
 مقاسات صبره و ملازمت طلب لی ملالت

عالم

رابع ابل مزاج است که بوی تر خاک منزه بر سینه در دستم
 بر بوی تر غلبه بر سینه آن مخاف مزاج اولوب است اولاد
 دوشتر و لوب و عالت فسادی لازم طور و تعدادش بر شتر
 دخی بود که ابل مدینه تک افعال و احوال نظر آید
 هر بر سینه است مزاجش کوره است تعداد و استحقاق بر شتر
 خدمت و مقام تعین الیه زیر اخلاق عالم
 بش صنف در صفت ابل هر طایفه ذکر که باطبع حیر
 اولوب خیر لری آخره دخی تعدی الیه بوی تر است
 خلاصه سید لا تقدر که بوجاهت یا دشا بهره
 قریب اولاد که ملکی نظام بولاد و یا دشا بهره در
 لازم که بوی متعول مدبر عالم و حای نبی درم

اصناف حقیقت
 باطنی و جسمانی

غلبه الیه بود و با مجزای مختلف الخطا طوره در موسوم اولاد
 انزوی خاک است الی درت صفت تکلفی سی الیه بود
 اول ابل قلم در دست اما رایب علوم و زمنا و فقه و طب
 و کتب و حساب و هندسه و نجوم و جلا و اطباء و شعرا کبریا
 و دنیا یی لازم قوم در بوی تر آب شایب سنده در کرم
 اما کل شئی شئی شایب ابل شمشیر که بجا بهره و فانی
 و مقادیر و ابل شعور و ابل باس و شجاعت و اولاد
 ملک در مورد دولت حاکم لری در که عالم نظامی
 بوی تر در و بوی تر آتش منزه که در شایب ابل حیا
 که بجا و ابل حرفت و صفت قاجابی لرید که در معیشت
 ابل حیا و تقسیم اولاد و بوی تر بوی حیا منزه در

اصناف
 حقیقت

بسته شده

باطلع شرب را و لوب شرب آری آخره در فی تعذر المیه
 بو مقولہ دادانی ای که اول تو کس اضری در طبعی
 زین لوب کفک صفی دره و بو بو کس مرانی و آری
 بر طایفه تک اصلاحی مکن اوله انواع اخر وقتان
 ایله اصلاح آنک کرک یوقسه شردن منیع آنک کرک
 و بر طایفه تک اصلاحی مکن او لمیه اگر شربری
 جلدیش لم و کل ایسه مدارا آنک کرک اگر شربری
 عام و شامل ایست آنک کرک از اوله آنک کرک
 بلوب دفعی غایت تمام تدن کلن کرک و آنک کرک
 دفعی مرانی و اوله اوله آنک کرک کرک اوله آنک کرک
 اوله اوله بل مدین خضر ندن و منی لطفندن مخلصان

بسته شده

بسته شده

اوله اصحاب تصرفت اگر زو بر و اگر صاحب
 کل رعایتی در وقت مقصوف المیه و بو مقصوف خاتمه
 زین المیه صنف ثانی باطلع خیر در اوله آنک کرک
 کس نه خیر لری تا تیر تیر لوبه یابند فی دفعی خیر طویله
 معالما آنک کرک صنف ثالث المکر در باطلع نه
 و نه شربری در ره و بو طایفه فی بین آنک کرک و غیره
 دلالت آنک کرک که استعداد خیر کمال شرب
 صنف رابع المکر در که باطلع شرب را و لوب شربری
 بو طایفه حکما کس اختی و از اوله لوب کس ای موصله
 زخیر و ابانت و تحقیر المیه غریب و ترسب تلوت
 بشارت و نذارت آنک کرک صنف خامس المکر در که

بسته شده

بسته شده

بسته شده

بر جانبدان حق از اقدام ایلیه که خیر است بر تو از اولاد
 و انکارها شرع بوضوح کرد که بر هر چه اولاد مدینه است
 اندران فایده ایرایش یا خود ضرایب شریعت چون حکم عدالت
 بر آنکه توره رعایایه حسب ان ایلیه بهیست و در غفلت
 زیرا احسانت بهیست موجب بطور عاید در کمال
 و طمع نیزه سب در دست اولاد طبیعت تو امری
 و نفس تو امری عقل در سب تو امری که در کمال
 و تو امری که سیاست ایلیه در تو امری است حکم
 چو تو حکمت مدینه در متعارف اولاد و ناموس تو امری
 مقتضا اولاد نظم حکم حاصل اولاد اما اگر بویست
 اولاد
 حکمی اولاد لافتنه نظم اولاد و سب تو امری رسومی شدی

ثانیاً مقید آنکه که تصرفات بدندان بمنفع اولاد
 ثالثاً مشهورن سوره مکه که وجودی تو بنندان اولاد
 خلاص اولاد اما اگر شری فی المله اولاد بفساد
 مودی اولاد سب مر اینجا اعضا منقطع قطع آنکه
 اگر اصلاح اولاد تو سب آنکه که تو بوضع شده
 قوی غایت ملاحظه آنکه که تو سب آنکه که تو
 زیرا اول بنا بی که صنایع مخت رجاء اولاد بجا تو
 ظهور یاریب و آتش اولاد بجلد ایلیه زوی پسندت چون
 بنا بی صنایع آنکه که بجا تو که بعبه حکم لاد مدینه در
 اندران بر بنسبت حقیقه با سب تو و تو طرح تقلید با سب تو
 تعدی می ایلیه فی الجمله سب تو نه عوض آنکه سب تو ایلیه

حقایق
 بجهت

اگر کنند می آیند آن می آید نیز اندر کوه را می آید علیست
 اگر کنند می آیند آن می آید نیز اندر کوه را می آید علیست
 ایدر سر سکل می آید یعنی اختیار و صاحب سر را و دیگر
 بعضی هاد احوال از روی صمیمیت و خلقت خانی
 اظهار المیده و اول اظهار اندکی از یکی از جهت اول
 صمیمیت یعنی صمیمیت و بعد از آن صمیمیت یعنی صمیمیت
 رای اصل مراد اول اول در هیچ تصور آنکه و انکی
 تدبیر یک مبادی می روی او چه قسم شامل اول و ادایا
 اسرار فی پوشیده مطهره و نیز از آن پس اول اندرون
 المیده خصمه که کند می آید خنده خنده اولان در ضمن
 اول اندرون عیانیت صفت و نیز بر آن کنند و طرفت آن

مشغول اولوب اول تدبیر که مسلمانان و سبب و فایده
 و حفظ ایچون اولان که شش ایدوب انجا دستگیری
 و تفکر و صرف آنکه از فکر به جزوی کسی طعنا شایسته
 واستراحت بدن و خواب و ابل و اولاد و انسانیت صرفت
 تدبیر **حور** که بر جان بندن دشمنان و المیده و تدبیر
 او ز بهر هجوم آتشی اولور که کرد که را بر آن می کشد
 اظهار آتشی آا الم عقل و صاحب تدبیر اولان المیده
 ایدر که اگر منصب ده ایچ و اولور و محراب اولان ایچ
 و کتب مطالعه آتشی صاحب تدبیر که در المیده ایچ
 و قبول المیده اصفا المیده که اگر کنند می آید موافق است

حفظه مجال لری اولیویب اثنا عشر صحتی به انصیا
 ذکر الیروز اگر کرد که تا حقیقت واقف و لیخبر بها
 حکم تمیز و کرد که اگر عداک استامتنن خالی و
 و طلب موافقت نهایت مرتبه در روش آنها به
 اولی و ادا که به بر علیه و دفع حکم و لا متکلم
 قالمه
 ما شرت آتیمه که الخرب مجال اما اگر خبر و
 محتاج اولی و یکی در چنان که در یایا دی اولی
 یا دفع اولی و اولی و اولی و بر ایایه
 غایت که در ایایه که در شکست دنی او اولی که
 و ابای دی ایاط لم همان که کرد که غرضی غیر حاصل
 و مفید است
 غیر نیستند او یکدیگر طلب اطهار درین و دفع حکم

بها شرت
 صحتی

جاسوس استمال المیه اول و وسط المیه متصل جوال
 دشمنه واقف اولوب تدارک در چنان اولی که انصیا
 مقاد و متده به برندن ان قوی لاج بود که از تفحص تبه
 واقف اولی و ان خبری اکثر یا صندان تتبع المیه
 و یا نحو قو بلرون و توابعدن و سفره متعلقه
 یو کند و مصاحبتی جوت انکه که ترم تا در اولی
 دشمنک دنی خلاف مقصودنی اطهار اند و کند
 ففقت او المیه و و در و صا در اولی که نه لرون
 هر برندن بالذات و کما را ابوابه قطع تیغ المیه
 بلکه کندهی جاسوس کردی وضعی که جاسوسی میکنند
 استفسار اندر چه که صاحب است جویخ او انصیا

بها شرت
 صحتی

جان و باستان خدایت ایلیه در حروب مجتهد مکره
 مناسب یکدیگر است و شکر که حساب و غالب اول
 و حواله و خوشیها و شیرا اما اولاه و حصا و خوشی
 استعمال تمییز آلا وقت اضطرار در که در شرف
 میرا لایق قلب اولور و بر کس که برده مبارزت ایروب
 ایلیه که رعایتگر و ترقی بر ایروب منصف و عطا
 و روبر مدخلر ایلیه بر رغبت کورسته و نبات
 و صبر و نهایت قوی اولاه شعل هر تبر که کشن بر
 لایق کلنج بوقفت ایلیه و کس که بر یصل ایلیه و تانی
 و قافرا و ز راه اولور طربش و تقصیر در این ایلیه
 و در شش خوار و صحر کور بریه قوی اولان شون

مشکاک اندری تو ایعت من و رعایا بر یکدیگر نذر خصما
 خصم و لایقند کن کلندر در خصم که شکر کند روبر
 بیان ایلیه که خصم غم و را اولوب غفلت اولاس
 حربه و نهایت مهم اولان را یا بسیار اولور کس که
 اویا ترق اولان را بی نوبت ایلیه که بر وجهه امیر
 و فی غافل اولیسه که فدا ایلیه که در دیده تا جود
 فایده سخن ملاحظه آنکس که در شلا اولور که با
 اویا ترقی صورتی و مقارنی نه حاصل اولیسه که بر قلب
 ایچون آلات و کس که در نیر مضایح اتمیه مطلقا
 بر خصم صد و کس که تلف اقلند غایت صدر ایلیه
 رفی بر شمس انگریهایت اندکونی بلوب محکم قیام

تحت
 حیات

جزا انکه خصم اول بخل شدن فرافقت الیمر و درنی بعض
 زاننده مستوی یکی بدیها صلح است تا با این در و کار از آن
 اول در ^{کلی} منتهی اگر ضرورت بچون قتل عام است
 اندی ای ظفر در جنگ قتل التیویب تعصبی هذا
 استعمال التیبه زیر نظر در آن قتل راه معذور است
 اول در ^{حکمت} آنرا نظر در نه عنده قالو در زیرها یا حکمت کرد در
 و ملوک عصفوی خود مقبول در در شیخوخان
 غفلت اولنیه که عکری بری برینه تر در ارشاد
 بر گره برینچگانک قوی و غنچه و زانرا بعلیویب که با علی
 خصم است که ای طرافنه صلی و بر کلین رخ که برین
 اول در ^{اول} در صفت خصم کوب صاحب اسباب مالک

تجلی

امر زده تدبیر الیه که کم من تینه قلیله علیت تینه
 کثیره چه که اندر تعالی ظفر مست الیه تدبیری
 التیبه عکری بخا تینه غول و لقترا بغا تیلده منبع
 تا مشعل زاننده درین که دشمنان اثر قلیله و الطرافه نوری
 قوی که ای که کاه کین درین که عقیوب علی التیبه و ما دام
 درین طو متق قابل در مقابل اولقتن ضد الیه کوری
 قلیله عسکرها احتمال لای کم که ای که فراید
 چون قدر است لا انتفاع ضرورت که هم صلی تبر و هم
 طایفه کینه حکمت در و هم خصم متدن فرافقت ایوب
 طایع اولمق و اول در و در خصم طایفه سنه برین اول در
 اگر خصم در برین است ایسته فعل صا در اول در است امیر اول

مثلاً باج و رضای و غیره که است و انقباض که بگویند
 و اوام و نوائی دهی قدر الطاقه قائم اولاده و حکمت
 بهیبت و احتشام لرزه مبارک او از اولاده و نوائی
 و حکاره اوقات جهان و باش و حال و بیخ تمییز ذرات
 زیاده از
 زیاده و ملت و اولاد و اولاده و شهود و ملا و صفتی
 ایچون بذل تکراری بجا بیاید در و آنکه آرا ملک
 یر که تو در عالم و اولاد و نوائی و مقتدران
 که سلطان و صحبت آتش که که بی دره و شیرین
 و بسیار ای که است خانان ملاعبه آنکه است
 صحبت پادشاه و نوائی
 اولاد بیرون که نوائی بیرون

و کنایه قادی و اولاد و شریفی از اهل انوار است
 و اینها که کسک تمییز اگر مقادیر متعارف او از انوار
 صحت
 صهارت تدبیر ان ایلیم و نند قرا استعمال قوله ما و اگر
 ممکن در صلح سخی ایلیم شود که بذل مال قلبی است
 حیل و انکار که کاید استعمال آنکه اهل و تقاضای
 و انبلیج
 فصل خامس فدرت بسیار است
 ملک آدابنده در آنا ملک و در و بسیار ایلیم و حکمت
 معاشق ایلیم که نند نصیحت و غیره اهل نند قلبه
 و است نند سخی ایلیم و و اما محامل در نند ذکر ایلیم
 معاشق نند سخی ایلیم و و کند و او ز نند لازم اولاد
 صفتی صفای خاطر و انشراح صدر را با تمام ادا

وخذوه من امر و نه طریقی ایلم برایش تحریفین از تیره و آنکه
 را یک محافل اولان صالک صلاحی و از سبک
 و فاخته تهنیه ایلمه تبریح ایلمه طوطه خوانست
 و قنده کلمات و امثال و جمل لطیفه ایلمه اول بلای
 مذموم کوسه و خند و مسک سراسری حفظه زینا
 مبالغه ایلمه و هر نه قدر مخدومی منبسط اوله شرح
 برو قلم برایش که جرم ایلمه اوله ایلمه و خندوی بودی
 سه و سه و دو کین سومیه اگر کند و نوبت مخالفت
 چون کند نفسی حفظی حرکت منطقی چون فدای ایلمه
 و اصل اوله و خند و مستند برادر نرسد عظیم عطف
 ایلمه و سوادنده الحاج و ابرام آتمیه بکله از نرسد ایلمه

ع
 ع

ضمی ضم در وفا یوقه	شاه اشیا یک خط از تیره
ما را اولو مال بحیوان گانه	رام اوله و علی کر گانه
التر و برینه قلمه تا سینه	سینه سینه چلی آن سینه

اما ملوک تو قربت اولد کر تو عیب من اولان عهد مستند نشینت
 قدم اولوب مکلف اولدغی و لطیفه یه اولدغیت
 طلب اولند قدره ها مع اوله اوله اوله و اوله و اوله اوله اوله
 احترازا ایلمه و خند و نرسدن صان در اولان کار می طلقا
 بوج و تعریف ایلمه هر اشیا یک ایلمه جانی و ادر پس
 حسن و معروج جانه نظر ایلمه اگر خندوی انی بر تیره
 مشاکر ایلمه بر تیره بری اگر تعویض ایلمه ف اوله
 صدق نوبت قطعا کند می خرضنی اذغال تمییب ایلمه

ع
 ع

بجهان **مرا** دوران اولان باویشا زمان اولان **مرا**
 اولان وزیرتدن شکل یک اش اولان اولان
 پادشاه یک جمله قلمبری سایدی در مشغول منتظر
 اولوب منازل و مداضمه افکاره شکر در اولان
 و قونلری کمالیله در وزیره استقامت و صحت قول
 و عدل دن این صلاح اولان که ظاهره باطن خلق عالمی
 مجتبیایلیوب اگر کیدار یول بولن آما اگر یک کس
 وزارت سعینه واقف اولان و یا بر جاسد کیدری
 یول بولان ایله کسرت و اصلاح اندان کی بوقدره و قدره
 یاننده اولور کنینه خوش نظام ارایه اگر سوال و جواب
 لایز کور جوابی اخصفا الیه آما اول و کله طایفه است

سلطان طایفه ایلملوب اگر که تنظیم الیم و هر نه مرتبه
 مقرب است که یکی زیاد ایدیه اگر خدمت نمده قریب حال
 ایدوب بر یکی منزله ایش ^{نقطه} هر زمان ملک یاننده
 مقربت ایدوب مقرب دعا آنک دن چند الیم که
 مویب و شسته که جمعیت شده احسان و مقرب که
 دست بوس آنک احسانی امفان و تر کنندن تقصیر
 کلور و هر چند دست سابقه کنی و حقوق قدیم کنی
 آنک جایز و کلور بکله تجرید الفت و لواحق طاعت
 ایله حقوق سابقه بی تا زایلیمه که پادشاه و ملک مقصی
 اول دن آن حق منقطع اولان حقوق فراوش ایلمور
 زیرا سر کس ایلمر حسی و قطع بلور کس ملک

تَمَّتِجَ آخِرُ حَاصِلِ الْمِلِيَّةِ إِلَّا أَصْدِقَاتُ غَايَتِ تَارِ الْوَجُودِ
 بِسِجِّجِ عَاقِلِكِ أَصْدِقَاتُ يَابِئْتِ عَايِجِ وَارِدِ
 كَرَكِ شَدِيدِيهِ كَرَكِ رِخَاوِيهِ نَسْرِكِ مَارِشِ لَهْرِكِ تَبْرِيئِيهِ
 سِتْحِي أَوَّلِنْدَرِ وَارِدِ مِلِ صِنَاعِيهِ وَجَنَدِ رِجْتِيهِ
 وَارِدِ دَرِ رِوِشِ لَهْرِكِ دَرِ مِلِ اَلِ حِجِّ اَلِ مَرِجِ تَرْتِيهِ
 وَارِدِ وَوَعُوسِ دَرِ مَرَكُوزِ اَوَّلَانِ فِطْرِي طَلَبِ
 صِدَاقَتِ مَعَاوِلِ وَصَعَا شَرِيهِ اَلْفَتِ جَهْلِيهِ وَنَسَا
 جَرِيهِ اِبْرِيضَاتِكِ اَنْسَنِيهِ بَدِشْتِ دَرِ بَلَكِ لَهْرِكِ سَلَامِيهِ
 وَبِلَاشِ بَانِ وَرِ سِ بَرِي نَسَا اَوَّلَانِ اَوَّلَانِ بِنِيهِ اَنْجَابِ
 مَلِكِ وَدَرِ رِجْرِ وَرِ وَبِ كَرِينِيهِ اَنْشَتَانِ وَرِ سِ بَرِي كِهَا
 تَعْلِيمِ اَكْمَلِ اَنْ رِيهِ اَوَّلِي وَرِ حِ سِرِي اَوَّلِي وَرِ كِه

فاضل
 واصل اولاد است

وَيَا دُشَانِكِ بَعْضِ كَسَنِي اَلْمِلِيَّةِ سَكْتِي اَوَّلَانِ اَنْ اَلْمَلِكِ
 اَوَّلِي
 اَوَّلِي مَرْتَبِيهِ دَهْ اَوَّلَانِ رِوِشِ سِجِّجِ بَرِ مَرِجِ اَلْمَلِكِ اَوَّلَانِ
 كِه مَرِنَا سَهْبَتِ طَبِيعِيهِ قَوِي مَرِ رِوِشِ اَوَّلَانِ مَرِ مَرِ اَلْمَلِكِ اَوَّلَانِ
 فَصْلِ اَلْمَلِكِ اَوَّلَانِ مَعَاوِلِ مَعَاوِلِ مَعَاوِلِ مَعَاوِلِ
 وَاصْدِقَاتُ اَلْمَلِكِ اَوَّلَانِ مَعَاوِلِ مَعَاوِلِ مَعَاوِلِ مَعَاوِلِ
 اَبَا مَعَاوِلِ اَوَّلَانِ اَلْمَلِكِ اَوَّلَانِ مَعَاوِلِ مَعَاوِلِ
 وَصَعَا دَلِكِ تَكْمَلِ اَلْمَلِكِ اَوَّلَانِ مَعَاوِلِ مَعَاوِلِ مَعَاوِلِ
 اَجْتِمَاعِ دَهْ دَرِ سِ عَاوِلِ اَوَّلَانِ اَصْدِقَاتُ بُولُغِ سَعِيهِ
 وَكُنْدَرِيهِ مَعْلُوقِ اَوَّلَانِ مَعَاوِلِ اَلْمَلِكِ اَوَّلَانِ مَعَاوِلِ
 تَكْرِيحِ كَنْدِيهِ حَاصِلِ اَبَا مَعَاوِلِ اَلْمَلِكِ اَوَّلَانِ مَعَاوِلِ
 مَعَاوِلِ اَلْمَلِكِ اَوَّلَانِ مَعَاوِلِ اَلْمَلِكِ اَوَّلَانِ مَعَاوِلِ

تا
 اصل اولاد است

وفاق اولان محبت و مروت و صفات غایت بلند بود و قدر
 و قیمت و رنج و مشحج کلیمه بیکر نوز و دانی و
 عالم ان نضیح و بهیله فضیلت صدقت در افضل بر
 یوقد و اگر بر بویک خرق مصیبت یوز کز است
 بوجله ذکر اولان شایه بکوردن و ما فیها اگر بدل اول
 خصوصاً یاد شایه که امور رعیت و مکارهک جزایات
 و کلماته نظراتک ده احتیاطا نوزی اولزه اگر نوزی
 و بر دین بر قلبه حکم و کول و مکاره اولت مالک مال
 معصه علییه و معتبره زین شفیق اولن و کول معاصی
 اولان و صدیق صدق و کت تجس طمسی ایله استیجاب
 اظهار اولوب کندنی متعجب کشکی واقف اولو

اینها
 در
 این
 کتاب
 است

احادیث الفتن و اخبار الکتاب مودت و موجب
 محبت اولان حکماً و باعث موانست اولان
 که رعیت و حیوة بونکر نکر کن کل و بونکر
 تعلیم کلیمه بکوردن و آخر تده حضور ایله
 امور بونک تحت نده در هر کم بونصری خواهی
 کندنی خواهی اولان و بونصر خلقی که موجب تمیز
 است اولن ایله حصیل اولو ملاصطه آئیه بکل
 ریاضت اولد و غن بولوب اگر کوره اعیست
 ایله و اخلاق صحیح سلندن بکنر و عاقله اولو
 اصدقا بولوغه سخی ایله که تقیم خلق اولد و اصد
 بولت غایت کوییدر و اصد قاتک استخار جمیع

خطبات اولیٰ بنی سدری ارتقا بقیه بلکه حکمت بویخ
 بنی سدری بر لوی زنده استعمال عدیه و مراد او علم و غیر
 صاحبی اولان امانی مویه صورتی جند بر ایلیه کرنوی
 فنس لای اخی ز صورتی و عاقله کویستوب تزویر
 و امنه و شکیستی به بیع کوی لوی قره و کوی
 ایدر اولو بطریق و وصول اوله که چو کوی بر شکیستی
 استفاد و آنک مراد اولان اولان آنک آبا را جدادی
 متبع ایلیه هر شریک لایله دن ایسه آنک رفی طبعه اول
 معنی مکرر در عاقبت طامور ایله استفسار اولان بعد
 آنک اوله غلطی حالتی تخصیص کرک کریدر اولان
 و شیریست و اقران لایله نه و علم اولوش اگر ایلیه اولان

تذکره

تذکره
 سیدنا محمد
 صلی الله علیه و آله
 و آله و صحبه
 اجمعین

چو کوی بو لغت فقهی جلیل و اصل و نوعی خطیب و شری
 پس بو درسته مالک او مالک ابو النبی بیان آنک نام
 و مالک اولدور فکره بنظر تقریر حافظ اوله و معنی بیان
 ایسا بنوی
 مهم اولدی **عاقله** واجب اولدی که امور بوی
 مظهر اولان کوی تمام حفظ ایروب استعمال
 اولوب رفی صدیقی و دوست و ضمیمه و یارو فیتی حق
 یغیش استستقا مرضنه مستالا اولان قویونی محوز
 کللیجه ایالتی و یا خود استادون سخن و شایسته علی
 و علمه مالک اولدین هر کورده کوی شیشی یک محفل خطیب
 کرمانی ضایع ایروب مهترت استعمال آنک را چو کوی
 استاد تعلیمی ایله یا کوی بر ایلیه کویستاب کیفیات مالک

تذکره

تذکره
صفتی

بکتاب لازم در خصوص موافقا و خصوص مندرج در آن است
 و شما تا می بیند نظر آنکس که شکر که بر حضور رسیده بود
 شده اوزاره اولاد آنرا خاکستری و حقوق رعایت شده فخر از
بعد از آنکه در وقت مجتهدی سبب ایلیم بود خصوص
 خورش فی نظرات استعمال آنکس که کرد که حقوق در دست او
 که بری بر یک مجتهدانه مظهرت ایدرت تها از نصیحت
 هیچ غفلت آنرا اما بواجب یک شش یا سه سکه مع
 حکم که در کتاب بی بلند آواز از ایدر سفیحا محاوره سخن و
 الفاضلی استعمال ایدر او و عدوت با ایدر سخن ایدر ایدر
بعد از آنکه مجتهدانه نظر ایدر چون حقوق در تریخ
 موصوفت اولاد که در کتاب ایدر اصداقی استها تذکره الفاضلی

تذکره
صفتی

تذکره
صفتی

صلاحیت بحسب امید و اولاد و اگر محکم از زره سلوک
 اندکی است از صفتی که در حقوق ایدر موصوف
 اولاد حقوق مراعاتی آنکس که حال در سبب ما تصدیق
 دوستی که یکجین سبب استفسار آنکس که کرد و او
 استی نه بوقالی مصناف آنکس که کرد که شکر نعم و کلامی
 نه و بهیله در بله شکر در ادعای مکانات و کلام که در کلامی

تذکره
صفتی

اقتدار ما را به مکانات اولاد که در لیدر شکر می رسد
 اولاد که خیر و جوی با وی در کفایت ایدر استفت
 او صاحب فخره سران در آن قسج بر صفت اولاد
 سعادت صفات شکر اندان حسن بر صفت اولاد و شکر
 عزت و مزید نعمت شکر به سبب در سبب بوقالی محاوره

اگر حال سرگامه بپوشد بحال در که حال عزت افزوده در که عزت
 اسد قادن حقوق مختلف ایله قائم اولوق لایز کموز بکیر ^{احوال}
 متقاوه مترادف اولور که بر یک شادی می زانند
 آنکه حریفی لایز کموز و بر یکت رای ایله کسکون لایم
 کلوب بر بندن حرکت پیدا اولور پی مناسب اولور
 یار صادق امور جزیره شدنش به کلوب جنبه ایست
 عیب سبب استیوار قیود بلکه زندگی نفسنده امور صفا
 خصمه رسنده یچ عیب بولوب محکم عیب غیر ایله ^{حق} و س
 زندگی ایله صداقت اوززه اولور که عداوتندن اجتناب
 و با بلج چون یار صادق اگر که سرعاً تنده اقلام میدوب
 تنگ نمانده مبالغه قلوب جزئی و کلی حقوقند هاسته ناست ^{کوتاه}

سورت دن ان دور ایله بلکه غلبه آخر الامر عدالت
 و عقد ایله مالون ایلیز ^{استقامت} نه نظر ایلیز که آوازه
 و او با نسی نیر نه در به در که او با بده فی افراط
 یا آنک س عدده ندر من ایلیز و مکانا ندر من بجز ^{تکرر}
 و یا آنکه ششقی اولان امور و داخل اولمقدن عیب ایله
 پس چون بونمده اولان استخوان ایلیز یک اولوب ^{تکرر} زدا
 منزه اولو آن صدیق فاضل و یا کمال صیق کرک و ^{آنک}
 مقوقی صفا نده و صفا دقتی ریختند همه سرج بر دقتی فوت
 آنک کرک که لا محضاً الا بالصدق الفاضل و حکم ان ^{یقین}
 و شد که آن لایجب من حج و آن صدیق فاضل چو کز
 دوست بولوه همان یکن آنکه قناعت آنک اولور

صفتی
 صفتی

صفتی

خست است

عکس اولان همچوان نالقدان راج اولور **موسوم**
 اولور دوسته رخا و فرج و غمخت به اولان موافقت
 و مرعات مواساتان سینه شسته و ترج و نوقت لالان
 خدمت و بندار مال و نفس و اطهار یافته و به استماع نوبت
 روزگار و ذوق نایزه کرک دره و هیچ بر حاله اتکال
 خدمت حکامات نه تعریف و نه تضریح با جزا و بیسب بکرتا صر
 اولور معنی طرافت و ایام الید اعلام آنگ کرک و نوبت
 و کیاست ایلم ضایر کرک کند منزه مطلع اولوب
 اطهار و طلبدن آنواع مطالبان ایصال آنکره هجده بلتبع
 و غم و اندوه طلبدن قاندا و اول قیوچ کحل ایلم **موسوم** اولور اولور
 چونکه بر عالی مرتبه رسیده اوقربا و یاران قریبی و دوستان

کلید یا رسا و تک بهر کسکه حصوله قیام کو مستوره و حواله
 اوقات تنه یا رشت ایلمیه و قلب منده صد یقین اولان محتسب
 اتباع اطهار اکتفا آنک در هیچ جنبه ایلمیه کلید اولور
 و حواله شخصی خصوصیه و ذوقی به انسانی حکم کو مستوره و صدیکان
 ذوقی به او و صافی استعمال ایلمیه و کنده ایست بهر شکله
 بحسب تنه انصاف ایلمیه و مکتب و تقاضا قدران قیامت محققه
 امور دره و سخاوت و نمودردن مستغنی به سیرت از راه او
 نوبت یا بویسیرت ملازمست محبت خالصه البته حسیب ایلمیه
 و به نظر خیریب و بعید اولور و نگرانی محبت خالصه ایلمیه آنک
 معارف تنه مجامع منسب اولور اولور بلکه همچوان غنی
 مسرور و صف و اشاعت نشا و نشو و نما حسن ایلمیه بویسیرت

و بیا بدیده عااات محمود اول که در سبب سوآرت اولان این مود
 فوری باشتا ایلمیه و تلب یکدن وعاطون بغار نشتا
 باعث اولان کتک استرانی اظهار ایلمیه و اعتنا
 اسملا سوخی ایلمیه و اگر مجرم اولان صدیق اولان اعتباری طلبند
 اینجنته ایدر بقیه ایلمیه چونک تا تیر قلدر یعنی بیکه کندونک
 و صدیق تلب بندن غل و غشک ازان سکه کلهای سوخی ایلمیه
 که بقای محبت اولان برآمده بو بعضی رعایت ایدر ب
 آخر خصوصه ایدر اعمال تکریمه که بسیار خصوصه
 مهات منزل و مرکوب سو رنده اولان احوال کله
 دکلدره پس خصوصه همه رعایت واجب
 که محبت زوال بو ایلمیه مشلا در دو یارده اولان

مستقیمه مستغرق نعمت و کرامت ایلمیه و کند ویر
 و تعلق و بریریه و تعلق و سترک لاکم کورس تنه
 رمز را اعتنا را ایلمیه و احوال ان تعلق نسوز مینت
 و تفریح ایلمیه کورس ترمیمه که بر وقتده بر دست
 یا و شست یا انقضا موانست استکس ایلمیه که ان خط
 و استاتنه زیاده ایلمیه که اگر اولان در غیرت
 ایلمیه یا تکریمه واسطه ایلمیه یا نقلت دن حراز ایلمیه یا
 سو رطلق ارکابی ایلمیه موافقته تانی ایلمیه
 منقطع اولور و عداوت صداقت بریره و قول ایلمیه
 و مع ذلک اول حالک زوالندن برین اولغ اولور جایزه
 بعده حیا و خجالت بلوغ اولوب سبب مفارقت و بعضی اولان

سبب محبت

و آنچه را در او در کردی عاقلانه و چون بگویم بفریاد او که عاقلانه درنی
 بخل ایوی که ملامت و تشنیع ایگر انا داده است و استعاره
 محروم ایگر و بوطایفه در این بعضی بخلا به بعضی ^{تصفیه} فضائل است
 نظیر بولوب سب سفید را استنخاخ انگه و برینویز
 اشرفی مندرس استخوان در پشوع اخلاق بحسبت و تو
 منافی اولوب اصدقا که طمعین قطع ایگر در فی غمد آتیه شایسته
 ناملردن یا نیکو هذرا او نبوتی کرک آت اولاسوز ارکان استماع ^{انگرم}
 سعی آتک کرک کرک استماعی ضروری اول الغضیب کلوب
 یا مغرور اولوب مخالفان شکم کرک ^{بعده} نصیحت
 اعدایه ابعث دا اولمد و فی محقق اولق کرک مستمال
 اگر لذت یزید بر ایگر دماغنه بال جلیب سینه نشیند حاج ^{ایوب}

استنخاخ

پس عاقبتی الامور سگد و مایه و انواع شر و طواغیت زنده بود
 اولابو کلیم اتم اوبشدن در ^{صفتی} صدیق و در کشتن
 علم و ادب و معرفت منجلی و فرست آتیه و صنعت ترا
 صقلیه ایگر است ایلیوب صدیق یعنی بفرک کفنی برست
 کر مستلح دنیا ده در دستگروه صفایه و بر یک فایه
 دنیا است در قنده و قلمی که بر او کراحت ایلیب زاده
 بخلا نقصان بولرد و غیره صاهلا صل اولجی نسنزدن
 حکمیه و معلوم اولاکر علم به بحل آتک یا قیادت بصفتی نذر
 یا آتیه ال یا ننده کننده و بر رواج و بر یک یک چون در و ایگر
 مکسب نه فتور و نقصان در نوزف در یا خود و مجرب
 حدردن در بوانفانک بجهت سینه مدهم و در ^{صفتی}

صفتی
صفتی

عالی اولور **صفا** یعنی عفت ایلم صفا ایلم **عظا**
 و تنزل واقع اولدی که صفا صحت معنای در **مرتب** می
 مقبل اولور **سبسی** ایلم که کند در **بوج** اولور
 مقصد **بیر** که **عجب** **بیره** اگر در **بهر** می اند
 بلند تر اولور **صامت** انوقت **و اعتقاد** تا **کلیت**
ایلم و **دی** لر **صفا** **تشریح** **صدا** **یده** که **در** **فتح** **تشریح**
موج **موج** **تشریح** **ایلم** **ضری** **بی** **ان** **اول** **نوی** **و** **ما** **دو**
ارشا **و** **ایلم** **که** **ما** **وقت** **ند** **ان** **رحمت** **بول** **آه** **بجها** **من** **ان**
الارض **یرحم** **من** **فی** **السماء** **انما** **صفت** **بلند** **ترا** **ولا**
صفا **ب** **با** **معلم** **اولی** **انما** **صفا** **صفا** **صفا**
ایلم **فوج** **فوج** **در** **اول** **دو** **تلا** **ایلم** **مکاش** **ت** **ثانی**

آنک **تحریف** **و** **توسیه** **ایلم** **ملوت** **شایسته** **ایلم** **قالب** **تشریح**
جایزه **کر** **نور** **را** **صبر** **یقین** **نور** **اید** **آب** **تشریح** **صفت**
دنیای **بیر** **بیر** **بیر** **و** **بوج** **صدمه** **صفا** **کند** **بیر** **نجات**
ایلم **صفا** **اول** **و** **صفا** **تد** **بیر** **نجام** **او** **ک** **تشریح** **بیر**
بر **حکم** **دیو** **ایلم** **صفا** **اول** **نجات** **ایلم** **صبر** **صفا**
ایلم **زیر** **و** **تلا** **صبر** **آب** **الامر** **صبر** **صبر** **صبر** **صبر**
فصل **سابع** **معاشرتی**
ان **لا** **ان** **زم** **اول** **کر** **جهل** **عالم** **غلق** **ایلم** **صفا**
علی **حسب** **مراتب** **هم** **یک** **ایلم** **و** **صفا** **معاشرت** **فوج**
عالی **و** **کر** **اول** **تلا** **صبر** **اول** **صفا** **صبر** **اول** **تلا** **صبر**
اول **تلا** **تلا** **تلا** **تلا** **تلا** **تلا** **تلا** **تلا** **تلا**

صدق و عدالت است و موافق قلبی نماندند منتقطع آنکس حکم اولی
 که بر او تیر بر سر او است در آله و آل او اما اگر بیای اولی اولان
 مروست ایله و ظاهر کلماتی بحال است ایله وقت از من حفظ
 ایله و بی هیچ بر وجهی در شکرک الظاهر از رخصت بیوقه
 که در خبری بی هیچ رخصت غیره و شری شری رخصت شری در
 دخی اعدایک سفاهتند مسالاکت کوشه حکم که در آن محکم
 و مدارا استعمال آنکس که در آن و تادی و منانیت و
 احترام تمام لازم در زیرا الظاهر رخصت مقتضی از آن
 نعم در و تعریف انتقال در اول و استماعی آنکس از ایم
 و در مع متوالی و اضافت احوال و کلمات و محکم
 ضمیر عدالت و حسنک دما و کس بر شری از هر دو در

ظاهر اولیای برین صفتی بر کرامت و اصل اولیای از کرامت و کرامتی
 طلبند اولیای زیاد و اولیای و انظر اولیای در زیاد
 اتصال و قربت کوشه شری اگر کنی از زیاد و قربت
 کوشه و در رخصت کوشه قصه و قومی اما اهل
 ایلی نوبه در باقی و اوراق و غیره بر کس قومی نمانند
 اشکای ایا نمانی اما ایلی صدقه ظاهر و شکرک در آن اما ایلی
 مخفی اولان عدل در اما ایلی قوی اولان شکرک در آن
 آنکس که در کوشه کس است اسرار و عدل است و قوی نمانند
 و غیره بر کس محکم کوشه ربه در دخی او کس بی نوبه
 انظر و غایت همه اما ایلی صفت است اعدا اولیای
 اگر کس و موافقت و تعلق و کرامات ایلی انظر در کس
 ایلی است

احوال اعدا

تخصیص الیه و خبر بر این تینیش از دست تخصیص او احوال را یک
 مکر و در بویچه نده و اوقف اوله و اوله و صفای مخرج بویچه اول
 دخی اصفی را بدوب و وقت صاحتده است حال بیجا اول
 تو کما ر مسایح سنه نظیر اولور **دخی** اعدا ک روز یکم
 یا نده شفا یکنیم معش یک کت کرک و کما موزنی انکر یک
 اعدا اولوب کند بربنیا و انک کلر کن بکیر ذاکر بز نقض موز
 سبب بودت اولان خاقلر نسیان ایلدیه تا کم ناک
 مرفوف سوزر از اعدا اولدیلوب کند و یه صیرا بریزد
 و مرفوف **دخی** کر که در در شش نکر که صاعیندی است
 مینج ایلدیه که نفیر و قطیر و اوقف اولوب جمل جمع موز
 افشا نده اختیار طاهر ایلدیه بریزد که توره که وقت بند

نسخه کیمی
 دخی

اندن طایفه بر و اولور و بویچه که بویچه اول و اوقال ک
 مباشرت و عارست و دیگر و تفکر بر بند ضایع اول
 دنیا و عیشی منقطع اعزیه ده شقاوت و خوش حال
اما اول اعداوت که انک مبداء ای ارا دی اول است
 بش نفع در اوله لا ملک ده تنایح که زمانتی برینک انال
 و برینک باقیاس در **دخی** مرتبه ده تنایح که زمانتی او
 کیمی و شاکا غایب ده تنایح که بودنی شریک مقبول تخیر
 رابعاً بر سوته اقدار کم موجب **انتهاک** حرف اول
عنا مساکر که انتقامت و نشتدت اولدیه در **دخی**
 هر بر صنفدن قایمک طریقی اولدیر که انک سببندن
و موعوم اوله عاقل اولدیر و انیاد ششتر احوال

نسخه کیمی
 دخی

تخصیص

تیسریں
صفحہ

وصلى به تقدم ايدوب نافع دوتا آخر المية ايجو نافع حجت
 قوت ايد نفعى اسكالت المية وصلح دره لام وسلط
 ونفعو وكرا متي تقويم المية وودو تملكى كوستى سوسى
 وديستىك دوسلى المية وودو تملكى المية كوستى
 صلح المية ياخير المية انا فافيت صبرا ووزر نه اول
 كرا حوالا شمنه بول المية سوسى المية وديستىك سوسى
 دوشنيم ولسن وطن وبعرض دن اعراض المية كوستى
 انك ذات وعلو صند مظل اير كوستى انا كرا كرا بيب
 حاله فى انا مغير كوستى ميم سفها يه شاپ اولو وودو ميم
 زبان درازا واملو حبال بولور ووسلطان اولو وچو چو شملو
 برافيت كرا كرا كرا دنى امين اولو بفرنگى كرا المية وشا

تیسریں
صفحہ

تیسریں
صفحہ

تیسریں
صفحہ

اول الاما را يك انك ان صفت ان ان برى ايدوب جواب كرا
 تنبيه ووضعه وبعث عدم تاثير در آا چون وقت
 انما را المية اول حينه انك سلطان كوستى كوستى
 اولاهه كرا بعض معاني كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا
 دل شسته اولاهه كرا كرا اولاهه كرا كرا كرا كرا كرا
 آس ير ظلمه كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا
 مذموم وفضلك استيلا سنه باعث در دنى بهر ضحك
 شيم وعا را تنه واقف اولو كوستى المية ميم برى
 ايلم رفيع المية وپرسن كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا
 اولاهه كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا
 اولو كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا كرا

تیسریں
صفحہ

تیسریں
صفحہ

اول

و بوضوح صحتی است که وجودی ایما را تمام است
 اولورا والا و لا و دشمن بنفند مشترک در اصلاح مکن
 ثانیاً او که هر چه در جمله قهرند یعنی ایما را بنفند
 خلاص او بنفند ثانیاً او که هر چه دشمن بنفند بوالا بنفند
 زیاد و جفا افتد مقرر او لا واجب او که اندن آن است
 و ابطال جحش ثانیاً مشتبه به ایما است او که آن است قهرند
 بر ذرات ایما او که هر چه بنفند و غیر ذرات ایما
 سابعاً او که در ذرات او آخیزند نه موم العاقبه
 احتمال اولیه و جمع ذرات او که قهری بر غیرین
 انده اولاد و جمع یک که در هر وقت ایما در صورت نیست
 بلکه در آن محسوسا و نظری تمام اطراف ایما و
 ایما

الظاهر است که بطلان دلیل هر دو معنی ده اول تا ثانی است
 است اول اوله و اگر دشمن آن که هر یک حکم و نامس المین
 یا بر بنفند که در تقصای و فایزانت ایما یعنی اگر دشمن
 غدر و مکر و خیانت استعمال آئینه و مروت و موم
 ایلیه و شمول ایله که ملاست و عدوت دشمن را ج اول
 و کند و یک جمع مکر و یک سیرت اوله یعنی که تری
 خلقه نماید اوله و بعد از آن ضری و یعنی اوج مرتبه را در
 آواض بنفند نه ایما را اصلاح کرد است اوله سخی ایلیه
 اصلاح ذات البین ایلیه یعنی مخالفت کردن حقیران ایلیه
 یا بعد از آن یا ترک و یا انتساب را سفاقره تا نشانه قهر و
 آخیزی در
 استظهار کرد وجودی شخصی است اما با بوضوح صدق است
 وضع ضرایع
 ایما

عاشق

عاشق

عاشق

مغز و او مدینه بکرمک نیکانک احوالند واقف و مقفه
 تا مایلیه تا حق باطل در موقوف اولاد و صلی در پیش
 ایلیه را انزوات البینی اصلاح آنک ایچون در و کلام
 انکه و نصیحتی نیست ایلیه آسفیایه صلیه کلمت
 و سفا بهر نزهت افتات اتیمه اگر انرا کوشش تمیز
 مبتلا او را نانی صغیر بلوب توجیح و آن کم تر میوه
 مستحوال و کلیه بلکه سکون و تانی ایله حال در اصلاح
 یا مفا رقت و ترک مخالفت ایلیه بلکه با داکم عمل در
 بوسه نظار بجای است اخت یا اتیمه و انرا ایله بجای است
 و بجای ایچ نظار بکده و آنک کبره تو اضع اتیمه بلکه انکه
 و مقام او میوه
 سیرت لری ایله ایله ایله علی ایلیه تا فعله نند منجه

افشا سیکر غیظ و انداختی ستمی اولاد و بر زایل می
 مشتمل او مدینه و اما بوبله ایله شکر شکر بخوردن اولاد
 تن ایلیه آنا آنک میدهند هر زمان احتراز ایلیه و غلظت
 آنک عهد می کشی افشا چه مید ایلیه بر طاعت
 ایله که زنده است و زنده شمن اولاد معاشات آنک در
 آنا بوبله مقادیر ناسی بلکه ستمی آنک جمله در مقدم
 که هر کشید آنک استعدا بجز رعایت و تلقی ایلیه و ادایا
 ناصحانه رعایت ایلیه که نصیحت غلظت نصیحت کن کند
 همان شراب آخرت حاصل اولمغی مراد اید نور بر روی
 انکه ایلیه شست و آبهاج او زره اختلاط ایلیه
 آنا هر کس که قوی قوی قبول آنکه جمله اتیمه نظار هر اولاد

عاشق

عاشق

عاشق

و کز یوسف ایلیه برادر **ب** بی منوال و منطال او زره
 هر که ایله اول طریقی که عقل کلمه است **م** جمیع استقیم
 ایلیه خرم و کیاست اشائیه عکله کتوره و ارایه عموم فکله
 صلاحه و کندی خصوصی صلاحه نه است طاعتی تو ریخ
 کوشش ایلیه **ب** و تحت پنداره اولی علم اصناف
د ایله اندر من تعلم اولندری کلی رعایه ایلیه و اندر
 طبایع و سیرتیزه نظر ایلیه اگر انواع علمیه مستعد او
 و خیر و قابلیت ایلیه شدت بولاره اولی علم و معرفت ریخ
 طریقه کلمه **ب** با بنی همسایه ایدی در و روح کلامه یوفین
 ایلیه و اول حکم منبت و منبت طلب آتیه و اندر کلامت کلمه
 اراحتیه و ورشیه و طبایع و آریه صاحب کلمه حکم شره ایچون

احوال بنی است

که اکثر علی انکسیر صندره که بوقوم و اوضاع مویس است هانت
 و تحقیق و کندی اصحابه بنیست یقین اولدور و ایلیه
 ایلیه که هر علم عالمه اجدید اندر خدمت و تواضع و
 اکتاف آتیه کلمه بولرک مندی بولر اولر که کلمه کلمه
 جایز که کلمه کلمه که تواضع و ایدی مندی بولر اولر و
 سیرت حاصل قلمه و ادا افاضایل ایلیدر اخلاط ایلیه
 و اندرون استفاذه و استعانت قلمه و ایا فضا
 مساعده یعنی غنیست بولر غیر القاسم اولدور قلمه بولر
 مساعده
 جهد ایلیه که اکثر کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه
 و ناست از کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه
 و جمالی استعال ایلیه و تحقیق بولر کلمه کلمه کلمه کلمه کلمه

احتیاط ایضا

و محتاج اورند عطا کرده و انا کرده و مساسات المیوه
 معاشرت و معاشرتند و المیوه و اما اگر انفس و معال
 امور زنده مصل او میده انزه ایست المیوه و وضعه فاکت
 ان آلم و انکه رحمت المیوه و مظلوم کرده بر در قلوب
 خیره راه استحق و پاک اتق بدین المیوه و غیر مطلقه
 خیرات و فیض کریمات در تهی و تقدر تشکر بیهوده
 و الله الموفق و العین و هو ولی الخیرات فی العالمین
در نصیحت خلق بنام
 و ان عظیمی بهی و بر شری بکتاب صبر و صلوات بر درم
 استقامت قیامت کوکتک هم بلند ان قورق کرم
 اگر این نفس زنا بیاید اید و دنیا نترسند آخرت صحتک

نصیحت

المری تنصیب اخلاق تدر که سعی المیوه و کند و بر و انقیاد
 کند و در بدرد و استعدا در تجریم المیوه و بر حکم
 بطالت نیست سبب و لا و اعتراف سبب ظهور زنده باعث
 اسب و جهل کردن دفع المیوه و بلیه و احق او نعلی
 اوزر زنده شایه که انکه و فتنه تزیب اولاد و پیغمبر
 مشتاق اولاد و تنصیب جمع کردن مستکن که بود تمیلو
 زنده اولاد و سبب اولاد که کرم اولاد الملاح در زنده
 ایله زرافانت از که سعی المیوه و انکس اید نکره اجابت
 آنکه در فرنگ اولاد و محتاج از انکه واحد ندر مظلوم
 و محتاج و طامعی تمسیر المیوه و طامعی طمع در منع قلم
 و مظلوم بیشتر مریه با او که اگر انکس اصلا ندر سبب اولاد

سختی

نصیحت

دفع

و کلمه غنی قول و در ایام شرح صدر او اندر کسی است
 و هر که به است ایام اول و قول و فعل و حال و مبار
 اولان بنده اند تا نقل الیه و به جنب هر بدخلقدن
 اجتهت نابایه و غیرت و صلاح کار نکرند اول
 و صدق و در وفا و زوره اول و بچی ترک الیه و توفیقی
 بیست ایدین و یک ایم اول و اضلاع صد مائوت
 الیه و فقر و حدیث و تفسیر کردن و اسرار الیه
 ایامند غیری بی اطهار الیه و فاسق یا اول
 و اندن و فائز الیه و کور و کور الیه و کور
 اکبر و توحید و اصغر و مشغول اول و کورست
 اولیه و دلگویی بندگان و بر غیر خود در راه حق و اول

در رسول الله است ایام هر که از او است
 غیر بی طیمه و رسول از ان و فائز و اول و ط
 و کلمه و بر و حجه و اول و اول و اول و اول
 قطع الیه و در ان زمانه سما و است الیه که دنیا و آخر
 بولوس سن و دایم معنی ذکر الیه و اسماء الله و الیه
 تا توره و مشغول اول و دایم شک الیه و کلمه
 قل و نیت که با به دعوت بدن صد الیه و اندر حق الیه
 افتخار الیه و صد هر که اول و در زکات کفیل الیه
 و حق الیه و هر که به غیر کی بندگان چون خروف الیه
 و حق الیه و هر که به غیر کی بندگان چون خروف الیه
 و الیه مغلوب اولیه و نیت و نیت و نیت
 و الیه مغلوب اولیه و نیت و نیت و نیت

مغنی در

و کلمه

و کند بی شکندن لالت او زده و بولای بهدایت شیبچه کلمه
 و تو دهم و حکم بر اقلان زده و اندر کاشته همیشه در کل
 شیطانی و دل زده و تا کم نفعش محاسبه تمام است
 غیر بی شیبچه شروع است و در هر بار نسنجی که کند و در لایق
 که در بیهوشی غیبی زده سبب کور زده و در حق اولی
 و ایم خمیس اگر کله بی بی که در آن کجاست متذکره
 همان اندک تعلق با حق و فقر در غایت زده و نفعش که
 فرما نندارد خدایت و سر مایه بی چو تری ناییده میویر زده
 فایده که آخرت زده نایه بی بی اولی و کند که شیبچه
 اسپیکر آتیه و دشمن تر قدر بیهوشی اولی و خوا که زده
 و بلین ای بی سمن اولی و اولی شیبچه نایه بی خدایت

جلال در ان بستان ایوب کور زده و شک نشینا سویای کور
 عیبی که زرت و تو کرم عیب استفسار آتیه و بر صدق
 که ز بکر زده میان اولی و جو به بخار ایوب و طوفانی مایه
 آتیه و صومعه بی جواب و ویریه و دعوت اندک کوری بی و
 و حکم به نایه که ز کرمی توجیب اکلم و دایا صبری پیش
 که ز کلمه بود و در دنیا طبعی که اندر تعلق که اندر توجیب
 اولی و حسن و عفت اراد زنده اولی که نایه را که کور
 اکلم و اگر راحت است سبک ریج اختیار لایه و کلمات
 و عبادت در هر حال اول و عفو طبعی که کماه ارتقا بایه
 که کس اختیار کرده و مراد نفع بی چون خلق بی حجت آتیه
 و ظاهر در نفع نندان ای اول و رحمت است حجت آتیه

و کور

کندی حالکندمان آن تره و حالکروک صحبتی دنیا کو برکت
 سعادتی دل و حال روح ز ابراهیم ز شقاوت دنیا تو
 انظار در سب معبد الله اولان بوقول فصیح الیه
 اولوب تقدیرب اضلالتی ایزه و اگر زندی
 و از کوش سرورش ایزه یوش ایزه و قاتول
 بود که راهی ایزه ای که همه ایزه و حق تعالی
 و هر تا حق بیک وقت ایزه اول و طلب علم به عنایتی
 صفت برین و ایل علم کشتت علماء استخوان ایزه
 شرف و ددان اجناس بز نظر ایزه و الله تعالی
 برین دنیا حکم ایزه کفری کفری و سیدان اولان
 که مواسباتک حضرت سیدان در سیدان باقی

کفر

کندی آرز کندی بیکر بچو بچو بیکر بچو بچو بچو
 و سکر بیکر بچو بچو بچو بچو بچو بچو بچو
 ایزه و هر بیکر بچو بچو بچو بچو بچو بچو
 سول و در سیدان بر جفا ایزه در سیدان و در سیدان
 و غضب چینه بچو بچو بچو بچو بچو بچو بچو
 ایزه و فقیران و کوشش ان زمانه اولان و در سیدان
 اولان بچو بچو بچو بچو بچو بچو بچو
 شاعر ایزه و بچو بچو بچو بچو بچو بچو بچو
 منت بچو بچو بچو بچو بچو بچو بچو
 اس ایزه که قول ایزه و حاجت بچو بچو بچو بچو
 و صفات در سیدان بچو بچو بچو بچو بچو بچو

کفر

چو که با نیت خیر ادا و تصف او استغفار بر او کرد
استراحت بجایزد و بولنی زنی هر زمان که بخواهد
دوران نماز یک یا در آن بعد الموت نماز او رسد و کس
ایضا آنکه هر عالمی که شکر می خواند در راه او کس
به نجات برسد که عاقبت بدبختی نماند و اولاد و دنیا
زلفت از آن در حال او که پیشتر است بینی نمی برد
و کند هر بار یکی استک از آنکه شایع است و آن است که
و خیرات نعمت از دست نماند و اولاد و نعمت از دست
آوردن تصدق و اولاد است که تصدق اولاد است
در آن شب است که اولاد است که تصدق اولاد است
بر آنکه شایع است و بر حسب نیت هر چه می خواهد

نعمت را داشته و اولاد نماند که بر سر نعمت
انیمه از آن است که همیشه استند او است
ضروری چو قدره و اولاد است که آنکه اولاد
و معجزه که آنکه توفیق استقامت است و بسیار
الاستاب
بیشتر سخطه و کتاب مراد کلام و وصیات و عمل
علم و بر اینچون است و اولاد که کتاب قول و کلمه است
اندام آنکه که نرسد و روح نرسد و محاسبه است
اولاد که کتاب است که هیچ بر نرسد
انکه می بخورد عمری شایع می ایستد کتابی او که او
مهرج حفظ ایستد می بخورد انکه می بخورد او که او
و آنکه او عادت غیر در آن نرسد فوت انکه می بخورد

سلموم اوليه حکم زربا درت اتوه جهه ايک تزهبا
 قوللا اوليه سن بلک قول و عمل اول اوليه سن اوهکت
 بجهب ننه تلموب حکمت علی اول سالک کیده فزانده
 علی طوره واکر فعل سن دن پنج دوستت جهیک
 غم کیم که زایل اولوب اول کله زیکونک اجرت
 باقی طوره واکر کربنا بهد لذت بوسک اول لذت
 قن زایل اولور ویرنه شکک جناسی باقی طوره اول
 کونای اولیه که چیزی لر دست نناشه سن فزیر کلک
 قادار اولور سن واه کون کون اولیه سن نینمایا که توره ب
 انفاک ایچون لکن راقیفک وک ای بعضی کور
 شهادت ایله ریه واول کونانی فرا مشا که اننده و

منقاری دن بهرت آن و برکتک ایچیلغین نده ایچیلغایه
 سوز سولیمیه وک منول اولور و ننه نجه و یوه وک
 اوسکی که برکتی که نیک شکر ایله کور کور قبول ایچیلغ
 و بزنده ایچیلغی که کور ایله نده کور کور سوره اشله
 که حال متغیره و دیگر دیر دوستارا اولور دشمنی
 دوست اولور و تیریشتم اکر نیشتم بری و فی
 که غضب کله عادت اولور و دیگر نیشتم که احتیج
 کونون ادا آنک قایل اولانیا نیر عوق ایله نده نیشتم
 که باران نینجا نیشتم اولور و برینکلوم که بهجتیم
 که رفتارا اولور مصداقست ایله کور اولور که کور نیشتم
 علانک نیشتم اولور ایچیلغ کتاکر سوزاری

مهم

وایکدیگر حکایت ایله ویریزننده عایدتونه کلامه
 جزایله آه شتیه آنکس لایز کم کورس اندن آقا ایله
 وای نسنه لر یحفظا ایله وهریزان کن مندی کور و اقله
 و بوجهک ایجه براننده لاله کت چکده و غمگن الیه
 و هریزان فعل خیر است درن غمغن اولده و غیر کتله بقده
 س ریا تیره و افضل اولان مردن بریزان اولور
 ایچون عراض آتیه که هر دو دا بیم اولان ایش اولور
 و کتیه سیه و کله سوزان سماع ایله و دنیا بهما
 یعتیه اولده و معروج اولان اولدور استماع
 و برانک که روتقی بهنوز کلهش اولان اظهالوره اولور
 چون بران مشغول اولور من هم و بصیرت ایشی
 اولور

بلورس ویزد شمع و جیب الیکر اندن دور مستغنی
 یا ایدیزد سنج و شفاعت نبی یا سنج و بولکده سنی
 نقصانیند سوب قلمه کر بریه و ارسن که اندن قور اولاند
 برابر و سب مستیکن سب کبر اتیه و زان اولور
 یولر حاضر ایله که کونج نفیری نازانده چانور کبر
 و بولکده تحقیق بل که حقیق علی انساندن افضل نسنه یقید
 و ان نده عقل در نسنه قوسدی و عقل است کمالی
 و نفسیه حکمت ایله و سب حکیم آله اولمخه سنی ایله
 بار حکیم آله اولمخه سنی ایله که خدمت مند حکمت
 حاصل ایله و حکیم کم ایدویک سب بقایان اولمشد
 آنا قول حاصل بو کده قول عقل و حال برابر و متنا اولور
 اولور

کتاب بیرونه الطیر فی الفقیر من قمار الشیخ احمد
ابن الشیخ ابراهیم کلین قدس الله سره

Süleyman U. İ. İshanesi
Fatih
3496